

WSPÓŁPRACA POLSKICH JEDNOSTEK SAMORZĄDU TERYTORIALNEGO

SAMORZĄD WOJEWÓDZTWA
WIELKOPÓLSKIEGO

z władzami regionalnymi i lokalnymi
oraz innymi podmiotami
z państw objętych inicjatywą

Partnerstwa Wschodniego

Παριτεριστμα Μεσοοριεντο

z brażstw orjétycm iuicjétycm
oicz iuulwi boqwiótycm
z mřaqzcm iedjioařmłwi i jockmłwi

TEKΥTOPIAΓNICO
JEDNOSTEK SAMORZĄDU
TERYTORIALNEGO

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

DOBRE PRAWO
SPRAWNE RZĄDZENIE

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

WSPÓŁPRACA POLSKICH JEDNOSTEK SAMORZĄDU TERYTORIALNEGO Z WŁADZAMI REGIONALNYMI I LOKALNYMI ORAZ INNYMI PODMIOTAMI Z PAŃSTW OBJĘTYCH INICJATYWĄ PARTNERSTWA WSCHODNIEGO

Dr Jolanta Taczyńska

Adiunkt w Katedrze Europejskiego Prawa Gospodarczego
Wydziału Prawa i Administracji
Uniwersytetu Łódzkiego

Uniwersytet
ŁÓDZKI

Projekt systemowy *Dobre prawo-sprawne rządzenie*
Działanie 5.2 Program Operacyjny Kapitał Ludzki
Projekt jest współfinansowany ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego

SPIS TREŚCI:

PRZEDMOWA.....	3
UWAGI WSTĘPNE.....	5
A. WSCHODNI WYMIAR EUROPEJSKIEJ POLITYKI SĄSIEDZTWA.....	7
A.1. PARTNERSTWO WSCHODNIE.....	9
A.1.1. STRUKTURA I RAMY INSTYTUCJONALNE WSPÓŁPRACY MIĘDZY UNIĄ EUROPEJSKĄ I PAŃSTWAMI PARTNERSTWA WSCHODNIEGO.....	10
A.1.2. FORMY WSPARCIA UNII EUROPEJSKIEJ ORAZ DOSTĘPNE INSTRUMENTY I MECHANIZMY FINANSOWE W RAMACH PARTNERSTWA WSCHODNIEGO.....	14
A.1.2.1. Europejski Instrument Sąsiedztwa i Partnerstwa (EISP).....	15
A.1.2.2. Modyfikacje w finansowaniu Partnerstwa Wschodniego przez Unię Europejską w nowej perspektywie budżetowej 2014-2020.....	22
A.1.2.3. Inne mechanizmy finansowe dostępne dla regionu PW.....	23
A.1.3. WSPARCIE DLA REGIONU PARTNERSTWA WSCHODNIEGO PAŃSTW CZŁONKOWSKICH UE Z UDZIAŁEM RZECZPOSPOLITEJ POLSKIEJ.....	25
A.1.3.1. Inicjatywa Środkowoeuropejska.....	25
A.1.3.2. Wsparcie w ramach Międzynarodowego Funduszu Wyszehradzkiego.....	26
A.1.3.3. Polska Pomoc jako wkład władz RP w realizację Partnerstwa Wschodniego.....	27
B. ZNACZENIE WŁADZ REGIONALNYCH I LOKALNYCH W NOWYM PODEJŚCIU DO EUROPEJSKIEJ POLITYKI SĄSIEDZTWA.....	34
B.1. ROLA KOMITETU REGIONÓW I KONFERENCJI WŁADZ LOKALNYCH I REGIONALNYCH PARTNERSTWA WSCHODNIEGO (CORLEAP).....	35
B.1.1. KOMITET REGIONÓW JAKO RZECZNIK WŁADZ LOKALNYCH I REGIONALNYCH PAŃSTW PW.....	35
B.1.2. KONFERENCJA WŁADZ LOKALNYCH I REGIONALNYCH PARTNERSTWA WSCHODNIEGO (CORLEAP).....	36
B.2. ROLA POLSKICH WŁADZ REGIONALNYCH I LOKALNYCH W REALIZACJI ZAŁOŻEŃ PARTNERSTWA WSCHODNIEGO.....	39
C. ZAANGAŻOWANIE POLSKICH JEDNOSTEK SAMORZĄDU TERYTORIALNEGO W REALIZACJĘ UNIJNEGO PROGRAMU PARTNERSTWA WSCHODNIEGO.....	45
D. WYZWANIA DLA SPRAWNEJ POLITYKI SĄSIEDZTWA Z PERSPEKTYWY DZIAŁALNOŚCI JEDNOSTEK SAMORZĄDU TERYTORIALNEGO – PODSUMOWANIE.....	107
ZAŁĄCZNIK (na płycie CD) PRZEWODNIK PO INICJATYWACH I MECHANIZMACH POMOCOWYCH DLA PARTNERSTWA WSCHODNIEGO DOSTĘPNYCH DLA POLSKICH JEDNOSTEK SAMORZĄDU TERYTORIALNEGO.....	113

PRZEDMOWA

Od momentu przystąpienia do Unii Europejskiej w 2004 roku, Polska jest postrzegana jako orędownik zbliżenia państw Europy Wschodniej do Unii Europejskiej.

Dogodną płaszczyznę dla tego typu działalności stanowi bez wątpienia Europejska Polityka Sąsiedztwa i jej mechanizmy pomocowe. Korzystając z politycznego wsparcia Szwecji, Polska zgłosiła ideę powołania nowej inicjatywy tzw. Partnerstwa Wschodniego (PW), adresowanej do wykazujących europejskie aspiracje wschodnich państw sąsiedzkich Unii Europejskiej oraz państw Europy Wschodniej i Południowego Kaukazu, z którymi Unię łączyły ścisłe relacje polityczne, gospodarcze i społeczne.

Partnerstwo Wschodnie stało się faktem w maju 2009 roku i okazało się kompleksową koncepcją wprowadzenia państw-adresatów PW do unijnej polityki zewnętrznej. Wysiłki polskiej strony w tym zakresie, koncentrowały się przede wszystkim na uzyskaniu poparcia dla nowej „oferty”, związanej z zacieśnianiem szeroko rozumianej współpracy politycznej, społecznej i gospodarczej oraz przekazywaniem dobrych praktyk i doświadczeń w dziedzinie transformacji ustrojowej. Z kolei zdefiniowane ramy instytucjonalne i finansowe PW miały przyczynić się do szybszej demokratyzacji regionu, wzmocnienia stabilności gospodarczej oraz efektywnej współpracy transgranicznej.

Warto podkreślić, że inicjatywa Partnerstwa Wschodniego została także przychylnie przyjęta przez jednostki samorządu terytorialnego (JST). Jednym z mechanizmów wykonawczych PW w zakresie współpracy samorządowej jest powołana w Poznaniu, we wrześniu 2011 r. Konferencja Władz Lokalnych i Regionalnych Partnerstwa Wschodniego (CORLEAP), stanowiąca platformę regularnego dialogu i współpracy między regionalnymi i lokalnymi władzami państw członkowskich UE i państw regionu PW.

Niniejsze opracowanie dotyczy samorządowego aspektu funkcjonowania Partnerstwa Wschodniego. Przedmiotem analizy jest współpraca międzynarodowa polskich jednostek samorządu terytorialnego z władzami lokalnymi i regionalnymi oraz innymi podmiotami z państw Partnerstwa Wschodniego.

Ekspertyza powstała na zlecenie Marszałka Województwa Wielkopolskiego, Pana Marka Woźniaka, zarazem Przewodniczącego Polskiej Delegacji do Komitetu Regionów UE i została przygotowana w ramach projektu *Dobre prawo – sprawne rządzenie* współfinansowanego przez Unię Europejską w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego. Wymieniony projekt jest realizowany przez Ministerstwo Administracji i Cyfryzacji, we współpracy z Uniwersytetem Łódzkim. Opracowanie ma charakter praktyczny i jest z założenia przewodnikiem dla polskich JST, ułatwiającym podejmowanie przez te podmioty współpracy zagranicznej z partnerami z obszaru PW.

Część pierwsza analizy przedstawia strukturę i ramy instytucjonalne współpracy między Unią Europejską a państwami Partnerstwa Wschodniego, zawiera przegląd dostępnych mechanizmów i instrumentów wsparcia na poziomie unijnym i narodowym, w tym powstałych z inicjatywy Rzeczypospolitej Polskiej.

Kolejny rozdział dokumentu akcentuje znaczenie władz regionalnych i lokalnych w nowym podejściu do Europejskiej Polityki Sąsiedztwa, w szczególności Partnerstwa Wschodniego oraz omawia rolę jaką w tym zakresie pełnią Komitet Regionów i nowo powołana Konferencja Władz Lokalnych i Regionalnych Partnerstwa Wschodniego (CORLEAP). Odrębnej analizie została poddana aktywność polskich władz samorządowych z uwzględnieniem ich specyfiki.

Dla uzyskania jak najbardziej wiarygodnych wniosków, zaangażowanie polskich JST w realizację unijnego programu PW zostało przeanalizowane na podstawie badania sondażowego, przeprowadzonego na wszystkich poziomach władz lokalnych i regionalnych. Przygotowane wcześniej ankiety zostały wysłane do urzędów marszałkowskich, starostw powiatowych oraz urzędów gmin, a także do Unii Metropolii Polskich, Związku Gmin Wiejskich RP, Związku Miast Polskich, Unii Miasteczek Polskich oraz Związku Powiatów Polskich, za pośrednictwem Ministerstwa Administracji i Cyfryzacji. Warto podkreślić wysokie zainteresowanie udziałem w sondażu, wypełnione ankiety otrzymano od 803 gmin, 112 powiatów, 15 województw i 2 korporacji samorządowych.

Wspomniane badanie zostało przeprowadzone w kwietniu 2013 r. i pozwoliło na określenie specyfiki aktywności polskich JST w obszarach objętych Partnerstwem Wschodnim, motywów podejmowania przez nie współpracy z państwami – adresatami PW, podmiotowego i przedmiotowego zakresu tej działalności oraz przyczyniło się do identyfikacji trudności i wyzwań z nią związanych. Niniejszy dokument zawiera także przewodnik po aktualnych inicjatywach i mechanizmach pomocowych dla PW, dostępnych dla polskich jednostek samorządu terytorialnego.

Jolanta Taczyńska

UWAGI WSTĘPNE

Lata 90. XX w. i początek XXI w. to okres wzrostu znaczenia regionów w Europie, będącego konsekwencją procesu decentralizacji oraz podniesienia świadomości i aktywności regionalnej. Wysokie koszty i nieefektywność centralnego zarządzania spowodowały bowiem przekazywanie kompetencji oraz zadań i środków na ich wykonanie na niższy poziom. Nie ulega wątpliwości, że w dzisiejszej dobie globalizacji, nie tylko problemy państwowe, ale również lokalne mogą być lepiej rozwiązywane poprzez współdziałanie o charakterze międzynarodowym. Hasło „myśl globalnie, działaj lokalnie”, które pojawiło się po raz pierwszy¹ w kontekście ochrony środowiska, stanowi dziś doskonały wyznacznik miejsca, jakie zajmuje szczebel regionalny i lokalny w rozwiązywaniu problemów w skali makro. Aktywność samorządów na scenie międzynarodowej jest zatem konsekwencją dynamicznych zmian w stosunkach międzynarodowych, występujących od wielu lat, w miarę pogłębiania integracji regionalnej, wzajemnej zależności i globalizacji.

Wielopoziomowość stosunków międzynarodowych wpisuje się w status samorządu terytorialnego w Polsce. Konstytucja RP w artykule 172 przyznaje samorządom „prawo do przystępowania do międzynarodowych zrzeszeń społeczności lokalnych i regionalnych oraz współpracy ze społecznościami lokalnymi i regionalnymi innych państw”. Znaczenie samorządowego wymiaru polityki zagranicznej znajduje również odzwierciedlenie w *Priorytetach Polskiej Polityki Zagranicznej* przyjętych przez Radę Ministrów w 2012 r. w których podkreśla się ścisłe powiązanie działań samorządów z realizacją polityki gospodarczej, edukacyjnej, z promocją polskiej kultury, sztuki, nauki i osiągnięć technicznych, a także promocją turystyki w Polsce². Należy zatem zastanowić się, w jaki sposób jest postrzegany wymiar samorządowy oraz zdefiniować oczekiwania JST wobec administracji centralnej (w szczególności MSZ), i podobną logikę zastosować do zapewnienia synergii w ramach polskich regionów.

Idea wielopoziomowego zarządzania ma również szczególne znaczenie w Unii Europejskiej, opartej na zasadzie subsydiarności (pomocniczości), jako jednej z zasad ustrojowych. Po wejściu w życie Traktatu z Lizbony z 2007 r. wyżej wymienioną zasadą objęto nie tylko relacje UE z państwami członkowskimi na szczeblu centralnym, ale również na poziomie władz lokalnych i regionalnych. Warto podkreślić, że od Traktatu z Maastricht, Komitet Regionów, reprezentujący interesy władz regionalnych i lokalnych w UE, stał się aktywnym uczestnikiem procesu prawodawczego w UE, a po wejściu w życie Traktatu z Lizbony został wyposażony w kompetencje umożliwiające skuteczne kontrolowanie przestrzegania zasady pomocniczości na poziomie unijnym. Ponadto, wsparcie finansowe ze strony UE miało także znaczący wpływ na rozwój kontaktów międzynarodowych władz regionalnych i lokalnych państw członkowskich. Stosunki zewnętrzne Unii Europejskiej to, bez wątpienia, nie tylko relacje między państwami, ale coraz częściej stosunki angażujące wielu różnych uczestników.

Znaczenie współpracy władz regionalnych i lokalnych dla osiągnięcia celów Partnerstwa Wschodniego było od samego początku akcentowane przez Komitet Regionów. Już w opinii KR z 2009 r. *Rola samorządów lokalnych i regionalnych w rozwijaniu Partnerstwa Wschodniego* wskazywano, że współpraca między UE a państwami objętymi Partnerstwem, oparta na modelu międzyrządowym, nie może doprowadzić do trwałych rozwiązań, o ile demokracja lokalna nie znajdzie się w centrum debaty, zarówno pod względem jej umacniania, jak i bezpośredniej współpracy władz lokalnych i regionalnych w UE i państwach objętych Partnerstwem Wschodnim³.

Z perspektywy europejskiej, instytucje samorządowe są aktywnymi uczestnikami integracji gospodarczej, gdzie współpraca międzynarodowa stanowi jej istotny element. Współcześnie, współpraca międzynarodowa jest również uznawana za czynnik rozwoju oraz jako narzędzie pozyskiwania i wymiany informacji. W tym sensie, samorządy regionalne nawiązujące kontakty międzynarodowe realizują podstawowy cel integracji europejskiej, w szczególności stymulowanie rozwoju społeczno-gospodarczego⁴. Ma to istotne znaczenie z punktu widzenia przyszłych umów stowarzyszeniowych z państwami PW oraz tworzenia Pogłębionych Stref Wolnego Handlu (DCFTA) z tymi państwami.

1 Po raz pierwszy hasło „think globally, act locally” pojawiło się w 1992 r. w czasie odbywającej się w Rio de Janeiro konferencji Narodów Zjednoczonych na temat ochrony środowiska i rozwoju, i zostało upowszechnione przez Międzynarodową Radę na Rzecz Lokalnych Inicjatyw Środowiskowych (ICLEI).

2 Zob. *Priorytety Polskiej Polityki Zagranicznej 2012-2016*, Warszawa marzec 2012, s. 2 (dostępne na: www.msz.gov.pl).

3 Opinia z 22 kwietnia 2009 r. *Rola samorządów lokalnych i regionalnych w rozwijaniu Partnerstwa Wschodniego* (CdR 78/2009) Dz.U. C 200 z 25.8.2009, pkt. 11.

4 M. Kołodziejki, K. Szmigieli, *MIĘDZYNARODOWA WSPÓŁPRACA TRANSGRANICZNA I MIĘDZYREGIONALNA W KONTEKŚCIE POLITYKI REGIONALNEJ PAŃSTWA NA LATA 2007-2013*, Centrum Rozwoju Lokalnego, Warszawa 2004, s. 3.

Zaangażowanie lokalnych i regionalnych władz na rzecz rozwoju Partnerstwa Wschodniego może mieć także istotne znaczenie społeczne. Zwiększa ono bowiem zainteresowanie obywateli przemianami zachodzącymi w regionie, intensyfikuje ich uczestnictwo w tym aspekcie polityki oraz przeciwdziała wyobrażeniu, że za sprawy kontynentu europejskiego są odpowiedzialne wyłącznie rządy państw narodowych oraz instytucje w Brukseli. W tym kontekście, władze lokalne i regionalne mogą przyczynić się do przewyciężenia niebezpiecznych tendencji doby kryzysu, takich jak izolacjonizm czy renałjonalizacja, które mogą być zagrożeniem dla stabilności krajów i regionów zarówno wewnątrz UE, jak i poza jej granicami⁵.

Ponadto, polityka sąsiedztwa prowadzona w regionach i przez regiony może też stanowić skuteczne narzędzie promowania podstawowych wartości Unii Europejskiej, które określa art. 2 TUE⁶, a mianowicie: poszanowania godności osoby ludzkiej, wolności, demokracji, równości, rządów prawa, jak również poszanowania praw człowieka, w tym praw osób należących do mniejszości.

Niewątpliwie, wspieranie przemian demokratycznych powinno być postrzegane jako proces obejmujący tak poziom centralny jak i regionalny oraz musi kojarzyć się z budową zaangażowanego społeczeństwa demokratycznego. Istnienie silnej i efektywnej demokracji lokalnej w państwach Partnerstwa Wschodniego stanowi bowiem istotny cel, będący podstawą tworzonej oddolnie zrównoważonej stabilności demokratycznej tych państw. Władze regionalne i lokalne muszą cieszyć się zaufaniem tych, którym służą, odpowiadać, tak dalece jak to możliwe, na ich bieżące potrzeby i być wolne od korupcji. W tym celu, demokratyczne reformy administracyjne na szczeblu centralnym, dokonane w większości państw Partnerstwa, muszą zostać uzupełnione działaniami na poziomach regionalnym i lokalnym. Jakkolwiek w ostatnich latach, w większej części regionu PW, obserwuje się działania zmierzające do tworzenia lokalnej demokracji przedstawicielskiej, to jest ciągle niezbędne wypracowanie mechanizmów pozwalających społecznościom lokalnym na zarządzanie własnymi sprawami, zrozumienie istoty demokracji uczestniczącej na szczeblu regionalnym i lokalnym oraz postrzeganie instytucji zarządzających w ramach społeczności lokalnych jako stojących na straży ich interesów i odpowiadających na ich potrzeby⁷. Stabilne i bezpieczne sąsiedztwo nie może bowiem zostać osiągnięte bez współpracy na szczeblu lokalnym i regionalnym. To władze regionalne i lokalne są najlepiej predystynowane do określania i zaspokajania potrzeb społeczności lokalnych.

⁵ Opinia Komitetu Regionów *Przegląd Europejskiej Polityki Sąsiedztwa* (2012/C 54/04), Dz. U. UE 23.02.2012, C 54 s. 18-23, pkt. 9.

⁶ Traktat o Unii Europejskiej <http://eur-lex.europa.eu/pl/treaties/new-2-48.htm>

⁷ Zob. Opinia Komitetu Regionów *Silna polityka sąsiedztwa* CdR 134/2008. 56, s. 2.

A

WSCHODNI WYMIAR EUROPEJSKIEJ POLITYKI SĄSIEDZTWA

Zgodnie z postanowieniami Traktatu z Lizbony, Unia Europejska „rozвивa szczególne stosunki z państwami z nią sąsiadującymi, dążąc do utworzenia przestrzeni dobrobytu i dobrego sąsiedztwa, opartej na wartościach Unii i charakteryzującej się bliskimi i pokojowymi stosunkami opartymi na współpracy” i może w tym celu „zawierać specjalne umowy z zainteresowanymi państwami. Umowy te mogą obejmować wzajemne prawa i obowiązki, jak również przewidywać możliwość wspólnego prowadzenia działań”⁸.

Dla realizacji powyższych założeń w 2004 roku została ogłoszona szczególna inicjatywa unijna **Europejska Polityka Sąsiedztwa (EPS)** mająca na celu zbliżenie Unii Europejskiej z jej sąsiadami. Nie bez znaczenia był fakt, że idea EPS pojawiła się tuż po piątym rozszerzeniu Unii o 10 nowych państw Europy Centralnej. Tym razem, nowa polityka miała za zadanie uniknięcie powstania linii podziału między rozszerzoną Unią a jej sąsiadami oraz miała służyć wzmocnieniu dobrobytu, stabilności i bezpieczeństwa w całym regionie. Dzięki powołaniu EPS, większy nacisk niż poprzednio położono na dwustronne stosunki między UE a państwami sąsiedzkimi.

Obecnie, Polityka Sąsiedztwa wspiera wdrażanie i przeprowadzanie reform politycznych i gospodarczych w siedemnastu sąsiadujących z UE krajach, na jej wschodnich i południowych granicach. Przewiduje polityczne stowarzyszenie i głębszą integrację gospodarczą, zwiększenie mobilności i wzmocnienie kontaktów międzyludzkich, ale nie mówi nic o „rozszerzeniu”, ani nie oferuje uczestniczącym państwom możliwości przystąpienia do UE. Jej głównym celem jest promowanie dobrych rządów i rozwoju społecznego w państwach sąsiedzkich, przez nawiązanie bliższych relacji politycznych, częściową integrację gospodarczą oraz zbliżenie narodowych regulacji prawnych do unijnych standardów.

Bez wątpienia, EPS jest postrzegana przez Unię Europejską jako efektywny sposób budowania i pogłębiania wzajemnych sąsiedzkich relacji, opartych na wspólnych wartościach, takich jak demokracja i prawa człowieka, praworządność, sprawne rządzenie, zasady gospodarki rynkowej i zrównoważonego rozwoju. EPS stanowi również część strategii UE mającej na celu wzmocnienie bezpieczeństwa w krajach ościennych, w tym współpracę w kluczowych priorytetach polityki zagranicznej UE, takich jak przeciwdziałanie terroryzmowi i nierozprzestrzenianie broni masowego rażenia.

Europejska Polityka Sąsiedztwa jest zatem inicjatywą, której realizacja wymaga działań obu stron tak sąsiadów jak i UE, w oparciu o zgodnie przyjętą regułę „więcej za więcej” i zasadę „wzajemnej odpowiedzialności”. Państwa sąsiedzkie, które są gotowe przeprowadzić wewnętrzne reformy w celu poprawy standardów demokracji i praw człowieka, zwiększenia dostępu do rynku UE, poprawy stanu środowiska lub zacieśnienia współpracy z UE w takich sferach jak zmiany klimatyczne, energia, transport lub migracja, mają możliwość współdziałania z UE w tym zakresie i mogą oczekiwać ze strony Unii wsparcia politycznego oraz pomocy technicznej i finansowej.

Europejska Polityka Sąsiedztwa jest z założenia polityką niezwykle dynamiczną i dotyczy realnej współpracy z państwami, które dzielą granicę lądową lub morską z UE, tj. państwami w Europie Wschodniej, na Kaukazie Południowym i na południowym brzegu Morza Śródziemnego. Na południu, adresatami europejskiej inicjatywy są: Algieria, Egipt, Izrael, Jordania, Liban, Libia, Maroko, Autonomia Palestyńska, Syria i Tunezja, a na wschodzie: Armenia, Azerbejdżan, Białoruś, Gruzja, Mołdowa i Ukraina.

Europejska Polityka Sąsiedztwa jest zatem polityką bilateralną między UE i każdym z jej partnerów, która została dodatkowo wzbogacona o regionalne i wielostronne inicjatywy współpracy, takie jak: Partnerstwo Wschodnie (zainicjowane w Pradze w maju 2009 r.), Unię dla Śródziemnomorza (dawniej znaną jako

⁸ Art.8 Traktatu o Unii Europejskiej (TUE).

proces barceloński, ponownie powołaną w Paryżu w lipcu 2008 r.) oraz Synergię Czarnomorską (powołaną w Kijowie w lutym 2008 r.). Finansowanie EPS odbywa się w ramach tzw. Europejskiego Instrumentu Sąsiedztwa i Partnerstwa (EISP)⁹ i obejmuje swym działaniem 16 wcześniej wymienionych państw partnerskich oraz Federację Rosyjską.

EISP został wdrożony z początkiem 2007 r. wprowadził zasadnicze zmiany w mechanizmach unijnych instrumentów pomocy finansowej i zastąpił różnego rodzaju instrumenty pomocowe dla wskazanych regionów (np. TACIS, adresowanego do wszystkich krajów WNP, w tym Azji Środkowej i Mongolii oraz MEDA, stosowany w krajach basenu Morza Śródziemnego). Wraz z rozwojem Europejskiej Polityki Sąsiedztwa i uruchomieniem jej regionalnego wymiaru, tzn. powołaniem Unii dla Śródziemnomorza (UŚ) w 2008 r. oraz Partnerstwa Wschodniego (PW) w 2009 roku, EISP stał się podstawowym narzędziem finansowania działań w ramach dwóch sąsiedzkich sub-inicjatyw¹⁰. W przypadku Federacji Rosyjskiej, EISP wspiera realizację tzw. „mapy drogowej” wynikającej z Partnerstwa Strategicznego między UE a Rosją. Z uwagi na zakres przedmiotowy opracowania, analizie zostaną poddane jedynie instrumenty i mechanizmy adresowane do podmiotów regionu Partnerstwa Wschodniego, w kontekście wspierania współpracy międzynarodowej polskich jednostek samorządu terytorialnego (JST) z beneficjentami pomocy z sześciu państw Europy Wschodniej i Południowego Kaukazu, tj. Armenii, Azerbejdżanu, Białorusi, Gruzji, Mołdowy i Ukrainy.

⁹ EISP zostanie wkrótce zastąpiony przez tzw. Europejski Instrument Sąsiedztwa (European Neighbourhood Instrument - ENI).

¹⁰ Tzn. Partnerstwa Wschodniego i Unii dla Śródziemnomorza.

A.1. PARTNERSTWO WSCHODNIE

Partnerstwo Wschodnie, zainicjowane na Szczycie w Pradze w 2009 roku, przez 27 państw członkowskich UE oraz sześć krajów partnerskich¹¹, ma przede wszystkim na celu zacieśnianie stosunków między UE i partnerami wschodnimi poprzez pogłębianie politycznej współpracy i integracji gospodarczej, szczególnie w jej aspekcie horyzontalnym. Inicjatywa PW oferuje państwom-partnerom głębszą integrację ze strukturami UE przez zachęcanie i wspieranie w przeprowadzaniu politycznych, instytucjonalnych i gospodarczych reform w oparciu o unijne standardy. Nie obiecuje, ale też nie wyklucza perspektywy członkostwa w Unii Europejskiej.

Ewolucja wzajemnych stosunków oraz rozwój wydarzeń w regionie szybko udowodniły, że idea Partnerstwa Wschodniego znacznie wykracza poza ogólne założenia EPS. Pojawiła się bowiem potrzeba systematycznego pogłębiania dwustronnej współpracy i wprowadzenia nowych mechanizmów wielostronnego współdziałania, uzupełniając w tym wymiarze już istniejące programy regionalne.

Obecnie, ścieżka bilateralnej współpracy polega głównie na układaniu nowego typu dwustronnych umów¹², dotyczących pogłębiania współpracy sektorowej w szerokim zakresie dziedzin oraz upraszczaniu reżimów wizowych z intencją ich zniesienia w dłuższej perspektywie czasu. Realizację postawionych celów¹³ wspiera się przez tzw. Kompleksowe Programy Rozwoju Instytucjonalnego (*Comprehensive Institutional Building Programmes*), mające za zadanie zwiększenie i udoskonalenie zdolności administracyjnej i instytucjonalnej poszczególnych państw Partnerstwa Wschodniego.

Natomiast wielostronny wymiar Partnerstwa Wschodniego jest przede wszystkim oparty na wprowadzaniu nowatorskiego mechanizmu wspierania współpracy między UE i państwami PW, a także między poszczególnymi krajami partnerskimi.

W zamian za podjęcie reform politycznych i gospodarczych, PW oferuje nowe relacje prawne, zawarcie pogłębionych i kompleksowych umów handlowych oraz przedsięwzięcie działań w kierunku liberalizacji reżimu wizowego. Dla osiągnięcia tych celów, PW przewiduje wielostronne ramy współpracy, które są realizowane w oparciu o cztery tzw. **Platformy Tematyczne**:

- Demokracji, dobrego zarządzania i stabilności.
- Integracji gospodarczej i konwergencji z politykami UE.
- Bezpieczeństwa energetycznego.
- Kontakty międzyludzkie.

Platforma ds. **Demokracji, dobrego zarządzania i stabilności** dotyczy zagadnień związanych z reformą służby cywilnej, walką z korupcją, współpracą w zakresie wymiaru sprawiedliwości i policji, sprawami bezpieczeństwa, wolnością mediów i standardami wyborczymi.

Zakresem przedmiotowym platformy ds. **Integracji gospodarczej i konwergencji z politykami UE** są objęte sprawy, dotyczące zagadnień gospodarczych i handlowych, sektorowych reform, spraw z zakresu rozwoju społeczno-ekonomicznego, obszaru równości szans oraz spraw związanych z ochroną zdrowia, środowiska naturalnego i zmian klimatu, redukcji ubóstwa i tzw. wykluczeniem społecznym.

Z kolei w ramach platformy ds. **Bezpieczeństwa Energetycznego** są rozpatrywane zagadnienia dotyczące zharmonizowania polityk energetycznych i dostosowania regulacji prawnych w poszczególnych państwach PW z prawodawstwem i praktyką unijną.

Wreszcie platforma **Kontakty międzyludzkie** daje możliwość podejmowania działań związanych ze współpracą kulturalną, wsparciem dla organizacji pozarządowych, wymian studenckich i uczniowskich, podejmowania wspólnych projektów medialnych, czy też włączenia państw partnerskich do Ramowych Programów Badawczych.

11 Wspólna deklaracja przyjęta podczas Szczycu w Pradze, 7 maja 2009 r. <http://register.consilium.europa.eu/pdf/pl/09/st08/st08435.pl09.pdf>

12 Mają one zastąpić obowiązujące do tej pory Umowy o Partnerstwie i Współpracy (Partnership and Cooperation Agreements – PCAs) z lat 90-tych XX w.

13 Tylko w zakresie pomocy dwustronnej, Unia Europejska, w ramach Europejskiego Instrumentu Sąsiedztwa i Partnerstwa (EISP) na lata 2010-2013, przeznaczyła dla wschodnich krajów partnerskich prawie 1,5 mld €, w tym dla: Armenii - 185 mln €, Azerbejdżanu - 129 mln €, Białorusi - 80 mln €, Gruzji - 127 mln €, Mołdowy - 339 mln €, i Ukrainy - 596mln €.

A.1.1. STRUKTURA I RAMY INSTYTUCJONALNE WSPÓŁPRACY MIĘDZY UNIĄ EUROPEJSKĄ I PAŃSTWAMI PARTNERSTWA WSCHODNIEGO

Oprócz podejmowania działań zmierzających do wspierania rozwoju gospodarczego, wzmocnienia rządów prawa i standardów demokratycznych oraz budowania silniejszego potencjału instytucjonalnego i administracyjnego, Partnerstwo Wschodnie ma również za zadanie sprzyjać i ugruntowywać współpracę między UE i całym regionem PW, a także między państwami partnerskimi. W tym celu, przewidziano konkretne struktury i ramy instytucjonalne, umożliwiające odpowiednie współdziałanie.

Tabela 1
WIELOSTRONNA WSPÓŁPRACA, NA POZIOMIE MIĘDZYPANSTWOWYM

Ramy instytucjonalne	Cele	Uczestnicy	Ramy operacyjne
Szczyty Partnerstwa Wschodniego	Przegląd rozwoju PW i definiowanie ogólnych priorytetów i kierunków strategicznych.	Głowy Państw i Rządów wszystkich państw uczestników inicjatywy (27 państw członkowskich UE i 6 państw partnerskich).	Spotkania odbywają się co 2 lata, ostatnie posiedzenie miało miejsce w Warszawie, 29-30 września 2011 r. kolejny Szczyt jest zaplanowany na listopad 2013 r., w Wilnie.
Spotkania Ministrów Spraw Zagranicznych	Przegląd i określenie wytycznych dla Partnerstwa Wschodniego: nadzór nad pracami wielostronnych platform.	Ministrowie Spraw Zagranicznych państw PW.	Coroczne posiedzenia.
Ministerialne spotkania i konferencje sektorowe	Wspieranie działań w poszczególnych sektorach (np. gospodarka, energia, ochrona środowiska).	Ministrowie odpowiedzialni w rządach za poszczególne sektory.	Spotkania ad hoc.
Wielostronne Platformy	Wymiana informacji i doświadczeń w czterech domenach tematycznych: Platforma 1 – Demokracji, dobrego zarządzania i stabilności, Platforma 2 – Integracji gospodarczej i konwergencji z politykami UE, Platforma 3 – Bezpieczeństwa Energetycznego, Platforma 4 – Kontakty międzyludzkie.	Wyższego szczebla funkcjonariusze Komisji Europejskiej, państw członkowskich UE i państw partnerskich.	Spotkania dwa razy do roku.
Panele robocze	Wspieranie pracy platform tematycznych oraz koncentrowanie się na implementacji konkretnych projektów w regionie PW.	Urzednicy administracji publicznej państw PW.	Kilka razy do roku.

Inicjatywy Flagowe	Wdrażanie szczególnych projektów i rozdysponowywanie wsparcia techniczno-finansowego dla państw partnerskich w oparciu o zakresy przedmiotowe 6 Inicjatyw Flagowych : Zintegrowany Program Zarządzania Granicami, Wsparcie dla Małych i Średnich Przedsiębiorstw, Regionalne Rynki Energii Elektrycznej, Odnawialnych Źródeł Energii i Efektywności Energetycznej, Zarządzanie Środowiskowe, Zapobieganie, przeciwdziałanie, reagowanie na katastrofy naturalne i te spowodowane przez człowieka, Dywersyfikacja dostaw energii: Południowy Korytarz Energetyczny.	Uczestnicy inicjatywy Partnerstwa Wschodniego, jak również zewnętrzni darczyńcy (np. międzynarodowe instytucje finansowe, sektor prywatny) mogą także uczestniczyć w finansowaniu inicjatyw w ramach PW).	Wszystkie inicjatywy flagowe weszły w życie, z wyjątkiem tej o <i>Dywersyfikacji dostaw energii</i> (...).
---------------------------	---	---	--

Godnym podkreślenia jest fakt, że inicjatywa Partnerstwa Wschodniego sprzyja podejmowaniu kooperacji również na innych poziomach niż rządowy. W tym celu, powołano do życia wielorakie fora współpracy, skupiające przedstawicieli parlamentów, władz regionalnych i lokalnych, reprezentantów środowisk biznesowych i organizacji społecznych.

Tabela 2

WSPÓŁPRACA NA INNYCH POZIOMACH NIŻ RZĄDOWY

Ramy Instytucjonalne	Cele	Uczestnicy	Struktura	Ramy operacyjne
Forum Społeczeństwa Obywatelskiego (FSO)	Gremium, którego celem jest wsparcie rozwoju społeczeństwa obywatelskiego (tzw. „trzeciego sektora”) w państwach partnerskich. Ambicją Forum jest także promowanie współpracy między organizacjami obywatelskimi z UE i regionu PW, jak również udział w pracach innych ciał PW Forum, poprzez swoje opinie i rekomendacje działań kierowane w ramach platform tematycznych oraz adresowane na spotkania ministrów spraw zagranicznych PW, może pośrednio wpływać na proces implementacji PW.	W spotkaniach uczestniczą przedstawiciele organizacji pozarządowych, zrzeszeń związków zawodowych oraz ośrodków analitycznych z UE i państw PW.	Sesja plenarna gromadzi kilkaset organizacji pozarządowych. Działania FSO koordynuje tzw. Komitet Sterujący (<i>Steering Committee</i>), który jest również odpowiedzialny za komunikację i lobbying czterech grup roboczych: <ul style="list-style-type: none"> • demokracji, praw człowieka, dobrego rządzenia i stabilności, • integracji gospodarczej i konwergencji z politykami UE, • ochrony środowiska, zmian klimatycznych i bezpieczeństwa energetycznego, oraz • kontaktów międzyludzkich. 	Ustanowione w listopadzie 2009 r., sesje plenarne odbywają się w systemie jednorocznym. Dotychczas odbyły się cztery spotkania (Bruksela-2009 r. Berlin-2010 r. Poznań-2011 r. i Sztokholm-2012 r.).
Zgromadzenie Parlamentarne EURONEST	Platforma spotkań i wymiany myśli między deputowanymi Parlamentu Europejskiego oraz deputowanymi z parlamentów narodowych PW w obszarach będących przedmiotem wspólnego zainteresowania, takich jak stabilność, demokracja, zbliżenie regulacji prawnych, handel, energia, środowisko, kontakty międzyludzkie i wiele innych. Systematyczne spotkania Euronest-u mają tworzyć przyszłą strategię działania PW oraz monitorować bieżącą działalność PW.	Z założenia 120 Parlamentarzystów: 60 z PE i po 10 z każdego państwa partnerskiego Niemniej, na dzień dzisiejszy jest 110 członków (z powodów politycznych było niemożliwe przyjęcie do Zgromadzenia Parlamentarnego delegacji białoruskiej.	Zgromadzenie Parlamentarne EURONEST działa w oparciu o następującą strukturę: <ul style="list-style-type: none"> • Zgromadzenie Plenarne • Zgromadzenia Parlamentarnego EURONEST, • Prezydium, 4 komitety (-sprawy polityczne, prawa człowieka i demokracja, - integracji gospodarczej, dostosowania prawa i konwergencji z politykami UE, -bezpieczeństwa energetycznego, i – spraw społecznych, edukacji, kultury i społeczeństwa obywatelskiego) • Sekretariat. 	Zainaugurowany w maju 2011 r. (bez uczestnictwa delegacji z Białorusi). Ostatnia, trzecia sesja Zgromadzenia oraz posiedzenia Komitetów Euronest-u odbyła się na koniec maja 2013 r. w Brukseli. Zgromadzenie Plenarne Zgromadzenia Parlamentarnego EURONEST zbiera się zasadniczo raz w roku, na przemian w jednym ze wschodnioeuropejskich krajów partnerskich i w siedzibie Parlamentu Europejskiego w jednym z jego miejsc pracy, na zaproszenie Parlamentu Europejskiego lub parlamentu wschodnioeuropejskiego kraju partnerskiego, w którym odbywa się posiedzenie. Tryb organizacji posiedzeń Prezydium Zgromadzenia Parlamentarnego EURONEST i komisji określają postanowienia regulaminu.

Stała Konferencja Władz Regionalnych i Lokalnych Partnerstwa Wschodniego (CORLEAP)	Platforma regularnego dialogu i współpracy między regionalnymi i lokalnymi władzami państw członkowskich UE i państw regionu PW w zakresie umacniania demokracji lokalnej, praw człowieka na szczeblu regionalnym i lokalnym oraz udziału obywateli w życiu publicznym. Zadaniem Konferencji ma być rozwijanie inicjatywy PW na szczeblu samorządowym, wspieranie reform i przemian demokratycznych, prowadzenie dialogu nt. reform decentralizacji zarządzania oraz ułatwianie współpracy transgranicznej oraz regionalnej państw zaangażowanych w PW.	Przedstawiciele władz regionalnych, lokalnych i municypalnych.	Powołany przez Komitet Regionów, składa się z 36 członków.	Pierwsze spotkanie odbyło się w Poznaniu we wrześniu 2011 r. w 2012 r. CORLEAP zebrał się w Kiszyniowie (Mołdowa).
Grupa Przyjaciół Partnerstwa Wschodniego (obecnie nazywana Grupą Koordynacyjno-Informacyjną)	nieformalna grupa przedstawicieli państw, organizacji pozarządowych i gremiów międzynarodowych, stanowiąca swoisty komitet doradczy w sprawach inicjatyw związanych z PW.	Przedstawiciele państw nie należących do PW, organizacji pozarządowych i gremiów międzynarodowych pragnących uczestniczyć w realizacji projektów w ramach PW oraz państw gotowych na współfinansowanie projektów.	Nieformalna grupa zwoływana <i>ad hoc</i> .	Jeszcze nie określone.
Forum Biznesu Partnerstwa Wschodniego	Forum służy zacieśnianiu współpracy środowisk biznesowych i kręgów gospodarczych z państw PW i krajów UE. Stanowi płaszczyznę dla wymiany doświadczeń, nawiązania kontaktów biznesowych oraz do dyskusji na temat możliwości inwestycyjnych i wspólnych projektów.	Przedstawiciele stowarzyszeń biznesowych, rządu, Komisji Europejskiej i eksperci.		Zainaugurowane we wrześniu 2011 r. w Sopocie.

A.1.2. FORMY WSPARCIA UNII EUROPEJSKIEJ ORAZ DOSTĘPNE INSTRUMENTY I MECHANIZMY FINANSOWE W RAMACH PARTNERSTWA WSCHODNIEGO

Wraz z powołaniem do życia Partnerstwa Wschodniego w 2009 roku, Unia Europejska przeznaczyła bezpośrednio na realizację PW początkową kwotę 600 mln € (w tym 350 mln € nowych środków i 250 mln € środków przekierowanych z Regionalnego Programu dla Wschodu w ramach EISP), zwiększając później ogólną kwotę funduszy EISP dla wschodnich partnerów do 1,9 mld € w okresie 2010-2013.

Pojawiły się również dodatkowe środki w ramach reguły „więcej za więcej”, wygenerowanej przez Komisję Europejską przy okazji przeglądu funkcjonowania EPS w 2011 r. i uzależniającej wysokość wsparcia UE od dynamiki przeprowadzania wewnętrznych reform. Nowy program powołany do życia w oparciu o tę zasadę otrzymał w 2012 r. nazwę **Integracja i Współpraca dla Partnerstwa Wschodniego**¹⁴ (Eastern Partnership Integration and Cooperation - EaPIC) i został skonfigurowany z indykatywnego podziału 130 mln € na lata 2012-2013. Jest to dodatek do unijnego wsparcia na lata 2010-13, adresowany do wschodnich partnerów europejskich o wartości 1,9 mld €. Pierwsza transza alokacji funduszy z EaPIC została wydzielona w 2012 r. w kwocie 65 mln €, w tym 28 mln € dla Mołdowy, 22 mln € dla Gruzji i 15 mln € dla Armenii.

Zgodnie z danymi Komisji Europejskiej, w latach 2009-2013, w ramach EISP, wyasygnowano na rzecz sześciu państw Partnerstwa Wschodniego aż 2.8 mld €. Warto również zaznaczyć, że po Szczycie Partnerstwa Wschodniego w Warszawie w 2011 r. Premier RP zapowiedział dalsze zwiększenie alokacji unijnych środków dla wschodnich partnerów o 150 mln € w latach 2011-2013.

W związku z tym, że Partnerstwo Wschodnie zostało zainicjowane w środku obowiązywania siedmioletniej perspektywy finansowej UE 2007-2013, nie stanowi jednolitej inicjatywy pod względem finansowym, i jest pewnego rodzaju „koszykiem” dla wielu różnych instrumentów i programów wsparcia. Dla uzyskania namiastki systemowości i większej klarowności samej inicjatywy i jej mechanizmów, pojawiają się, od pewnego czasu, postulaty zrewidowania i uporządkowania PW. Takie działania mają być podjęte w ramach przyszłej perspektywy budżetowej. Tymczasem, obecny budżet unijny zezwala na istnienie wielu „rozrzuconych” źródeł finansowania działań w ramach Partnerstwa Wschodniego.

W obecnej wieloletniej perspektywie budżetowej, największa część środków finansowych pochodzi z tzw. **Europejskiego Instrumentu Sąsiedztwa i Partnerstwa (EISP)**, który od 2014 r. zostanie zastąpiony przez **Europejski Instrument Sąsiedztwa (EIS)**. Warto zaznaczyć, że z prawie 12 mld € całkowitego budżetu na lata 2007-2013, 1/3 tj. około 4 mld € została alokowana na rozwój współpracy ze wschodnimi sąsiadami Unii Europejskiej (w tym, 1.9 mld € na lata 2010 – 2013). EISP stanowi zatem kompleksowe narzędzie wsparcia finansowego UE, a jego zakres stosowania jest niezwykle szeroki i odnosi się do wielu form współpracy, poczynając od bilateralnej, regionalnej, międzyregionalnej, czy też transgranicznej.

Oprócz EISP, państwa-beneficjenci korzystają także z szeregu innych unijnych programów i instrumentów, takich jak **Instrument Współpracy na rzecz Rozwoju** (*Development Cooperation Instrument - DCI*), **Europejski Instrument na rzecz Demokracji i Praw Człowieka**¹⁵ (*the European Instrument for Democracy and Human Rights - EIDHR*), **Instrument Stabilności**¹⁶ (*the Instrument for Stability - IfS*), **Instrument Współpracy na rzecz Bezpieczeństwa Nuklearnego** (*Nuclear Safety Cooperation Instrument – NSCI*), czy **Instrument Pomocy Humanitarnej** (*the Humanitarian Aid Instrument*). Warto także wymienić inicjatywy wsparcia Partnerstwa Wschodniego o charakterze międzypaństwowym lub narodowym, powstałe z inicjatywy poszczególnych państw UE, takie jak **Międzynarodowy Fundusz Wyszehradzki**, czy **Polska Pomoc**.

14 Zobacz http://europa.eu/rapid/press-release_MEMO-12-491_en.htm

15 Powstał w 2006 r.

16 Powołany w 2007 r. obecnie korzysta z niego 28 państw z różnych regionów świata.

A.1.2.1. EUROPEJSKI INSTRUMENT SĄSIEDZTWA I PARTNERSTWA (EISP)

Przedstawiona przez Komisję Europejską, w 2003 roku, koncepcja Europejskiej Polityki Sąsiedztwa¹⁷, wskazywała w kolejnych inicjatywach na konieczność stworzenia odrębnego instrumentu finansowego, który służyłby efektywnej realizacji EPS. W tym celu, w 2006 r. został ustanowiony Europejski Instrument Sąsiedztwa i Partnerstwa¹⁸, jako elastyczny instrument finansowy na lata 2007-2013. Wraz z wejściem w życie PW, EISP stał się bazowym narzędziem finansowym UE, zorientowanym na wspieranie implementacji tzw. Planów Działań/Agend przyjętych przez państwa PW, tj. dokumentów politycznych, zawieranych na kilka lat i składających się z katalogu spraw priorytetowych na dany okres. Warto podkreślić, że wspomniane Plany Działań/Agendy kładą przede wszystkim nacisk na stopniową integrację ekonomiczną i pogłębianie współpracy politycznej z UE, a to oznacza, że wykraczają poza tradycyjnie przyjęte ramy współpracy. Do podstawowych obszarów wsparcia EISP należy zaliczyć: po pierwsze, *wymiar polityczny i społeczny* (demokracja i prawa człowieka), po drugie, *wymiar gospodarczy* (strefa gospodarcza, strefa walutowa i makroekonomiczna, strefa infrastruktury i połączeń gospodarczych), i po trzecie, *sfera bezpieczeństwa* (wymiar sprawiedliwości i spraw wewnętrznych, polityka zagraniczna i bezpieczeństwa).

EISP wyodrębnia zatem trzy cele strategiczne, polegające na wspieraniu przemian demokratycznych i promowaniu praw człowieka, działaniach zmierzających do gospodarki rynkowej i dążeniu do zrównoważonego rozwoju oraz polityki wspólnego interesu (tj. współdziałania w dziedzinie antyterrorystycznym, przeciwko rozprzestrzenianiu broni masowego rażenia, współpraca w zakresie rozwiązywania konfliktów, przestrzegania zasad prawa międzynarodowego, itp.).

W ramach wymienionych celów, Komisja Europejska i państwa partnerskie uzgodniły także cztery osie współpracy oparte na: wdrożeniu ściślejszego dialogu na temat priorytetowych reform wielosektorowych, dostosowaniu prawodawstwa, wsparciu instytucjonalnym, oraz realizacji tzw. Milenijnych Celów Rozwoju ONZ.

Europejski Instrument Sąsiedztwa i Partnerstwa jest niewątpliwie kluczowym instrumentem finansowym Partnerstwa Wschodniego¹⁹, podzielonym na kilka kopert: 1) pomoc dwustronną dla konkretnych państw sąsiedzkich, mającą wspierać konkretne reformy przewidziane w tzw. Planach Działań/Agend uzgodnionych przez poszczególne państwa PW i Unię Europejską 2) programy pomocy regionalnej, 3) międzyregionalne programy wsparcia, 4) transgraniczne programy współpracy, 5) *Sąsiedzki Fundusz Inwestycyjny* oraz 6) rzadko używany instrument tzw. *Wsparcia Zarządzania*.

Co do mechanizmu implementacyjnego, wspomniane fundusze są zazwyczaj przekazywane administracji państwa-beneficjenta, ale także firmom, organizacjom pozarządowym i innym podmiotom, które zawarły kontrakty w trybie przetargowym lub otrzymały dotacje w procedurze konkursowego składania wniosków.

Komisja Europejska, a zwłaszcza Przedstawicielstwa UE w państwach partnerskich, są głównymi podmiotami odpowiedzialnymi za wdrażanie, w różnych formach, programów pomocowych (choćby w ramach tzw. wsparcia budżetowego²⁰ (*Budget Support*), implementacji konkretnych projektów czy form mieszanych). Wszystkie fundusze dla programu Partnerstwa Wschodniego pozostają zatem w gestii Komisji Europejskiej i są rozdysponowywane zgodnie z istniejącymi procedurami Europejskiego Instrumentu Sąsiedztwa i Partnerstwa.

Aktualnie, alokowane środki są wykorzystywane dla realizacji **trzech głównych inicjatyw/programów** dla państw - partnerów:

1. Programów **Kompleksowego Rozwoju Instytucjonalnego** (*Comprehensive Institutional Building Programme - CIB*).
2. Pilotażowych **Programów Rozwoju Regionalnego** (*Pilot Regional Development Programmes – PRDP*).
3. Implementacji **wielostronnego wymiaru** Partnerstwa Wschodniego.

17 Commission of the EC, Communication from the Commission to the Council and the European Parliament, Wider Europe – Neighbourhood....

18 Rozporządzenie PE i Rady Nr 1638/2006.

19 Na jego funkcjonowanie, Unia Europejska wygenerowała ze swego budżetu, na okres 2007-2013, 12 mld €, w tym prawie 4 mld € na wsparcie wschodnich partnerów.

20 Logika tzw. wsparcia budżetowego polega na tym, że fundusze są przekazywane Skarbowi Państwa – beneficjenta w przypadku przeprowadzenia określonej reform(y). W 2011 r. został wydany Komunikat KE wprowadzający nową Politykę Wsparcia Budżetowego UE, w której wprowadzono szereg innowacji, m.in. większą odpowiedzialność i przejrzystość budżetową jako nowe, dodatkowe kryterium kwalifikowalności, zwiększenie wsparcia dla instytucji prawnych i instytucji nadzoru, organizacji obywatelskich, a także lepsze ramy zarządzania ryzykiem. Wspomniana polityka weszła w życie w 2013 r.

Ad.1. Program Kompleksowego Rozwoju Instytucjonalnego (*Comprehensive Institutional Building – CIB*) – został stworzony jako bilateralny program pomocowy dla poprawy efektywności instytucjonalnej państw Partnerstwa Wschodniego oraz kompatybilności instytucji państw-adresatów z instytucjami unijnymi. Zgodnie z założeniami CIB, jego cele mają być realizowane przy pomocy programu Twinning i instrumentu TAIEX, jak również przez wymianę, praktyki i staże zawodowe, wizyty studyjne delegacji z krajów partnerskich do bliźniaczych instytucji w państwach członkowskich UE oraz w ramach stypendiów na szkolenia zawodowe. Adresatami programu CIB są instytucje administracji publicznej państw partnerskich, państw-członków Unii oraz instytucje unijnych zaangażowanych w szkolenia i inne programy reform instytucjonalnych. Rozpoczęcie programu Kompleksowego Rozwoju Instytucjonalnego nastąpiło w 2011 roku, a na jego realizację w latach 2011-2013 przeznaczono 175 mln €, w tym prawie 32,81 mln € dla Armenii, 19,20 mln € dla Azerbejdżanu, 30,86 mln € dla Gruzji, 41,16 mln € dla Mołdowy i 43,37 mln € dla Ukrainy. Dla Białorusi, dla której przewidziano osobny mechanizm – *Joint Interim Plan* – alokowano na lata 2011-13 kwotę 5,88 mln €.

Ad.2. Pilotażowe Programy Rozwoju Regionalnego (*Pilot Regional Development Programmes - PRDPs*). Partnerstwo Wschodnie promuje pogłębiony dialog polityczny i dwustronną współpracę w dziedzinie rozwoju regionalnego za pomocą tzw. „pilotażowych programów rozwoju regionalnego” (PRDPs). PRDPs są opracowywane w oparciu o doświadczenia polityki spójności Unii Europejskiej, a ich celem jest przede wszystkim wyrównywanie różnic między poszczególnymi regionami przy uwzględnieniu potrzeb oraz specyfiki terytorialnej każdego z państw PW. Realizacja programów PRDPs polega na wymianie doświadczeń w zmniejszaniu nierówności społeczno-ekonomicznych między regionami w obrębie tego samego państwa, wsparcie rozwoju infrastruktury lokalnej, kapitału ludzkiego oraz małych i średnich przedsiębiorstw w najslabiej rozwiniętych regionach

Warto podkreślić, że w przypadku PRDPs zagadnienia rozwoju regionalnego oraz ewentualnej dwustronnej współpracy z UE, w tym zakresie, stanowią część dialogu politycznego Unii z każdym państwem Partnerstwa osobno. Jak w żadnej innej dziedzinie, proponowane rozwiązania są zindywidualizowane i definiowane w oparciu o potrzeby i zobowiązania zainteresowanego partnera oraz współdziałają z całym unijnym pakietem pomocowym, przy uwzględnieniu działań poszczególnych państw członkowskich UE oraz mechanizmów koordynacyjnych właściwych dla innych „darczyńców”. Pod rządami tego programu, nie przewiduje się więc współpracy na szczeblu regionalnym z jednoczesnym udziałem kilku państw-odbiorców.

Wsparcie Unii Europejskiej dla każdego państwa-beneficjenta w 2012 i/lub 2013 r. zawiera element „pilotażowego rozwoju regionalnego” (PRDPs). Może być on realizowany jako samodzielny projekt albo jako część szerszego programu rozwoju instytucjonalnego lub wsparcia konkretnego sektora. W zależności od potrzeb i interesów strategicznych państwa-odbiorcy, rozwój regionalny i rozwój obszarów wiejskich mogą stanowić komponent jednego programu.

W niektórych krajach, takich jak Ukraina czy Gruzja, współpraca UE już koncentruje się na rozwoju regionalnym. Na przykład w Gruzji, jest realizowany program rozwoju regionalnego, który pomaga poszczególnym regionom w opracowywaniu koncepcji i konkretnych dokumentów strategicznych, np. strategii rozwoju, czy też wsparciu partnerów lokalnych w podnoszeniu ich zdolności instytucjonalnej (np. przez tworzenie tzw. rad regionalnego rozwoju).

Inne kraje, takie jak Mołdowa i Armenia, dopiero zaczynają czerpać z funduszy unijnych w tym sektorze. W Mołdowie, na przykład, finansowanie będzie miało na celu poprawę statystyki regionalnej oraz rozwijanie zdolności odpowiednich instytucji, takich jak Agencje Rozwoju Regionalnego.

W Azerbejdżanie, z kolei, niektóre działania przygotowawcze w tym obszarze odbywają się w ramach ogólnych programów rozwoju instytucjonalnego i doradztwa politycznego.

Bez wątpienia, zaangażowanie społeczeństwa obywatelskiego i lokalnych społeczności odgrywa w tym wypadku ogromne znaczenie i jest komplementarne w stosunku do innych instrumentów UE, w tym tzw. Instrumentu Wsparcia Rozwoju Społeczeństwa Obywatelskiego (*Civil Society Facility*).

Całkowita kwota dla Pilotażowych Programów Rozwoju Regionalnego (PRDPs), to 62 mln € z budżetu EISP na lata 2012-2013. Jest to część z 350 mln € środków dodatkowych, które towarzyszyły uruchomieniu Partnerstwa Wschodniego. Fundusze PRDPs są połączone ze znacznymi kwotami z dwustronnych pakietów pomocowych.²¹ Całkowity przydział PRDPs jest podzielony na pięć państw PW, bez Białorusi.

²¹ http://ec.europa.eu/europeaid/where/neighbourhood/regional-cooperation/enpi-east/prdps_en.htm

Ad.3. **Wymiar wielostronny** Partnerstwa Wschodniego dotyczy przede wszystkim realizacji tzw. Inicjatyw Flagowych, na które wyasygnowano prawie 160 mln € z ogólnej kwoty dodatkowych funduszy (350 mln €) przeznaczonych na rzecz programu PW. Niewielką część tych środków przeznacza się na organizację Forum Społeczeństwa Obywatelskiego (*Civil Society Forum*) oraz sfinansowanie działań w ramach tzw. obszarów tematycznych.

Do wymienionych **Inicjatyw Flagowych** należą:

- **Zintegrowany Program Zarządzania Granicami** (*Integrated Border Management – IBM*), powołany w 2009 r, z ogólnym budżetem 44,5 mln € na lata 2010-2013. W ramach tej inicjatywy wykonuje się szereg projektów mających na celu dostosowanie regulacji prawnych i praktyk do standardów unijnych, wymianę doświadczeń, przeprowadzenie odpowiednich szkoleń, czy budowanie potencjału w obszarze zarządzania granicami. Na dzień dzisiejszy, w realizacji pozostaje m.in.: sześć programów szkoleniowych w państwach PW, pomoc w zakresie demarkacji granicy białorusko-ukraińskiej, stworzenie elektronicznego systemu wymiany informacji między służbami celnymi Ukrainy i Białorusi, stworzenie odpowiedniej infrastruktury i wyposażenie przejść granicznych Bavra i Bagratashen (między Armenią i Gruzją) oraz budowa nowego przejścia granicznego Unguri – Bronnitsa (między Mołdową a Ukrainą).
- **Wsparcie dla Małych i Średnich Przedsiębiorstw** (*SME Facility*) z ogólnym budżetem na poziomie 57 mln €, realizowanym w oparciu o trzy projekty:
 - East-Invest, z budżetem 8,75 mln € (z czego 7 mln € to kontrybucja UE) , będącym programem doradczym, mającym na celu poprawę klimatu inwestycyjnego w państwach PW oraz utworzenie sieci powiązań między małą i średnią przedsiębiorczością państw UE i PW.
 - Instrument Wsparcia Finansowego dla MŚP, z budżetem 30 mln € środków unijnych i prawdopodobnie 350 mln € z funduszy Europejskiego Banku Inwestycyjnego (EBI), Europejskiego Banku Odbudowy i Rozwoju (EBOiR) oraz banków komercyjnych. Wyasygnowane środki mają za zadanie wspieranie rozwoju rynków kredytowych dla małych i średnich przedsiębiorstw w krajach PW za pomocą pożyczek i gwarancji EBI i EBOiR. Instrument działa w oparciu o współpracę EBI i lokalnych pośredników finansowych (local financial intermediaries).
 - Program Wsparcia Menadżerskiego i Doradztwa Biznesowego (Turn Around Management and Business Advisory Services - TAM/BAS). Do dyspozycji tego programu przekazano 20 mln €.
- **Regionalne Rynki Energii Elektrycznej, Odnawialnych Źródeł Energii i Efektywności Energetycznej.** Inicjatywa polega na prowadzeniu doradztwa i wsparciu finansowym, mającym na celu połączenie i harmonizację rynków energii, wzmacnianie zdolności instytucjonalnej dla zrównoważonego zarządzania energią w ramach programu INOGATE²², poprawę efektywności energetycznej oraz zwiększenie wykorzystania odnawialnych źródeł energii. Budżet w wysokości 41 mln €, ma być spożytkowany na realizację takich projektów, jak: pomoc techniczna²³, studia wykonalności²⁴, wsparcie dla opracowania i implementacji „planów działania na rzecz zrównoważonego wykorzystania energii” adresowanych do miast uczestniczących w tzw. Przymierzu Burmistrzów²⁵, oraz promocja udziału państw Partnerstwa Wschodniego w tzw. Europejskim Programie Inteligentnej Energii (*Intelligent Energy Europe Programme*)²⁶. Warto nadmienić, że w ramach tej inicjatywy, Szwecja zaczęła realizować projekty w zakresie energooszczędności i ochrony środowiska, najpierw na Ukrainie, a następnie w innych państwach PW.
- **Zarządzanie Środowiskowe** to inicjatywa mająca na celu zwiększenie dostępności do rzetelnej i wiarygodnej informacji na temat ochrony środowiska w krajach partnerskich przez włączenie ich do unijnego systemu informacyjnego (*UE Shared Environmental Information System*). Na ten cel wygenerowano 12 mln €, które mają być wydatkowane na podjęcie działań w następujących obszarach:
 - utworzenie systemów informacji o ochronie środowiska w poszczególnych państwach PW,
 - udostępnienie odpowiednich informacji przez dostęp do systemu unijnego.

22 Więcej na temat programu: <http://www.inogate.org/>

23 Realizacja jeszcze nie rozpoczęta.

24 Realizacja jeszcze nie rozpoczęta.

25 Więcej na http://www.porozumienieburmistrzow.eu/index_pl.html i http://www.eumayors.eu/about/covenant-of-mayors_en.html

26 Więcej na <http://ec.europa.eu/energy/intelligent/>

- **Zapobieganie, przeciwdziałanie, reagowanie na katastrofy naturalne i spowodowane przez człowieka.** Realizacja tej inicjatywy odbywa się dwuetapowo i ma za zadanie wzmocnić zdolności w zakresie zarządzania katastrofami i poprawić współpracę między UE a państwami partnerskimi oraz państwami PW między sobą.

Na realizację pierwszego etapu, tj. przeglądu ram prawnych dotyczących zarządzania katastrofami i mechanizmów ochrony cywilnej przeznaczono 6 mln €, natomiast kolejne 6 mln € pokryje koszty podejmowanych działań (staże, programy szkoleniowe, zakup sprzętu itd.), zmierzających do wzmocnienia współdziałania UE i państw PW oraz państw PW w tym zakresie.

Wszystkie wyżej wymienione Inicjatywy zostały już zainicjowane. W tej chwili są albo na etapie planowania lub na początku realizacji. Każda Inicjatywa składa się z projektów skoncentrowanych na puli kluczowych zagadnień. W praktyce, będą one przypominać klasyczne projekty w ramach EPS, które UE realizowała w regionie przed wprowadzeniem Partnerstwa Wschodniego.

Finansowanie wyżej wymienionych Inicjatyw Flagowych ma odbywać się ze środków Regionalnego Programu dla Wschodu w ramach EISP, ale także z funduszy przekazanych przez państwa Partnerstwa Wschodniego, międzynarodowe instytucje finansowe oraz sektor prywatny.

Wreszcie, równoległe z realizacją Inicjatyw Flagowych, wielostronny wymiar pomocy UE dla państw Partnerstwa Wschodniego odnosi się także do projektów, wspierających rozwój społeczeństwa obywatelskiego (Instrument Wspierania Rozwoju Społeczeństwa Obywatelskiego - *Civil Society Facility*, Forum Społeczeństwa Obywatelskiego Partnerstwa Wschodniego - *EaP Civil Society Forum*), programów edukacyjnych (Erasmus Mundus, Tempus), kulturalnych oraz programów adresowanych do młodzieży (Młodzież w Działaniu).

Forum Społeczeństwa Obywatelskiego Partnerstwa Wschodniego (*EaP Civil Society Forum*) powołano do życia w odpowiedzi na postanowienia Wspólnej Deklaracji Praskiego Szczytu Partnerstwa Wschodniego. Inicjatywę sfinalizowano w listopadzie 2009 r. podczas spotkania przedstawicieli ponad dwustu organizacji pozarządowych z państw PW i UE. Jej przesłaniem była myśl, że społeczeństwo obywatelskie i organizacje pozarządowe mają do odegrania kluczową rolę w zakresie promowania nowych inicjatyw i kontrolowania działań władz publicznych. Zadaniem Forum jest zatem wspieranie rozwoju społeczeństwa obywatelskiego w krajach Partnerstwa Wschodniego i zwiększanie współpracy pomiędzy organizacjami społeczeństwa obywatelskiego państw partnerskich i Unii Europejskiej. Forum, przez swoje opinie i rekomendacje działań adresowane do międzyrządowych platform tematycznych oraz kierowane na spotkania ministrów spraw zagranicznych Partnerstwa Wschodniego, ma ambicje wpływać pośrednio na proces implementacji PW.

Instrument Wspierania Rozwoju Społeczeństwa Obywatelskiego²⁷ (*Civil Society Facility*) funkcjonuje od 2011 roku i ma na celu konsolidację zaangażowania UE i społeczeństw obywatelskich państw sąsiedzkich, tak by organizacje społeczne stały się silniejszymi partnerami dla UE i władz krajów partnerskich w dziedzinie formułowania, wdrażania oraz monitorowania reform i polityk. Zgodnie ze swoimi założeniami, zapewnia wsparcie finansowe dla organizacji pozarządowych wykonujących projekty ściśle związane z przeprowadzeniem krajowych reform, wzmocnia zdolność podmiotów społeczeństwa obywatelskiego w regionie oraz promuje ich udział w realizacji polityk sektorowych. Budżet Instrumentu na lata 2011-2013 jest szacowany na ponad 37 mln € dla całego regionu PW²⁸.

Europejski Fundusz na rzecz Demokracji (*European Endowment for Democracy - EED*) służy wspieraniu przemian demokratycznych w państwach sąsiedzkich Unii Europejskiej i będzie również dostępny dla państw partnerskich z Europy Wschodniej. Całkowity budżet wygenerowany na rzecz Funduszu przez UE, Szwajcarię i poszczególne państwa członkowskie UE wynosi ok. 14 mln €. Instrument finansowy EFD ma być wdrożony w życie w połowie 2013 roku.

27 Partnerstwo Wschodnie, <http://www.ms.gov.pl/Partnerstwo,Wschodnie,19887.html> 14.08.2012 r. A. Dorywalski, Szczyt Partnerstwa Wschodniego w Warszawie – przebieg i analiza, http://www.psz.pl/index.php?option=com_content&task=view&id=39784 14.08.2012 r.

28 Więcej na http://ec.europa.eu/europeaid/where/neighbourhood/regional-cooperation/enpi-east/csf_en.htm

Zgodnie z założeniami programu **Erasmus Mundus**, kładzie się nacisk na rozwijanie współpracy między instytucjami szkolnictwa wyższego z Europy i krajów trzecich. W ramach programu jest możliwe dofinansowanie organizacji wymiany studentów wszystkich poziomów studiów oraz pracowników naukowych, akademickich i administracyjnych między uczelniami europejskimi a uczelniami z państw Partnerstwa Wschodniego. Erasmus Mundus dla państw PW dysponuje kwotą 114 mln € na liczbę 5000 stypendiów w państwach UE na okres 2007-2013. W roku 2013, pula środków na współpracę z uczelniami z Armenii, Azerbejdżanu, Białorusi, Gruzji, Mołdawii i Ukrainy to ponad 29 mln €.

Tempus to kolejny program pomocowy Unii Europejskiej, wspierający reformę sektorów szkolnictwa wyższego w krajach partnerskich i mający za zadanie podnoszenie jakości nauczania w szkołach wyższych oraz modernizację instytucji szkolnictwa wyższego, jak również przyczyniający się do wzmocnienia współpracy pomiędzy szkołami wyższymi w krajach UE i tych w państwach-beneficjentach. W latach 2007 – 2013 ma miejsce kolejna faza programu – TEMPUS IV,²⁹ adresowana m.in. do państw PW. TEMPUS IV jest zarządzany przez Dyрекcyję Generalną ds. Edukacji i Kultury Komisji Europejskiej, we współpracy z innymi Dyrekcjami zaangażowanymi w realizację polityki zewnętrznej UE.

W krajach partnerskich działają krajowe biura TEMPUSa, które uczestniczą w procesie formowania priorytetów krajowych, są zaangażowane w procedurę oceny i selekcji zgłoszonych propozycji, uczestniczą w monitorowaniu postępów projektów. W każdym z państw członkowskich UE działa natomiast tzw. krajowy punkt kontaktowy, pełniący rolę informacyjno-promocyjną. Funkcję polskiego punktu pełni Fundacja Rozwoju Systemu Edukacji³⁰.

Młodzież w Działaniu³¹ to program opracowany z myślą o wspieraniu ludzi młodych i zachęcaniu ich do uczestniczenia w życiu publicznym. Szczególny nacisk kładzie się na promowanie kreatywności i przedsiębiorczości, w szczególności wśród osób niepełnosprawnych i najmniej uprzywilejowanych. Cele programu przyczyniają się do rozwoju poszczególnych polityk Unii Europejskiej i uzupełniają działania unijne w sferze kształcenia zawodowego, zatrudnienia, kultury i sportu. Przedsięwzięcia są skoncentrowane na osiągnięciu takich celów, jak: promowanie aktywnych postaw obywatelskich młodzieży, rozwoju poczucia solidarności wśród młodzieży, promowanie wzajemnego zrozumienia między młodzieżą w różnych krajach, podnoszenie jakości systemów wspierających działania młodzieży oraz rozwoju zdolności organizacji społeczeństwa obywatelskiego oraz wspieranie współpracy europejskiej w dziedzinie młodzieży. Poszczególne działania stanowią wsparcie dla projektów typu *non-profit*, tworzonych na płaszczyźnie lokalnej, regionalnej oraz krajowej i obejmujących organizowanie sieci podobnych projektów realizowanych w różnych krajach uczestniczących. Budżet programu na lata 2007–2013 wynosi 885 mln €.

Z kolei, program **Europa dla Obywateli** jest adresowany do pracowników administracji samorządowej, przedstawicieli organizacji pozarządowych, instytucji publicznych lub pożytku publicznego. Głównym celem programu na lata 2007-2013 jest wspieranie aktywności obywateli państw europejskich oraz świadczenie pomocy w wykonywaniu międzynarodowych projektów o charakterze społecznym, edukacyjnym i kulturalnym. Dotacje Programu wspierają zarówno konkretne inicjatywy oddolne o wymiarze międzynarodowym, jak i działalność operacyjną organizacji społeczeństwa obywatelskiego, funkcjonujących na poziomie europejskim³².

W Polsce działa Punkt Kontaktowy Programu³³, który prowadzi bezpłatne szkolenia, konsultuje wnioski o dofinansowanie, a także udostępnia materiały informacyjne w języku polskim³⁴.

Dodatkowo, państwa Partnerstwa Wschodniego mogą korzystać ze środków finansowych pochodzących z instrumentów finansowych o **charakterze międzyregionalnym**, takich jak:

29 Więcej na http://www.tempus.org.pl/tempus_4

30 Więcej o FRSE na <http://www.frse.org.pl/>

31 Decyzja nr 1719/2006/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 15 listopada 2006 r. ustanawiająca program Młodzież w działaniu na okres 2007–2013, więcej na http://europa.eu/legislation_summaries/education_training_youth/youth/c11080_pl.htm

32 Przewodnik Programu może być pobrany z http://eacea.ec.europa.eu/citizenship/programme/programme_guide_en.php

33 Więcej na <http://www.europadlaobywateli.pl/>

34 Zobacz też dokument Strategia Wspierania Rozwoju Społeczeństwa Obywatelskiego na lata 2009-2015 <http://www.mpips.gov.pl/userfiles/File/pozytek/SWRSO%202009-2015.pdf>

Wsparcie Zarządzania (*Governance Facility - GF*), powstałe z inicjatywy Komisji Europejskiej w 2006 r. w ramach którego może być wyasygnowane maksymalnie 50 mln € rocznie dla wszystkich państw EPS, w tym PW. Z uwagi na ogromne znaczenie istnienia w zarządzaniu państwem, demokratycznych praktyk poszanowania praw człowieka i podstawowych wolności oraz rządów prawa, wymienione obszary stanowią zasadnicze i niezbędne kryterium (*conditio sine qua non*) oceny i podstawę wydzielenia odpowiednich funduszy. Reformy prowadzące do poprawy zarządzania w innych obszarach, takich jak gospodarka, nie mogą w tym przypadku być uznawane za wystarczającą podstawę przyznania wsparcia w ramach tego instrumentu.

- **Współpraca Transgraniczna** (*Cross Border Cooperation - CBC*) łączy regiony państw członkowskich UE oraz kraje posiadające wspólną z UE granicę lądową lub morską i podpadające pod Europejski Instrument Sąsiedztwa i Partnerstwa.

W perspektywie wzmocnienia współpracy z krajami sąsiadującymi z Unią Europejską, EISP zawiera składnik ukierunkowany na współpracę transgraniczną (CBC), służący wzmocnieniu współpracy wzdłuż zewnętrznej granicy Unii Europejskiej.

Strategia CBC jest oparta na czterech głównych celach, tzn. promowaniu rozwoju gospodarczego i społecznego w obszarach przygranicznych, definiowaniu wspólnych przedsięwzięć, zapewnieniu bezpiecznych granic, i zachęcaniu społeczeństw do współdziałania. Z uwagi na wyżej wymienione cele, powołano dwa rodzaje programów :

- Programy dotyczące granic lądowych między dwoma lub więcej państwami, dzielącymi ze sobą wspólną granicę (lub krótkie przejście morskie).
- Wielostronne programy w obrębie basenu morskiego.

Ogólnie rzecz biorąc, na lata 2007-2013 sformułowano 13 programów współpracy transgranicznej dla wschodnich i południowych granic Unii Europejskiej (9 dotyczących granic lądowych, 1 przejścia morskiego (*sea crossing*) i 3 odnoszące się do basenów morskich) o łącznej wysokości 950.516 mln €. Dla porównania, tylko w 2008 r. przeznaczono około 25,6 mln € na działania w ramach CBC Wschód.

Dla zapewnienia efektywnej realizacji programów współpracy przygranicznej, niezwykle ważne zadanie zostało powierzone regionalnym i lokalnym partnerom po obu stronach granicy. To oni mają za zadanie obserwować i przeprowadzać wnikliwe analizy wspólnych potrzeb, jak również określać priorytety i definiować działania, odpowiadające potrzebom wynikającym z sytuacji lokalnych. W tym przypadku, zarządzanie programem powierza się lokalnemu lub krajowemu organowi, wybranemu wspólnie przez wszystkie kraje uczestniczące w danej inicjatywie.

W dużej mierze, CBC prezentuje podejście wykorzystywane w ramach unijnych funduszy strukturalnych, takich jak wieloletnie programowanie, współfinansowanie i działanie na zasadach partnerskich, z uwzględnieniem specyfiki zasad i regulacji Komisji Europejskiej. Główną innowacją CBC jest jednak fakt, że programy obejmujące regiony po obu stronach unijnej granicy dysponują jednym budżetem, mają wspólne struktury zarządzające, działają w oparciu o wspólne ramy prawne i przepisy wykonawcze.

Współpraca transgraniczna jest także finansowana z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego (EFRR).

- **Sąsiedzki Fundusz Inwestycyjny** (*Neighbourhood Investment Facility - NIF*) działa z dotacji zbiorczej razem ze środkami z krajów członkowskich UE, służy uruchamianiu dodatkowych środków na finansowanie projektów przez Europejski Bank Inwestycyjny (EBI). Za pomocą tego instrumentu, Unia Europejska jest w stanie przekierowywać pożyczki z EBI, Banku Światowego i Europejskiego Banku Odbudowy i Rozwoju (EBOiR) na wsparcie przedsięwzięć unijnych w państwach sąsiedzkich³⁵. NIF koncentruje się głównie na priorytetach sektora energetycznego, transportu i ochrony środowiska, ale może również wspierać MŚP oraz rozwój sektora społecznego³⁶.

35 Komisja udzieliła takiego wsparcia Armenii, Gruzji, Mołdowie i Ukrainie.

36 W 2008 NIF przeznaczyła prawie 70 mln € na projekty na Wschodzie.

-
- Program **Twinning** stanowi inicjatywę Komisji Europejskiej, mającą początkowo za zadanie wspieranie krajów kandydujących w zdobywaniu niezbędnych umiejętności i doświadczenia w procesie przyjęcia, wdrożenia i egzekwowania unijnego prawodawstwa. Od 2003 r. Twinning jest również dostępny dla państw Europy Wschodniej i krajów basenu Morza Śródziemnego. Przyjmuje zazwyczaj formę delegowania urzędników państwowych z krajów UE do instytucji publicznych państwa przyjmującego. Głównym przesłaniem projektów twinningowych jest przekazywanie *know-how*, dzielenie się wiedzą, metodologią i doświadczeniem sektora publicznego państw członkowskich UE z podmiotami publicznymi państw-beneficjentów.
 - Instrument **Pomoc Techniczna i Wymiana Informacji - TAIEX** (*Technical Assistance and Information Exchange Instrument - TAIEX*) został wprowadzony w ramach Europejskiej Polityki Sąsiedztwa. Ma na celu udzielanie pomocy we współpracy politycznej i gospodarczej w różnych dziedzinach, przede wszystkim w zakresie zbliżenia, stosowania i egzekwowania prawodawstwa UE. Instrument, zainicjowany w 2006 roku, jest zarządzany wspólnie przez EuropeAid i Dyрекję Generalną Komisji Europejskiej ds. Rozszerzenia. TAIEX zależy w dużej mierze od konkretnego zapotrzebowania i przyczynia się do przekazywania wiedzy oraz prezentowania „skrojonych na miarę” rozwiązań problemów w krótkim terminie. Bez wątpienia, jest to skuteczne narzędzie do rozpowszechniania *know-how* i dobrych praktyk, dostarcza bowiem krótkoterminowej pomocy technicznej i eksperckiej.
 - Instrument **SIGMA** to wspólna inicjatywa Unii Europejskiej i OECD przeznaczona dla udzielania eksperckiego wsparcia i wzmocnienia systemów zarządzania publicznego i zdolności narodowych administracji publicznych. Pomoc jest udzielana w pięciu kluczowych obszarach: zarządzanie służbą cywilną i związane ze służbą cywilną prawodawstwo, finanse publiczne i audyt, zamówienia publiczne, kształtowanie polityki i jej koordynacja, strategie zarządzania publicznego oraz reformy. Eksperti SIGMA współpracują ściśle z Generalną Dyрекcją KE ds. Rozwoju i Współpracy (DevCo), a beneficjentami usług są organy władzy wykonawczej, agencje państwowe oraz inne instytucje publiczne oraz parlamenty.

A.1.2.2. MODYFIKACJE W FINANSOWANIU PARTNERSTWA WSCHODNIEGO PRZEZ UNIĘ EUROPEJSKĄ W NOWEJ PERSPEKTYWIE BUDŻETOWEJ 2014-2020

Kolejna perspektywa budżetowa na lata 2014-2020 ma wprowadzić pewne modyfikacje w mechanizmach finansowania w ogóle, w tym finansowania Partnerstwa Wschodniego.

Od 2014 r. Europejski Instrument Sąsiedztwa i Partnerstwa zostanie zastąpiony przez **Europejski Instrument Sąsiedztwa (EIS)**, będący głównym źródłem finansowania krajów Partnerstwa Wschodniego. Nowy instrument będzie w coraz większym stopniu odpowiadał potrzebom politycznym, zapewniając większe zróżnicowanie, większą elastyczność, przy jednoczesnym obowiązywaniu surowszych kryteriów wyboru, ale i palet zachęt dla najlepszych wykonawców.

Proponowany budżet EIS, zarówno dla wschodnich jak i południowych sąsiadów UE, na lata 2014-2020 będzie wyższy niż w latach poprzednich, niemniej ostateczna wartość pomocy nie jest jeszcze znana, gdyż negocjacje nad wieloletnim budżetem są w toku. Przewiduje się, że wartość środków pomocowych może wynieść ogółem 18,2 mld €, tj. o 40 % więcej niż kwota dostępna w ramach Europejskiego Instrumentu Sąsiedztwa i Partnerstwa na lata 2007-2013. Dla przypomnienia, w latach 2009-2013 Unia Europejska wygenerowała 2,9 mld € środków pomocowych dla państw Partnerstwa Wschodniego.

Oczekuje się także wprowadzenia zmian w samym mechanizmie wdrażania środków unijnych. Zgodnie z propozycją Niemiec, najprawdopodobniej wzmocni się w tym zakresie pozycja Europejskiej Służby Działań Zewnętrznych (ESDZ), poprzez podporządkowanie jej kilku programów finansowych, w tym Europejskiego Instrumentu Sąsiedztwa. Taka nowelizacja oznaczałaby praktyczne oddanie urzędowi Catherine Ashton kontroli nad finansowaniem Partnerstwa Wschodniego. Na dzień dzisiejszy bowiem, ESDZ nie zajmuje się programami pomocowymi, wyznacza polityczne kierunki działania w krajach pozaunijnych, a wdrażanie projektów leży w gestii innej jednostki Komisji Europejskiej - Dyrekcji Generalnej ds. Rozwoju i Współpracy (DG Devco). Według pomysłodawców nowego rozwiązania, dotychczasowa sytuacja utrudniała działania w terenie i prowadziła do wydłużenia i skomplikowania procedur, a proponowane modyfikacje mają sprawić, że fundusze pomocowe będą sprawniej przekazywane beneficjentom.

A.1.2.3. INNE MECHANIZMY FINANSOWE DOSTĘPNE DLA REGIONU PW

Oprócz głównego instrumentu finansowania Partnerstwa Wschodniego, jakim jest Europejski Instrument Sąsiedztwa i Partnerstwa, funkcjonuje również szereg innych mechanizmów pomocowych, dostępnych dla beneficjentów z regionu PW. Dla uzyskania pełnego obrazu europejskiego wsparcia dla przemian ustrojowych, społecznych i gospodarczych w sześciu państwach sąsiedzkich UE, jest niezbędne przedstawienie kolejnych kluczowych funduszy pomocowych.

1. Instrument na rzecz Rozwoju i Współpracy (*Development and Cooperation Instrument - DCI*).

Instrument na rzecz Rozwoju i Współpracy został zainicjowany w styczniu 2007 r. w celu zwiększenia efektywności współpracy rozwojowej Unii Europejskiej i zastąpił szereg instrumentów o zasięgu geograficznym i tematycznym, funkcjonujących do tej pory.

Adresatami DCI, kwalifikującymi się do udzielenia finansowego wsparcia są kraje partnerskie i regiony oraz ich instytucje, jednostki zdecentralizowane państw partnerskich (gminy, prowincje, departamenty i regiony), wspólne organy utworzone przez państwa partnerskie i regiony z Unią, podmioty niepaństwowe, organizacje międzynarodowe i agencje UE. DCI obejmuje trzy komponenty, z których jeden jest adresowany do państw finansowanych w ramach Europejskiego Instrumentu Sąsiedztwa i Partnerstwa:

- 1) programy geograficzne dla współpracy z 47 państwami rozwijającymi się Ameryki Łacińskiej, Azji, Azji Środkowej, regionu Zatoki Perskiej (Iran, Irak i Jemen) i Republiki Południowej Afryki,³⁷
- 2) programy tematyczne z których mogą korzystać wszystkie państwa rozwijające się, w tym objęte EIPS. Te programy wspierają działania w następujących dziedzinach: inwestowanie w ludzi, środowisko i zrównoważone zarządzanie zasobami naturalnymi, w tym energią, wspieranie podmiotów niepaństwowych i władz lokalnych w procesie rozwoju, bezpieczeństwa żywnościowego, migracji i azylu,
- 3) program środków towarzyszących dla 18 krajów Afryki, Karaibów i Pacyfiku (AKP), tj. dla państw objętych tzw. Protokołem w sprawie cukru AKP.

Podział budżetu przyznanego na działania w ramach DCI na lata 2007-2013 wynosi 16,9 mld € i jest podzielony następująco:

- 10,06 mld € dla programów geograficznych (60% ogółu środków),
- 5,6 mld € dla programów tematycznych (33% ogółu funduszy),
- 1,24 mld € dla krajów objętych Protokołem w sprawie cukru AKP (7% ogółu budżetu).

2. Europejski Instrument na rzecz Demokracji i Praw Człowieka (*European Instrument for Democracy and Human Rights - EIDHR*).

Europejski Instrument na rzecz Demokracji i Praw Człowieka (EIDHR) powstał w 2006 r. jako „następca” Europejskiej Inicjatywy (2000-2006). Głównym celem Instrumentu jest zapewnienie wsparcia na rzecz rozwijania demokracji i praw człowieka w krajach spoza Unii Europejskiej. Ponadto, działania w ramach EIDHR polegają na dążeniu do poszanowania praw człowieka i podstawowych wolności w krajach i regionach, w których są najbardziej zagrożone, wzmocnieniu roli społeczeństwa obywatelskiego przez promowanie praw człowieka i reform demokratycznych, wspieraniu pokojowego godzenia interesów poszczególnych grup oraz konsolidację udziału i reprezentacji politycznej, wspieraniu działań w obszarach objętych wytycznymi UE, takich jak dialog dotyczący praw człowieka, kary śmierci, tortur, dzieci, konfliktów zbrojnych i przemocy wobec kobiet, wspieraniu i wzmocnieniu międzynarodowych i regionalnych ram ochrony praw człowieka, sprawiedliwości, praworządności i promowaniu demokracji, oraz budowania zaufania i wzmocnienie wiarygodności i przejrzystości demokratycznych procesów wyborczych, w szczególności przez monitorowanie procesów wyborczych. Podmiotami kwalifikującymi się do finansowania po-

³⁷ Programy te wspierają działania w następujących obszarach: zwalczania ubóstwa i osiągnięcia tzw. Milenijnych Celów Rozwoju, podstawowych potrzeb ludności, w szczególności szkolnictwa podstawowego i zdrowia, spójności społecznej i zatrudnienia, zarządzania, demokracji, praw człowieka i wsparcia reform instytucjonalnych, handlu i integracji regionalnej, zrównoważonego rozwoju poprzez ochronę środowiska i zrównoważonego gospodarowania zasobami naturalnymi, zrównoważonego zintegrowanego gospodarowania zasobami wodnymi oraz wspierania szerszego wykorzystania zrównoważonych technologii energetycznych, rozwój infrastruktury oraz lepsze wykorzystanie technologii informacyjnych i komunikacyjnych, zrównoważonego rozwoju obszarów wiejskich oraz zapewnienia bezpieczeństwa żywnościowego, pomoc w sytuacjach pokrzyżowych.

szczególnych działań/zaproszenia do składania wniosków są organizacje społeczeństwa obywatelskiego, publiczne i prywatne podmioty non-profit, krajowe, regionalne i międzynarodowe organy parlamentarne, w których proponowane środki nie mogą być finansowane w ramach innego instrumentu pomocy zewnętrznej UE, międzynarodowe i regionalne organizacje międzyrządowe, oraz osoby fizyczne, których pomoc jest niezbędna dla realizacji celów EIDHR. W ramach obowiązującej perspektywy budżetowej 2007-2013, EIDHR dysponuje budżetem w wysokości 1,104 mld €. Udzielana pomoc może przyjmować formy projektów i programów, dotacji na finansowanie projektów złożonych przez społeczeństwo obywatelskie i/lub międzynarodowych organizacji, drobnych dotacji dla obrońców praw człowieka, dotacji na pokrycie kosztów funkcjonowania Urzędu Wysokiego Komisarza ONZ ds. Praw Człowieka i Europejskiego Międzyuniwersyteckiego Centrum Praw Człowieka i Demokracji (EIUC), oraz finansowania zasobów ludzkich i materialnych dla unijnych misji obserwacji wyborów.

3. Instrument na rzecz Stabilności (*Instrument for Stability - IfS*).

Unijny Instrument na rzecz Stabilności (IfS) obowiązuje od 1 stycznia 2007 r. jako uzupełnienie do mechanizmu szybkiego reagowania Komisji Europejskiej i jest strategicznym narzędziem wdrożonym w zakresie zapobiegania konfliktom, zarządzania kryzysowego i budowania pokoju. Jest bazą do podejmowania działań w celu rozwiązywania szeregu problemów dotyczących globalnego bezpieczeństwa i wyzwań rozwojowych, jest uzupełnieniem instrumentów geograficznych oraz zastępuje pulę instrumentów w sferach narkotyków, min, osób wysiedlonych, zarządzania kryzysowego oraz odnowy i odbudowy.

Projekty reagowania kryzysowego w ramach Instrumentu na rzecz Stabilności polegają m.in. na wsparciu dla mediacji, budowania zaufania, powoływania tymczasowych administracji, wzmocnienia praworządności, przejściowego wymiaru sprawiedliwości lub kwestii roli zasobów naturalnych w konfliktach. W ramach IfS, działania mogą być wspierane w sytuacjach kryzysu lub w jego początkowych fazach, wówczas gdy pomoc finansowa w określonym czasie nie może być udzielona z innych źródeł unijnych. Innowacyjną część IfS stanowi *Partnerstwo na rzecz Budowania Pokoju*, stworzone w celu pogłębienia dialogu między społeczeństwem obywatelskim a instytucjami Unii Europejskiej. Dotyczy ono w szczególności, organizacji społeczeństwa obywatelskiego i zespołów ekspertów, ale także organizacji i agencji międzynarodowych w państwach członkowskich UE. Instrument na rzecz Stabilności umożliwia również Unii Europejskiej wsparcie tworzenia długofalowych międzynarodowych, regionalnych i krajowych zdolności reagowania na globalne i międzyregionalne zagrożenia.

4. Instrument Współpracy na rzecz Bezpieczeństwo Nuklearnego (*Nuclear Safety Cooperation Instrument - NSCI*).

Od 1 stycznia 2007 r. Instrument Współpracy na rzecz Bezpieczeństwo Nuklearnego (NSCI) zastępuje program jądrowy TACIS Safety, który obejmował bezpieczeństwo jądrowe w państwach Wspólnoty Niepodległych Państw (WNP) i był utworzony w wyniku rozpadu ZSRR. NSCI finansuje obecnie działania mające na celu osiągnięcie wyższego poziomu bezpieczeństwa jądrowego, ochronę przed promieniowaniem oraz stosowanie sprawnych i skutecznych zabezpieczeń materiałów jądrowych w państwach trzecich. Chociaż Instrument obejmuje wszystkie państwa trzecie i jego zasięg geograficzny jest szerszy niż w poprzednim programie TACIS Safety, to najwięcej uwagi poświęca się państwom WNP, głównie Rosji i Ukrainie, ale także Armenii i Kazachstanowi. Instrument NSCI został zaprojektowany w ten sposób, aby zapewnić nową strategię działania w przypadku kryzysu politycznego w krajach trzecich, a także w sytuacji pojawienia się globalnych i ponadregionalnych zagrożeń wynikających z przestępczości zorganizowanej, nielegalnego handlu i rozprzestrzeniania broni jądrowej, biologicznej i chemicznej.

Celem NSCI jest finansowanie działań w takich obszarach priorytetowych, jak poprawa bezpieczeństwa jądrowego, w szczególności w zakresie regulacji prawnych lub metod zarządzania w sferze bezpieczeństwa zakładów energetyki jądrowej (projektowanie, eksploatacja, konserwacja, likwidacja), bezpieczny transport, przetwarzanie i usuwanie odpadów promieniotwórczych, rekultywacja terenów dawnych elektrowni jądrowych i ochrony przed promieniowaniem jonizującym, gotowość w razie nagłych wypadków (mechanizmy zapobiegania i reagowania), wreszcie, promowanie współpracy międzynarodowej w dziedzinie bezpieczeństwa jądrowego. Wszelkie działania w tym zakresie są realizowane przez *EuropeAid*, we współpracy z DG ds. Stosunków Zewnętrznych, w DG ds. Energii i Transportu oraz z technicznym wsparciem ze strony Wspólnego Centrum Badawczego Komisji Europejskiej. Pomoc jest realizowana na podstawie wieloletnich dokumentów strategicznych i wieloletnich programów indykatorywnych, dla jednego lub więcej państw na maksymalny okres siedmiu lat. NSCI dysponuje budżetem w wysokości 524 mln € na lata 2007-2013.

A.1.3. WSPARCIE DLA REGIONU PARTNERSTWA WSCHODNIEGO PAŃSTW CZŁONKOWSKICH UE, Z UDZIAŁEM RZECZPOSPOLITEJ POLSKIEJ

A.1.3.1. INICJATYWA ŚRODKOWOEUROPEJSKA

Inicjatywa Środkowoeuropejska (IŚE)³⁸ (*Central European Initiative - CEI*) jest jedną z najstarszych i największych platform współpracy regionalnej w Europie. IŚE powstała w 1989 r. jako międzyrządowe forum polityczne, gospodarcze i kulturalne państw członkowskich, którego głównym celem miała być pomoc w transformacji państw Europy Środkowej i ich przybliżenie do struktur europejskich.

Inicjatywa Środkowoeuropejska³⁹ zrzesza obecnie 18 członków, tj. Albanie, Austrię, Białoruś, Bośnię i Hercegowinę, Bułgarię, Chorwację, Czechy, Węgry, Włochy, Macedonię, Mołdowę, Czarnogórę, Polskę, Rumunię, Serbię, Słowację, Słowenię i Ukrainę. Głównym zamierzeniem IŚE jest umacnianie spójności i stabilności Europy, w jej politycznym, gospodarczym i społecznym wymiarze, oraz zapewnienie bezpieczeństwa. W tym celu, IŚE podejmuje różnorodne działania, m.in. konsultacje polityczne, wspieranie instytucji demokratycznych, współpracę transgraniczną, realizację różnych zadań gospodarczych i społecznych. IŚE działa w oparciu o hasło „regionalna współpraca w celu integracji europejskiej”. Inicjatywa pełni, wreszcie, rolę łącznika między państwami w makroregionach takich jak regiony Bałtyku, Dunaju, Adriatyku i Morza Czarnego.

Zakres przedmiotowy obszarów kompetencji IŚE obejmuje zagadnienia klimatyczne, środowisko i energię odnawialną, rozwój przedsiębiorczości, w tym turystykę, rozwój zasobów ludzkich, społeczeństwo informacyjne i media, współpracę międzykulturową, w tym zagadnienia mniejszości, transport multimodalny, naukę i technikę, zrównoważone rolnictwo, współpracę międzyregionalną i transgraniczną. Priorytety, w ramach przyjętych obszarów współpracy, są definiowane w tzw. Planach Działań, przyjmowanych na okres trzech lat.

IŚE działa poprzez coroczne spotkania szefów rządów (w ramach Szczytów IŚE) i coroczne spotkania ministrów spraw zagranicznych oraz regularne posiedzenia Narodowych Koordynatorów. Ponadto, każde państwo członkowskie sprawuje, zgodnie z porządkiem alfabetycznym, jednoroczne przewodnictwo IŚE⁴⁰. Siedzibą Inicjatywy jest Triest (Włochy), gdzie urzęduje stały Sekretariat Wykonawczy.

Inicjatywa Środkowoeuropejska współpracuje także z wieloma organizacjami i instytucjami międzynarodowymi, m.in. z OECD, Radą Europy, OBWE, EBOiR, Bankiem Światowym, Europejską Komisją Gospodarczą ONZ, a także z różnymi regionalnymi podmiotami. Po stronie polskiej, współpracę z IŚE koordynuje Departament Polityki Europejskiej MSZ, a we współpracę są zaangażowane m.in. polskie urzędy i instytucje rządowe oraz polski parlament, który uczestniczy w pracach Zgromadzenia Parlamentarnego IŚE, a także uczelnie (m.in. UAM w Poznaniu).

Inicjatywa dysponuje również odpowiednimi funduszami i instrumentami, które są wykorzystywane dla wspierania projektów w różnych sektorach jej działalności. IŚE realizuje swoją misję przez:

- Fundusz Współpracy IŚE, który służy dofinansowywaniu tzw. miękkich projektów (np. seminaria, konferencje, specjalistyczne szkolenia, spotkania ekspertów, imprezy kulturalne itp.).
- Fundusz IŚE w Europejskim Banku Odbudowy i Rozwoju (EBOiR).
- Program IŚE Wymiany Know-how (jest to instrument dwustronnej pomocy technicznej, który służy promocji i wspieraniu wymiany doświadczeń i najlepszych praktyk między państwami IŚE należącymi do UE a nieunijnymi krajami członkowskimi IŚE).
- Sieć Uniwersytetów IŚE (Kartę Założycielską Sieci Uniwersytetów IŚE przyjęto na Szczycie Premierów państw IŚE w listopadzie 2003 r. w Warszawie. W ramach tej sieci⁴¹, są realizowane wspólne programy współpracy m.in. studia magisterskie, wymiana nauczycieli akademickich i studentów, specjalistyczne seminaria czy szkolenia itp.

38 IŚE wywodzi się z Inicjatywy Czterostronnej (Quadrangone), powołanej w 1989 r. przez Austrię, Jugosławię, Węgry i Włochy. Po przystąpieniu Czechosłowacji w 1990 r. Inicjatywa była znana jako Pentagonale, a po przystąpieniu Polski w 1991 r. - Hexagonale. Pod obecną nazwą działa, od marca 1992 r. z inicjatywy Austrii.

39 Więcej o Inicjatywie Środkowoeuropejskiej na <http://www.cei.int/>

40 Polska przewodniczyła IŚE dwukrotnie w 1995 r. i 2003 r.

41 Z Polski – Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu.

- Sieć Współpracy Naukowej i Technologicznej IŚE, której zadaniem jest ułatwienie kontaktów między ośrodkami naukowymi państw członkowskich i w miarę możliwości realizowanie wspólnych projektów.
- Wydział ds. projektów UE (komórka Sekretariatu Wykonawczego IŚE, mająca za zadanie poszukiwanie wielostronnych projektów unijnych, do których IŚE mogłaby dołączyć lub, takich, których mogłaby być inicjatorem).

A.1.3.2. WSPARCIE W RAMACH MIĘDZYNARODOWEGO FUNDUSZU WYSZEHRADZKIEGO

W ramach Międzynarodowego Funduszu Wyszehradzkiego, ustanowionego w 2009 r. przez rządy czterech państw Grupy Wyszehradzkiej (V4), udostępnia się środki na realizację projektów wspierających współpracę z państwami Partnerstwa Wschodniego.

Ogólnym celem Funduszu jest promocja i ułatwianie współpracy między obywatelami i instytucjami państw grupy V4, a także między regionami tych krajów i innymi państwami, w tym państwami Bałkanów Zachodnich i krajami objętymi Partnerstwem Wschodnim. Beneficjentami programu mogą być organizacje pozarządowe, samorządy regionalne i lokalne, szkoły i uczelnie, a także przedsiębiorstwa i osoby fizyczne.

W 2011 r. utworzono Program Partnerstwa Wschodniego Grupy Wyszehrad V4, mający na celu wspieranie rozwoju współpracy między krajami ugrupowania i krajami Partnerstwa Wschodniego. Program ze wstępnym budżetem 1,456,800 €, wspieranym także od czerwca 2012 roku przez Ministerstwo Spraw Zagranicznych Holandii (1,5 mln €), został uruchomiony na początku 2012 r. i stawia sobie za główny cel transfer doświadczeń krajów Grupy Wyszehradzkiej w zakresie transformacji społecznej i gospodarczej, demokratyzacji i współpracy regionalnej, w szczególności przez wspieranie rozwoju społeczeństwa obywatelskiego oraz współpracy między samorządami lokalnymi, uczelniami wyższymi i obywatelami. Na Program składają się cztery komponenty:

- Projekty przewodnie (Flagship Projects).
- Granty standardowe PW (Standard Grants—EaP).
- Wyszehradzkie Granty Uniwersyteckie PW (Visegrad University Studies Grants—EaP).
- Stypendia Wyszehradzkie PW (Visegrad Scholarships for EaP).

Celem projektów przewodnich (z rocznym budżetem 600 000 €) jest wspieranie długofalowych projektów o charakterze strategicznym, umożliwiającym krajom PW korzystanie z doświadczeń państw Grupy Wyszehradzkiej w zakresie transformacji demokratycznej i integracji oraz współpracy regionalnej.

Do ubiegania się o dofinansowanie projektu są uprawnione zarówno osoby fizyczne, jak i prawne z państw V4 i krajów PW, jednak preferowane są projekty organizacji non-profit i pozarządowych, a także publicznych instytucji kulturalnych, oświatowych i badawczych oraz samorządów lokalnych. Warunkiem niezbędnym jest partnerstwo podmiotów ze wszystkich państw Grupy Wyszehradzkiej oraz partnerów z co najmniej dwóch państw PW. Program przewiduje możliwość wielokrotnego ubiegania się o dofinansowanie, pod warunkiem zatwierdzenia przez Fundusz prawidłowości realizacji poprzedniego projektu. Projekty przewodnie mogą być wykonywane równolegle do innych projektów finansowanych przez Fundusz.

Granty standardowe muszą z kolei obejmować partnerów projektu z minimum dwóch państw Grupy Wyszehradzkiej oraz co najmniej jedno państwo PW. Projekty współpracy transgranicznej powinny obejmować trzy podmioty, w tym dwa z nich muszą być podmiotami z sąsiadujących ze sobą krajów PW (możliwe kombinacje: AM–AZ, AM–GE, AZ–GE, BY–UA oraz MD–UA).

Projekty w ramach wyżej wymienionych komponentów, tj. projektów przewodnich i grantów standardowych, powinny być nakierowane na wspieranie reform, stowarzyszenia oraz integracji ekonomicznej z UE, procesów wzmocnienia zdolności instytucjonalnej oraz rozwój społeczeństwa obywatelskiego i transformacji systemowej w krajach Partnerstwa Wschodniego. Pozostałe dwa komponenty Programu, dotyczą grantów wspierających projekty rozwoju nowych kierunków studiów w publicznych i prywatnych uczelniach wyższych krajów PW⁴² oraz stypendiów dla studentów z krajów PW zamierzających podejmować studia, bądź badania naukowe na uczelniach krajów grupy V4⁴³.

A.1.3.3. „POLSKA POMOC” JAKO WKŁAD WŁADZ RP W REALIZACJĘ PARTNERSTWA WSCHODNIEGO (CORLEAP)

Już w okresie przedakcesyjnym, Polska starała się zacieśniać współpracę z państwami należącymi dziś do PW, uznając, że należy podejmować takie działania, aby po rozszerzeniu nie powstały linie nowego podziału w Europie. Zasadnicze obszary aktywności Polski odnosiły się do współpracy gospodarczej oraz ułatwiania kontaktów międzyludzkich. Warto wskazać na przedstawioną w 2002 r. tzw. inicjatywę ryzyką obejmującą współpracę 17 państw, która miała wspierać procesy transformacji oraz wspólną walkę z przestępczością i terroryzmem. Tuż przed przystąpieniem Polski do Unii Europejskiej, polskie Ministerstwo Spraw Zagranicznych przedstawiło propozycje dotyczące kształtu kontaktów poszerzonej Unii Europejskiej z jej wschodnimi sąsiadami.

Polska angażuje się intensywnie w realizację Partnerstwa Wschodniego, działając między innymi na rzecz wzbogacenia tej inicjatywy o nowe elementy i dodatkowe wsparcie dla społeczeństw krajów partnerskich. Ministerstwo Spraw Zagranicznych było jednym z inicjatorów i wspierało aktywne powołanie Grupy Przyjaciół Partnerstwa Wschodniego (obecnie nazywanej Grupą Informacyjno-Koordynacyjną), która stanowi forum współpracy z państwami nie będącymi członkami Unii, ale zainteresowanymi wspieraniem Partnerstwa, ze Stanami Zjednoczonymi, Norwegią, Japonią, Kanadą, Szwajcarią czy też Rosją i Turcją. Niektóre z tych państw są gotowe pełnić funkcję donatorów i udzielać wsparcia finansowego unijnej inicjatywie.

Partnerstwo Wschodnie było również jednym z priorytetów polskiego przewodnictwa w Radzie Unii Europejskiej w drugiej połowie 2011 r. Polska konsekwentnie dążyła do wzmocnienia wschodniego wymiaru polityki sąsiedztwa, m.in. poprzez pogłębianie współpracy sektorowej i włączanie państw Partnerstwa Wschodniego do współpracy w ramach programów i agencji unijnych. II Szczyt Partnerstwa Wschodniego odbył się w Warszawie we wrześniu 2011 r. w którym uczestniczyli szefowie państw i rządów z dwudziestu siedmiu państw członkowskich UE oraz pięciu państw partnerskich (z udziału w obradach zrezygnowała Białoruś), a także najwyżsi przedstawiciele instytucji europejskich.

Nie bez znaczenia jest fakt, że w okresie Polskiej Prezydencji w Radzie UE, polscy przedstawiciele władz lokalnych i regionalnych podejmowali również szereg działań mających na celu promocję samorządowego wymiaru PW. Warto zauważyć, że pierwsze spotkanie Konferencji Władz Lokalnych i Regionalnych CORLEAP odbyło się w Poznaniu, a w ramach polskiej Prezydencji 9 listopada 2011 r. w Brukseli w Komitecie Regionów odbyła się konferencja *Lokalny i regionalny wymiar Partnerstwa Wschodniego*, zorganizowana przez przedstawicielstwa polskich województw w Brukseli.

Rząd Polski przeznacza na wprowadzanie celów Partnerstwa Wschodniego znaczną część funduszy ze środków alokowanych na pomoc zagraniczną (w latach 2010–2011 zostało realizowanych ok. 100 różnych projektów w krajach partnerskich). Obecnie, wsparcie finansowe dla krajów Partnerstwa Wschodniego jest udzielane w ramach współpracy rozwojowej.

Zgodnie z ustawą o współpracy rozwojowej z dnia 16 września 2011 r.⁴⁴ współpraca rozwojowa stanowi ogół przedsięwzięć podejmowanych przez organy administracji rządowej w celu udzielania państwom rozwijającym się pomocy rozwojowej, pomocy humanitarnej oraz realizację działań edukacyjnych na rzecz podniesienia świadomości i zrozumienia problemów i współzależności globalnych. Współpraca rozwojowa jest prowadzona na podstawie Wieloletniego Programu Współpracy Rozwojowej, który precyzuje cele oraz obszary tematyczne i geograficzne polskiej współpracy rozwojowej, jak również określa jej podstawowe zasady. Obecnie obowiązujący Wieloletni

42 Więcej na <http://visegradfund.org/v4eap/vusg-eap/>

43 Więcej na <http://visegradfund.org/v4eap/scholarships-eap/>

44 Dz.U. 2011 nr 234 poz. 1386. Ustawa weszła w życie 1 stycznia 2012 r.

Program Współpracy Rozwojowej na lata 2012-2015⁴⁵ został opracowany na podstawie analizy dokumentów strategicznych, potrzeb oraz ścieżek rozwoju krajów partnerskich we współpracy z przedstawicielami organów administracji rządowej, przedstawicielami społeczeństwa obywatelskiego, a także niezależnymi ekspertami. Program obejmuje okres czterech lat i stanowi podstawę do opracowania planów rocznych ogłaszanych przez Ministerstwo Spraw Zagranicznych⁴⁶.

Cele polskiej polityki rozwojowej są spójne z Europejską Polityką Sąsiedztwa, prowadzoną na poziomie UE (UE jest traktowana w tym kontekście jako jeden z partnerów zewnętrznych Polski) i obejmują tworzenie warunków dla zrównoważonego rozwoju krajów rozwijających się, w szczególności przez promocję i konsolidację demokracji, przestrzeganie praw człowieka oraz wsparcie budowy nowoczesnych i sprawnych instytucji państwowych, wspieranie ich trwałego rozwoju społeczno-gospodarczego, podejmowanie działań zmierzających do redukcji ubóstwa, poprawy stanu zdrowia ludności i podnoszenie poziomu wykształcenia i kwalifikacji zawodowych ludności⁴⁷.

Polska polityka współpracy rozwojowej opiera się także na szeregu zasad, wśród których nadrzędne miejsce zajmuje *solidarność* stanowiąca jednocześnie motyw i cel polskiego zaangażowania. Ponadto, w programie akcentuje się następujące zasady:

- *pomocniczości*, czyli uwzględniania lokalnych uwarunkowań społecznych, kulturowych, gospodarczych i politycznych oraz jak najszerszego zaangażowania partnerów lokalnych i beneficjentów w podejmowanie decyzji dotyczących ich własnego rozwoju,
- *koordynacji działań* z innymi donatorami,
- *zwiększania skuteczności udzielanej pomocy*, w tym w szczególności zapewnienia zasady dostosowania, harmonizacji, orientacji na rezultaty, przejrzystości i wzajemnej odpowiedzialności w relacji z krajami partnerskimi,
- *poszanowania i przestrzegania praw człowieka*, uwzględniania równości szans, przeciwdziałania wszelkim formom dyskryminacji, w szczególności ze względu na pochodzenie etniczne, wyznanie, niepełnosprawność, płeć, oraz dążenia do zapewnienia awansu społecznego kobiet,
- *dbałości o środowisko naturalne i zrównoważone użytkowanie zasobów naturalnych*,
- *dążenia do zapewnienia spójności programów i strategii rządowych z celami i priorytetami współpracy rozwojowej*.

Z punktu widzenia realizacji polskiej współpracy rozwojowej, wykorzystuje się kanały dwustronnej współpracy, tj. finansowanie działań bezpośrednio skierowanych do państw partnerskich oraz współpracy wielostronnej za pośrednictwem organizacji międzynarodowych, programów i funduszy międzynarodowych. Poza tym, istnieje również możliwość współdziałania z innymi partnerami w realizacji działań skierowanych do konkretnego państwa. W takim przypadku, jest możliwe współfinansowanie lub udzielanie wsparcia technicznego przy wdrażaniu działań finansowanych w szczególności z budżetów innych państw, Unii Europejskiej lub innych organizacji międzynarodowych.

Działania w ramach pomocy dwustronnej mogą być realizowane przez jednostki sektora finansów publicznych, instytuty badawcze, organizacje pozarządowe i podmioty sektora prywatnego. Ministerstwo Spraw Zagranicznych prowadzi, we współpracy z partnerami zewnętrznymi, szereg własnych inicjatyw, w tym także w ramach systemu małych grantów udzielanych przez polskie placówki dyplomatyczne. Poprzez organizację szkoleń i doradztwo zostanie też wzmocniony potencjał podmiotów uczestniczących w realizowaniu współpracy rozwojowej. W ramach systemu małych grantów realizuje się projekty, służące osiągnięciu Milenijnych Celów Rozwoju i mające duże znaczenie dla lokalnych społeczności. W tym celu, jest podejmowana szeroka współpraca z miejscowymi organizacjami społecznymi i instytucjami użyteczności publicznej.

Program przewiduje także możliwość zlecenia wykonania zadań z zakresu współpracy rozwojowej Polskiej Fundacji Międzynarodowej Współpracy na Rzecz Rozwoju *Wiedzieć Jak* lub realizację zadań poprzez bezpośrednio przekazanie środków do budżetu państwa-odbiorcy pomocy. Polska pomoc obejmuje także działania prowadzone przez inne organy administracji, m.in. stypendia, pomoc udzielaną uchodźcom, kredyty i pożyczki, redukcję i konwersję zadłużenia. W ramach pomocy wielostronnej Polska realizuje wspólne projekty

45 Plan został przyjęty przez Radę Ministrów 20 marca 2012 r.

46 Zobacz Plan Współpracy Rozwojowej na 2013. Dostępny na www.polskapomoc.gov.pl/files/Dokumenty_i_Publikacje/Plan_wspolpracy_2013/PLAN_2013_22.10.2012.pdf

47 Zob. Wieloletni Program Współpracy Rozwojowej s. 4.

i programy finansowane m. in. poprzez wpłaty do organizacji międzynarodowych, w tym składki na rzecz wyspecjalizowanych organizacji, programów i funduszy w ramach międzynarodowej współpracy rozwojowej. Istotną część współpracy wielostronnej stanowi EPS.

Państwa należące do Partnerstwa Wschodniego zostały objęte odrębnym geograficznym obszarem polskiego wsparcia. Pod względem potrzeb rozwojowych kraje te borykają się z wieloma podobnymi problemami. Z jednej strony, występują pozostałości prowadzenia gospodarki nakazowo-rozdzielczej, liczne zapóźnienia cywilizacyjne, przerośnięty sektor rolniczy - mało konkurencyjny wobec gospodarek UE, ale z drugiej strony, każde państwo Partnerstwa Wschodniego posiada swoją specyfikę, którą polski Wieloletni Program Współpracy Rozwojowej stara się uwzględnić. Polska zamierza przyczynić się do zmian w regionie PW, prowadzących do trwałego i stabilnego funkcjonowania systemów demokratycznych, przestrzegania praw człowieka oraz wspierania transformacji systemowej w celu zbliżenia państw Europy Wschodniej i państw Kaukazu Południowego z Unią Europejską.

Na działania w tych krajach przeznaczono ok. 60% całości koperty finansowej dwustronnej pomocy realizowanej przez MSZ oraz partnerów zewnętrznych MSZ.

Na okres 2012-2015 Polska wybrała dwa przekrojowe obszary tematyczne wsparcia – demokrację i prawa człowieka oraz transformację systemową.

Wsparcie w ramach obszaru tematycznego demokracja i prawa człowieka ma na celu kształtowanie przestrzeni swobód obywatelskich, budowa państwa prawa, poszanowanie praw człowieka oraz rozwój społeczeństwa obywatelskiego. Osiąganie tych celów następuje w szczególności przez następujące działania:

- wspieranie demokracji i dobrego rządzenia, w tym wspieranie współpracy administracji publicznej z organizacjami pozarządowymi i społecznymi,
- wzmocnienie państwa prawa, propagowanie ochrony praw człowieka,
- wspieranie równości płci i awansu społeczno-ekonomicznego kobiet,
- zwiększanie dostępu społeczeństwa do informacji, w tym wzmocnienie roli niezależnych mediów, rozwój kontroli społecznej nad mediami,
- wsparcie instytucji, działaczy i ruchów prodemokratycznych,
- wzmocnienie organizacji społeczeństwa obywatelskiego,
- rozwijanie samorządności lokalnej,
- zwiększanie dostępu do edukacji wysokiej jakości oraz edukację obywatelską,
- wspieranie dialogu społecznego i międzykulturowego,
- wspieranie demokratycznego, przejrzystego procesu wyborczego.

Obszar tematyczny transformacja ustrojowa ma natomiast na celu wspieranie przejścia państwa i społeczeństwa od ustroju autorytarnego do demokracji oraz od gospodarki centralnie planowanej do wolnorynkowej. Doświadczenia Polski w tym zakresie mogą być szczególnie interesujące dla krajów znajdujących się w podobnej sytuacji wyjściowej, chcących skorzystać z wiedzy na temat reform w niemal wszystkich dziedzinach funkcjonowania państwa. Polscy eksperci mogą także przekazać wiedzę i doświadczenie, chociażby na temat mechanizmów zarządzania samym procesem transformacji. Omawiany obszar obejmuje szereg tematów szczegółowych, takich jak rozwój małej i średniej przedsiębiorczości, rozwój obszarów wiejskich, ochrona środowiska, czy zmiany klimatyczne. Działania w obszarze transformacji ustrojowej mają dotyczyć, w szczególności:

- reformy administracji publicznej na szczeblu centralnym, regionalnym i lokalnym (w tym samorządowym), budowy apolitycznej i skutecznej służby cywilnej, wspieranie inicjatyw antykorupcyjnych sektora rządowego, samorządowego i pozarządowego,
- dostosowania prawa i instytucji do standardów Unii Europejskiej w krajach partnerskich blisko współpracujących z UE,
- rozwoju małej i średniej przedsiębiorczości,
- rozwoju rolnictwa i obszarów wiejskich,
- wsparcia rozwiązywania problemów społecznych będących następstwem transformacji systemowej, w tym dotyczących grup defaworyzowanych społecznie,
- przeciwdziałania degradacji środowiska naturalnego, dążenia do ograniczania zmian klimatu i łagodzenia skutków zmian klimatycznych,
- budowy nowoczesnego ładu informacyjnego m.in. w zakresie rynku mediów, informatyzacji i dostępu do informacji publicznej odpowiedniej jakości.

W ramach wspierania procesu demokratyzacji i transformacji systemowej, dwustronne działania realizowane przez MSZ i jego partnerów zewnętrznych mają za zadanie wesprzeć adresatów pomocy w poprawie funkcjonowania instytucji państwa, wprowadzaniu zasad dobrego rządzenia oraz respektowaniu standardów demokratycznych i poszanowaniu praw człowieka, a także budowie i umacnianiu społeczeństwa obywatelskiego. Z tego punktu widzenia, dla każdego kraju zostały wybrane szczegółowe priorytety działań. Ich wyboru dokonano na podstawie analizy potrzeb i ambicji reformatorskich danego państwa, kontaktów z jego administracją i obywatelami oraz przy wzięciu pod uwagę przewag konkurencyjnych polskiej oferty pomocowej i aktywności pozostałych donatorów. Katalog priorytetowych zadań, zdefiniowanych indywidualnie dla każdego państwa PW, jest prezentowany poniżej.

Tabela 3

PRIORYTETY W RAMACH OBSZARÓW DEMOKRATYZACJA ORAZ TRANSFORMACJA SYSTEMOWA, REALIZOWANE WOBEC PAŃSTW PARTNERSTWA WSCHODNIEGO PRZEZ POLSKI MSZ ORAZ PARTNERÓW ZEWNĘTRZNYCH MSZ W RAMACH DWUSTRONNEJ POMOCY ROZWOJOWEJ.

Priorytet horyzontalny: poprawa funkcjonowania instytucji państwa, wprowadzanie zasad dobrego rządzenia, respektowanie standardów demokratycznych, poszanowanie praw człowieka, budowa i umacnianie społeczeństwa obywatelskiego.			
PARTNERSTWO WSCHODNIE			
Kraj	Priorytety szczegółowe		
Armenia	Wsparcie grup defaworyzowanych społecznie.	Ochrona środowiska.	Rolnictwo i rozwój obszarów wiejskich.
Azerbejdżan	Wsparcie grup defaworyzowanych społecznie.	Ochrona środowiska.	Rolnictwo i rozwój obszarów wiejskich.
Białoruś	Wsparcie niezależnych mediów, organizacji i społeczeństwa obywatelskiego i współpracy w obszarze edukacji i młodzież.	Wsparcie grup defaworyzowanych społecznie.	
Gruzja	Wsparcie grup defaworyzowanych społecznie.	Rozwój regionalny i budowa potencjału administracji publicznej i samorządowej.	Małe i średnie przedsiębiorstwa oraz tworzenie nowych miejsc pracy.
Mołdowa	Bezpieczeństwo publiczne i zarządzanie granicami.	Rozwój regionalny i budowa potencjału administracji publicznej i samorządowej.	Rolnictwo i rozwój obszarów wiejskich.
Ukraina	Bezpieczeństwo publiczne i zarządzanie granicami.	Rozwój regionalny i budowa potencjału administracji publicznej i samorządowej.	Małe i średnie przedsiębiorstwa oraz tworzenie nowych miejsc pracy.

Źródło: Wieloletni Program Współpracy Rozwojowej na lata 2012-2015.

W planie na rok 2013, projekty organizacji pozarządowych, jednostek samorządu terytorialnego, publicznych i niepublicznych szkół wyższych, instytutów badawczych, Polskiej Akademii Nauk i jej jednostek organizacyjnych, wyłaniane w procedurze konkursowej *Polska pomoc rozwojowa 2013*, będą zmierzać do osiągnięcia następujących celów w ramach priorytetów Programu.

Tabela 4

PRIORYTETY PROGRAMU POLSKA POMOC ROZWOJOWA 2013

ARMENIA
Priorytet 1 – Wsparcie grup defaworyzowanych społecznie
Aktywizacja zawodowa i społeczna osób z grup defaworyzowanych.
Priorytet 2 - Ochrona środowiska
a. poprawa funkcjonowania systemu gospodarowania odpadami,
b. wdrożenie mechanizmów proekologicznych w gospodarce wodnej,
c. zwiększenie liczby rozwiązań proekologicznych i energooszczędnych w sektorze mieszkaniowo-komunalnym,
d. wdrożenie rozwiązań z zakresu energetyki odnawialnej.
Priorytet 3 - Rolnictwo i rozwój obszarów wiejskich
a. wzmocnienie i zwiększenie liczby stowarzyszeń małych producentów rolnych oraz profesjonalizacja systemu marketingu produktów rolnych i doradztwa rolniczego,
b. zawodowa i społeczna aktywizacja ludności wiejskiej.
AZERBEJDŻAN
Priorytet 1 – Wsparcie grup defaworyzowanych społecznie
Aktywizacja zawodowa i społeczna osób z grup defaworyzowanych.
Priorytet 2 - Ochrona środowiska
a. poprawa funkcjonowania systemu gospodarowania odpadami,
b. wdrożenie mechanizmów proekologicznych w gospodarce wodnej,
c. zwiększenie liczby rozwiązań proekologicznych i energooszczędnych w sektorze mieszkaniowo komunalnym,
d. wdrożenie rozwiązań z zakresu energetyki odnawialnej.
Priorytet 3 - Rolnictwo i rozwój obszarów wiejskich
a. wdrożenie elementów sprawnego i efektywnego systemu doradztwa rolniczego,
b. zawodowa i społeczna aktywizacji ludności wiejskiej.
BIAŁORUŚ
Priorytet 1 - Wsparcie grup defaworyzowanych społecznie
a. aktywizacja zawodowa i społeczna osób z grup defaworyzowanych,
b. podniesienie kompetencji organizacji społecznych, w tym organizacji zajmujących się przeciwdziałaniem rozprzestrzenianiu się chorób zakaźnych.

GRUZJA

Priorytet 1 - Wsparcie grup defaworyzowanych społecznie

- a. aktywizacja zawodowa i społeczna osób z grup defaworyzowanych,
- b. upowszechnianie edukacji włączającej oraz usprawnienie mechanizmu wyrównywania szans edukacyjnych dzieci i młodzieży w regionach wiejskich,
- c. usprawnienie systemu wsparcia osób uzależnionych od substancji odurzających i od środków psychotropowych,
- d. wzmocnienie systemu rodzicielstwa zastępczego.

Priorytet 2 - Rozwój regionalny i budowa potencjału administracji publicznej i samorządowej

- a. usprawnienie mechanizmów implementacji Strategii Rozwoju Regionalnego Gruzji przez władze centralne, regionalne i lokalne,
- b. usprawnienie mechanizmów reagowania na katastrofy naturalne i redukcja ryzyka ich wystąpienia na poziomie regionalnym i lokalnym,
- c. wzmocnienie mechanizmów współpracy na szczeblu lokalnym między administracją publiczną a organizacjami pozarządowymi działającymi na rzecz rozwoju regionu.

Priorytet 3 - Małe i średnie przedsiębiorstwa oraz tworzenie nowych miejsc pracy

- a. usprawnienie systemu szkolnictwa zawodowego i doskonalenia zawodowego w celu dostosowania do potrzeb rynku pracy,
- b. budowanie potencjału grup producenckich, spółdzielni i małych firm oraz wzmocnienie mikroprzedsiębiorczości.

MOŁDOWA

Priorytet 1 - Bezpieczeństwo publiczne i zarządzanie granicami

- a. podniesienie kompetencji podmiotów odpowiedzialnych za przeciwdziałanie przestępczości zorganizowanej, przestępczości narkotykowej, przemytowi towarów, nielegalnej migracji i handlowi ludźmi,
- b. podniesienie kompetencji podmiotów odpowiedzialnych za bezpieczeństwo ludności, zarządzanie kryzysowe i ochronę środowiska naturalnego.

Priorytet 2 - Rozwój regionalny i budowa potencjału administracji publicznej i samorządowej

- a. zwiększenie efektywności i przejrzystości systemu finansowania samorządów,
- b. przygotowanie administracji regionalnej i lokalnej do efektywnej absorpcji funduszy międzynarodowych,
- c. zwiększenie kompetencji instytucji odpowiedzialnych za rozwój regionalny w opracowywaniu własnych strategii (w tym strategii decentralizacji Mołdowy) oraz implementacji działań z nich wynikających.

Priorytet 3 – Rolnictwo i rozwój obszarów wiejskich

- a. budowanie potencjału małej i średniej przedsiębiorczości, spółdzielczości rolniczej i doradztwa rolniczego,
- b. zwiększenie konkurencyjności produkcji rolnej poprzez m.in. usprawnienie kontroli weterynaryjnej i fitosanitarnej, wsparcie organizacji bazy laboratoryjnej w łańcuchu żywnościowym,

- c. wdrożenie innowacyjnych technik i technologii w gospodarstwach rolnych (w tym opartych o niekonwencjonalne i/lub zdywersyfikowane źródła energii, technologie energooszczędne, technologie związane z gospodarką wodno-ściekową i gospodarką odpadami) oraz modernizacja infrastruktury wiejskiej,
- d. modernizacja infrastruktury w celu poprawy jakości funkcjonowania systemu edukacji, służby zdrowia i polityki socjalnej na terenach wiejskich.

UKRAINA

Priorytet 1 – Bezpieczeństwo publiczne i zarządzanie granicami

- a. podniesienie kompetencji służb i podmiotów odpowiedzialnych za bezpieczeństwo ludności, zarządzanie kryzysowe i ochronę środowiska naturalnego.

Priorytet 2 - Rozwój regionalny, budowa potencjału administracji publicznej i samorządowej

- a. aktywizacja samorządów i wspólnot mieszkaniowych w dziedzinie usług komunalnych i zarządzania nieruchomościami,
- b. wdrożenie rozwiązań w zakresie energooszczędności oraz poprawa efektywności energetycznej na poziomie obwodów i gmin,
- c. zwiększenie atrakcyjności małych miast (10-50 tys. mieszkańców) dla zagranicznych inwestorów.

Priorytet 3 - Małe i średnie przedsiębiorstwa oraz tworzenie nowych miejsc pracy

- a. wzmocnienie mikroprzedsiębiorczości i podniesienie konkurencyjności małych firm,
- b. wdrożenie innowacyjnych technologii opartych o alternatywne źródła energii oraz technologii energooszczędnych w MŚP,
- c. wprowadzanie edukacji biznesowej w szkolnictwie oraz stymulowanie rozwoju akademickich inkubatorów przedsiębiorczości.

Źródło: Plan Współpracy Rozwojowej w 2013 r.

B

ZNACZENIE WŁADZ REGIONALNYCH I LOKALNYCH W NOWYM PODEJŚCIU DO EUROPEJSKIEJ POLITYKI SĄSIEDZTWA

Dla właściwego i efektywnego wykorzystania dostępnych środków, jest konieczne tworzenie trwałych zdecentralizowanych struktur administracyjnych i instytucjonalnych, ponieważ tylko silny, dobrze zorganizowany potencjał władz lokalnych i regionalnych ułatwia współpracę na poziomie niższym niż krajowy, poprawia efektywność i dobre rządzenie oraz ma podstawowe znaczenie dla procesu demokratyzacji. Niemniej, promowana przez Komisję Europejską reguła „więcej za więcej” nie powinna być czynnikiem blokującym dla jednostek samorządowych na poziomie regionu.

Olbrzymią skarbnicę wiedzy stanowią w tym zakresie doświadczenia sieci i związków samorządów lokalnych, regionalnych, krajowych, europejskich i międzynarodowych, współpracujących w zdecentralizowany sposób z podmiotami w regionie Partnerstwa Wschodniego. Dlatego też pojawia się konieczność częstszego podejmowania wspólnego działań i harmonizowania celów współpracy zdecentralizowanej z celami programowymi Partnerstwa Wschodniego tak, aby uzyskać optymalne wyniki. Pierwsze kroki w tym kierunku zostały uczynione w 2011 r. wraz z powołaniem do życia Konferencji Władz Lokalnych i Regionalnych Partnerstwa Wschodniego (CORLEAP).

B.1. ROLA KOMITETU REGIONÓW I KONFERENCJI WŁADZ LOKALNYCH I REGIONALNYCH PARTNERSTWA WSCHODNIEGO (CORLEAP)

B.1.1. KOMITET REGIONÓW JAKO RZECZNIK WŁADZ LOKALNYCH I REGIONALNYCH PAŃSTW PW

Od początku wprowadzenia Europejskiego Instrumentu Sąsiedztwa i Partnerstwa, Komitet Regionów (KR) był zaangażowany w jego monitorowanie⁴⁸, a od momentu powołania Partnerstwa Wschodniego, wydał szereg opinii dotyczących zarówno samego mechanizmu współpracy⁴⁹, jak i postępów uczynionych przez poszczególne państwa PW⁵⁰.

Ponadto, Komitet Regionów dążył do aktywnego uczestniczenia w realizacji programu adresowanego do sześciu wschodnich państw sąsiedzkich UE. Początkowo KR został zaproszony do udziału w pracach Platformy 1 (demokracja, dobre rządy i stabilność) i Platformy 4 (kontakty międzyludzkie), ale wnioskował też o umożliwienie udziału we wszystkich czterech obszarach tematycznych. Stało się to faktem w 2012 r. kiedy to KR uzyskał zgodę na dołączenie do Platformy 2 (integracja gospodarcza i spójność z polityką UE) i Platformy 3 (bezpieczeństwo energetyczne). Zgodnie z priorytetami przyjętymi przez Komitet Regionów, jego uwaga koncentruje się przede wszystkim na platformach 1, 2 i 3. Demokracja, dobre rządy i stabilność, a także integracja gospodarcza i konwergencja z politykami sektorowymi UE to fundamenty współpracy między UE i krajami Partnerstwa Wschodniego. Natomiast, zagadnienia energetyczne, w tym kwestie bezpieczeństwa dostaw, większej efektywności i wykorzystywania zasobów odnawialnych, to także ważne dziedziny dla władz lokalnych i regionalnych, podobnie jak demokracja lokalna i regionalna, współpraca transgraniczna i promowanie integracji europejskiej⁵¹.

Wkład KR w pracę Platform ma być ściśle koordynowany z działaniami członków CORLEAP, z udziałem stałych obserwatorów, takich jak Kongres Władz Lokalnych i Regionalnych Rady Europy oraz Forum Społeczeństwa Obywatelskiego.

Komitet Regionów jest również aktywnym uczestnikiem debaty nad przyszłością EPS w tym PW, w tym zakresie, należy podkreślić aktywność i znaczący wkład członków polskiej delegacji w Komitecie Regionów w dalszy rozwój programu Partnerstwa Wschodniego.

48 Opinia z 14 kwietnia 2005 r. w sprawie Komunikatu Komisji – Europejska Polityka sąsiedztwa – dokument strategiczny (CdR 336/2004).

49 Komitet Regionów poparł ideę utworzenia PW w opinii *Silna polityka sąsiedztwa* CdR 134/2008. Zob. też Opinia z 22 kwietnia 2009 r. *Rola samorządów lokalnych i regionalnych w rozwijaniu Partnerstwa Wschodniego* (CdR 78/2009) Dz.U. C 200 z 25.8.2009, s. 31–36.

50 Opinia z 27 stycznia 2011 r. *Samorząd lokalny i regionalny w Azerbejdżanie i rozwój współpracy między Azerbejdżanem a UE* (CdR 235/2010 fin.) Dz.U. C 104 z 2.4.2011, s. 18–20, Opinia z 2 grudnia 2010 r. *Samorząd lokalny i regionalny na Ukrainie a rozwój współpracy między Ukrainą a UE* (CdR 173/2010 fin.) Dz.U. C 42 z 10.2.2011, s. 64–66, Opinia z 2 grudnia 2010 r. *Realizacja partnerstwa wschodniego na Białorusi oraz rozwój współpracy między władzami lokalnymi i regionalnymi Białorusi i państw UE* (CdR 169/2010 fin.), Opinia z 2 grudnia 2010 r. *Realizacja partnerstwa wschodniego w Armenii oraz rozwój współpracy między władzami lokalnymi i regionalnymi Armenii i państw UE* (CdR 168/2010 fin.) Dz.U. C 42 z 10.2.2011, s. 59–63, Opinia z 6 października 2010 r. *Wdrażanie europejskiej polityki sąsiedztwa, a w szczególności inicjatywy Partnerstwa Wschodniego: modernizacja, reformy i potencjał administracyjny samorządu terytorialnego w Republice Mołdowy* (CdR 106/2010) Dz.U. C 15 z 18.1.2011, s. 46–50, Opinia z 6 października 2010 r. *Samorząd lokalny i regionalny w Gruzji a rozwój współpracy między UE a Gruzją* (CdR 107/2010) Dz.U. C 15 z 18.1.2011, s. 51–56, Opinia z 11 października 2007 r. *Samorząd lokalny i regionalny na Ukrainie a rozwój współpracy między UE a Ukrainą* (CdR 34/2007) Dz.U. C 305 z 15.12.2007, s. 20–24, Opinia z 2 grudnia 2010 r. *Realizacja partnerstwa wschodniego na Białorusi oraz rozwój współpracy między władzami lokalnymi i regionalnymi Białorusi i państw UE* (CdR 169/2010 fin.).

51 The Conference of the Regional and Local Authorities for the Eastern Partnership (CORLEAP), UACTION Plan, The Way Ahead – CORLEAP Activities in 2012 and Towards CORLEAP in 2013. Dostępne na www.toad.corleap.eu

B.1.2. KONFERENCJA WŁADZ LOKALNYCH I REGIONALNYCH PARTNERSTWA WSCHODNIEGO (CORLEAP)

Istotną rolę w realizacji założeń Partnerstwa Wschodniego pełnią lokalne i regionalne władze państw członkowskich UE. Znaczenie bezpośrednich kontaktów i wspólnych inicjatyw samorządów lokalnych i regionalnych, w szczególności w obszarach rozwoju terytorialnego, poprawy stosunków gospodarczych, poszanowania praw człowieka i podstawowych swobód oraz ułatwianie mobilności było akcentowane przez Komitet Regionów od początku istnienia Partnerstwa Wschodniego.

Wagę zaangażowania władz szczebla niższego niż centralny dla wsparcia procesu transformacji regionu PW, podkreślała także Komisja Europejska, która w komunikacie w sprawie Partnerstwa Wschodniego, z grudnia 2008 r. zachęcała Komitet Regionów do utworzenia Zgromadzenia Samorządów Lokalnych i Regionalnych Europy Wschodniej i Zakaukazia, jako instytucjonalnej platformy regularnego dialogu i współpracy pomiędzy przedstawicielami władz lokalnych i regionalnych z UE i wschodnich krajów partnerskich. Realizację tej inicjatywy sfinalizowano, powołując, we wrześniu 2011 r. **Konferencję Władz Lokalnych i Regionalnych Partnerstwa Wschodniego (CORLEAP)**, która położyła podwaliny pod regionalny wymiar Partnerstwa.

Powołanie CORLEAP umożliwia współpracę polityczną władz lokalnych i regionalnych w UE i w państwach należących do Partnerstwa Wschodniego, i stanowi dalszy wkład Komitetu Regionów w zaangażowanie na rzecz Europejskiej Polityki Sąsiedztwa. Z kolei, bezpośredni udział władz lokalnych i regionalnych państw PW zwiększy ich uczestnictwo i wpływ na opracowywanie strategii polityki, zacieśni ich kontakty z obywatelami, a przez to wzmocni rolę samorządów lokalnych i regionalnych w krajach partnerskich.

Cele postawione przed CORLEAP obejmują:

- umożliwienie władzom lokalnym i regionalnym udziału w inicjatywie politycznej Partnerstwa Wschodniego dzięki koordynacji ze strony KR oraz kontaktów ze stronami zainteresowanymi współpracą z krajami Partnerstwa Wschodniego na szczeblu lokalnym i regionalnym,
- wsparcie inicjatyw Komisji i innych zainteresowanych stron zarówno z UE, jak i z krajów partnerskich w Europie Wschodniej, tak by osiągnąć cele Partnerstwa Wschodniego. CORLEAP powinien być okazją do rozszerzenia współpracy między władzami lokalnymi i regionalnymi z UE i z krajów należących do Partnerstwa Wschodniego oraz uczynienia z niej integralnego elementu stosunków UE z partnerami z Europy Wschodniej. Przykłady praktycznej współpracy powinny zapewnić CORLEAP jak największe oddziaływanie związane z jego rozpoznawalnością i przyszłą rolą w kształtowaniu polityki,
- rozpowszechnienie koncepcji, które będą sprzyjać zbliżeniu krajów partnerskich do UE, przeprowadzeniu reform wewnętrznych oraz budowaniu potencjału na szczeblu lokalnym i regionalnym⁵².

Posiedzenia CORLEAP odbywają się raz do roku, a jego pierwsze spotkanie miało miejsce w czasie polskiej Prezydencji w 2011 r. w Poznaniu. Posiedzenie zakończyło się przyjęciem zaleceń dotyczących konieczności uwzględnienia w przyszłych dwustronnych umowach między UE i krajami partnerskimi postanowień dotyczące wzmocnienia samorządów lokalnych i regionalnych oraz konieczności zwiększenia środków na projekty wspierające lokalną demokrację, prawa człowieka na szczeblu lokalnym i regionalnym oraz uczestnictwo obywateli. Wyniki posiedzenia zostały przekazane przez przewodniczącą Mercedes Bresso szefom państw i rządów UE i Partnerstwa Wschodniego w Warszawie, którzy w oficjalnej deklaracji przyjęli z zadowoleniem utworzenie CORLEAP i wezwali Komitet Regionów oraz jego partnerów z państw PW do kontynuowania prac na rzecz ustanowienia stałych instytucjonalnych ram współpracy⁵³. Postulat nadania ram instytucjonalnych współpracy na poziomie regionalnym i lokalnym stanowiło istotny krok w kierunku projektowania samorządowego/regionalnego i lokalnego wymiaru Partnerstwa Wschodniego. Podczas spotkania w Kiszyniowie, CORLEAP zadeklarował gotowość

52 Zob. NOTATKA DLA CZŁONKÓW PREZYDIUM KOMITETU REGIONÓW 130. POSIEDZENIE PREZYDIUM KOMITETU REGIONÓW – 10 maja 2011 r. – Punkt 7 Coroczna Konferencja Władz Lokalnych i Regionalnych Partnerstwa Wschodniego (CORLEAP).

53 „Uczestnicy Szczytu Warszawskiego przyjmują z zadowoleniem ustanowienie Zgromadzenia Parlamentarnego Euronest, odgrywającego istotną rolę we wspomaganiu postępu na drodze do realizacji celów Partnerstwa Wschodniego. Przyjmują z zadowoleniem uruchomienie programu dorocznych Konferencji Władz Lokalnych i Regionalnych Partnerstwa Wschodniego pod auspicjami Komitetu Regionów. Wzywają Komitet Regionów do pracy z władzami lokalnymi i regionalnymi wschodnich partnerów w celu ustanowienia stałych instytucjonalnych ram współpracy” - Wspólna deklaracja przyjęta podczas szczytu Partnerstwa Wschodniego w Warszawie, pkt 21.

większego zaangażowania w realizację celów Partnerstwa. Jednocześnie uznał, że może w tym zakresie spełniać cztery kluczowe funkcje⁵⁴:

- 1) *strategicznego myśliciela*, który opracowywałby i proponowałby długoterminowe plany wytyczające kierunki rozwoju samorządów lokalnych i regionalnych, obejmujące harmonogram działań do realizacji,
- 2) *organu interweniującego na czas*, zarówno na szczeblu UE jak i państw członkowskich w celu zadbania o to, by pomoc rozwojowa była przeznaczana na znaczące i istotne ze społecznego punktu widzenia projekty na szczeblu lokalnym i regionalnym,
- 3) *umiejętnego orędownika*:
 - a. dostarczającego przekonujących argumentów co do istotnej roli samorządu lokalnego i regionalnego w przygotowywaniu reform terytorialnych,
 - b. ułatwiającego dostęp do instytucji europejskich (zwłaszcza Komisji Europejskiej i Europejskiej Służby Działań Zewnętrznych) oraz rządów państw Partnerstwa Wschodniego,
 - c. przedstawiającego argumenty za decentralizacją kompetencji zarówno w dziedzinie kształtowania polityki, jak i dziedzinie fiskalnej,
- 4) *propagatora dobrych wyników*, pokazującego, jak stworzyć kulturę dobrych wyników na szczeblu lokalnym i regionalnym, skoncentrowaną na poprawie szkoleń i umiejętności urzędników samorządu lokalnego i regionalnego.

Podczas spotkania, zidentyfikowano również kluczowe problemy pojawiające się w związku z realizacją PW i reformami przeprowadzanymi w państwach objętych Partnerstwem na szczeblu lokalnym oraz wskazano działania, jakie mogą zostać podjęte przez CORLEAP w tym zakresie.

Po pierwsze, wskazano na konieczność zwiększenia autonomii politycznej i fiskalnej władz lokalnych i regionalnych jako istotnego czynnika umożliwiającego sprawne funkcjonowanie systemu wielopoziomowego sprawowania rządów. CORLEAP zadeklarował, że będzie uważnie śledzić europejską i międzynarodową debatę na temat przekazywania uprawnień niższemu szczeblowi władzy, zwracając szczególną uwagę na wysiłki decentralizacyjne podejmowane obecnie w państwach członkowskich UE i przypominając potrzebę wzmocnienia demokracji lokalnej, zwłaszcza na podstawie Europejskiej Karty Samorządu Lokalnego oraz ram odniesienia dla demokracji regionalnej przyjętych przez rządy państw członkowskich Rady Europy, jako instrument osiągnięcia tego celu.

Po drugie, zwrócono uwagę na konieczność poprawy zdolności instytucjonalnych na poziomie lokalnym. Podkreślano, że wyposażeni w wiedzę i umiejętności politycy i osoby odpowiedzialne za zarządzanie we władzach lokalnych, przyczynią się do stworzenia skutecznego, otwartego i przejrzystego rządu. W związku z tym, CORLEAP zadeklarował udzielenie wsparcia dla szkoleń przedstawicieli władz lokalnych i regionalnych z krajów Partnerstwa Wschodniego, a także nawiązanie dialogu na ten temat z Europejską Fundacją Kształcenia i innymi zainteresowanymi stronami.

Po trzecie, postulowano, aby władze lokalne i regionalne oraz ich służby publiczne mogły korzystać ze wszystkich instrumentów UE finansujących politykę Partnerstwa Wschodniego. Proponowane w ramach Partnerstwa Wschodniego pilotażowe programy rozwoju regionalnego mogłyby pomóc w rozwiązaniu problemów władz lokalnych i regionalnych i jednocześnie ukazać wpływ różnych rodzajów polityki spójności na rozwój terytorialny, wzrost i zatrudnienie. Wsparcie działań władz lokalnych i regionalnych na rzecz rozwoju lokalnych społeczności, a także ich udział w tym procesie mają bowiem charakter horyzontalny i nie należy ich ograniczać do pojedynczego instrumentu. CORLEAP zaapelował wreszcie o zapewnienie władzom lokalnym i regionalnym z krajów PW bezpośredniego dostępu do odpowiednich

⁵⁴ Wnioski z corocznego posiedzenia Konferencji Władz Lokalnych i Regionalnych Partnerstwa Wschodniego (CORLEAP) Kiszyniów, Republika Mołdowy – 17 września 2012 r. Dostępne na www.toad.cor.europa.eu

instrumentów finansowych (europejskich i krajowych), domagając się jednocześnie ograniczenia lub nawet wyeliminowania wymogów współfinansowania programów pomocowych UE przez władze lokalne, ponieważ ogranicza to jeszcze bardziej ich skromne możliwości finansowe.

Wreszcie, podkreślono znaczenie wsparcia UE dla stowarzyszeń samorządu lokalnego w krajach Partnerstwa Wschodniego, stanowiących głównych propagatorów autonomii i demokracji lokalnej oraz zbiorowych wyrazicieli opinii władz lokalnych. Większa instytucjonalizacja i budowanie zdolności krajowych stowarzyszeń reprezentujących władze lokalne i regionalne w krajach Partnerstwa Wschodniego przyczynią się do zwiększenia roli tychże władz w wielopoziomowym systemie sprawowania rządów. Stowarzyszenia krajowe służą bowiem jako mechanizm krajowego poparcia i międzynarodowej współpracy władz lokalnych i regionalnych, są także doskonałą platformą debaty oraz wymiany informacji i sprawdzonych rozwiązań między władzami lokalnymi i regionalnymi na szczeblu krajowym⁵⁵.

Obecnie, ma miejsce opracowywanie nowego podejścia do Europejskiej Polityki Sąsiedztwa i uwzględnienie w nim priorytetów samorządowego wymiaru PW powinno zająć szczególne miejsce. Wydaje się, że dzięki aktywności Komitetu Regionów i CORLEAP ten cel zostanie osiągnięty. Agenda Partnerstwa Wschodniego, w okresie poprzedzającym Szczyt PW w Wilnie, jesienią w 2013 r. przewiduje zwrócenie się do CORLEAP o monitorowanie realizacji planu działania równoległe z Parlamentem Europejskim/Zgromadzeniem Parlamentarnym EURONEST⁵⁶ i Forum Społeczeństwa Obywatelskiego a także potwierdza, że ustanowienie CORLEAP położyło „podwaliny pod wymiar regionalny Partnerstwa. Dalszy rozwój CORLEAP pomoże zacieśnić więzy między władzami krajowymi a obywatelami w dążeniach do osiągnięcia celów Partnerstwa Wschodniego”. Warto także podkreślić, że Partnerstwo Wschodnie zostało zatwierdzone jako priorytet Prezydencji litewskiej, która przypada na drugą połowę 2013 r. Prezydencja zaproponowała już współpracę ze swej strony zmierzającą do tego, by kolejne posiedzenie CORLEAP jesienią 2013 r. stało się jednym z czterech najważniejszych wydarzeń poprzedzających szczyt szefów państw i rządów w dniach 28-29 listopada 2013 r. Zobowiązania przyszłej Prezydencji litewskiej w tej dziedzinie zostały potwierdzone na 8-ym posiedzeniu Platformy I PW (Demokracja, dobre rządy i stabilność)⁵⁷: „Litwa w pełni popiera główne priorytety określone w konkluzjach CORLEAP z września 2012 r. co do których osiągnięto porozumienia, w pierwszym rządzie, takie jak: reforma administracji publicznej, decentralizacja fiskalna i współpraca terytorialna. Sądzi się, że w 2013 r. należy zwiększyć liczbę seminariów, szkoleń, posiedzeń i projektów realizowanych przez władze lokalne i regionalne z krajów Partnerstwa Wschodniego”⁵⁸.

55 Wnioski z corocznego posiedzenia Konferencji Władz Lokalnych i Regionalnych Partnerstwa Wschodniego (CORLEAP) Kiszyniów, Republika Mołdowy – 17 września 2012 r. Dostępne na www.toad.cor.europa.eu

56 W skład Zgromadzenia Parlamentarnego EURONEST wchodzi delegacja Parlamentu Europejskiego i delegacje partnerów z Europy Wschodniej (Armenii, Azerbejdżanu, Gruzji, Mołdowy i Ukrainy). PE deleguje 60 członków, a każdy z partnerów wschodnich – po dziesięciu.

57 Posiedzenie odbyło się w dniu 15 listopada 2012 r. w Brukseli.

58 Notatka z posiedzenia KR 30 kwietnia 2013 r.

B.2. ROLA POLSKICH WŁADZ REGIONALNYCH I LOKALNYCH W REALIZACJI ZAŁOŻEŃ PARTNERSTWA WSCHODNIEGO

Wraz z przystąpieniem Polski do Unii Europejskiej, wschodnia granica RP stała się jednocześnie granicą całej Unii. Współpraca z regionami z państw wschodnioeuropejskich nabrała zatem nowego znaczenia, a wysiłki zostały skierowane na rozwój współpracy przygranicznej, rozbudowę infrastruktury granicznej, turystycznej i służącej ochronie środowiska, jak również na przekazanie polskich doświadczeń regionom wschodnich państw sąsiedzkich UE.

Istotne znaczenie, w tej mierze, ma współpraca polskich województw z ich wschodnimi sąsiadami, uznawana za warunek *sine qua non* dla wzrostu atrakcyjności inwestycyjnej, przemyślanej rozbudowy infrastruktury transportowej, a w konsekwencji rozwoju gospodarki, ale również rozwoju kulturowego i politycznego⁵⁹. Bez wątpienia, tego typu działania stanowią także, z punktu widzenia polskich podmiotów, ważny element zapobiegania procesowi marginalizacji wschodnich województw Polski.

Polskie regiony odgrywają zatem szczególną rolę w rozwoju PW, zdeterminowaną uwarunkowaniami politycznymi, geograficznymi, historycznymi, jak i społecznymi.

Skoro dwustronne podejście do Partnerstwa Wschodniego ma prowadzić do zacieśniania relacji Unii Europejskiej z każdym państwem partnerskim, w oparciu o bilateralne umowy i zależność od gotowości i stopnia zaangażowania danego państwa w realizację Partnerstwa Wschodniego, to władze samorządów regionalnych i lokalnych powinny być także włączone w przygotowywanie umów bilateralnych, dokumentów strategicznych oraz planów działań w stosunkach między Unią Europejską a krajami Partnerstwa Wschodniego. Już podczas pierwszego spotkania Konferencji Władz Lokalnych i Regionalnych Partnerstwa Wschodniego (CORLEAP) w Poznaniu w 2011 r. przedstawiciele władz lokalnych i regionalnych apelowali, by negocjacje prowadzone przez UE i kraje Partnerstwa Wschodniego na temat nowych porozumień dwustronnych obejmowały koniecznie odrębne postanowienia dotyczące wzmocnienia samorządności lokalnej i regionalnej⁶⁰. Taki postulat znalazł nawet wyraz w tekście Umowy o Stowarzyszeniu z Ukrainą, parafowanym w marcu 2012 r.⁶¹ Bez wątpienia, to krok w dobrym kierunku, stanowiący wyraźny sygnał zarówno dla samorządów regionalnych UE jak i ich partnerów z państw PW i mający istotne znaczenie dla idei wielopoziomowego zarządzania, dla przemian demokratycznych i społecznych, a także tworzenia ram współpracy gospodarczej.

Z punktu widzenia jednostek samorządowych, negocjacje umów między UE i poszczególnymi państwami PW powinny być monitorowane, tak na poziomie UE – przez Komitet Regionów, jak i na poziomie krajowym – w ramach Komisji Wspólnej Rządu i Samorządu Terytorialnego. Wydaje się, że doświadczenie polskich samorządów lokalnych i regionalnych, w obszarze transformacji demokratycznej i budowaniu struktur wspierających rozwój regionalny, mogłoby stanowić istotny wkład w projektowanie ram prawnych współpracy między UE a państwami regionu PW.

Przejęcie od scentralizowanego systemu rządów do demokracji wymaga nie tylko zmian konstytucyjnych i systemowych. Jak słusznie zauważył Komitet Regionów, decentralizacja i sprawowanie rządów na szczeblu lokalnym z udziałem obywateli nie zawsze idą w parze. W niektórych państwach UE i poza nią samorządy lokalne i regionalne stoją wspólnie przed wyzwaniem zwiększenia udziału w wyborach, a także propagowania uczestnictwa obywateli oraz włączania środowiska stowarzyszeń w opracowywanie strategii i przygotowywanie ważnych projektów miejskich lub regionalnych. Budowanie zaufania do demokracji lokalnej jest procesem wymagającym czasu i powinno być postrzegane jako długoterminowy cel Partnerstwa Wschodniego⁶².

59 M. Kołodziejcki, K. Szmigiel, op.cit., s. 3.

60 Zob. Konferencja Władz Lokalnych i Regionalnych Partnerstwa Wschodniego (CORLEAP) przyszłość CORLEAP-u: działalność w roku 2012 i perspektywy na rok 2013, s. 1.

61 Zob. Art. 446-448 Umowy Stowarzyszeniowej między Ukrainą a Unią Europejską i jej państwami członkowskimi. W art. 446 przewidziano, że strony Umowy będą promować wzajemne zrozumienie w i dwustronną współpracę w dziedzinie polityki regionalnej w zakresie metod formułowania i wdrażania włączając w to wielopoziomowe zarządzanie i partnerstwo ze szczególnym uwzględnieniem rozwoju obszarów defaworyzowanych oraz współpracy terytorialnej w celu utworzenia kanałów komunikacji i wzmocnienia wymiany informacji między władzami krajowymi, regionalnymi i lokalnymi, podmiotami społeczno-gospodarczymi oraz społeczeństwem obywatelskim.

62 Zob. Opinia Komitetu Regionów *Rola...* op.cit. pkt. 16.

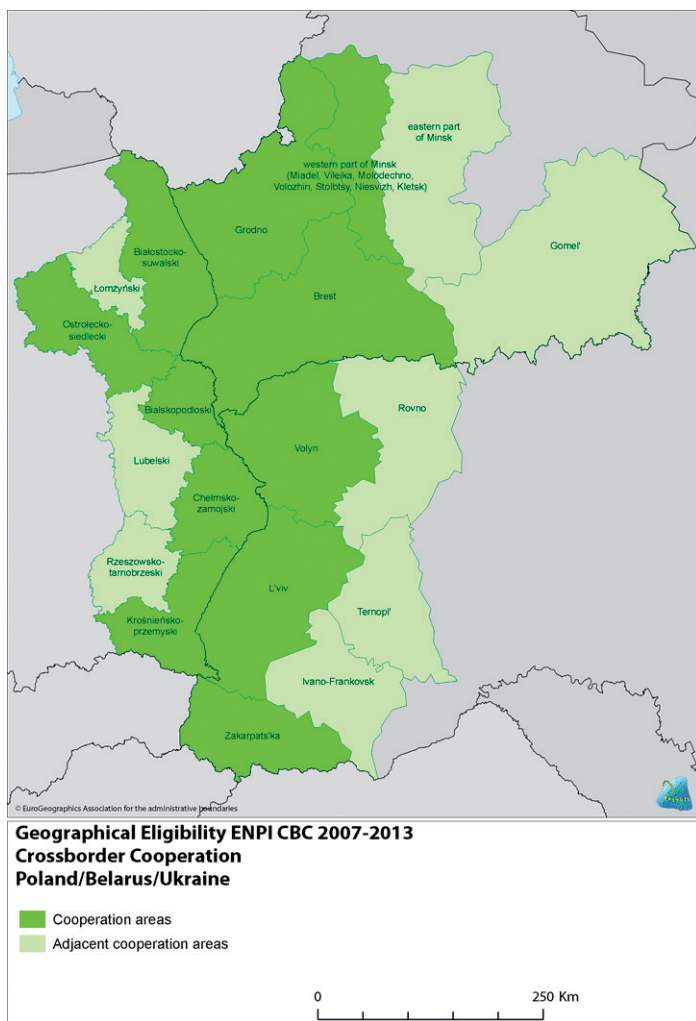
W omawianym zakresie, istotnego znaczenia nabiera wielostronny wymiar Partnerstwa Wschodniego, w szczególności podejmowanie wspólnych wyzwań w ramach czterech Platform Tematycznych.

Na uwagę zasługuje przede wszystkim Platforma 1, w ramach której został utworzony panel tematyczny *Reforma Administracji Publicznej*, obejmujący swym zakresem także poziom regionalny i lokalny. Obecnie, prace skupiają się na podniesieniu jakości procesu decyzyjnego w państwach PW oraz podwyższeniu kwalifikacji zawodowych i etyki administracji regionalnej i lokalnej w państwach PW.

Z perspektywy Rzeczypospolitej Polskiej, specyficznego znaczenia nabiera współpraca transgraniczna, jako element polityki sąsiedztwa i wsparcia państw PW. Ze względu na położenie geograficzne stanowi ona naturalne środowisko współpracy polskich regionów wschodnich z regionami granicznymi państw PW. W tym kontekście, należy wymienić Program Współpracy Transgranicznej Polska - Białoruś – Ukraina 2007-2013 (PL-BY-UA), realizowany w ramach Europejskiego Instrumentu Sąsiedztwa i Partnerstwa⁶³. Wspomniany program jest kontynuacją i rozszerzeniem współpracy na obszarze pogranicza trzech państw, która dotychczas była rozwijana w ramach Programu Sąsiedztwa Polska–Białoruś–Ukraina INTERREG IIIA/Tacis CBC 2004-2006 (Program Sąsiedztwa). Obecnie, głównym celem programu jest wspieranie transgranicznych procesów rozwojowych, a jego beneficjentami są instytucje przyczyniające się do realizacji priorytetów inicjatywy, prowadzące działania o charakterze non-profit, w tym np. władze lokalne i regionalne, organizacje pozarządowe, instytucje publiczne, euroregiony.

Program obejmuje swym zasięgiem wschodnie tereny przygraniczne Polski, Białorusi i Ukrainy leżące wzdłuż granicy wschodniej RP (stanowiącej jednocześnie najdłuższą lądową granicę zewnętrzną UE) o długości 953 km, a jego całkowity budżet ze środków UE na lata 2007-13 to 186,2 mln €.

⁶³ Co prawda, w ramach EIPS jest finansowany jeszcze inny program z udziałem Polski, tzw. Program Współpracy Transgranicznej Litwa - Polska – Rosja, ale w z uwagi na to, że Federacja Rosyjska nie jest adresatem PW, wspomniana inicjatywa wychodzi poza zakres przedmiotowy powyższego opracowania i nie jest omawiana.

Źródło: Program Współpracy Transgranicznej Polska-Białoruś-Ukraina 2007-2013⁶⁴.

Program PL-BY-UA ma następujący zasięg terytorialny:

- polskie podregiony: białostocko-suwalski, ostrołęcko-siedlecki, białkopodlaski, chełmsko-zamojski, krośnieńsko-przemyski, a także jako tzw. regiony przyległe: podregion łomżyński, lubelski i rzeszowsko-tarnobrzeski,
- białoruskie obwody: brzeski, miński (7 zachodnich rejonów: Miadziel, Wilejka, Mołodeczno, Wołożyn, Stołpce, Nieśwież, Kleck) i grodzieński oraz jako regiony przyległe: wschodnia część obwodu mińskiego oraz obwód homelski,
- ukraińskie obwody: wołyński, lwowski, zakarpacki oraz jako regiony przyległe: obwód tarnopolski, rówieński, iwanofrankowski.

Wsparcie projektów realizowanych na terenie regionów przyległych (*ang. adjoining regions*) ma pewne ograniczenia, tzn. wysokość środków pomocowych, przeznaczonych na taki obszar nie może wynosić więcej niż 20% całej alokacji programu, a wspierane mogą być wyłącznie projekty nieinwestycyjne.

Głównym celem Programu jest zatem wspieranie transgranicznych procesów rozwoju, a jego poszczególne założenia są realizowane poprzez niekomercyjne projekty w ramach trzech Priorytetów:

- wzrostu konkurencyjności obszaru przygranicznego, osiąganego przez:
 - tworzenie lepszych warunków dla przedsiębiorczości (wsparcie uzyskują działania mające na celu między innymi: promocję i marketing regionu, promocję handlową i inwestycyjną, rozwój małych

64 www.pl-by-ua.eu/pl

i średnich przedsiębiorstw, rozwój lokalnych i regionalnych rynków pracy, rozwój społeczeństwa informacyjnego, nowych technologii, poprawę współpracy między biznesem i nauką, rekultywację i odnowę społeczną i gospodarczą obszarów zdegradowanych (w tym skażonych)⁶⁵,

- rozwój turystyki (wsparcie skoncentruje się na rozwoju infrastruktury i usług turystycznych oraz na promowaniu działań o charakterze „miękkim”, w tym: promocji regionalnej, rozwoju turystyki i agroturystyki oraz ochronie dziedzictwa kulturowego)⁶⁶,
- poprawę dostępności obszaru (chodzi o inicjatywy zmierzające do poprawy dostępności i jakości infrastruktury społecznej i gospodarczej, z naciskiem na infrastrukturę transportu, energetyki, systemy logistyczne, bezpieczeństwo transportu oraz zaopatrzenie w wodę)⁶⁷,
- poprawy jakości życia, dzięki:
 - *ochronie środowiska w obszarze przygranicznym* (w ramach tego priorytetu, będą promowane przedsięwzięcia mające na celu ochronę środowiska naturalnego i dziedzictwa naturalnego)⁶⁸,
 - *bezpiecznym i sprawnie funkcjonującym granicom* (w tej dziedzinie, celem jest zwiększenie efektywności infrastruktury i procedur granicznych oraz podniesienie bezpieczeństwa na granicach, większa przepustowość granic i ich bezpieczeństwo warunkują realizację pozostałych celów programu. Wykorzystanie i rozbudowa potencjału społecznego i gospodarczego obszaru objętego programem wymaga przede wszystkim usunięcia administracyjnych, instytucjonalnych i infrastrukturalnych przeszkód w swobodnym przepływie towarów, usług i osób przez granice. Wspierane są działania zwiększające przejrzystość i wydajność procedur celnych i odprawy granicznej. Ich celem ma być przyśpieszenie procedur granicznych, a efektem możliwość szybkiego i bezpiecznego przekraczania granicy. Przedsięwzięcia związane z lokalnym ruchem granicznym, włączając w to działania wdrażane zgodnie z Rozporządzeniem o Lokalnym Ruchu Granicznym, będą wspierane w ramach tego zadania. Planuje się także rozwijanie usług okołogranicznych. Wsparcie programu uzyskają budowa nowych przejść granicznych – dodatkowych w stosunku do budowy i rozbudowy infrastruktury granicznej finansowanej z Funduszu Granic Zewnętrznych. Planowane jest współfinansowanie dużych projektów strategicznych dotyczących nowych przejść granicznych i modernizacji już istniejących. Projekty te będą wybierane i uzgadniane w późniejszym etapie przez Wspólny Komitet Monitorujący. Będą także podejmowane przedsięwzięcia mające na celu zwiększenie

65 Jako przykłady działań w Program wskazuje : wspólne inicjatywy w zakresie marketingu regionalnego oraz promocji handlowej i inwestycyjnej, wspólne inicjatywy struktur pośredniczących we wsparciu dla MŚP (agencji rozwoju, fundacji biznesowych, izb handlowych i przemysłowych, izb rzemieślniczych, parków technologicznych, inkubatorów przedsiębiorczości itp.) skierowane na poprawę absorpcji innowacji i wzrost kompetencji w sektorze biznesu, wspólne inicjatywy skierowane na wzmocnienie sieci kooperacji między MSP w obszarze objętym programem, wspólne inicjatywy promujące i wspierające współpracę między biznesem a instytucjami badawczymi/naukowymi i wzmacniające sieci badawcze (uniwersytety i instytucje B+R) w kierunku ich lepszych powiązań z przedsiębiorstwami oraz lokalnymi i regionalnymi władzami, wspólne inicjatywy skierowane na rozwój praktycznych rozwiązań zwiększających możliwości wykorzystywania wyników międzynarodowych badań w praktycznych działaniach biznesowych, wspólne inicjatywy promujące i wspierające rekultywację i odnowę społeczną i gospodarczą obszarów zdegradowanych (w tym skażonych) i technologicznie przekształconych, wspólne inicjatywy instytucji rynku pracy skierowane na poprawę mobilności i jakości siły roboczej, wspólne inicjatywy instytucji rynku pracy skierowane na przeciwdziałanie negatywnym zjawiskom a transgranicznym rynku pracy (w tym: „drenażowi mózgow”, bezrobociu młodych, wykluczeniu ze względu na wiek lub płeć, starzeniu się społeczeństwa itp.), wspólne inicjatywy urzędów pracy, organizacji biznesowych, związków zawodowych i instytucji edukacyjnych skierowane na opracowywanie praktycznych rozwiązań w zakresie edukacji i kształcenia ustawicznego, adaptowalnych do zmieniających się wymogów rynku pracy, wspólne inicjatywy skierowane na rozwój praktycznych rozwiązań zwiększających dostępność usług edukacyjnych i nowych form kształcenia (np. e-learning) na rynku pracy obszaru objętego programem.

66 Przykładowe działania: przygotowywanie i wdrażanie inwestycji w zakresie infrastruktury turystycznej i agroturystycznej oraz usług turystycznych, wspólne inicjatywy skierowane na ochronę i promocję dziedzictwa kulturowego, wspólne tworzenie zrównoważonych produktów turystycznych (np. transgraniczne ścieżki tematyczne) respektujących potrzeby ochrony dziedzictwa przyrodniczego i kulturowego, wspólne przedsięwzięcia promujące turystyczne walory obszaru przygranicznego.

67 Do przykładowego katalogu działań należą: inwestycje zmierzające do poprawy dostępności i jakości infrastruktury społecznej i gospodarczej, z naciskiem na infrastrukturę transportu, energetyki, systemy logistyczne, bezpieczeństwo transportu oraz zaopatrzenie w wodę, przygotowywanie i wdrażanie studiów wykonalności systemów transportowych w obszarze objętym programem, wspólne inicjatywy właścicieli infrastruktury, przewoźników i operatorów transportowych skierowane na poprawę jakości i tworzenie nowych połączeń transportowych, wprowadzanie praktycznych rozwiązań zwiększających jakość i stopień zrównoważenia transportu pasażerskiego i towarowego na obszarze objętym programem, wymiana wiedzy, opracowywanie i wdrażanie wspólnych działań w obszarze odnawialnych źródeł energii i wzorców oszczędzania energii, wspólne badania, testowanie i przygotowywanie pilotażowych inwestycji o małej skali w zakresie odnawialnych źródeł energii, opracowywanie transgranicznych strategii ochrony i wykorzystywania naturalnych zasobów, obszarów i krajobrazów, tworzenie i zarządzanie transgranicznymi obszarami chronionymi.

68 Przykładowe przedsięwzięcia: inwestycje w infrastrukturę ochrony środowiska o oddziaływaniu regionalnym i lokalnym, ze szczególnym naciskiem na zarządzanie wodą i odpadami, wspólne inicjatywy zwiększające na poziomie lokalnym i regionalnym stopień przygotowania do działań w razie klęsk żywiołowych i katastrof ekologicznych, w tym rozwój transgranicznych systemów zarządzania sytuacjami kryzysowymi i związana z nimi infrastruktura, wspieranie rozwoju kompetencji i współpracy między lokalnymi i regionalnymi władzami w zakresie planowania rezerw i nowoczesnego zarządzania zasobami wody.

bezpieczeństwa granic, w tym przede wszystkim zapobieganie oraz zwalczanie nielegalnych migracji i przemytu, walka z zorganizowaną przestępczością, zapobieganie przenoszeniu przez granicę chorób ludzi, zwierząt i roślin, a także zapobieganie i eliminacja nielegalnego handlu rzadkimi i zagrożonymi gatunkami),

- współpracy sieciowej oraz inicjatyw społeczności lokalnych przez:
 - *rozwój regionalnych i lokalnych możliwości współpracy transgranicznej* (celem tego działania jest poprawa transgranicznych zdolności do współpracy na poziomie lokalnym i regionalnym)⁶⁹,
 - *wspieranie inicjatyw społeczności lokalnych*.

Istotne znaczenie z punktu widzenia współpracy transgranicznej mają Euroregiony⁷⁰, które stały się w przypadku państw Europy Środkowej, w tym Polski, pomocnym instrumentem w procesie akcesyjnym, a po przystąpieniu do Unii Europejskiej – pomocnym narzędziem regulowania stosunków z sąsiadami nie będącymi członkami Unii. Jak wskazują przeprowadzane badania, istotną cechą instytucji euroregionu jest to, że zezwala na szerokie spektrum działań, od gospodarki po kulturę. Daje możliwość uruchamiania spontanicznych procesów współpracy z udziałem trzeciego sektora. Przykład może stanowić intensywna współpraca polskich samorządów regionalnych i lokalnych z partnerami z państw PW w ramach Euroregionu Bug, Euroregionu Karpaty, Euroregionu Niemen, czy Euroregionu Puszcza Białowieńska, która nie tylko pozwala na rozszerzanie kontaktów międzyludzkich i wzmacnianie społeczeństwa obywatelskiego, ale również na realizację szeregu przedsięwzięć infrastrukturalnych. Euroregion jawi się zatem jako elastyczne i niezwykle efektywne narzędzie działania w obszarach granicznych Europy Środkowej i Europy Wschodniej.

Istniejące euroregiony zostaną niewątpliwie wzmocnione przez przyszłe wykorzystanie instrumentu Europejskiego Ugrupowania Współpracy Terytorialnej (EUWT). Jak słusznie wskazał Komitet Regionów, przyczyni się to do poprawy pewności prawa wśród zainteresowanych stron oraz przejrzystości tworzonych struktur. Projekt zmiany Rozporządzenia 1082/2006 w sprawie Europejskiego Ugrupowania Współpracy Terytorialnej⁷¹ ma na celu wzmocnienie elastyczności poprzez otwarcie EUWT na wszelkie aspekty współpracy terytorialnej (a nie na zarządzanie programami i projektami finansowanymi przez EFRR) oraz zapewnienie podstaw prawnych dla uczestnictwa władz i regionów z państw trzecich w charakterze członka⁷². EUWT i strategia makroregionalna jako innowacyjne instrumenty współpracy terytorialnej na szczeblu międzyregionalnym i ponadnarodowym stanowią istotną wartość dodaną, ponieważ służą wzmocnieniu spójności i koordynacji działań politycznych w różnych obszarach, dzięki bardziej racjonalnemu przydziałowi środków finansowych oraz podkreśleniu roli władz lokalnych i regionalnych. Ponadto, instytucja euroregionów może skutecznie wspierać narzędzia EPS, takie jak TAIEX, SIGMA, Twinning czy programy współpracy transgranicznej EPS⁷³.

Bez wątpienia, cele Partnerstwa Wschodniego mogą być skutecznie osiągnięte na poziomie regionalnym i lokalnym również w ramach istniejących programów transnarodowych. Obecnie, jest możliwe rozwijanie współpracy z Ukrainą w ramach Programu Współpracy Transnarodowej Europa Środkowa, natomiast z Białorusią w Programie Rozwoju Morza Bałtyckiego.

69 Na przykład: wspólne inicjatywy tworzące struktury współpracy transgranicznej, tworzenie i rozwój trwałych sieci współpracy między organizacjami pozarządowymi i non-profit w specyficznych dziedzinach, np. kultury i dziedzictwa kulturowego, środowiska i dziedzictwa przyrodniczego, młodzieży, opieki społecznej i zdrowotnej, rozwoju społeczności lokalnych itp., działania zwiększające możliwości instytucjonalne skierowane na rozwój transgranicznych sieci współpracy władz odpowiedzialnych za zarządzanie dziedzicami, np. kultury i dziedzictwa kulturowego, środowiska i dziedzictwa przyrodniczego, młodzieży, opieki społecznej i zdrowotnej, rozwoju społeczności lokalnych itp.

70 Ogólne ramy współpracy transgranicznej samorządów regionalnych i lokalnych tworzą: Europejska Konwencja Ramowa o współpracy transgranicznej między wspólnotami i władzami terytorialnymi (tzw. Konwencja Madrycka) uchwalona przez Radę Europy 21 maja 1980 r. Europejskie Ramowe Porozumienie o współpracy na terenach przygranicznych, przyjęte przez Radę Europy w 1980 r. Europejska Karta Regionów Przygranicznych uchwalona przez Radę Europy 19 listopada 1981 r. oraz Europejska Karta Samorządu Terytorialnego zatwierdzona przez Radę Europy 15 października 1985 r.

71 Zob. Wniosek Komisji ROZPORZĄDZENIE PARLAMENTU EUROPEJSKIEGO I RADY zmieniające rozporządzenie (WE) nr 1082/2006 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 5 lipca 2006 r. w sprawie Europejskiego Ugrupowania Współpracy Terytorialnej (EUWT) w celu doprecyzowania, uproszczenia i usprawnienia procesu tworzenia takich ugrupowań oraz ich funkcjonowania (wersja poprawiona), Bruksela, dnia 14.3.2012 r. COM(2011) 610 final/2.

72 Warto podkreślić rolę Komitetu Regionów w przygotowaniu zmienionej wersji projektu. KR przeprowadził w tym zakresie szerokie konsultacje, które zostały uwzględnione przez Komisję. Wyniki opublikowano we wnioskach Komitetu Regionów ze wspólnych konsultacji – Przegląd rozporządzenia (WE) nr 1082/2006 w sprawie Europejskiego Ugrupowania Współpracy Terytorialnej (EUWT), Komitet Regionów, 2010 (*The review of regulation (EC) 1082/2006 on the European Grouping of Territorial Cooperation, Committee of the Regions, 2010*).

73 Opinia Komitetu Regionów Przegląd... op. cit. pkt. 49-50.

Głównym celem **Programu Europa Środkowa** jest wzmocnienie spójności terytorialnej, promocja wewnętrznej integracji i poprawa konkurencyjności w Europie Środkowej⁷⁴. wspomniany cel został podzielony na 3 części. Po pierwsze, spójność terytorialna rozumiana jako zrównoważona dystrybucja różnego rodzaju ludzkich działalności, czyli równy dostęp wszystkich obywateli i podmiotów gospodarczych do wszelkiego rodzaju usług, niezależnie od terytorium, na jakim znajdują się. Spójność terytorialna oznacza przełożenie celów trwałego i zrównoważonego rozwoju na ramy terytorialne, w tym wypadku są to konkretne działania, które przyniosą bardziej optymalny podział dóbr i dostępu do usług. Po drugie, integracja, posiadająca wymiar społeczny, ekonomiczny i terytorialny, i odnosząca się do zasady wolnego przepływu ludzi, dóbr, usług i kapitału w ich fizycznym, prawnym, społecznym i ekonomicznym wymiarze. Po trzecie, konkurencyjność, rozumiana nie tylko jako wydajność gospodarcza, ale jako bardziej złożony kompleks, który obejmuje tak zwane „miękkie” czynniki, wpływające pozytywnie na gospodarkę (jakość życia, zrównoważenie, równość płci). Konkurencyjność w tym aspekcie jest rozumiana jako zdolność do terytorialnego, kulturalnego i społecznego rozwoju wśród społeczeństwa, firm i instytucji. Koncentracja regionalna i specjalizacja przekładają się natomiast na konkurencję w pozyskiwaniu inwestycji.

Szczególne znaczenie praktyczne dla rozwijania lokalnego i regionalnego wymiaru PW mogą mieć programy wspierające tworzenie i poprawę zdolności instytucjonalnej i administracyjnej. Programy te sprawdziły się w praktyce zarówno w kontekście rozszerzenia jak i Europejskiej Polityki Sąsiedztwa. Obecnie, jest rozważana możliwość i sposób wykorzystania instrumentu TAIEX, jak również innych mechanizmów i programów pomocy technicznej dla wsparcia władz regionalnych i lokalnych w państwach Partnerstwa⁷⁵.

74 Cel ten został sformułowany w oparciu o założenia i wnioski Agendy Lizbońskiej i Goeteburskiej.

75 JOINT COMMUNICATION TO THE EUROPEAN PARLIAMENT, THE COUNCIL, THE EUROPEAN ECONOMIC AND SOCIAL COMMITTEE AND THE COMMITTEE OF THE REGIONS Eastern Partnership: A Roadmap to the autumn 2013 Summit.

ZAANGAŻOWANIE POLSKICH JEDNOSTEK SAMORZĄDU TERYTORIALNEGO W REALIZACJĘ UNIJNEGO PROGRAMU PARTNERSTWA WSCHODNIEGO

Poszukując odpowiedzi na pytanie o poziom zaangażowania polskich jednostek samorządu terytorialnego (JST) w realizację unijnego programu Partnerstwa Wschodniego, stało się uzasadnione przeprowadzenie odpowiednich badań sondażowych na wszystkich poziomach działalności władz lokalnych i regionalnych. Tylko tego typu podejście pozwoliło na rzetelne określenie specyfiki aktywności polskich JST w obszarach objętych PW, motywów podejmowania przez nie współpracy międzynarodowej z państwami – adresatami PW oraz podmiotowego i przedmiotowego zakresu tej działalności.

Badanie ankietowe przeprowadzono w kwietniu 2013 roku. W celu uzyskania możliwie reprezentatywnych wyników, ankietę skierowano, za pośrednictwem Ministerstwa Administracji i Cyfryzacji, przy pomocy platformy ePUAP, do 16 urzędów marszałkowskich, 314 starostw powiatowych oraz 2479 urzędów gmin, a także do Unii Metropolii Polskich, Związku Gmin Wiejskich RP, Związku Miast Polskich, Unii Miasteczek Polskich oraz Związku Powiatów Polskich.

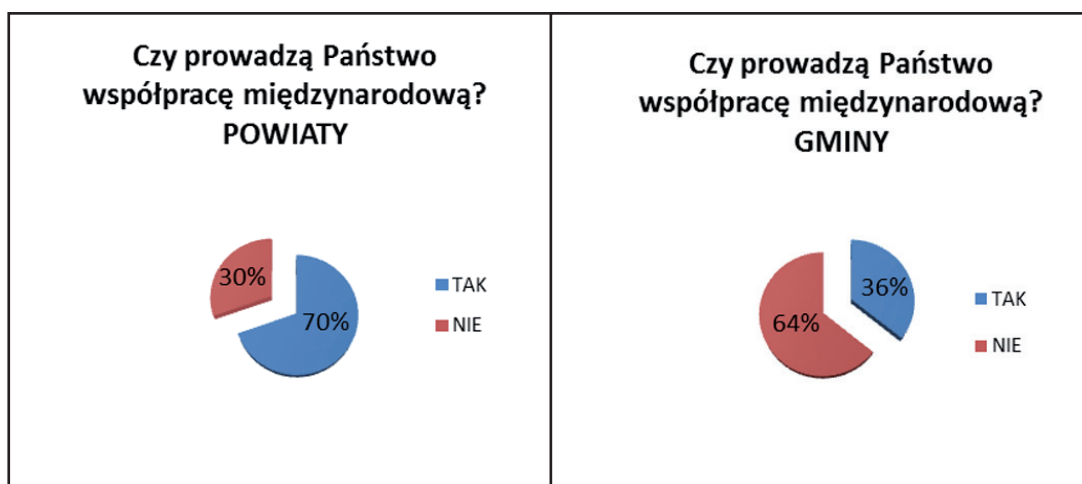
Ze względu na niekompletne lub zbyt późne wypełnienie części ankiet, ostateczna liczba formularzy uwzględnionych w badaniu wyniosła: dla gmin⁷⁶ - 803, dla powiatów - 112 i dla województw samorządowych - 15, i dla korporacji samorządowych - 2.

Ze względu na charakter badania dla części pytań za 100% przyjęto ogólną liczbę gmin/powiatów/województw uwzględnionych w wynikach badania, dla części liczbę jednostek prowadzących współpracę międzynarodową/i lub współpracę z państwami PW, co zaznaczono w opisach/przypisach pod wykresami.

PODEJMOWANIE WSPÓŁPRACY MIĘDZYNARODOWEJ PRZEZ JST

Wykres 2

PROWADZENIE WSPÓŁPRACY MIĘDZYNARODOWEJ PRZEZ POLSKIE JEDNOSTKI SAMORZĄDU TERYTORIALNEGO NA POZIOMIE POWIATÓW I GMIN

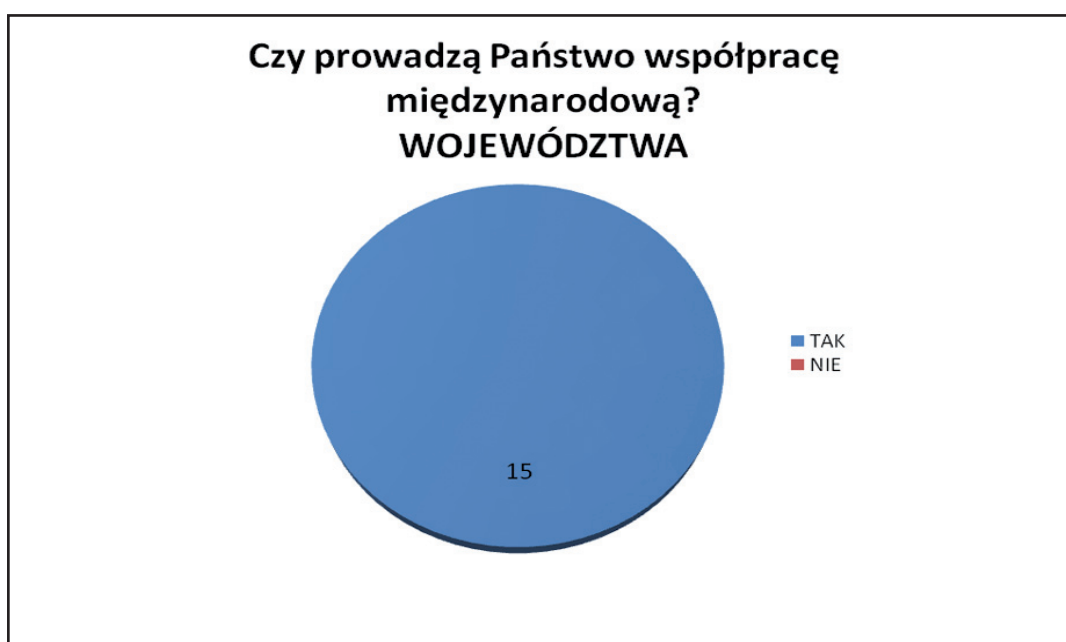
Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników ankiet.

76 Miasta zostały uwzględnione w kategorii gmin.

Jedynie 40% polskich JST na szczeblu powiatów i gmin prowadzi współpracę międzynarodową. Wśród 112 powiatów, które wzięły udział w badaniu, prowadzenie współpracy z zagranicą zadeklarowało blisko 78 podmiotów, natomiast wśród 803 gmin, realizację takiej współpracy zadeklarowało 287 jednostek. Wynik badania różni się zatem znacząco od uzyskanego przez Instytut Spraw Publicznych w ramach badania współpracy zagranicznej samorządów⁷⁷. Różnica ta wynika najprawdopodobniej ze znacznie wyższej liczby respondentów na poziomie gmin wiejskich. Wśród gmin współpracę prowadzi bowiem 98 na 167 biorących udział w badaniu miast (w tym największą aktywność międzynarodową wykazują duże miasta). Mała aktywność międzynarodowa gmin wiejskich może wynikać przede wszystkim z przyczyn finansowych, trudności w identyfikacji partnerów współpracy oraz mniejszych potrzeb społeczności lokalnych w tym zakresie.

Wykres 3

PROWADZENIE WSPÓŁPRACY MIĘDZYNARODOWEJ PRZEZ POLSKIE JEDNOSTKI SAMORZĄDU TERYTORIALNEGO NA POZIOMIE WOJEWÓDZTW

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników ankiet.

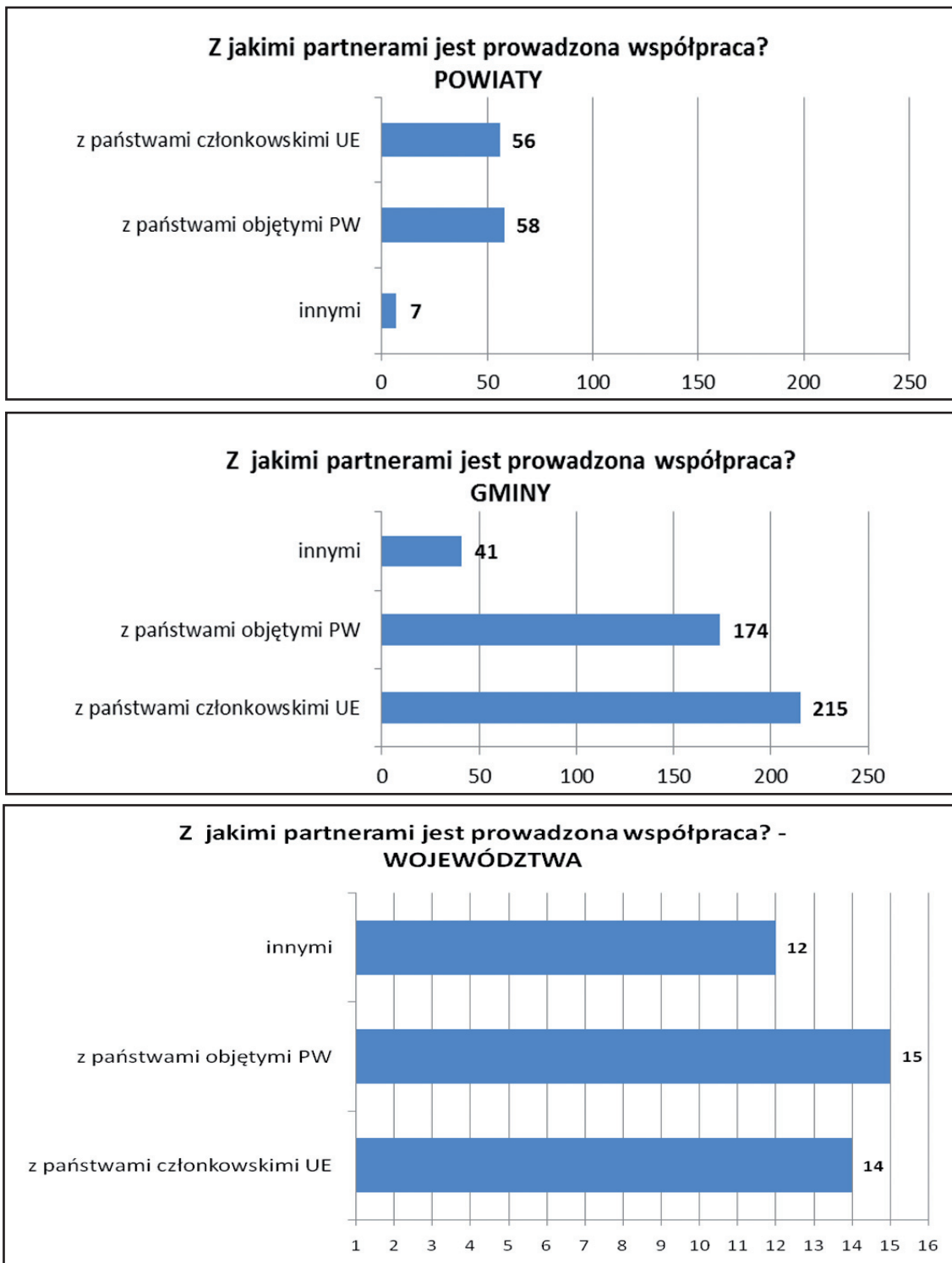
W badaniu wzięło udział również 15 województw (dolnośląskie, kujawsko-pomorskie, lubelskie, lubuskie, łódzkie, opolskie, podlaskie, pomorskie, śląskie, świętokrzyskie, warmińsko-mazurskie, mazowieckie, małopolskie, wielkopolskie, zachodnio-pomorskie) z których wszystkie zadeklarowały prowadzenie współpracy międzynarodowej. Jest to zgodne z ogólną tendencją do umiędzynarodowienia regionów, która nie jest charakterystyczna jedynie dla Polski. Współpraca międzynarodowa wpisuje się bowiem w podstawowe funkcje regionów w zglobalizowanym świecie, a polskie województwa dysponują w tym zakresie największym wśród JST potencjałem. Na nich spoczywa jednocześnie największa odpowiedzialność za kreowanie współpracy międzynarodowej w regionach.

⁷⁷ A. Fuksiewicz, A. Łada, Ł. Wenerski, *Współpraca zagraniczna Polskich samorządów. Wnioski z badań*, Warszawa, Instytut Spraw Publicznych, 2012 (Raport ISP).

ZAKRES PODMIOTOWY

Wykres 4

PARTNERZY WSPÓŁPRACY MIĘDZYNARODOWEJ JST NA POZIOMIE POWIATÓW I GMIN ORAZ WOJEWÓDZTW⁷⁸

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników ankiet.

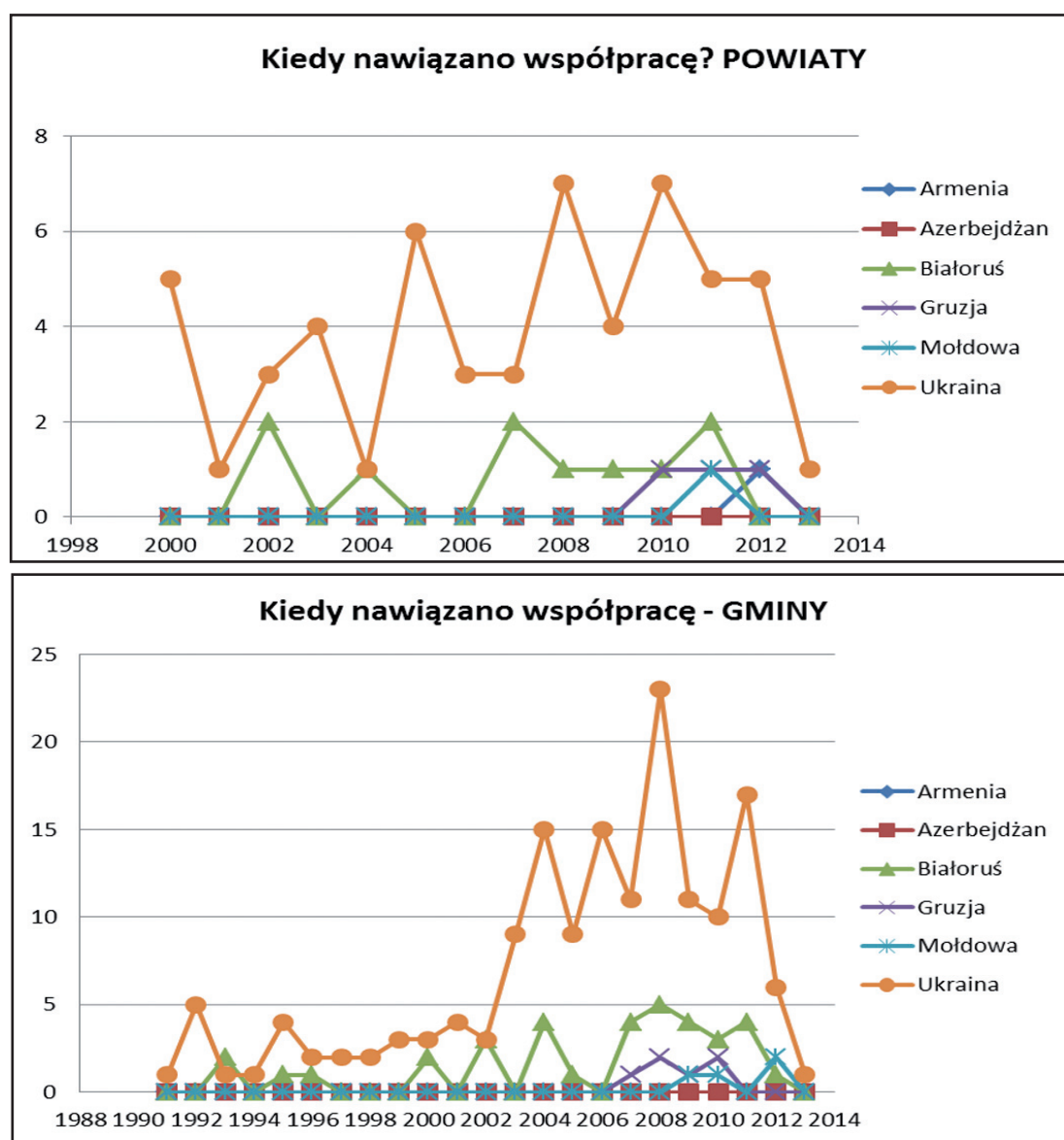
⁷⁸ Pytanie skierowano do wszystkich respondentów.

Współpraca z państwami Partnerstwa Wschodniego stanowi drugi co do wielkości, po państwach członkowskich UE, obszar aktywności międzynarodowej polskich samorządów. Współpracę z państwami PW zadeklarowało 58 powiatów, 174 gminy oraz 15 województw. Choć znaczenie bliskości geograficznej (zwykle związków historycznych i kulturowych, zwłaszcza w regionach przygranicznych) bywa czasem deprecjonowane, to wydaje się ono najistotniejsze. Pozwala bowiem, po pierwsze, łatwiej zidentyfikować potencjalnych partnerów, po drugie, wzmacniać i rozwijać istniejące, z racji bliskości, więzy międzyludzkie i po trzecie, identyfikować wspólne cele współpracy.

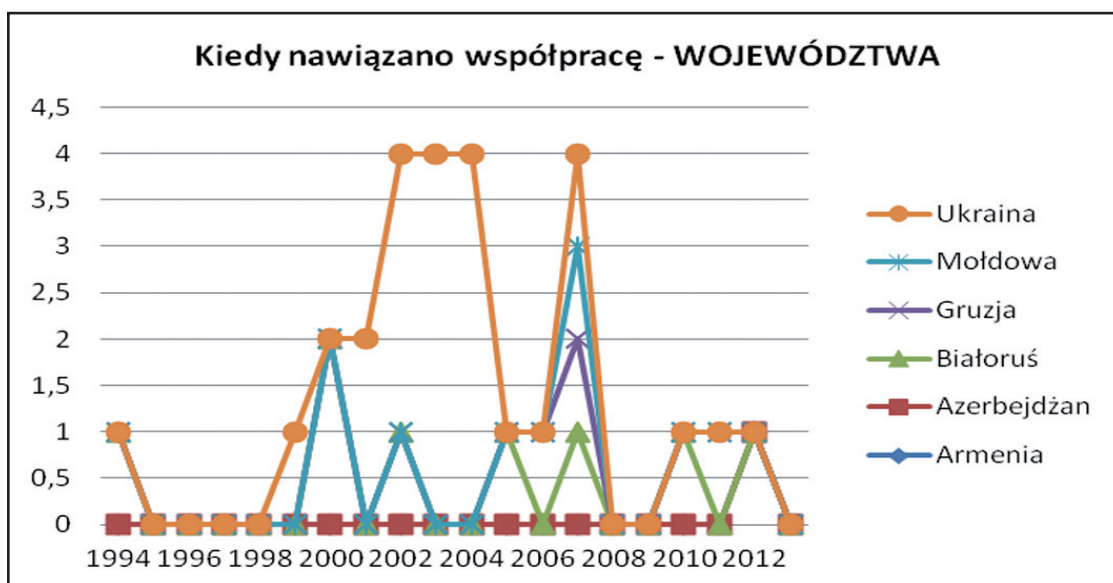
ZAKRES CZASOWY

Wykres 5

CZASOKRES NAWIĄZANIA WSPÓŁPRACY PRZEZ JST NA POZIOMIE POWIATÓW I GMIN ORAZ WOJEWÓDZTW Z PARTNERAMI Z OBSZARU PW⁷⁹

79 Pytanie skierowano do wszystkich respondentów prowadzących współpracę międzynarodową.

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników ankiet.

Co do ram czasowych nawiązywania współpracy, to pierwsze umowy o współpracy z partnerami z Ukrainy zostały zawarte przez badane powiaty w roku 2000, zaś z Białorusią w roku 2001. Wyraźny wzrost aktywności w nawiązywaniu współpracy daje się zaobserwować od roku 2005, a w szczególności od roku 2009, kiedy ma miejsce zarówno ogólny wzrost liczby nawiązywanych kontaktów, jak i otwieranie nowych kierunków współpracy (Gruzja, Armenia).

W przypadku gmin, pierwsze umowy o współpracy zawarto w roku 1991, a od roku 2004, ma miejsce wzrost liczby nawiązanych kontaktów i jednocześnie rozszerzenie obszaru geograficznego współpracy o nowe kraje PW.

W przypadku województw, pierwsze sformalizowane kontakty z partnerem wschodnim miały miejsce w 1958 r. pomiędzy ówczesnym kieleckim i winnickim (obecna Ukraina). Ponadto, umowy zawierano w latach 90-tych XX w., ale od roku 2000 daje się zaobserwować zarówno wzrost ilości nawiązywanych umów, jak i rozszerzenie spektrum partnerów z obszaru PW.

Bez wątplenia, dynamika rozwoju współpracy z państwami obecnego PW jest ściśle związana z członkostwem Polski w Unii Europejskiej oraz wdrożeniem EISP. Co prawda, pierwsze umowy z końca lat 90. XX w. i początku XXI w. stanowiły przede wszystkim realizację międzynarodowego aspektu reformy administracyjnej państwa. Co więcej, dynamiczne powstawanie euroregionów miało również wpływ na zakres środków przedakcesyjnych z programu Phare. Kolejny wzrost aktywności w latach 2004/2005 należy, siłą rzeczy, wiązać z członkostwem Polski w UE oraz realizacją programu INTERREG IIIC/TACIS. Powstanie Partnerstwa Wschodniego i zmiany polityczne w państwach tego obszaru (w szczególności w Mołdowie) przyczyniły się znacząco do nawiązywania nowych kontaktów po roku 2009.

MOTYWY NAWIĄZYWANIA WSPÓŁPRACY⁸⁰

Motywy nawiązania współpracy wskazane przez respondentów można podzielić na kilka kategorii, które jednak przenikają się nawzajem i nie stanowią katalogu zamkniętego. Warto zaznaczyć, że JST działające na terenach przygranicznych znajdują się w szczególnej sytuacji geograficzno-społecznej.

Pierwsza kategoria motywów obejmuje te o charakterze polityczno-ustrojowych. Wśród nich można wyróżnić takie dziedziny, jak promocja integracji europejskiej na Wschodzie, rozwijanie współpracy zapoczątkowanej na poziomie regionu (województwa), chęć wspierania procesu transformacji ustrojowej w państwach PW poprzez wymianę informacji, promowanie dobrych praktyk, know-how i etyki urzędniczej, zbliżanie narodów, chęć niesienia pomocy Pola-

⁸⁰ Pytanie skierowano do wszystkich respondentów.

kom na Wschodzie i współpraca ze środowiskiem polonijnym, krzewienie języka polskiego, poszerzenie możliwości dla szeroko rozumianego rozwoju własnego samorządu, rozwój współpracy międzynarodowej.

Druga grupa to motywy o charakterze społecznym, takie jak podnoszenie jakości życia społeczności lokalnych m.in. poprzez promocję zatrudnienia i przeciwdziałanie bezrobociu, rozwój współpracy podmiotów społeczeństwa obywatelskiego, w tym organizacji kobiecych, współpraca i wymiana grup społecznych, naukowych, zawodowych, kulturalnych, sportowych, środowisk młodzieżowych, a w szczególności tych jej form, które sprzyjają lepszemu wzajemnemu poznaniu społeczności zamieszkujących regiony przygraniczne, budowanie więzi międzyludzkich w tym znoszenie barier, przełamywanie stereotypów, promowanie postawy otwartości i wzajemnego zrozumienia, wzmacnianie istniejących więzi międzyludzkich.

Do trzeciej kategorii należą motywy o charakterze gospodarczym, obejmujące chęć inicjowania i wspierania kontaktów z podmiotami gospodarczymi i instytucjami zrzeszającymi przedstawicieli życia gospodarczego regionu, współpracę na rzecz innowacyjności i kreatywności, wspieranie tworzenia wspólnych przedsiębiorstw, rozwoju handlu i przemysłu oraz infrastruktury technicznej, wzajemny udział w targach, chęć wymiany poglądów i doświadczeń sprzyjających dalszemu rozwojowi stosunków gospodarczych i społecznych, w szczególności w zakresie rozwoju i współpracy gospodarczej i handlowej, prowadzenia działalności rolnej, gospodarki komunalnej, ochrony środowiska, ochrony zdrowia i medycyny, oświaty, wychowania i edukacji, kultury, rekreacji i sportu, turystyki, lecznictwa uzdrowiskowego, zadań o charakterze ogólnospołecznym, promocji regionów oraz współpracy naukowej i naukowo-technicznej, wreszcie, współpracy instytucji gospodarczych i finansowych.

Kolejna pula czynników motywacyjnych wiąże się z obszarami współpracy objętymi wspólnym interesem, takimi jak zapobieganie klęskom żywiołowym i zagrożeniom, ochrona środowiska naturalnego w tym terenów przygranicznych (np. Puszcza Białowieska), gospodarowanie odpadami, zasoby wodne, odnawialne źródła energii, monitorowanie stanu środowiska, poprawa dostępności i jakości infrastruktury w tym transportowej, energetyki, systemy logistyczne, bezpieczeństwa transportu, zaopatrzenia w wodę zapobiegania i likwidacji następstw klęsk żywiołowych i stanów zagrożenia, tworzenie systemów utylizacji odpadów komunalnych i przemysłowych.

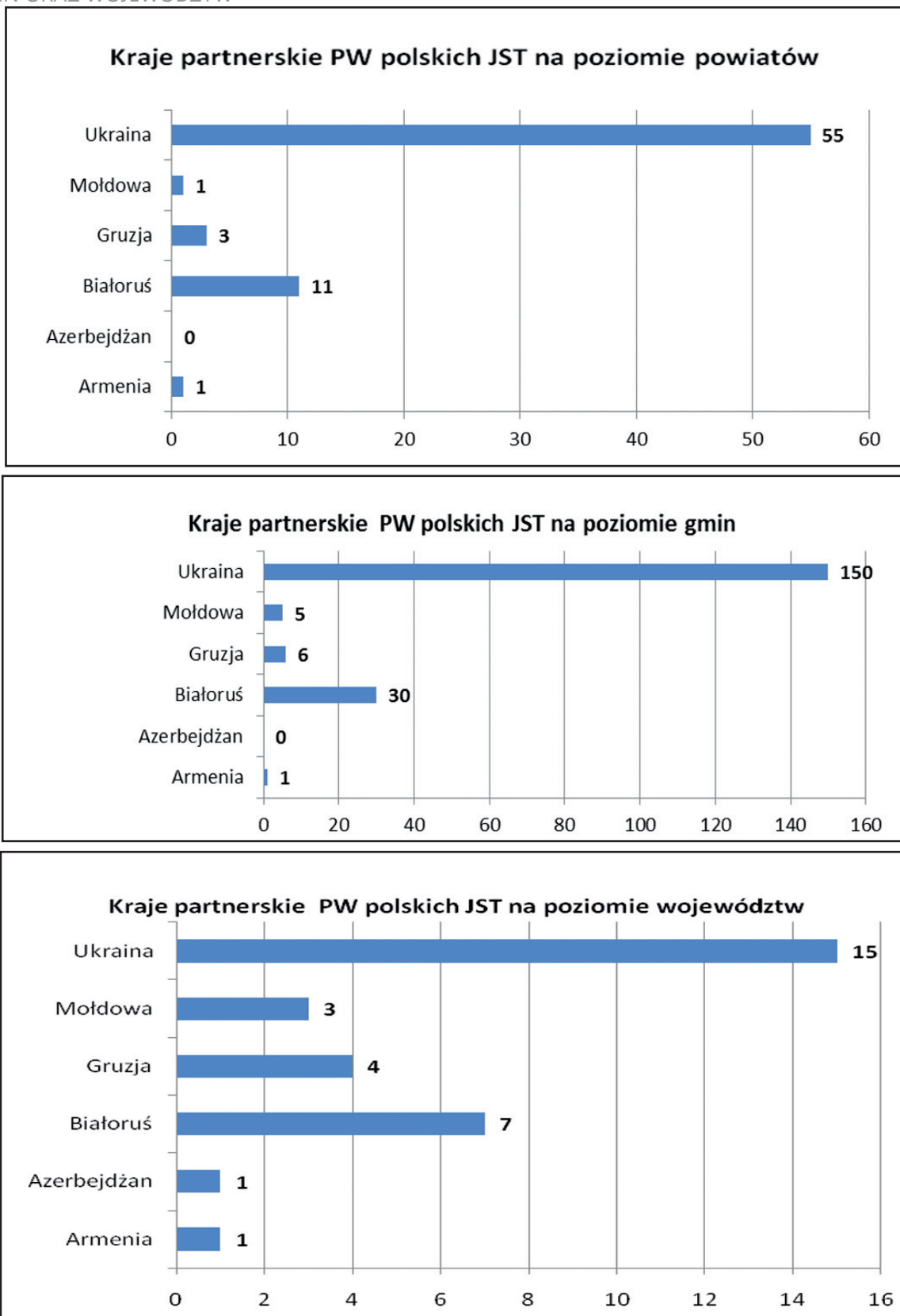
Piąta kategoria motywów jest zdeterminowana czynnikami o charakterze geograficzno-historyczno-kulturowym. W szczególności, wskazuje się na bliskość granicy państwowej, brak barier językowych i wielokulturowość społeczności lokalnej, w tym obecność mniejszości narodowych w społecznościach lokalnych (np. Gmina Morąg, gmina Łambinowice), dbałość o zachowanie tradycji historycznych, dziedzictwa kulturowego, obyczajów, zabytków historii i architektury, zagospodarowanie przestrzenne obszarów przygranicznych, w tym rozbudowa infrastruktury transgranicznej, umożliwienie członkom społeczności lokalnych terenów przygranicznych kultywowania związków i tradycji rodzinnych związanych z terytorium państwa partnerskiego (np. wizyty na rodzinnych grobach).

Ostatnia, szósta grupa obejmuje motywy o charakterze pragmatycznym, do których należy zaliczyć chęć pozyskiwania środków poprzez wspólne aplikowanie i realizację projektów transgranicznych, transnarodowych i międzyregionalnych finansowanych ze środków UE, budżetu państwa i innych instytucji, jak również promowanie danego regionu.

OBSZARY GEOGRAFICZNE

Wykres 6

PAŃSTWA PARTNERSTWA WSCHODNIEGO WSPÓŁPRACUJĄCE Z POLSKIMI JST NA POZIOMIE POWIATÓW I GMIN ORAZ WOJEWÓDZTW⁸¹

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników ankiet.

⁸¹ Uwzględniono odpowiedzi JST, które zadeklarowały współpracę z państwami PW.

Powyższy wniosek o geograficznej bliskości jako czynnika determinującym współpracę międzynarodową samorządów potwierdza fakt, że wśród państw, z których pochodzą partnerzy polskich JST **zdecydowanym liderem jest Ukraina**⁸². Współpracę z jednostkami tego państwa zadeklarowały wszystkie, biorące udział w badaniu województwa, aż 55 powiatów (94,8% powiatów prowadzących współpracę międzynarodową z krajami PW) oraz 150 gmin (86,2% gmin prowadzących współpracę międzynarodową z państwami PW). Warto zaznaczyć, że współpraca w wielu przypadkach obejmuje więcej niż jednego partnera ukraińskiego.

Obok bliskości geograficznej, istotne znaczenie ma również otwartość poszczególnych państw na podjęcie współpracy. Dobrym przykładem może być stanowisko Ukrainy wobec PW. Początkowo, postrzegano wielostronną politykę PW jako odejście od współpracy dwustronnej, by następnie przyjąć podejście pragmatyczne. Pomimo zmiany rządu, integracja z UE jest nadal ważnym punktem planu Ukrainy, mającej najbardziej zaawansowane stosunki w Unię Europejską i będącej jedynym państwem PW, które zakończyło negocjacje z UE w sprawie Umowy Stowarzyszeniowej⁸³.

Niestety, w ocenie dokonanej przez Komisję Europejską i Wysokiego Przedstawiciela Unii ds. Zagranicznych i Polityki Bezpieczeństwa, z maja 2012 r.⁸⁴, Ukraina została oceniona negatywnie pomimo jej największego zaawansowania w procesie integracji z UE. Podstawy problem (o charakterze politycznym) stanowiła wybiórcza sprawiedliwość i skazanie na karę pozbawienia wolności byłej Premier, Julii Tymoszenko, oraz innych liderów opozycji, co zostało ocenione przez stronę europejską jako motywowane politycznie. Stało się to powodem zawieszenia przez UE procedury podpisania wynegocjowanej umowy stowarzyszeniowej. Co ważniejsze, skrytykowano również wysoki poziom korupcji, a także brak postępów we wdrażaniu reform strukturalnych, implementacji agendy stowarzyszeniowej i zobowiązań w ramach Europejskiej Wspólnoty Energetycznej. W konkluzjach Rady ds. Zagranicznych potwierdzono, że tempo zaangażowania w stosunku do Ukrainy, w ramach PW, będzie zależeć od osiągniętych przez Ukrainę postępów w trzech dziedzinach: zgodności wyborów parlamentarnych w 2012 r. z międzynarodowymi standardami i podjętych w ich następstwie działań, osiągnięć Ukrainy w radzeniu sobie z wybiórczą sprawiedliwością i zapobieganiu nowym jej przejawom oraz wdrażaniu reform określonych w uzgodnionym wspólnie programie stowarzyszeniowym⁸⁵. Mimo, że przebieg wyborów w 2012 r. budził zastrzeżenia, to podczas wizyty w Kijowie 29 kwietnia 2013 r. ministrowie spraw zagranicznych państw członkowskich UE podkreślili otwartą i konstruktywną atmosferę rozmów z władzami ukraińskimi. Uznając proeuropejskie aspiracje Ukrainy, potwierdzili wspólne zaangażowanie na rzecz politycznego stowarzyszenia i gospodarczej integracji Ukrainy z UE, na bazie poszanowania wspólnych wartości i ich efektywnej promocji. Ministrowie wyrazili nadzieję, że Ukraina wybierze kierunek obliczony na demokratyzację i reformy, który pozwoli na dalsze pogłębianie jej relacji politycznych i gospodarczych z Unią Europejską⁸⁶. Najważniejszym obecnie wyzwaniem dla Ukrainy jest utrzymanie postępu w relacjach z UE oraz kontynuowanie wysiłków w celu pełnej implementacji zobowiązań określonych w konkluzjach Rady ds. Zagranicznych z dnia 10 grudnia 2012 r. i wspólnym oświadczeniu przyjętym podczas Szczytu UE-Ukraina w dn. 25 lutego 2013 r.⁸⁷

Podział terytorialny Ukrainy obejmuje miasta Kijów i Sewastopol, 24 obwody (*oblast*) i Autonomiczną Republikę Krymu, które z kolei są podzielone na rejony (*raion*) i miasta/gminy lub regionalne/powiatowe jednostki. Nie ma jednak wyraźnego podziału kompetencji władz centralnych i lokalnych. W praktyce, zasięg lokalnego samorządu jest ograniczony i niektóre organizacje pozarządowe podkreślają, że lokalne samorządy nadal pozostają najsłabszym punktem⁸⁸. Mimo oficjalnej deklaracji rządu o poparciu dla wzmocnienia władz lokalnych, wskazuje się, że w praktyce następuje na Ukrainie proces odwrotny. Działania administracyjne mające na celu reformę samorządów zostały porzucone przy jednoczesnej konsolidacji uprawnień władzy wykonawczej poprzez

82 Zgodnie z badaniem przeprowadzonym przez ISP Ukraina jest drugim po Niemczech partnerem współpracy międzynarodowej polskich samorządów.

83 Na dzień dzisiejszy, Umowa o Stowarzyszeniu między Unią Europejską i Ukrainą jest tylko parafowana. Oczekuje się, że jej podpisanie może nastąpić na Szczycie PW w Wilnie, jesienią tego roku.

84 JOINT STAFF WORKING DOCUMENT Implementation of the European Neighbourhood Policy in Ukraine Progress in 2011 and recommendations for action Accompanying the document JOINT COMMUNICATION TO THE EUROPEAN PARLIAMENT, THE COUNCIL, THE EUROPEAN ECONOMIC AND SOCIAL COMMITTEE AND THE COMMITTEE OF THE REGIONS Delivering on a new European Neighbourhood Policy, Brussels, 15.5.2012, SWD(2012) 124 final, http://ec.europa.eu/world/enp/docs/2012_enp_pack/progress_report_ukraine_en.pdf

85 Council conclusions on Ukraine, 3209th FOREIGN AFFAIRS Council meeting, Brussels, 10 December 2012, http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_Data/docs/pressdata/EN/foraff/134136.pdf

86 Oświadczenie Polski, Danii, Litwy i Niderlandów po wizycie w Kijowie w dn. 25 kwietnia 2013 r.

87 http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_Data/docs/pressdata/EN/foraff/135667.pdf

88 Patrz: Inicjatywa Reformy Samorządu Lokalnego i Służb Publicznych, profil Ukrainy, dostępne pod adresem: http://lgi.osi.hu/country_datasheet.php?id=181

anulowanie zmian konstytucyjnych z 2004 r. i powrót do konstytucji z 1996 r. Jako kluczowe problemy dla rozwoju samorządu lokalnego na Ukrainie najczęściej są wskazywane: brak ścisłego wyznaczenia kompetencji poszczególnych podmiotów samorządowych, niejasność kryteriów i procedur ustanawiania różnych jednostek terytorialnych, skrajny podział jednostek administracyjnych niższego szczebla, brak odpowiednich podstaw finansowych dla budżetów samorządowych poprzez decentralizację podatkową, niesprawiedliwa i nieefektywna akumulacja funduszy przez rząd centralny, oraz słabe kadry organów samorządu lokalnego⁸⁹. W opinii w sprawie postępów Ukrainy z 2010 r. Komitet Regionów wskazywał na znaczenie planu reformy administracyjnej, ze szczególnym uwzględnieniem kompetencji władz lokalnych i regionalnych, decentralizacji fiskalnej oraz reformy terytorialnej. Wobec braku pełnej decentralizacji KR wyraził swoje poparcie dla wzmocnienia zdolności administracyjnych oraz dobrego sprawowania rządów w tym kraju, z uwzględnieniem takich zagadnień jak:

- pełna harmonizacja prawodawstwa ukraińskiego z Europejską Kartą Samorządu Lokalnego,
- nadanie większych uprawnień władzom szczebla niższego niż krajowy,
- uczynienie administracji regionalnej w połowie niezależnym szczeblem sprawowania rządów,
- propagowanie niezależnego finansowo samorządu regionalnego i lokalnego.

Warto wspomnieć, że w sierpniu 2010 r. Rada Ministrów Ukrainy zatwierdziła Koncepcję Krajowego Programu Rozwoju Współpracy Transgranicznej na lata 2011-2015 (Nr 1838-r z dnia 15.08.2010 r.). Odnotowano, że współpraca transgraniczna na Ukrainie jest prowadzona przy znacznych różnicach społeczno-gospodarczego rozwoju obszarów przygranicznych, jak też i poziomu zatrudnienia terytoriów ukraińskich i przygranicznych regionów państw sąsiadujących, co prowadzi do niestabilności społecznej podmiotów współpracy transgranicznej⁹⁰. Kolejny istotny krok naprzód stanowi przyjęcie 8 kwietnia 2013 r. przez rząd Ukrainy Koncepcji Reformy Samorządu Regionalnego i Lokalnego oraz terytorialnego podziału kompetencji na Ukrainie⁹¹. Drugim, co do popularności kierunkiem geograficznym współpracy jest **Białoruś** (11 wskazań - 19% powiatów prowadzących współpracę z państwami PW, 30 wskazań w przypadku gmin - 17,2% gmin współpracujących z państwami PW oraz 7 wskazań dla województw - 46,7% województw prowadzących współpracę z państwami PW).

Dużo mniejsza intensywność współpracy z Białorusią wynika przede wszystkim z systemu wewnętrznego tego państwa. Samorządy lokalne na Białorusi znikają i zostają zastąpione „rządami” lokalnymi, w których urzędnicy są częścią politycznej hierarchii podlegającej Prezydentowi (na wzór modelu sowieckiego). Dlatego też, władze lokalne i regionalne nie mogą być uznawane za odrębne instytucje samorządowe reprezentujące interesy społeczności lokalnych i chroniące je przed nadmierną ingerencją państwa. Poza tym, udział Białorusi w projektach współpracy transgranicznej władz lokalnych i regionalnych wiąże się z pewnymi problemami: rozbieżnością interesów pomiędzy potencjalnymi partnerami z sąsiadującymi państwami, złożonością procedur czy przerośniętą biurokracją. Co więcej, wszystkie projekty muszą zostać zaaprobowane przez odpowiednich ministrów i agencje, a ostateczną decyzję podejmuje Rada Ministrów⁹².

Zarówno Komitet Regionów, jak i Komisja Europejska w raportach z 2012 i 2013 r. podkreślali, że biorąc nawet pod uwagę brak reform na poziomie centralnym na Białorusi, jest niezwykle istotne, utrzymywanie szeroko zakrojonego, otwartego i zorganizowanego dialogu z białoruskimi władzami, ruchami opozycyjnymi i społeczeństwem obywatelskim co stanowi dla Białorusi przesłanie, że wciąż może nastąpić ratyfikacja Umowy o Partnerstwie i Współpracy i skuteczne zastosowanie całości Europejskiego Instrumentu Sąsiedztwa i Partnerstwa i jego gospodarczych korzyści, jeżeli rząd jest w zamian gotów do rzeczywistych przemian, będzie przestrzegać praworządności i praw człowieka oraz przeprowadzi reformy mające na celu wzmocnienie samorządów terytorialnych. W nowym podejściu, powinny być kontynuowane i rozwijane istniejące formy współpracy terytorialnej z Białorusią przy jednoczesnym zachęcaniu władz tych regionów oraz organizacji pozarządowych do dalszych projektów służących pielęgnowaniu kontaktów transgranicznych i stopniowemu otwieraniu granic⁹³.

89 <http://www.undp.org.ua/en/local-development-and-human-security>

90 N. Copesey, C. Rowe, REPORT: CONTRIBUTION OF LOCAL AND REGIONAL AUTHORITIES TO THE DEVELOPMENT OF THE EASTERN PARTNERSHIP FRAMEWORK AND OPPORTUNITIES, http://xa.yimg.com/kq/groups/26604605/461409169/name/Report_Aston_final.pdf

91 Koncepcja została opracowana w oparciu o wsparcie eksperckie Rady Europy w ramach programu *Strengthening Local Democracy and Support for Local Government Reforms in Ukraine*.

92 N. Copesey, C. Rowe, REPORT: CONTRIBUTION OF LOCAL AND REGIONAL AUTHORITIES TO THE DEVELOPMENT OF THE EASTERN PARTNERSHIP FRAMEWORK AND OPPORTUNITIES, s. 40, ENPI CBC Project Implementation in Belarus. A Guide to National Requirements in Belarus relevant for the implementation of projects financed under ENPI CBC Programmes, http://www.pl-by-ua.eu/upload/pl/Guide%20to%20National%20requirements%20for%20implementing%20ENPI%20CBC%20projects_EN.pdf

93 Opinia Komitetu Regionów. *Realizacja partnerstwa wschodniego na Białorusi oraz rozwój współpracy między władzami lokalnymi i regionalnymi Białorusi i państw UE*, Streszczenie opinii Komisji Europejskiej dostępne na: http://ec.europa.eu/world/enp/docs/2012_enp_pack/georgia_memo_2011_en.pdf

Pomimo przychylnego nastawienia **Gruzji** do procesu integracji europejskiej współpraca polskich JST z podmiotami z tego państwa jest znacznie węższa - 9 JST na poziomie gmin i powiatów (3,9% prowadzących współpracę z PW, 2,5% prowadzących współpracę zagraniczną) oraz 4 województwa. Przywódcy polityczni i społeczeństwo Gruzji deklaruje przychylną postawę wobec UE i nie widzą alternatywy dla integracji z zachodnimi strukturami. Z kolei Unia Europejska wyraża pełne poparcie dla integralności terytorialnej Gruzji i docenia postępy poczynione przez Gruzję, mimo, że pewien niepokój wzbudzają np. lokalne procesy wyborcze, które trudno określić jako demokratyczne, dominacja władzy wykonawczej w systemie politycznym i ograniczenie wolności prasy⁹⁴.

Gruzja jest podzielona na dwie autonomiczne republiki (Adżarię i Abchazję – która proklamowała niepodległość) oraz dziesięć regionów (włączając separatystyczną Południową Osetię, która ogłosiła niepodległość), podzielonych z kolei na prowincje. Zmiany w konstytucji przyjęte w 2010 r. obowiązujące od stycznia 2011 r. objęły utworzenie odrębnego rozdziału dotyczącego samorządu lokalnego. Ten nowy rozdział ustanawia i definiuje instytucjonalne gwarancje niezależności samorządu lokalnego. Jednakże, monopol na władzę partii rządzącej musiałby zostać osłabiony, aby konkurencja polityczna mogła rozwijać się na szczeblu regionalnym i lokalnym. Adżaria jest jedynym regionem z ograniczoną autonomią. Szef regionalnych władz Adżarii jest wybierany przez lokalną Najwyższą Radę, ale na wniosek Prezydenta Gruzji. Aktualnie Prezydentowi przysługują szerokie uprawnienia do odwoływania parlamentu i rządu Adżarii, jednakże według nowelizacji konstytucji, obowiązującej od 2013 r. musi uzyskać uprzednio zgodę rządu. Autonomiczne republiki, Abchazja i Osetia Południowa, są natomiast niezależne od centralnego rządu, odkąd zostały ogłoszone terytoriami okupowanymi przez Rosję, ustawą o Terytoriach Okupowanych z 2008 r.⁹⁵

Partia rządząca, Zjednoczony Ruch Narodowy, kontroluje wszystkie rady lokalne (najniższy szczebel samorządu). Monopol partii rządzącej w radach lokalnych doprowadził do zmniejszenia konkurencji politycznej na szczeblu lokalnym i regionalnym, a partie opozycyjne odgrywają niewielką rolę w procesie podejmowania decyzji, chociaż udział opozycji w radach lokalnych na terenie kraju zwiększył się z 11 procent w 2006 r. do 14 procent w 2010 r. Poza tym, rząd wykorzystuje decentralizację jako pewnego rodzaju sposób przenoszenia kosztów na budżety lokalne⁹⁶.

Zgodnie z Krajową Strategią Rozwoju Regionalnego Gruzji na lata 2010-2017, „skuteczne zarządzanie regionalne implikuje skoordynowaną inicjatywę władz centralnych i regionalnych, jak też indywidualnych lub zbiorowych działań społeczeństwa obywatelskiego na szczeblu regionalnym, co zapewnia skuteczne wykonywanie władzy organów rządowych, a społeczeństwu wysokiej jakości usługi”⁹⁷. Nadal jednak, priorytety rozwoju regionalnego w Gruzji są określane przez ministrów i przedstawicieli rządu (Komisarzy) w oparciu o informacje Rządu. Brak jest instrumentów prawnych zapewniających zaangażowanie i udział lokalnych samorządów w opracowanie programów rozwoju regionalnego. Obecnie samorządy lokalne nie posiadają prawa do niezależnego zawierania porozumień z organami samorządu lokalnego innego kraju⁹⁸. Komisja Europejska zwróciła zatem uwagę, że jest konieczne wzmocnienie zaangażowania władz Gruzji w reformę skupioną nie tylko na formie, ale obejmującą treści i działania zapewniające rzeczywiste zmiany⁹⁹.

Z pewnością, wzmocnienie lokalnych władz samorządowych w Gruzji powinno być postrzegane jako priorytet współpracy w ramach PW. Dalszy rozwój umiejętności urzędników organów lokalnych w zakresie pełnego

94 Zob. JOINT STAFF WORKING DOCUMENT Implementation of the European Neighbourhood Policy in Georgia Progress in 2012 and recommendations for action Accompanying the document JOINT COMMUNICATION TO THE EUROPEAN PARLIAMENT, THE COUNCIL, THE EUROPEAN ECONOMIC AND SOCIAL COMMITTEE AND THE COMMITTEE OF THE REGIONS European Neighbourhood Policy: Working towards a Stronger Partnership, Brussels, 20.3.2013, SWD(2013) 90 final.

95 N. Copsey, C. Rowe, REPORT: CONTRIBUTION OF LOCAL AND REGIONAL AUTHORITIES TO THE DEVELOPMENT OF THE EASTERN PARTNERSHIP FRAMEWORK AND OPPORTUNITIES, s. 41-42.

96 Op. cit., s. 43.

97 Rząd Gruzji (2010), *Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego Gruzji, 2010-2017*, dostępne pod adresem: http://www.lsg.gov.ge/files/_2335_719149_STATESTRATEGY2010-2017ENG.pdf

98 N. Copsey, C. Rowe, op.cit, s. 42.

99 JOINT STAFF WORKING DOCUMENT Implementation of the European Neighbourhood Policy in Georgia Progress in 2012 and recommendations for action , Accompanying the document JOINT COMMUNICATION TO THE EUROPEAN PARLIAMENT, THE COUNCIL, THE EUROPEAN ECONOMIC AND SOCIAL COMMITTEE AND THE COMMITTEE OF THE REGIONS, European Neighbourhood Policy: Working towards a Stronger Partnership, Brussels, 20.3.2013, SWD(2013) 90 final.

wykorzystania funduszy UE i możliwości partnerstwa wydaje się kluczowe dla wsparcia procesu transformacji. W tym kontekście, wydaje się uzasadnione zawieranie porozumień, bezpośrednia współpraca, wymiana doświadczeń i mobilność pomiędzy władzami samorządowymi państw członkowskich UE a samorządami gruzińskimi, w celu wymiany doświadczeń i udzielania pomocy w rozwoju na szczeblu lokalnym i regionalnym. Tak jak sugerował Komitet Regionów w 2010 r. jest wskazane zwiększenie środków na poprawę zdolności administracyjnych na poziomie lokalnym.

Jedynie 3 województwa, 1 powiat i 5 gmin prowadzi współpracę z **Mołdową**. Państwo to w ostatnim czasie uznano za lidera przemian i najbardziej przychylne integracji europejskiej¹⁰⁰. W raporcie Komisji Europejskiej Mołdowa została oceniona najwyżej wśród państw PW i jednocześnie KE wskazała, że podstawowym wyzwaniem w procesie transformacji dla tego państwa jest wdrożenie reform strukturalnych (sądownictwa, policji i sił bezpieczeństwa oraz administracji publicznej)¹⁰¹.

Mołdowa jest podzielona na 32 rejony (*raioane*), trzy rejony miejskie, Terytorium Autonomiczne Gagauzji oraz Region Naddniestrzański. Nadmiernie scentralizowana administracja była stałym problemem Mołdowy w okresie postsocjalistycznym, podobnie jak kwestia zależności finansowej samorządów - ich budżety są w dużej mierze kontrolowane przez władze centralne. Wynagrodzenia pracowników administracji lokalnej są bardzo niskie, co osłabia profesjonalizm i świadczenie usług. Poważną przeszkodą dla skutecznego zarządzania na szczeblu regionalnym jest korupcja, czy to w formie źle wykorzystanych środków publicznych, faworyzowania w przyznawaniu kontraktów, czy protekcji¹⁰². Mołdowskie władze lokalne same zmagają się z bardzo niskim poziomem lokalnej autonomii, zarówno na poziomie administracyjnym, jak i finansowym. W rzeczywistości, w zakresie zdecentralizowanych możliwości podatkowych, mołdowskie władze lokalne tylko w niewielkim stopniu mogą dokonywać wydatków według uznania. Te problemy władz lokalnych są ponadto potęgowane brakiem zasobów ludzkich na szczeblu lokalnym i przestarzałymi, niedostosowanymi i sprzecznymi ramami prawnymi¹⁰³.

Przedstawiona w 2011 r. nowa Narodowa Strategia Decentralizacji zakłada zwiększenie autonomii lokalnych władz poprzez przyznanie wyłonionym w wyborach urzędnikom większej niezależności w podejmowaniu decyzji i niezależny dostęp do funduszy. W czerwcu 2011 r. przeprowadzono skutecznie wybory do władz lokalnych, które zostały uznane za wolne i uczciwe. W kwietniu 2012 r. Narodową Strategię Decentralizacji¹⁰⁴ została zatwierdzona przez Parlament. Celem Strategii jest przekazanie kompetencji i środków finansowych z poziomu centralnego na poziom regionalny i lokalny.

Niewątpliwie, zapewnienie właściwego funkcjonowania samorządu lokalnego w Mołdowie wymaga odpowiednich ram prawnych – w kontekście decentralizacji – które zapewnią władzom regionalnym i lokalnym kompetencje w zakresie współpracy transgranicznej. Istotne jest również zapewnienie wyrównania poziomów rozwoju regionalnego poprzez specjalne strategie regionalne, w celu uniknięcia zwiększania różnic ekonomicznych i społecznych, spowodowanych lepszymi możliwościami wykorzystania funduszy UE przez lepiej rozwinięte regiony¹⁰⁵.

Warto wskazać, że Polska jest zaangażowana w reformę administracji publicznej w Mołdowie. W 2012 r. Polskie Ministerstwo Rozwoju Regionalnego przy udziale Ministerstwa Budownictwa i Rozwoju Regionalnego Republiki Mołdawy zrealizowało pierwszy projekt rozwojowy dla administracji mołdawskiej pt.: *Wzmocnienie zdolności instytucjonalnej administracji publicznej w Mołdawii w zakresie przygotowania dokumentów strategicznych i projektów infrastrukturalnych*. W 2013 r. MRR zrealizuje kolejny projekt na rzecz

100 W raporcie z 2013 r. podkreślono, że Mołdowa wypełnia większość zaleceń zawartych we wcześniejszych dokumentach, w szczególności w ocenie z 2012 r. JOINT STAFF WORKING DOCUMENT Implementation of the European Neighbourhood Policy in Republic of Moldova Progress in 2012 and recommendations for action, Accompanying the document JOINT COMMUNICATION TO THE EUROPEAN PARLIAMENT, THE COUNCIL, THE EUROPEAN ECONOMIC AND SOCIAL COMMITTEE AND THE COMMITTEE OF THE REGIONS European Neighbourhood Policy: Working towards a Stronger Partnership, SWD(2013) 80 final.

101 Zob. JOINT STAFF WORKING DOCUMENT Implementation of the European Neighbourhood Policy in the Republic of Moldova Progress in 2011 and recommendations for action Accompanying the document JOINT COMMUNICATION TO THE EUROPEAN PARLIAMENT, THE COUNCIL, THE EUROPEAN ECONOMIC AND SOCIAL COMMITTEE AND THE COMMITTEE OF THE REGIONS Delivering on a new European Neighbourhood Policy Brussels, 15.5.2012 SWD(2012) 118 final.

102 N. Copley, C. Rowe, op.cit, s. 45-47.

103 N. Copley, C. Rowe, op. cit., s. 45.

104 Rząd Republiki Mołdowy (2011) Narodowa Strategia Decentralizacji (z ang. *National Decentralization Strategy*) Kiszyniów, dostępne na: http://www.descentralizare.gov.md/public/files/temp/The_draft_National_Decentralization_Strategy_eng.pdf

105 N. Copley, C. Rowe, op. cit., s. 46.

administracji mołdawskiej pt. *Wzmocnienie zdolności instytucjonalnej administracji publicznej w Mołdawii w zakresie przygotowania dokumentów strategicznych i projektów infrastrukturalnych-kontynuacja*.

Z **Armenią** współpracuje tylko jedno województwo, jeden powiat i jedna gmina. Taki wynik jest spowodowany nie tylko oddaleniem geograficznym tego państwa, ale również konsekwencją dość skromnych starań Armenii w kierunku zbliżenia się do Unii Europejskiej. Armenia traktuje współpracę z UE jako sposób na poszerzenie kontaktów na świecie i polepszenia swojej sytuacji ekonomicznej. Nadal jednak, jej pozycję silnie determinuje kontekst regionalny, zwłaszcza bliskość Turcji. U uruchomienie programu Partnerstwa Wschodniego w 2009 roku, sprawiło, że zainteresowanie Armenii Unią Europejską wzrosło. W przeciwieństwie do niektórych krajów, armeńskie władze, opozycja i społeczność obywatelska z optymizmem patrzą na program Partnerstwa Wschodniego i dostrzegają istotne korzyści¹⁰⁶. Nadal jednak Komisja Europejska zwraca uwagę na konieczność reformy administracji publicznej i sądownictwa w Armenii¹⁰⁷.

Administracyjnie, Armenia jest podzielona na obszar miasta Erewań oraz dziesięć prowincji (*marz*), które następnie dzielą się na gminy (*hamaynkner*). Funkcjonowanie armeńskich samorządów lokalnych jest jasno zdefiniowane w prawie oraz odbywa się poprzez organy reprezentatywne i wykonawcze w każdej gminie. W praktyce jednak samorzady nie są tak silne jak powinny. Nie zawsze są transparentne, za to do pewnego stopnia zależne politycznie i finansowo od regionalnych gubernatorów, nominowanych przez rząd centralny. Ponadto, wyborcy często kierują się (co zrozumiałe) względami ekonomicznymi, dlatego elity ekonomiczne dążą do odgrywania roli społecznych przywódców. Samorządom pozostaje niewielka władza, często pozbawiona przejrzystości, odpowiedzialności, jasnego podziału wpływów i odpowiednich zasobów ludzkich¹⁰⁸.

Przeprowadzone w 2005 roku zmiany konstytucyjne, które ujednoliciły stopień niezależności lokalnych samorządów, wydają się niewystarczające. Związek Gmin Armeńskich - zbiorowy podmiot reprezentujący 915 krajowych samorządów lokalnych, podkreśla konieczność rozszerzenia kompetencji gmin na poziomie lokalnym, zwiększenie niezależności finansowej władz lokalnych w państwie jak również absolutną konieczność decentralizacji kompetencji rządu.

Od 2009 roku, Ministerstwo Administracji Terytorialnej Armenii tworzy plany połączenia gmin, aby podnieść ich potencjał finansowy i kierowniczy. W dniu 10 listopada 2011 roku, rząd przyjął projekt powiększenia gmin i rozpoczął planowanie praktycznych kroków zmierzających do zredukowania liczby gmin w kraju do 200 (z ponad 1000). Konsolidacja samorządów lokalnych i uporządkowanie ich finansowania to jedno z najtrudniejszych wyzwań. Jak pokazują doświadczenia z innych krajów, dość szybko powinno to wpłynąć na funkcjonowanie sąsiadujących ze stolicą samorządów i władz. Zdaniem Komitetu Regionów, na obecnym etapie rozwoju systemu politycznego Armenii byłoby pomocne, gdyby rozpowszechniono szerzej doświadczenia innych państw, mających za sobą proces konsolidacji samorządowej. Warto również informować (poprzez seminaria i konferencje tematyczne) o doświadczeniach z pomyślnie przeprowadzonej zmiany relacji pomiędzy stolicą a pozostałymi jednostkami samorządowymi. Wymiana dobrych praktyk w określonych dziedzinach, zwłaszcza pomiędzy podmiotami dysponującymi aktualną wiedzą praktyczną a przedstawicielami Armenii, powinna znaleźć stałe miejsce w programach pomocowych UE¹⁰⁹.

W kwietniu 2012 r. Armenia wyraziła zainteresowanie uczestnictwem w szerokim zakresie programów otwartych dla krajów partnerskich objętych Europejską Polityką Sąsiedztwa. We wrześniu 2012 został wynegocjowany protokół do Umowy o Partnerstwie i Współpracy między Wspólnotami Europejskimi i ich państwami członkowskimi, z jednej strony, a Republiką Armenii, z drugiej strony, w sprawie umowy ramowej między Unią Europejską a Republiką Armenii dotyczącej zasad udziału Republiki Armenii w programach unijnych¹¹⁰.

106 N. Copsey, C. Rowe, op. cit., s. 29.

107 JOINT STAFF WORKING DOCUMENT Implementation of the European Neighbourhood Policy in Armenia Progress in 2012 and recommendations for action Accompanying the document JOINT COMMUNICATION TO THE EUROPEAN PARLIAMENT, THE COUNCIL, THE EUROPEAN ECONOMIC AND SOCIAL COMMITTEE AND THE COMMITTEE OF THE REGIONS, Brussels, 20.3.2013, SWD(2013) 79 final.

108 N. Copsey, C. Rowe, op. cit., s. 28.

109 N. Copsey, C. Rowe, op. cit., s. 31.

110 Tekst protokołu został dołączony do wniosku Komisji z dnia 19.9.2012 r. COM(2012) 517 final 2012/0246 (NLE), dostępny na <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2012:0517:FIN:PL:PDF>

Protokół ten umożliwi Armenii udział we wszystkich bieżących i przyszłych programach unijnych otwartych na uczestnictwo Armenii zgodnie z odpowiednimi przepisami o przyjęciu tych programów. Ponadto protokół umożliwi przedstawicielom Armenii uczestnictwo w charakterze obserwatorów – w zakresie dotyczącym Armenii – w pracach komitetów zarządzających odpowiedzialnych za monitorowanie programów, w które Armenia wnosi wkład finansowy.

Żadna z polskich gmin i żaden powiat **nie współpracuje z Azerbejdżanem**¹¹¹, na współpracę z podmiotami z tego państwa wskazało jedno województwo. Stosunek tego państwa do PW jest dość chłodny, władze chcą komunikować się z UE na równych zasadach, głównie dyskutując na temat inicjatywy gospodarczej. Trudno jest osiągnąć i zapewnić wsparcie dla PW w Azerbejdżanie głównie ze względu na poczucie braku wsparcia dla integralności terytorialnej państwa ze strony UE. Udział w PW jest postrzegany jako możliwość osiągnięcia wiodącej pozycji państwa w dziedzinie energetyki oraz szansa na otrzymanie wsparcia UE dla rozwoju strategicznej infrastruktury energetycznej. Elity polityczne Azerbejdżanu wykazują skromne aspiracje dotyczące współpracy z Unią, chcąc bardziej stać się niezależnym partnerem UE niż odbiorcą pomocy i wskazówek¹¹². W raporcie z 2013 r.¹¹³ Komisja Europejska podkreśliła, że mimo pewnego, choć skromnego¹¹⁴ postępu dokonanego w realizacji nadal jest konieczne podejmowanie reform na rzecz demokracji i praw człowieka.

Administracyjnie, Azerbejdżan jest podzielony na 59 rejonów (*rayon*), 11 miast wydzielonych oraz Nachiczewańską Republikę Autonomiczną (która składa się z 7 dystryktów i 1 miasta). Rejony podlegają bezpośrednio pod rząd centralny i są podzielone na gminy miejskie (*ang. municipalities*), w których władze sprawują samorządy wybierane w wyborach powszechnych. We wrześniu 2009, *Prawo Unifikacji Gmin* zmniejszyło liczbę gmin do 1,766. Władze utrzymują, że reforma podniosła efektywność samorządów lokalnych, zwłaszcza tych obejmujących terytorium o małym zaludnieniu.

Samorządy gmin oraz przedstawiciele organów rządowych działają równolegle nawet w małych jednostkach terytorialnych, co w efekcie może doprowadzić do zmniejszenia efektywności działania i stworzyć korzystne warunki dla organów rządowych, aby przejąć nieoficjalną kontrolę nad gminami. Postęp w promowaniu efektywnego działania na szczeblu samorządów lokalnych jest nadal powolny. W przeciwieństwie do wytycznych Europejskiej Karty Samorządu Lokalnego, władze lokalne Azerbejdżanu nie są instytucjami silnymi politycznie oraz nie posiadają wystarczających środków finansowych¹¹⁵.

Nadal aktualne pozostaje wezwanie Komitetu Regionów do opracowania, z pomocą ekspertów UE i Rady Europy, kompleksowej strategii na rzecz lepszego sprawowania rządów i urzeczywistniania demokracji na szczeblu lokalnym oraz do określenia realistycznych celów i terminów realizacji tej strategii. Istotne znaczenie miałyby wspieranie programów wymiany sprawdzonych rozwiązań między azerskimi i unijnymi władzami lokalnymi w zakresie świadczenia usług, jak również na szczeblu krajowym, poprzez umożliwienie lokalnym władzom wykonawczym przekazywania gminom fachowej wiedzy w tej dziedzinie¹¹⁶.

111 Warto zaznaczyć, że w lutym 2013 r. burmistrz Konstancy Nowa Łódzkiego (woj. łódzkie) podpisał list intencyjny o współpracy z burmistrzem miasta Shamakhi (Azerbejdżan). Współpraca ma się koncentrować na gospodarce, edukacji, kulturze i turystyce. Zobacz na: <http://portal.konstancynow.pl/portal/index.php?t=200&id=14286>

112 N. Copey, C. Rowe, op.cit., s. 32.

113 JOINT STAFF WORKING DOCUMENT Implementation of the European Neighbourhood Policy in Azerbaijan Progress in 2012 and recommendations for action, Accompanying the document JOINT COMMUNICATION TO THE EUROPEAN PARLIAMENT, THE COUNCIL, THE EUROPEAN ECONOMIC AND SOCIAL COMMITTEE AND THE COMMITTEE OF THE REGIONS European Neighbourhood Policy: Working towards a Stronger Partnership, Brussels, 20.3.2013, SWD(2013) 88 final.

114 Głównie w dziedzinie energii.

115 N. Copey, C. Rowe, op.cit., s. 33.

116 Komitet Regionów Opinia *Samorząd lokalny i regionalny w Azerbejdżanie i rozwój współpracy między Azerbejdżanem a UE*. Zob. też Local and regional democracy in Azerbaijan Monitoring Committee, Rapporteurs: Jos WIENEN, The Netherlands (L, EPP/CD), Gudrun MOSLER-TÖRNSTRÖM, Austria-(R,SOC), CG(23)12FINAL 26February2013, <https://wcd.coe.int/ViewDoc.jsp?id=1982467&Site=COE&BackColorInternet=C3C3C3&BackColorIntranet=CACC9A&BackColorLogged=EFEA9C>

OBSZARY TEMATYCZNE WSPÓŁPRACY¹¹⁷

Powiaty i gminy

Zakres tematyczny współpracy polskich gmin i powiatów z podmiotami regionu Partnerstwa Wschodniego wydaje się zbliżony. Przeważa zdecydowanie współpraca w dziedzinach tradycyjnie stanowiących pole współpracy międzynarodowej samorządów¹¹⁸. W dziedzinie kultury współpracę padło 213 wskazań, w dziedzinie młodzieży i sportu - 183, a turystyki - 169 oraz współpracy terytorialnej - 70. Okazuje się, że obszary współpracy, związane bezpośrednio z realizacją celów PW, zajmują istotne miejsce w agendach polskich jednostek samorządowych. W dziedzinie współpracy rozwojowej, odnotowano 151 wskazań, w zakresie wzmocnienia samorządu lokalnego - 106, a w dziedzinie demokracji lokalnej - 44. Co istotne, wsparciem w tych obszarach są objęte nie tylko państwa zwyczajowo współpracujące z polskimi samorządami, ale również Gruzja, Armenia, i Mołdowa. W dalszej kolejności, badani wskazują na: mobilność studentów, nauczycieli, naukowców i młodzieży - 94 wskazania, kontakty handlowe i gospodarcze - 81 wskazań, edukacja i szkolnictwo - 75 wskazań.

Dziedziny w których współpraca polskich JTS na szczeblu gmin i powiatów występuje sporadycznie to ochrona praw człowieka - 4 wskazania, walka z korupcją - 4, rynki energii elektrycznej - 2, bezpieczeństwo energetyczne - 2, infrastruktura badawcza - 1. Szczegółowe zestawienie obszarów tematycznych współpracy, podejmowanej przez polskie podmioty samorządowe, wg liczby wskazań jest prezentowane poniżej.

Tabela 5

OBSZARY TEMATYCZNE WSPÓŁPRACY POWIATÓW (P) I GMIN (G) W PW

Obszary tematyczne współpracy	Armenia		Azerbejdżan		Białoruś		Gruzja		Mołdowa		Ukraina		Wskazania dla wszystkich państw PW	
	G	P	G	P	G	P	G	P	G	P	G	P	G	P
Kultura		1			26	9	4	2	3	1	121	46	154	59
Młodzież i sport		1			18	8	3	2	4	1	107	39	132	51
Turystyka		1			13	10	2	3	2	1	99	38	116	53
Współpraca rozwojowa		1			16	7	3	2	1		82	39	102	49
Wzmocnienie samorządu lokalnego		1			5	3	3	1	2	1	64	26	74	32
Mobilność studentów, nauczycieli, naukowców i młodzieży					8	4	2	1	3	1	54	21	67	27
Współpraca miast bliźniaczych	1				11		3	1	2		43	6	60	7
Współpraca terytorialna					9	1			2		42	16	53	17

117 Pytanie skierowano do wszystkich respondentów prowadzących współpracę w ramach PW.

118 Por. Raport ISP s. 22-23.

Kontakty handlowe i gospodarcze					2	4	3	2	1	1	46	22	52	29
Edukacja i szkolnictwo wyższe		1			7	4	3	1	1		41	17	52	23
Współpraca transgraniczna					13	5					30	12	43	17
Infrastruktura					8	2	1				34	6	43	8
Zmniejszanie dysproporcji w rozwoju	1	1			4	2	3	2	1	1	32	14	41	20
Rozwój terytorialny					3	4	4		1		30	15	38	19
Partycypacja obywatelska (w tym współpraca organizacji pozarządowych, podnoszenie poziomu świadomości społecznej)		1			4		3	1	1	1	30	10	38	13
Szkolenia		1			4	1	3				28	5	35	7
Demokracja lokalna		1			5	1	3	1		1	22	10	30	14
Szkolenie i współpraca sieciowa władz lokalnych					2	1	3		1		22	8	28	9
Budowa zdolności administracyjnej na poziomie regionalnym lub lokalnym					2		4				22	3	28	3
Małe i średnie przedsiębiorstwa						2	2	1		1	25	14	27	18
Usługi komunalne					1		3				17	2	21	2
Współpraca innych służb publicznych					2	2	2	1	1		15	9	20	12
Media					1			2	1		11	4	13	6
Reforma administracji							2				11		13	
Energia odnawialna											12	4	12	4
Transformacja demokratyczna							1		1	1	9	4	11	5
Zarządzanie odpadami											10	2	10	2
Inne					1				1		7	7	9	7

Osiąganie spójności z politykami Unii na poziomie regionalnym lub lokalnym				2					1	7	5	9	6
Zapobieganie, przeciwdziałanie, reagowanie na naturalne i spowodowane przez człowieka katastrofy				3	1					6	4	9	5
Badania i innowacje										9		9	
Ochrona cywilna i zarządzanie kryzysowe		1		3						3	5	6	6
Rynek pracy						2				3	4	5	4
Współpraca policji										4	5	4	5
Prawa człowieka				1						2	1	3	1
Walka z korupcją										3	1	3	1
Regionalne rynki energii elektrycznej										1	1	1	1
Bezpieczeństwo energetyczne poprzez zwiększenie efektywności energetycznej						1					1	1	1
Infrastruktura badawcza											1		1

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników ankiet.

Zakres tematyczny współpracy gmin i powiatów z poszczególnymi państwami PW, pozostaje w zasadzie zbliżony. Oczywiście, ze względu na liczbę współpracujących jednostek i różnorodność realizowanych projektów, zakres przedmiotowy współpracy z **Ukrainą** jest najszerszy i obejmuje przede wszystkim kulturę (83,6% powiatów i 80,7% gmin prowadzących współpracę), młodzież i sport (70,9% powiatów i 71,3% gmin) oraz współpracę rozwojową (70,9% powiatów i 54,7% gmin), turystykę (69,1% powiatów i 66 % gmin), a kolejno także wzmocnienie samorządu lokalnego (47,3% powiatów i 42,7% gmin), kontakty handlowe i gospodarcze (40% powiatów i 30,7% gmin) oraz mobilność nauczycieli, naukowców i młodzieży (38,2% powiatów i 36% gmin). Mało popularne okazały się: współpraca w dziedzinie praw człowieka, walka z korupcją oraz współpraca w zakresie regionalnych rynków energii.

Zarówno polskie powiaty jak i gminy współpracują z **białoruskimi partnerami** w węższym zakresie niż z ukraińskimi (powiaty - 19 obszarów, a gminy - 27 obszarów współpracy). Najczęściej wskazywane dziedziny to: turystyka (90,9% powiatów i 43,3% gmin), kultura (81,8% powiatów i 86,7% gmin), młodzież i sport (72,7% powiatów i 60% gmin) oraz współpraca rozwojowa (63,6 % powiatów i 53,3% gmin). Istotne miejsce we współpracy gmin z podmiotami z Białorusi zajmuje również współpraca rozwojowa (53,3%) i transgraniczna (43,3%).

Zarówno gminy jak i powiaty współpracujące z Gruzją, Mołdową i Armenią zadeklarowały szeroki zakres wspólnych działań, który prawdopodobnie wynika z ogólnie i szeroko pojmowanych umów o współpracy i listów intencyjnych, stanowiących podstawę partnerstwa. Trudno jednoznacznie wskazać czy w dotychczasowej praktyce przełożyły się one na konkretne przedsięwzięcia we wszystkich deklarowanych dziedzinach, czy też stanowią jedynie obszary potencjalnej współpracy. W każdym jednak przypadku, ich wskazanie stanowi istotną informację o szerokim otwarciu polskich JST na współpracę z podmiotami z tych państw. Trzy powiaty współpracujące z **partnerami gruzińskimi** zadeklarowały aż 15 spośród badanych obszarów współpracy, natomiast

6 gmin - 24 dziedziny spośród 39, objętych badaniem. Powiaty najczęściej wskazywały turystykę (100% respondentów współpracujących z Gruzją), współpracę rozwojową, media, kulturę, młodzież i sport, kontakty handlowe oraz zmniejszenie dysproporcji w rozwoju (66,7%). Badane gminy, jako obszary współpracy z partnerami z Gruzji, wskazywały najczęściej: kulturę, rozwój terytorialny oraz budowę zdolności administracyjnych na poziomie regionalnym lub lokalnym (obszary te wskazało po 67,7% respondentów na poziomie gmin współpracujących z Gruzją). Natomiast, gminy biorące udział w badaniu nie podjęły współpracy z gruzińskimi partnerami np. w zakresie osiągnięcia spójności z politykami UE na poziomie regionalnym i lokalnym, w dziedzinie ochrony praw człowieka, czy też walki z korupcją.

W odniesieniu do współpracy polskich powiatów z partnerami z **Mołdowy**, odpowiedzi udzielił jeden respondent, który wskazał 12 różnych dziedzin wspólnych działań spośród 39 badanych. Podobnie jak w przypadku poprzednich krajów PW, wymieniono kulturę, młodzież i sport oraz turystykę. Respondenci na poziomie gmin wskazali natomiast 18 obszarów, w tym w szczególności młodzież i sport (80% respondentów na poziomie gmin współpracujących z Mołdową), kulturę (60%), mobilność studentów, nauczycieli, naukowców i młodzieży (60%).

Współpraca jedyne powiatu, który wskazał na współpracę z partnerem z **Armenii**, dotyczy 11 obszarów tematycznych, i obejmuje także najbardziej popularne dziedziny współpracy wskazane przez pozostałe ankietowane powiaty, tzn. *kulturę, turystykę, młodzież i sport oraz współpracę rozwojową*. Współpraca jedynej gminy prowadzącej współpracę z partnerem z Armenii obejmuje jedynie 2 spośród badanych obszarów tematycznych: *współpracę miast bliźniaczych oraz zmniejszenie dysproporcji w rozwoju*.

Województwa

Tabela 6
OBSZARY TEMATYCZNE WSPÓŁPRACY WOJEWÓDZTW

Obszary tematyczne współpracy	Armenia	Azerbejdżan	Białoruś	Gruzja	Mołdowa	Ukraina	Wskazania dla wszystkich państw PW
Kontakty handlowe i gospodarcze	1		7	2	1	14	25
Współpraca rozwojowa	1		2	4	3	10	20
Mobilność studentów, nauczycieli, naukowców i młodzieży			7	2	1	9	19
Turystyka			4	2		13	19
Kultura			4	2		12	18
Młodzież i sport			4	1	1	11	17
Wzmacnianie samorządu lokalnego	1		2	2	2	9	16
Demokracja lokalna			4	2	1	8	15
Edukacja i szkolnictwo wyższe			3			11	14
Szkolenia	1		2	2	1	8	14
Rozwój terytorialny			2	3	1	8	14

Reforma administracji				2		11	13
Ochrona cywilna i zarządzanie kryzysowe			1			11	12
Współpraca miast bliźniaczych			3	1		8	12
Transformacja demokratyczna	1		1	2	1	6	11
Małe i średnie przedsiębiorstwa			4	1		6	11
Zmniejszanie dysproporcji w rozwoju			1	2	2	6	11
Szkolenia i współpraca sieciowa władz lokalnych			2	2	1	6	11
Budowa zdolności administracyjnej na poziomie regionalnym lub lokalnym			1	2		7	10
Partycypacja obywatelska (w tym współpraca organizacji pozarządowych, podnoszenie poziomu świadomości społecznej)			2	1		7	10
Współpraca terytorialna			2			6	8
Zarządzanie odpadami			2			4	6
Osiąganie spójności z politykami UE na poziomie regionalnym lub lokalnym				2		4	6
Media			2			4	6
Energia odnawialna			2			4	6
Zapobieganie, przeciwdziałanie, reagowanie na naturalne i spowodowane przez człowieka katastrofy			1			4	5
Infrastruktura			1			4	5
Współpraca transgraniczna			2			2	4
Inne (jakie)			1			3	4
Rynek pracy				1		3	4

Współpraca policji			1			2	3
Bezpieczeństwo energetyczne poprzez zwiększenie efektywności energetycznej						2	2
Współpraca innych służb publicznych						2	2
Infrastruktura badawcza						1	1
Badania i innowacje						1	1
Usługi komunalne						1	1
Walka z korupcją							0
Regionalne rynki energii elektrycznej							0
Prawa człowieka							0

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników ankiet.

Z przeprowadzanego sondażu wynika, że międzynarodowa współpraca województw koncentruje się na innych dziedzinach niż gmin i powiatów. W województwach przeważają kontakty handlowe i gospodarcze - 93,3% wskazań dotyczących Ukrainy, 100% wskazań dla Białorusi i Armenii, dla Gruzji 50%. Współpraca rozwojowa - 66,7% wskazań dla Ukrainy, 100% dla Gruzji, Mołdowy i Armenii (wyjątek stanowi Białoruś - 28,6% wskazań), współpraca w zakresie: mobilność studentów i nauczycieli akademickich - 100% wskazań dla Białorusi, 60% dla Ukrainy, 50% dla Gruzji, Mołdawia - 33,3% wskazań, współpraca kulturalna (80% wskazań dla Ukrainy, 57,1% dla Białorusi, 50% dla Gruzji), w obszarach: młodzież i sport (73,3% dla Ukrainy, 57,1% dla Białorusi, 33,3% dla Mołdowy, 25% dla Gruzji), turystyka (86,7% dla Ukrainy, 57,1% dla Białorusi, 50% dla Gruzji), demokracja lokalna (53,3% dla Ukrainy, 57,1% dla Białorusi, 50% dla Gruzji i 33,3% dla Mołdowy), edukacja i szkolnictwo wyższe (73,3% - Ukraina, 42,9% - Białoruś).

Tak różna od deklarowanej przez gminy i powiaty struktura obszarów tematycznych współpracy wynika z jej odmiennego charakteru i uwarunkowań, w tym dostępnych środków własnych na współpracę oraz pozycji województw jako reprezentantów regionów na poziomie międzynarodowym. Zdecydowany prymat kontaktów gospodarczych i handlowych wynika z szerokiego zakresu działań promocyjnych, prowadzonych przez województwa oraz ich aktywności w zakresie organizowania imprez gospodarczych, takich jak targi i wystawy, czy fora gospodarcze. Tego typu działania na poziomie gmin i powiatów nie są możliwe, w większości przypadków, ze względu na ograniczone środki finansowe, a poza tym, ich podejmowanie np. przez małe miasta, czy gminy wiejskie, nie byłoby uzasadnione.

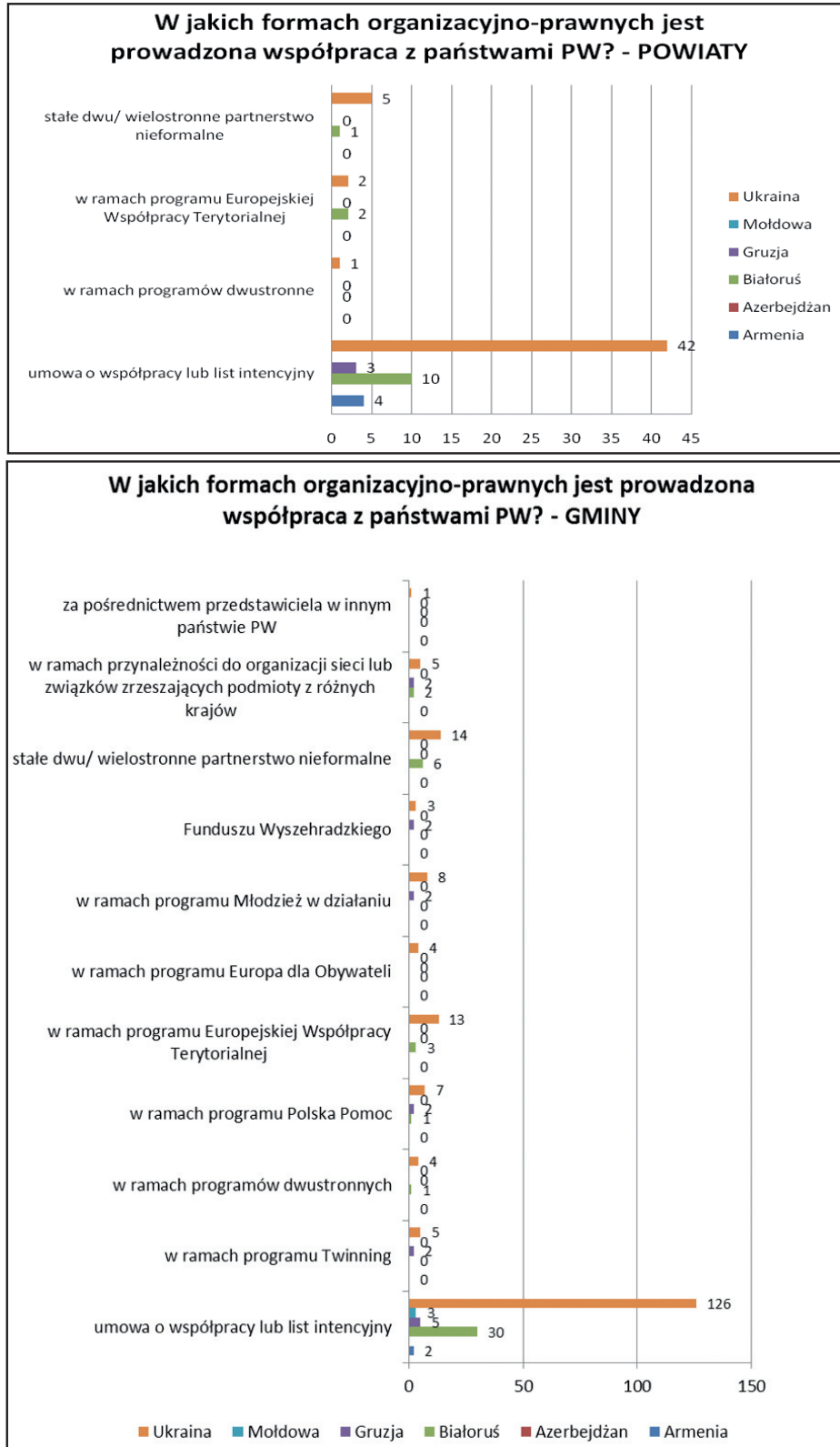
Województwa prowadzą także szeroką współpracę w dziedzinach związanych z transformacją ustrojową państw PW. Tego rodzaju współpracą są objęte obszary demokracji lokalnej (53,3% dla Ukrainy, 57,1% dla Białorusi, 50% dla Gruzji i 33,3% dla Mołdowy), transformacji demokratycznej (100% wskazań dla Armenii, 50% dla Gruzji, 33,3% dla Mołdowy, 40% dla Ukrainy, 14,3% dla Białorusi), partycypacji obywatelskiej (46,7% - Ukraina, 28,6% - Białoruś, 25% - Gruzja), reformy administracji (dla Ukrainy 73,3%, 50% dla Gruzji), osiągnięcie zgodności z politykami UE (26,7% wskazań dla Ukrainy, 25% wskazań dla Gruzji), współpracę rozwojową prowadzi natomiast (Gruzja, Mołdowa, Armenia - 100% wskazań, Ukraina - 66,7%, Białoruś - 28,6%) W zasadzie wszystkie badane województwa, wskazując podejmowane działania, wymieniały projekty lub wydarzenia mające na celu promocję demokracji i społeczeństwa obywatelskiego. Podsumowując, podmioty ze wszystkich państw PW poza Azerbejdżanem współpracują z polskimi województwami w dziedzinach współpracy rozwojowej, kontaktów gospodarczych i handlowych, wzmacniania samorządu lokalnego, transformacji demokratycznej oraz szkoleń.

FORMY ORGANIZACYJNO-PRAWNE WSPÓŁPRACY

Powiaty i gminy

Wykres 7

FORMY ORGANIZACYJNO-PRAWNE WSPÓŁPRACY JST NA POZIOMIE POWIATÓW I GMIN Z PARTNERAMI Z PAŃSTW PW¹¹⁹

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników ankiet.

119 Pytanie skierowano do wszystkich respondentów.

Współpraca międzynarodowa może przybierać różne formy. W zależności od jej rodzaju, przedmiotu i wielkości współpracujących jednostek może mieć charakter sformalizowany, długoterminowy, polegać na kontaktach w ramach sieci samorządowych albo też realizacji wspólnych projektów. Współpraca polskich JST nie odbiega w tym zakresie od form ich współpracy międzynarodowej w ogóle¹²⁰. Najbardziej popularną formą organizacyjno-prawną współpracy polskich JST na poziomie gmin i powiatów z jednostkami z państw PW jest umowa o współpracy lub list intencyjny (225 wskazań). Dużo mniej popularne są stałe dwu- lub wieloletnie partnerstwa nieformalne (26 wskazań). Coraz częściej polskie samorządy gminne i powiatowe współpracują z państwami PW, realizując wspólne projekty. Współpracę w ramach programów Europejskiej Współpracy Terytorialnej zadeklarowało 20 JST, Funduszu Wyszehradzkiego – 5 JST, w programie Polska Pomoc 10 JST, w ramach programu Młodzież w Działaniu 10 JST, oraz Twinningu – 7 JST. Współpracę w ramach sieci prowadzi 9 JST.

Wyniki badań stanowią kolejny dowód na to, że umowy partnerskie nie są anachronizmem i są uznawane przez JST za mechanizm wciąż skuteczny i użyteczny, również we współpracy z państwami PW. Chociaż trzeba przyznać, że przynajmniej część z nich nie niesie za sobą konkretnych działań, to jednak są one istotnym czynnikiem tworzącym podstawy dla realizacji wspólnych projektów, które stanowią najbardziej zaawansowaną formę współpracy. Znajomość partnera, możliwość zidentyfikowania wspólnych potrzeb, czy łatwość kontaktu, to czynniki znacznie ułatwiające wspólne działanie. W przypadku niektórych programów, istnienie wcześniejszej sformalizowanej współpracy jest jednym z warunków przy składaniu wniosku o finansowe wsparcie wspólnego projektu. Należy także wziąć pod uwagę uwarunkowania kulturowe państw Europy Wschodniej, w których bezpośrednie kontakty odgrywają znaczącą rolę.

Przykłady wspólnych przedsięwzięć

Analiza badania ankietowego wskazuje, że to gminy realizują znacznie więcej projektów (w szczególności infrastrukturalnych) w porównaniu z powiatami. Wynika to przede wszystkim z zakresu ich odpowiedzialności za świadczenie usług publicznych, który jest znacznie szerszy niż w przypadku powiatów. Warto zauważyć, że z wypowiedzi ankietowanych wynika, że część wspólnych projektów przygotowanych we współpracy z partnerami wschodnimi nie uzyskała dofinansowania i przez to, nie została zrealizowana. Dobrą informacją jest fakt, że są też przygotowywane nowe projekty.

PROGRAM WSPÓŁPRACY TRANSGRANICZNEJ PL-BY-UA 2007-2013

Gmina Czeremcha

Projekt *Poprawa transgranicznego systemu ochrony środowiska poprzez budowę infrastruktury wodociągowej i kanalizacyjnej na terenie Gminy Czeremcha*¹²¹ zrealizowany w 2008 roku¹²².

W ramach realizacji projektu opracowano:

- kompletną dokumentację techniczną na budowę wodociągu (od wsi Wólka Terechowska do wsi Opaka Duża, Pohulanka),
- kompletną dokumentację techniczną na budowę kanalizacji sanitarnej (Czeremchy, wsi Stawiszcze i Kuzawa),
- Studium wykonalności projektu na budowę wodociągu,
- Studium wykonalności projektu na budowę kanalizacji.

Gmina Dołhobyczów

Projekt *Poprawa stanu środowiska i jakości życia mieszkańców przygranicznych gmin Dołhobyczów i Chorobrow przez usprawnienie systemu zbiórki, składowania i segregacji odpadów*¹²³.

120 Por. Raport ISP s. 19-20.

121 Informacje z ankiety zostały uzupełnione danymi z:

http://www.czeremcha.pl/index.php?option=com_content&view=article&id=116:ogloszenie&catid=12&Itemid=20

122 Projekt został zrealizowany w ramach umowy nr. IG-2004/PLUB/2.20/1.2/U-41/08 o dofinansowanie Projektu nr NEB/PL/PDL/1.2/07/70 w ramach Programu Sąsiedztwa Polska – Białoruś – Ukraina INTERREG IIIA/TACIS CBC 2004-2006. Całkowita wartość Projektu - 310 734,00 PLN, Dofinansowanie z EFRR - 191 025,00 PLN, Całkowite wydatki kwalifikowalne - 254 700,00 PLN.

123 Priorytet 2. Poprawa jakości życia, Działanie 2.1. Ochrona środowiska w obszarze przygranicznym.

Numer referencyjny IPBU.02.01.00-06-643/11, Całkowity budżet 377 487,51 €, Dofinansowanie 339 738,75 €, Czas realizacji 12 miesięcy.

Ogólnym celem projektu jest zapobieganie degradacji środowiska. Planowany jest zakup specjalistycznego sprzętu, aby usprawnić system gromadzenia, składowania i segregacji odpadów. Działania te obejmują również opracowanie wspólnych transgranicznych Programów Ochrony Środowiska oraz kampanii na rzecz ochrony środowiska, w oparciu o utylizację i segregację odpadów. Część inwestycyjna projektu obejmuje zakup 2 śmieciarek, koparko-ładowarkę, wywrotkę z HDS, 25 pojemników na śmieci na kołach i 4 pojemniki na śmieci do segregacji odpadów (szkło, plastik, metal i papier). Projekt ma na celu zmniejszenie liczby „dzikich wysypisk śmieci” poprzez poprawę obsługi utylizacji odpadów. Partnerzy chcą też zwiększyć poziom wiedzy i doświadczenia lokalnych samorządów, organizacji pozarządowych i instytucji w zakresie zagrożeń związanych z niewłaściwym składowaniem odpadów. Oczekiwane rezultaty projektu przyczynią się do stopniowej eliminacji dysproporcji w strefie przygranicznej oraz do wzrostu poziomu życia.

Powiat Hajnowski

Projekt *Modernizacja infrastruktury dydaktycznej dla współpracy polsko-białoruskiej na rzecz osób niepełnosprawnych*.¹²⁴

Głównym celem realizacji projektu jest stworzenie możliwości szerszej i długofalowej współpracy pomiędzy dwoma ośrodkami wspierającymi dzieci i młodzież niepełnosprawną dzięki stworzeniu odpowiedniej infrastruktury.

Główny cel zostanie osiągnięty poprzez realizację celów bezpośrednich:

- zmniejszenie się liczby podopiecznych pobierających naukę w domu,
- wzrost liczby podopiecznych przełamujących bariery dotyczące integracji.

W ramach realizacji projektu są realizowane następujące działania:

- spotkanie inauguracyjne realizację Projektu,
- stworzenie internetowego portalu wymiany doświadczeń,
- dostosowanie infrastruktury dydaktycznej do potrzeb osób niepełnosprawnych,
- organizacja wymiany międzyszkolnej.

Dzięki projektowi zostanie stworzonych: 100 miejsc do nauki dla podopiecznych w obu ośrodkach, 26 miejsc pobytu całodobowego (20 po stronie Polskiej i 6 na Białorusi), 8 sal lekcyjnych z odpowiednim wyposażeniem (7 w Polsce i 1 na Białorusi), 5 sal do rehabilitacji i terapii (4 w Polsce i 1 na Białorusi).

PROGRAM POLSKA POMOC

Poznań – Kutaisi (Gruzja)

W 2013 roku, Miasto Poznań uzyskało piątą z kolei grant z programu *Polska Pomoc* Ministerstwa Spraw Zagranicznych, który zostanie przeznaczony na współpracę z miastem partnerskim Kutaisi - projekt pt.: *Partnerzy przeciw wykluczeniu. Wymiana doświadczeń pomiędzy Poznaniem i Kutaisi w zakresie pomocy osobom niepełnosprawnym*. Od 7 do 25 maja 2012 r. - grupa 26 uczniów i nauczycieli z miasta partnerskiego Kutaisi (Gruzja) odbyła staż w Poznaniu, w ramach międzynarodowego projektu pod nazwą: *Zawód a rynek. Zwiększenie szans rozwoju zawodowego oraz przedsiębiorczości wśród uczniów i nauczycieli szkół zawodowych. Wymiana doświadczeń pomiędzy Poznaniem a Kutaisi*. To był już czwarty międzynarodowy projekt zrealizowany przez Miasto Poznań wraz z partnerskim miastem Kutaisi, dofinansowany ze środków Ministerstwa Spraw Zagranicznych, w ramach *Polskiej Pomocy*¹²⁵.

Powiat Hrubieszowski

W ramach programu *Polska Pomoc* zrealizowano projekt *Razem bezpieczniej- współdziałanie samorządów i policji na rzecz wzmocnienia demokracji i państwa prawa w partnerskich rejonach Ukrainy poprzez wdrażanie europejskich standardów funkcjonowania jednostek bezpieczeństwa publicznego* którego celem była wy-

124 Priorytet 3 Współpraca sieciowa oraz inicjatywy społeczności lokalnych, Działanie 3.1 Rozwój regionalnych i lokalnych możliwości współpracy. Całkowita wartość projektu 743 221,97 €, Kwota dofinansowania (90%) 668 899,77 €, Wkład własny: 74 322,20 € w tym Partner Wiodący tj. powiat Hajnowski 58 450,41 €, Partner tj. rejon Kamieniecki Republika Białoruś 15 871,79 €, okres realizacji projektu 15 miesięcy.

Informacje z ankiety zostały uzupełnione informacjami dostępnymi na <http://sosw-hajnowka.fc.pl/o-projekcie.html>.

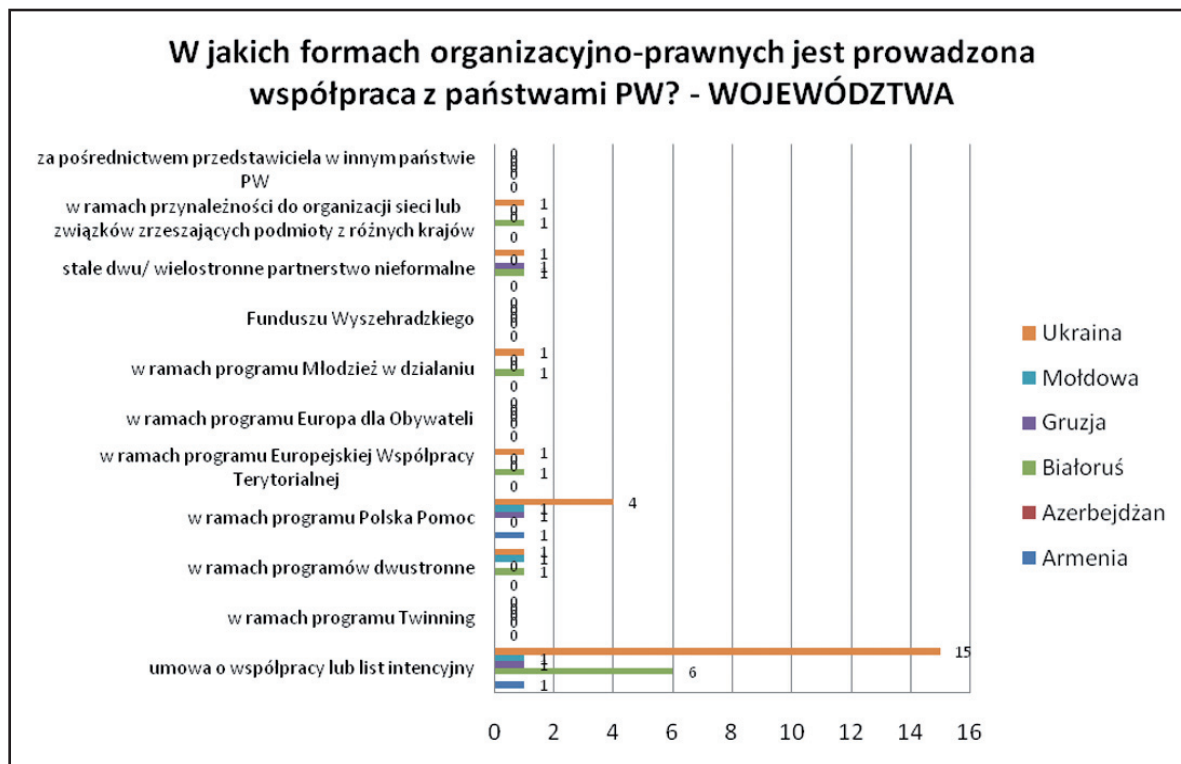
125 Kwota dofinansowania: 105 348,00 PLN.

miana doświadczeń na temat europejskich standardów w zakresie programów prewencyjnych skierowanych do młodzieży, bezpieczeństwa w ruchu drogowym, doskonalenia współpracy operacyjnej i pozaoperacyjnej w dziedzinie bezpieczeństwa i zapobiegania korupcji, koordynacji działań w zakresie ochrony ludności – zabezpieczenia imprez masowych oraz ogólnie zwiększenia przejrzystości procedur w zakresie działań policji.

Województwa

Wykres 8

FORMY ORGANIZACYJNO-PRAWNE WSPÓŁPRACY JST NA POZIOMIE WOJEWÓDZTW Z PARTNERAMI Z PAŃSTW PW

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników ankiet.

Struktura form prawnych współpracy województw kształtuje się podobnie jak w przypadku gmin i powiatów. Dominuje zdecydowanie współpraca na podstawie umowy o współpracy lub listu intencyjnego (15 wskazań w przypadku współpracy województw z Ukrainą, 6 wskazań w przypadku współpracy z Białorusią). Z deklaracji dotyczących podejmowanych wspólnych działań wynika natomiast znacznie wyższy, niż w przypadku pozostałych JST udział projektów w realizowanej współpracy.

Na przykład, w okresie od 2008 r. do 2013 r. **Województwo Wielkopolskie** zrealizowało wspólnie z państwami PW następujące projekty:

1. Projekt *REGIO TAMAR: Samorząd ponad Podziałami*: zrealizowany w 2008 r. na rzecz regionów gruzińskich w ramach programu *Polska Pomoc* Ministerstwa Spraw Zagranicznych RP.
2. Projekt *Promocja turystyczna i gospodarcza regionów gruzińskich katalizatorem zmian na poziomie lokalnym i regionalnym* (2009).
3. Projekt *Turystyka na obszarach wiejskich szansą rozwoju i aktywizacji w regionach gruzińskich* (2010).
4. Projekt *Wsparcie instytucji otoczenia biznesu Obwodu Tarnopolskiego szansą dla rozwoju MŚP ukraińskiego regionu*. (Polska Pomoc 2011).
5. Projekt *Zarządzanie projektem. KNOW-HOW dla regionu MTSKHETA-MTIANETI*. (Polska Pomoc 2011).
6. Projekt *Grupy producenckie i skuteczne doradztwo rolnicze szansą dla rozwoju Prowincji Szirak*. (Polska Pomoc 2013).
7. Projekt *Know-how dla Obwodu Donieckiego – wzmocnienie struktur administracyjnych i rozwoju regionalnego na Ukrainie* (Know-How Exchange Programme 2013 – Inicjatywa Środkowoeuropejska).

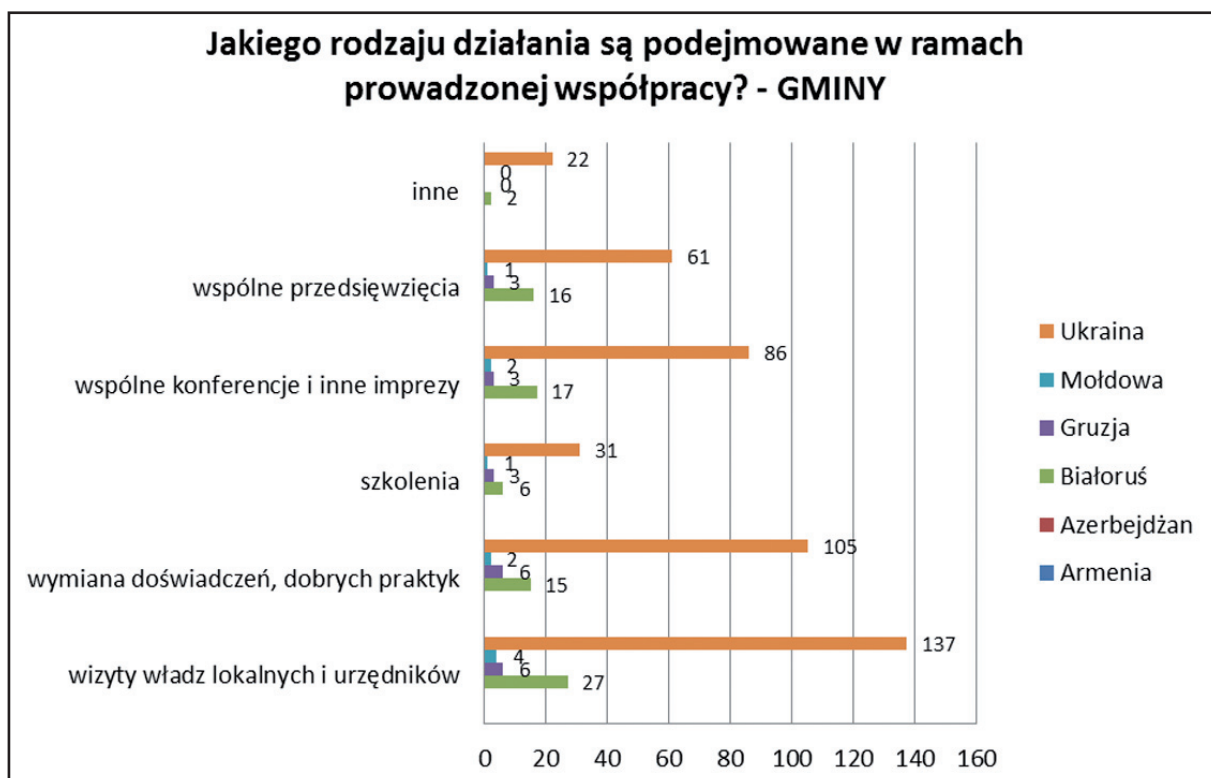
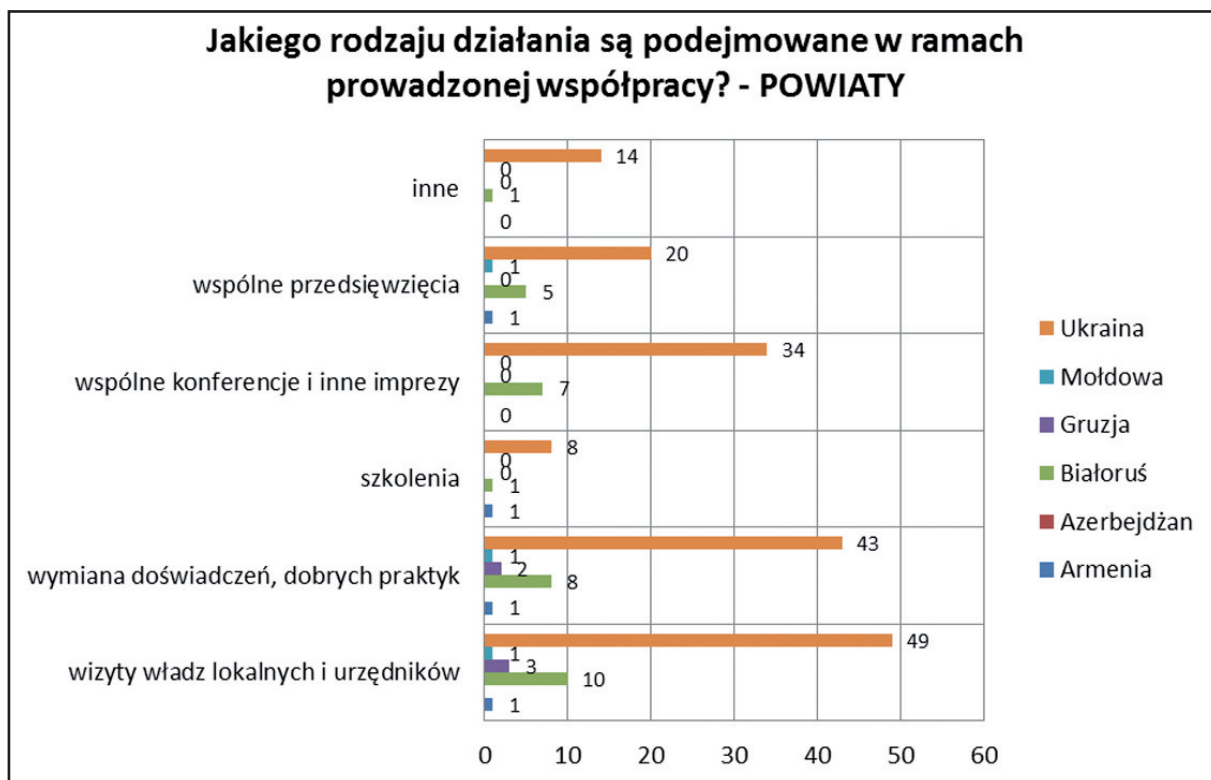
RODZAJE REALIZOWANYCH DZIAŁAŃ

Powiaty i gminy

Wśród deklarowanych działań podejmowanych w ramach współpracy z partnerami z państw objętych PW, realizowanej przez powiaty i gminy, zdecydowanie najpopularniejszymi są *wizyty władz lokalnych i urzędników*, następnie *wymiana doświadczeń i dobrych praktyk* oraz *wspólne konferencje i imprezy*.

Wykres 9

TYPOLOGIA DZIAŁAŃ PODEJMOWANYCH PRZEZ POWIATY I GMINY W RAMACH PROWADZONEJ WSPÓŁPRACY

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników ankiet.

W przypadku współpracy prowadzonej z **Ukrainą** przez 55 powiatów, 49 powiatów zadeklarowało jako formę współpracy wizyty władz lokalnych i urzędników. Kolejnymi deklarowanymi formami współpracy z partnerami ukraińskimi są w przypadku powiatów *wymiana doświadczeń, dobrych praktyk* (78,2% wspólne konferencje i inne imprezy (61,8%). Mniej popularnymi formami są *wspólne przedsięwzięcia* (36,4%), *szkolenia* (14,5%) i *inne*, niesprecyzowane formy wspólnych działań (25,5%). W przypadku 150 gmin współpracujących z Ukrainą, *wizyty władz lokalnych i urzędników* otrzymały (91,3% wskazań), *wymiana doświadczeń, dobrych praktyk* (70% wskazań), *wspólne konferencje i inne imprezy* (57,3%). Mniejszą popularnością cieszą się *wspólne przedsięwzięcia* (40,7%), *szkolenia* (20,7%) oraz *inne*, niesprecyzowane formy współpracy (14,7% wskazań).

W przypadku **Białorusi**, zarówno w przypadku współpracujących 11 powiatów, jak i 30 gmin najpopularniejszymi formami wspólnych działań z partnerami z PW są: *wizyty władz lokalnych i urzędników* (odpowiednio 90,9% i 90% wskazań), *wymiana doświadczeń, dobrych praktyk* (odpowiednio 72,7% i 50% wskazań), *wspólne konferencje i inne imprezy* (odpowiednio 63,3% i 56,7% wskazań) oraz *wspólne przedsięwzięcia* (odpowiednio 45,5% i 53,3% wskazań). Mniejszą popularnością cieszą się *szkolenia* (odpowiednio 9,1% i 20% wskazań) oraz *inne*, niesprecyzowane formy współpracy.

W przypadku współpracy powiatów z **Gruzją** (3), **Mołdową** (1) i **Armenią** (1) dominującymi rodzajami wspólnych działań są *wizyty władz lokalnych i urzędników* (100% wskazań dla 3 krajów) oraz *wymiana doświadczeń i dobrych praktyk*. Natomiast, odnosząc się do współpracy gmin, należy stwierdzić, że najczęstszym rodzajem wspólnych działań są również *wizyty władz lokalnych i urzędników*.

Analiza odpowiedzi na pytanie dotyczące konkretnych działań podjętych w ramach współpracy z państwami PW pozwala na wskazanie kilku kategorii, które nie stanowią zamkniętego katalogu i przenikają się nawzajem.

Pierwszy obszar aktywności dotyczy szeroko rozumianego rozwoju potencjału własnego samorządu m.in. poprzez:

- działania ukierunkowane na wzrost wiedzy, umiejętności i kompetencji (26,7% respondentów, odpowiadających na to pytanie), w tym na rozszerzenie kompetencji z zakresu zarządzania JST np. w obszarze oświaty, sportu, kultury, gospodarki komunalno-mieszkaniowej, polityki transportowej, organizacji przestrzeni publicznej, zarządzania komunalnego, zarządzania jakością, służby zdrowia, umiejętności służb ratownictwa medycznego, przeciwdziałania zagrożeniom naturalnym, ochrony środowiska, utylizacji odpadów, wiedzy z zakresu umiejętności i wiedzy w zakresie bezpieczeństwa publicznego, kształtowania i realizacji inicjatyw oddolnych. Jedną ze wskazanych form współpracy w tym zakresie były wzajemne staże pracowników samorządów lokalnych,
- rozszerzenie kontaktów międzynarodowych w ramach wyjazdów, wzajemnych wizyt, uczestnictwa w uroczystościach państwowych i regionalnym (44,7% respondentów, odpowiadających na to pytanie) – celem tej formy aktywności było najczęściej określenie potencjalnych partnerów lub rozszerzenie zakresu wzajemnej współpracy, wymiana doświadczeń i dobrych praktyk w obszarach działań samorządów,
- realizację wspólnych projektów o charakterze transgranicznym, transnarodowym i międzyregionalnym, finansowanych ze środków UE, budżetu państwa bądź innych źródeł, w tym środków własnych (35% respondentów, którzy udzielili odpowiedzi na to pytanie). Respondenci wskazywali najczęściej na Program Współpracy Transgranicznej Polska-Białoruś-Ukraina 2007-2013 (oraz Program Sąsiedztwa Polska-Białoruś-Ukraina INTERREG IIIA/TACIS realizowany w latach 2004-2006). Pojedyncze odpowiedzi wskazywały na program pomocowy zarządzany przez MSZ - Polska Pomoc oraz programy o charakterze edukacyjnym tj. Comenius, Młodzież w Działaniu.

Kolejny rodzaj aktywności podjętej w ramach współpracy z przedstawicielami PW dotyczy działań o charakterze społecznościowym, w szczególności z zakresu:

- działań o charakterze kulturalnym wskazanych przez 50,5% respondentów, którzy udzielili odpowiedzi na to pytanie tj. wspólna realizacja imprez plenerowych, dożynek, festiwali kultury, festiwali i konkursów muzycznych (tańców, chórów), jarmarków, imprez sportowych, plenerów malarskich, itp.
- działań o charakterze sportowo-edukacyjnym wskazanych przez 44,7% respondentów, odpowiadających na pytanie tj. wymiana drużyn sportowych, organizacja obozów, kolonii, przyjmowanie młodzieży z obszarów objętych katastrofami przyrodniczymi (np. powódzie), wymiany młodzieży szkolnej, konkursy edukacyjne, współpraca szkół,
- działań skierowanych do przedstawicieli służby zdrowia wskazanych przez 8,3% respondentów tego pytania (w szczególności reprezentujących władze powiatowe i miasta) polegających m.in. na bezpośrednim udzieleniu wsparcia w postaci przekazanego sprzętu medycznego, rehabilitacyjnego,

karetek, lekarstw, środków higienicznych, czy organizacji staży dla lekarzy, wizytacji placówek, szkoleń służb medycznych,

- działań kierowanych do przedstawicieli społeczeństwa obywatelskiego i organizacji pozarządowych (24,3% respondentów, którzy udzielili odpowiedzi na to pytanie) tj. organizacja szkoleń i konferencji kierowanych do wybranych grup odbiorców np. osób bezrobotnych, osób zamierzających rozpocząć działalność gospodarczą, realizacja działań na rzecz osób niepełnosprawnych, wymiana turystyczna mieszkańców, wsparcie szkoleniowo-doradcze kierowane do organizacji pozarządowych, lokalnych grup działania, rozwój kontaktów międzyludzkich poprzez realizację projektów people-to-people, wsparcie budowy „domów polskich”, kościołów.

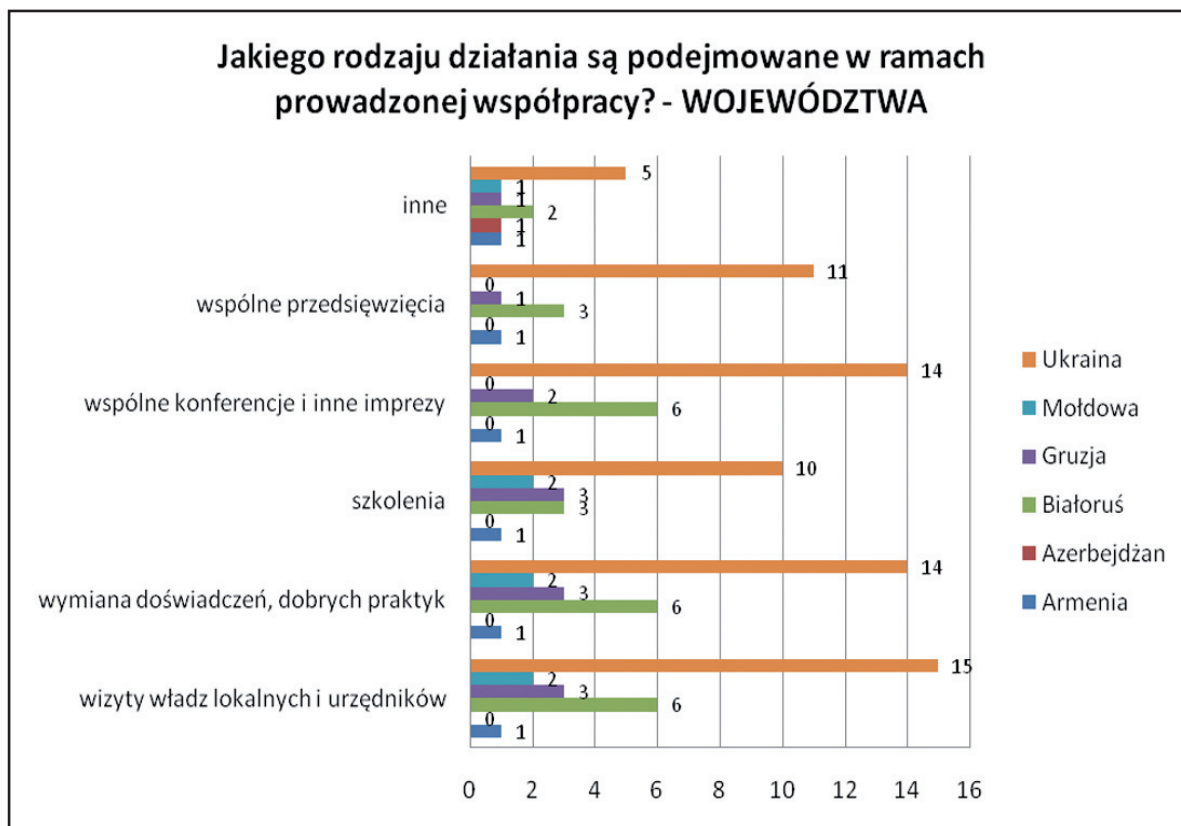
Kolejna grupa działań dotyczy aktywności o charakterze gospodarczym (24,3% respondentów, którzy udzielili odpowiedzi na pytanie). Wskazywano w tej grupie na działania polegające przede wszystkim na wzajemnej promocji i wymianie informacji oraz kontaktów gospodarczych tj. wzajemne wizyty przedstawicieli różnych sektorów gospodarki (np. sektor rolno-spożywczy, turystyczny, budowlany), wymiana dobrych praktyk, organizacja targów.

Ponadto, 15% respondentów wskazało na realizację wspólnych działań z zakresu rozbudowy infrastruktury technicznej np. dróg, przejść granicznych, mostów, infrastruktury wodno-kanalizacyjnej, środowiskowej, rekreacyjno-turystycznej czy edukacyjnej (np. hale sportowe, boiska). 6,3% respondentów wymieniło również działania o charakterze środowiskowym np. wprowadzenie transgranicznego systemu zarządzania zagrożeniami naturalnymi, wspólną ochronę terenów przygranicznych o wyjątkowych walorach przyrodniczych (np. Puszcza Białowieska) czy organizację działań propagujących postawy ekologiczne wśród mieszkańców.

Województwa

Wykres 10

TYPOLOGIA DZIAŁAŃ PODEJMOWANYCH PRZEZ WOJEWÓDZTWA W RAMACH PROWADZONEJ WSPÓŁPRACY

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników ankiety.

W przypadku województw można zauważyć nieco odmienną strukturę działań podejmowanych w ramach współpracy. Choć i tu wizyty władz i urzędników są wymienione w 100% wskazań (Ukraina, Armenia), to jednak nie mają charakteru wyraźnie dominującego. Wymiana doświadczeń i dobrych praktyk, wspólne konferencje i inne imprezy stanowią minimum 85% wskazań dla większości kierunków geograficznych współpracy.

Analizując przykłady konkretnych działań wskazane przez ankietowanych, można zidentyfikować analogiczne kategorie, jak w przypadku gmin i powiatów. Dominują tu współpraca kulturalna, działania promocyjne, rozwój współpracy gospodarczej (w tym udział w imprezach wystawienniczo-handlowych, organizacja forów ekonomicznych, współpraca między izbami gospodarczymi).

Przykłady:

Województwo Lubelskie

1. Województwo Lubelskie zawarło z regionami przygranicznym (Obwody Wołyński i Lwowski na Ukrainie oraz Brzeski na Białorusi) umowy partnerskie o *współpracy gospodarczej, handlowej, naukowo-technicznej i kulturalnej*. Porozumienia te stanowią podstawę prawną do wspierania różnych działań na rzecz przedsiębiorczości i wspierania współpracy transgranicznej, takich jak organizacja spotkań gospodarczych, targów, łączenie partnerów, współpracy kulturalna i naukowej.
2. Województwo Lubelskie uczestniczy w pracach **Polsko-Ukraińskiej Komisji Międzyrządowej** i innych komisji oraz grup ds. infrastruktury, planowania przestrzennego, współpracy transgranicznej i innych, gdzie ma możliwość dyskusowania i lobbowania na rzecz korzystnych dla województwa rozwiązań systemowych, logistycznych, dotyczących planowania przestrzeni poprawiających konkurencyjność obszaru transgranicznego, np. usytuowania i modernizacji przejść granicznych, centrów logistycznych, magistrali transportowych, wprowadzenia małego ruchu granicznego, odnowienia towarowego połączenia kolejowego Chełm-Kowel, powstania przejścia Zbereże-Adamczuki itd.
3. Urząd Marszałkowski Województwa Lubelskiego podejmuje szereg własnych działań wspierających przedsiębiorców i transgraniczną wymianę handlową:
 - a. Najważniejszym z nich jest organizowane już po raz szósty **Forum Ekonomiczne Polska-Ukraina**. Od 2008 roku, corocznie w Forum bierze udział 200-300 przedsiębiorców, przedstawicieli organizacji okołobiznesowych i pozarządowych, którzy mają możliwość nawiązania kontaktów, przedyskutowania wspólnych projektów, a także uzyskania wiedzy jak skutecznie i bezpiecznie zrealizować kontrakty. W trakcie Forum przedsiębiorcy mogą zadawać bezpośrednio pytania przedstawicielom służb granicznych i celnych oraz zgłaszać swoje postulaty w zakresie ułatwień w przekraczaniu granicy. Na poprzednich Forach dyskutowano o takich sprawach jak, wprowadzenie „zielonego pasa” dla przedsiębiorców czy „wizy zakupowe” dla strony ukraińskiej, co już zostało wprowadzone w życie.
 - b. Województwo Lubelskie corocznie bierze udział i organizuje misje gospodarcze oraz wyjazdy na targi gospodarcze na Ukrainie i Białorusi:
 - styczeń – **misja gospodarcza do Łucka** współorganizowana przez Lubelski Klub Biznesu i Wołyńską Izbę Przemysłowo-Handlową,
 - luty – targi **PROD-EXPO** w Kijowie oraz zorganizowane spotkania biznesowe z przedstawicielami największych sieci handlowych na Ukrainie,
 - kwiecień – Wystawa i Targi **Sodrużestwo** w Brześciu oraz Brzeskie Forum Ekonomiczne, w którym udział biorą przedstawiciele Rosji, Kazachstanu, Azji Centralnej podpisujący kontrakty z firmami z Unii Europejskiej,
 - czerwiec – **Forum Polska-Ukraina w Lublinie**, w tym roku poszerzona formuła pn. Wschodnie Forum Gospodarcze. Lub-Invest (20-21 czerwca 2013),
 - czerwiec – Międzynarodowe Targi Inwestycji i Innowacji oraz Forum Ekonomiczne w Odessie,
 - wrzesień – **Międzynarodowe Forum Inwestycyjne** o profilu rolniczym w Łucku,
 - październik – **Lwowskie Międzynarodowe Forum Ekonomiczne** oraz **Ługańskie Forum Inwestycyjne** i Międzynarodowe Targi **Wschodnia Brama Ukrainy** – dwa największe fora gospodarcze, jedno na wschodzie, drugie na zachodzie Ukrainy, na które Lubelszczyzna co roku organizuje misje gospodarcze i bierze udział w dyskusjach panelowych,

- listopad/grudzień – Polsko-Białoruskie Targi i Forum **Dobrosąsiedztwo**.
Na potrzeby wymienionych misji gospodarczych Urząd Marszałkowski zapewnił organizację całej wizyty, transport, obsługę logistyczną i tłumaczeniową. Przygotowano ofertę inwestycyjną Lubelszczyzny w języku rosyjskim i ukraińskim wraz ze stroną internetową www.invest.lubelskie.pl, gdzie zainteresowani podjęciem współpracy przedsiębiorcy mogą znaleźć partnera. Pomocą służy również Centrum Obsługi Inwestora oraz Centrum Obsługi Inwestora i Eksportera.
4. Ogromne znaczenie dla poprawy konkurencyjności obszaru transgranicznego ma wdrażany **Program Współpracy Transgranicznej Polska-Białoruś-Ukraina 2007-13** w ramach którego funkcjonuje **priorytet wsparcia biznesu**. W poprzednim okresie programowania z tego priorytetu powstały projekty wspierające gospodarczą współpracę transgraniczną m.in. Polsko - Ukraiński Ośrodek Rozwoju Gospodarczego w Chełmie, Polsko-Ukraińskie Centrum Współpracy w Kraśniku, Inkubator Przedsiębiorczości w Łucku. Instytucje te świadczą usługi szkoleniowe i doradcze, wspierające transgraniczną współpracę gospodarczą, zwłaszcza dla sektora MŚP. Ponadto, w ramach programu wydano poradnik dla polskiego inwestora na Ukrainie oraz katalog polskich i ukraińskich małych i średnich przedsiębiorstw z obszaru transgranicznego.
 5. W obecnym okresie programowania Urząd Marszałkowski złożył także projekt w ramach priorytetu wspierającego infrastrukturę dla biznesu – jest to remont drogi do granicy w Dorohusku i fragment drogi w Łucku.
 6. W ramach powołanego w 2012 roku przez Marszałka Województwa Lubelskiego i Prezydenta Miasta Lublin przy wsparciu delegatury UNDP w Lublinie **Centrum Kompetencji Wschodnich** powstał m.in. pion wsparcia biznesu w obszarze transgranicznym i wschodnim. Pełni ono rolę moderatora w budowaniu sieci kontaktów z instytucjami biznesowymi i firmami, dysponuje swoją bazą danych, wiedzą o rynkach wschodnich, buduje pozytywny wizerunek regionu, likwiduje bariery.
 7. W ramach współpracy zagranicznej, Województwo Lubelskie promuje standardy europejskie w ramach projektów, warsztatów, konferencji i licznych spotkań ze studentami, (Ostatnie spotkanie ze studentami z Białorusi, Rosji i Ukrainy odbyło się 15 kwietnia 2013 r.).
 8. Rozwijana jest współpraca uniwersytecka i kulturalna:
 - nawiązanie kontaktów i podpisanie umowy pomiędzy Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie a Uniwersytetem Kultury i Sztuki z Mińska (umowa obejmuje wspólne projekty naukowe, wymianę studentów i naukowców, wymianę publikacji, korzystanie z archiwów),
 - współorganizacja wspólnych wydarzeń, które na stałe wpisują się w kalendarz najważniejszych wydarzeń w regionie *Europejskiej Dni Dobrosąsiedztwa, Kongres Inicjatyw Europy Wschodniej*,
 - nawiązanie kontaktów pomiędzy białoruskim środowiskiem muzycznym a Filharmonią Lubelską, czego efektem były 2 koncerty pod dyrygenturą Wacławsława Bortnowskiego w Filharmonii Lubelskiej,
 - współpraca lubelskich uczelni wyższych, wymiana studentów, wspólne projekty badawcze,
 - wspólne projekty w ramach Programu Współpracy Transgranicznej PL-BY-UA w dziedzinie kultury i sportu.
 9. W ramach współpracy zagranicznej, Urząd Marszałkowski stara się poszerzać sieć partnerów. Dobrym przykładem może być realizowany pod koniec 2012 r. projekt **Międzynarodowa sieć współpracy Województwa Lubelskiego**, współfinansowany ze środków MSZ RP. Projekt ma na celu wzmocnienie współpracy partnerskiej między Województwem Lubelskim a jego regionami partnerskimi za granicą oraz wspólne opracowanie pomysłów na kolejne działania, które mogłyby zostać wdrożone we współpracy z każdym z regionów.
 10. Obecnie, w trakcie realizacji jest projekt opracowania **Transgranicznej Strategii 2013-20**. Zgodnie z głównym założeniem, dokument strategii transgranicznej będzie miał charakter funkcjonalny i będzie stanowić próbę spójnego wypracowania wspólnych z regionami przygranicznymi (tj. Obwodami Lwowskim i Wołyńskim na Ukrainie oraz Brzeskim na Białorusi) celów i priorytetów oraz katalogu najważniejszych przedsięwzięć rozwojowych w perspektywie do 2020 roku, w tym w odniesieniu do nowej edycji Programu Polska-Białoruś-Ukraina).

Województwo Łódzkie

1. Działanie dotyczące współpracy szkół baletowych z Województwa Łódzkiego i obwodu witebskiego.
VI Gala Baletowa w Teatrze Wielkim - w marcu 2011 r. odbyła się wizyta w Łodzi grupy białoruskiej młodzieży z partnerskiego regionu województwa łódzkiego – obwodu witebskiego. Młodzież z Witebskiej Szkoły Artystycznej wystąpiła na Śródmiejskim Forum Kultury, zaś dzień później w wypełnionym po brzegi publicznością Teatrze Wielkim. Młodzi tancerze przedstawili białoruskie tańce narodowe we współczesnej choreografii. Festiwal Choreografii Współczesnej w Witebsku - w listopadzie 2009 i 2010 r. przedstawiciele Województwa Łódzkiego uczestniczyli w XXIII Międzynarodowym Festiwalu Choreografii Współczesnej w Witebsku.
2. Działania dotyczące promocji sposobów zarządzania jednostką samorządową w Polsce – np. wizyta studyjna dziennikarzy z Winnicy (Ukraina).
Przedstawiciele mediów z Obwodu Winnickiego odwiedzili redakcje lokalnej telewizji, gazety i radia. Zapoznali się również z pracą Urzędu Marszałkowskiego w Łodzi. Ukraińscy radiowcy, dziennikarze prasowi i telewizyjni oraz rzecznicy przyjechali do Łódzkiego z zamiarem zapoznania się ze specyfiką pracy mediów, głównie lokalnych, oraz ich współpracą z administracją samorządową. Ukraińscy dziennikarze byli zainteresowani funkcjonowaniem Urzędu Marszałkowskiego i sposobem informowania mediów o wydarzeniach inicjowanych przez samorząd regionalny.
3. Działania dotyczące promocji ram prawnych funkcjonowania samorządu adresowane do młodzieży – np. cykliczne wizyty studentów z Ukrainy i z Rosji.
Goście przyjeżdżają do Polski na zaproszenie Wydziału Organizacji i Zarządzania Politechniki Łódzkiej, a reprezentują Nowogrodzki Uniwersytet Państwowy (Rosja) i Kijowski Instytut Biznesu i Technologii (Ukraina). Studenci w ramach wymiany studenckiej poznają m.in. działalność Łódzką Specjalną Strefę Ekonomiczną i firm działających na jej terenie, a także największe zagraniczne inwestycje na terenie województwa łódzkiego. Ponadto, wizyta w Polsce sprzyja nawiązywaniu kontaktów ze studentami politechniki, poznawaniu kultury i dziedzictwa narodowego¹²⁶.
4. Działania dotyczące promocji odnawialnych źródeł energii – np. propozycja współpracy z jednostkami partnerskimi Województwa Łódzkiego z Ukrainy, złożona przez Instytut Techniki Ciepłej w Łodzi.
Instytut Energetyki na bazie doświadczeń z zakresu aeroakustyki urządzeń, prowadzonych także w Obwodzie Odeskim we współpracy z tamtejszym Ośrodkiem Badawczym, pragnie nawiązać współpracę także z innymi partnerami wschodnimi, zarówno w prowadzeniu prac naukowo-badawczych, jak też dotyczącą budowy urządzeń, bądź oprzyrządowania już istniejących urządzeń, wykorzystujących odnawialne i alternatywne źródła energii.
5. Wizyta studentów z obwodu czerniowieckiego.
W maju 2012 r. Województwo Łódzkie odwiedzili studenci Wydziału Turystyki Uniwersytetu Handlowo-Ekonomicznego w Czerniowcach na Ukrainie - stolicy regionu partnerskiego województwa łódzkiego. Kontakty między uczelniami obejmują m.in. wymianę grup studenckich i wykładowców, udział w konferencjach naukowych, publikację artykułów w uczelnianych czasopismach.
6. Forum Turystyczne w Charkowie.
Region łódzki po raz czwarty zaprezentował się na Międzynarodowym Forum Turystycznym, które odbyło się w Charkowie na Ukrainie. W tegorocznej edycji imprezy wystawienniczej, uczestniczyli wystawcy z Rosji, Łotwy, Korei, Gruzji, Turcji, Włoch, Słowenii i Polski, reprezentowanej przez Województwo Łódzkie i Gdańsk. Na stoisku promocyjnym zaprezentowano ofertę turystyczną skierowaną do gości z Ukrainy: bazę noclegową w regionie, szlaki tematyczne związane m.in. z zabytkami techniki, łowiskami wędkarskimi, a także turystyką konną. Podczas otwarcia imprezy zainaugurowano również wystawę fotografii Sofii Sliusarienko *Łódź oczyma charkowianki*, przygotowaną podczas tegorocznej edycji targów Regiony Turystyczne *Na Styku Kultur*. Tegoroczny udział w charkowskiej imprezie targowej został połączony z prezentacją potencjału edukacyjnego regionu łódzkiego. Na stoisku zaprezentowały się łódzkie uczelnie wyższe – Uniwersytet Łódzki i Politechnika Łódzka. Ukra-

126 Goście odwiedzają Urząd Marszałkowski od czterech lat: 2007 – prezentacje na temat struktury organizacyjnej Urzędu oraz działalności ŁSSE, 2008 – prezentacja na temat tworzenia marki łódzkiej, 2009 – prezentacja na temat współpracy międzynarodowej WŁ oraz działalności Dep. ds. Przedsiębiorczości, 2010 – prezentacja dotycząca RBWŁ w Brukseli, plus prezentacja projektu stworzenia szlaku turystycznego śladami operacji łódzkiej 1914 r.

inicy interesowali się nie tylko kierunkami i specjalnościami, oferowanymi przez łódzkie uczelnie, ale również programami stypendialnymi oferowanym przez polskie i międzynarodowe instytucje, umożliwiającymi im kontynuację studiów w Polsce.

7. Festiwal Strawiński i Ukraina w Łucku.

W dniach 10 – 18 czerwca 2012 r. w obwodzie wołyńskim odbył się Międzynarodowy Festiwal *Strawiński i Ukraina*. Zainteresowanie udziałem w festiwalu okazała Akademia Muzyczna w Łodzi, proponując możliwość wykonania utworów Igora Strawińskiego, kompozytora, mającego polskie korzenie oraz utworów Aleksandra Tansmana – kompozytora, urodzonego w Łodzi, który był zarówno przyjacielem, jak i biografem Strawińskiego. Udział studentów Akademii Muzycznej w Łodzi, jedynej tego typu szkoły artystycznej w Województwie Łódzkim, był doskonałą promocją Województwa Łódzkiego w regionie partnerskim, co może zaowocować nawiązaniem współpracy także w dziedzinie kultury i nauki.

8. Kostiuchnowka. W dniach 16 – 19 sierpnia 2012 r. w ramach XIV edycji Harcerskiej Służby Pamięci na Wołyniu delegacja Województwa Łódzkiego po raz kolejny odwiedziła Kostiuchnowkę, gdzie oddano hołd poległym tam żołnierzom, którzy pod wodzą Józefa Piłsudskiego walczyli o niepodległość Polski.

9. Dzień Niepodległości Ukrainy.

Na zaproszenie władz regionalnych Obwodu Winnickiego (partnera regionalnego Województwa Łódzkiego od 2008 r.) Członek Zarządu Województwa odwiedził w sierpniu 2012 r. Winnicę. Podczas rozmów z przedstawicielami Rady Obwodowej i Administracji Regionalnej omówiono dotychczasowe doświadczenia we wzajemnych kontaktach, a także podkreślono znaczenie następujących dziedzin współpracy: ochrony zdrowia, polityki młodzieżowej, i współpracy samorządów, w tym m.in. wspólne poszukiwanie zewnętrznych źródeł finansowania dla zewnętrznych inicjatyw. W trakcie wizyty, delegacja Województwa Łódzkiego uczestniczyła w uroczystościach 21 rocznicy ogłoszenia przez Ukrainę niepodległości.

10. Instytut Centrum Zdrowia Matki Polki. W Instytucie Centrum Zdrowia Matki Polki, przebywało w ramach dwóch wizyt studyjnych czterech lekarzy z Odeskiej Dziecięcej Kliniki Obwodowej, jednostki podopiecznej Odeskiej Obwodowej Administracji Państwowej. Lekarze odbyli dwutygodniowe praktyki w klinice kardiochirurgii dziecięcej, uczestnicząc w codziennej pracy oddziału, a także asystując w operacjach, zabiegach i badaniach. Pobyt gości obejmował również możliwość zapoznania się z nowoczesną aparaturą diagnostyczną i przeszkolenie w posługiwaniu się nią. Planowane jest kontynuowanie tych działań.

11. Europejskie Forum Gospodarcze (EFG).

W V edycji EFG w dniach 7 – 8 listopada 2012 r. wzięły udział 2 delegacje ukraińskie. Delegację odeską reprezentował Naczelnik Wydziału Integracji Europejskiej Odeskiej Obwodowej Administracji Państwowej, który uczestniczył w panelach: *Media przyszłości* i *Współpraca międzynarodowa i rozwój regionalny*. Ze strony obwodu wołyńskiego, delegacji przewodniczył Wiceminister Obwodu i przedstawiciele lokalnej administracji. Delegacja wołyńska uczestniczyła w wykładach, dotyczących ekologicznego rolnictwa i przetwórstwa owocowo – warzywnego. Ponadto, na zaproszenie Prezesa Izby Rolniczej Województwa Łódzkiego, odbyło się spotkanie, na którym wicegubernator przedstawił stan i potrzeby rolnictwa na Wołyniu, sygnalizując brak firm przetwórczych dla ziemniaków (mąka ziemniaczana pochodzi z importu), hodowli bydła mięsnego i mlecznego oraz chęć stworzenia polsko – ukraińskich firm dla rolnictwa (m.in. budowa przetwórni). Zorganizowane zostało spotkanie z dyrekcją *Zjazdowa Łódzki Rynek Hurtowy S.A.*, zwiedzono magazyny i chłodnie. Strona ukraińska była zainteresowana organizacją centrum handlu hurtowego. Odbyła się także rozmowa z Dyrektorem Lasów Państwowych, dotycząca zalesiania nieużytków i przetwórstwa drewna (z wykorzystaniem trocin na materiał opałowy), a także z Prezesem Zarządu *Centrali Nasiennej* w Sieradzu. Goście ukraińscy uznali, że Forum było bardzo dobrze zorganizowane, że osiągnęli swoje cele i nawiązali kontakty.

12. Obchody XV-lecia Izby Rolniczej Województwa Łódzkiego.

Na zaproszenie, Prezesa Izby Rolniczej Województwa Łódzkiego, 4-osobowa delegacja z Wołynia uczestniczyła, w listopadzie 2012 r. w seminariach i obchodach rocznicowych Izby, która świętowała XV-lecie swojej działalności wspólnie z KRUS-em, obchodzącym XX-lecie swojej działalności w wo-

jewództwie łódzkim. Jubileusz poprzedzało szkolenie nt. *Przyszłość Wspólnej Polityki Rolnej w nowej perspektywie finansowej na lata 2014 – 2020*

13. Wizyta studentów – Fundacja Ferso.

W listopadzie 2012 r. po raz czwarty miała miejsce wizyta studentów z Ukrainy, Mołdowy, Białorusi i Rosji. Przedsięwzięcie zorganizowała Fundacja Edukacji i Rozwoju Społeczeństwa Obywatelskiego FERSO. Gośćmi było dwanaścioro młodych ludzi (20 – 21 lat), którzy zapoznali się z miejscami i ośrodkami ważnymi dla przemian w naszej części Europy, z uwzględnieniem roli administracji i polityki w przemianach – stąd wizyta w Urzędzie Miasta Łodzi. W czasie wizyty studenci dowiedzieli się o współpracy z organizacjami pozarządowymi i współpracy województwa z regionami partnerskimi, z uwzględnieniem priorytetów Partnerstwa Wschodniego.

14. Wizyta parlamentu studenckiego z Winnicy.

10 grudnia 2012 r. Urząd Marszałkowski odwiedzili przedstawiciele parlamentu studenckiego, działającego przy Winnickiej Obwodowej Administracji Państwowej i Winnickiej Radzie Obwodowej. Spotkali się oni z Naczelnikiem Wydziału Partnerstwa Wschodniego i Polityki UE wobec Europy Wschodniej Ministerstwa Spraw Zagranicznych oraz przedstawicielem Departamentu Strategii Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego. Ukraińscy studenci na uczelniach spotkali się także z pracownikami i studentami Politechniki Łódzkiej oraz Uniwersytetu Łódzkiego.

15. Koncert Chopinowski.

W lutym 2013 r. ukraińska pianistka Ethella Czupryk zaprezentowała utwory Fryderyka Chopina w Akademii Muzycznej w Łodzi. Koncert zorganizowano przy współpracy Urzędu Marszałkowskiego Województwa Łódzkiego i Akademii Muzycznej. Koncert był kolejnym przykładem współpracy województwa łódzkiego z obwodem wołyńskim Ukrainy. Wcześniej studenci Akademii Muzycznej w Łodzi brali udział w odbywającym się w Łucku Międzynarodowym Festiwalu im. Strawińskiego. Wraz z pianistką przyjechała również delegacja Wołyńskiej Obwodowej Administracji Państwowej i Filharmonii Wołyńskiej. Podczas dwudniowej wizyty odbyły się robocze spotkania z przedstawicielami regionu łódzkiego i dyrekcją Filharmonii Łódzkiej, dotyczące wspólnych projektów, m.in. udziału w kolejnej edycji festiwalu *Strawiński i Ukraina*.

Województwo Świętokrzyskie

1. Forum Miast Partnerskich Polska-Ukraina. Głównym zadaniem forum było podzielenie się z gośćmi z Ukrainy doświadczeniami z zakresu reformy struktur administracyjnych Polski. Przedsięwzięcie składało się z dwóch płaszczyzn – płaszczyzny „wymiany doświadczeń” (tj. pięciu paneli dyskusyjnych nt.: *Gospodarka i biznes, Reforma administracyjno-terytorialna, Kultura, sport i turystyka, Szkoła wyższa, oświata i nauka oraz Ochrona zdrowia i środowiska*) oraz z płaszczyzny, którą można określić jako „prezentację artystyczną obwodu z Ukrainy”.
2. Polsko-Ukraińska Misja Gospodarcza, podczas której nawiązano współpracę na poziomie samorządów gospodarczych między Staropolską Izbą Przemysłową- Handlową i Winnicką Izbą Przemysłowo-Handlową.
3. Regionalny Program Kulturalno-Gospodarczy. Projekt składał się z dwóch równolegle realizowanych części, tj.: I – Prezentacji Ogólnoregionalnej i II – Misji Gospodarczej.
4. Seminarium szkoleniowe dot. zasad prawnych funkcjonowania gmin, powiatów, regionów i miast. Reprezentantom regionu winnickiego przedstawione zostały m.in. zagadnienia wykorzystania funduszy strukturalnych w regionie.
5. Projekt pn. Opracowanie strategii współpracy partnerskich jednostek terytorialnych obwodu winnickiego i województwa świętokrzyskiego. Część polska projektu współfinansowana była ze środków Fundacji im. Stefana Batorego w ramach Programu Wschód-Wschód: *Partnerstwo bez granic*, a część ukraińska z Fundacji Sorosa. Dzięki realizacji projektu opracowany został modelowy tekst strategii współpracy jednostek terytorialnych obu regionów. Dodatkowo, każde z partnerstw jednostek terytorialnych przygotowało własne dokumenty strategiczne. Wyciągi ze strategii lokalnych zamieszczone zostały w strategii modelowej i stanowią przykłady dobrych praktyk.

6. Obchody 50-lecia współpracy (rok 2008). Hasło przewodnie roku jubileuszowego - *Świętokrzyskie – Winniczyzna, dwa regiony - jedno serce*. Obchodom roku jubileuszowego towarzyszył szereg imprez i wydarzeń o wymiarze kulturalnym, naukowym i sportowym realizowanych na terenie Województwa Świętokrzyskiego i Obwodu Winnickiego.
7. Projekt w ramach programu polskiej pomocy zagranicznej Ministerstwa Spraw Zagranicznych pn. *Agroturystyka szansą rozwoju obwodu winnickiego*. Tematyka projektu była uwarunkowana trwającymi wówczas na Ukrainie konsultacjami projektu ustawy dotyczącej turystyki wiejskiej na Ukrainie. Partnerami w projekcie byli: Administracja Państwowa Obwodu Winnickiego na Ukrainie – wieloletni partner województwa świętokrzyskiego i organizacja pozarządowa Związek na Rzecz Rozwoju Turystyki Wiejskiej na Ukrainie.
8. Projekt *Europejskie doświadczenia w budowaniu społeczeństwa obywatelskiego oczami dziennikarzy*. W trakcie projektu realizowanego przez Międzynarodowe Stowarzyszenie Ukraina-Polska-Niemcy 22-osobowa grupa przedstawicieli winnickich dziennikarzy i urzędników zapoznała się z działalnością lokalnych mass mediów – Radia Kielce i Gazety Wyborczej.
9. Seminarium *Małe Partnerstwo Wschodnie* organizowane w Brukseli przez Dom Polski Wschodniej w Brukseli, platformę współpracy pomiędzy regionami Polski Wschodniej, w tym woj. świętokrzyskiego, oraz Ambasadę Rzeczypospolitej Polskiej w Królestwie Belgii. Seminarium towarzyszyła wizyta studyjna w Komisji Europejskiej w Dyrekcji Generalnej RELEX, Stałych Przedstawicielstwach Rzeczypospolitej Polskiej i Republiki Ukrainy przy UE. W przedsięwzięciu, poza przedstawicielami regionów Polski Wschodniej, tj. województw: lubelskiego, podkarpackiego podlaskiego, świętokrzyskiego i warmińsko-mazurskiego, uczestniczyli przedstawiciele regionów partnerskich poszczególnych województw głównie z Ukrainy i Białorusi. Celem inicjatywy były: prezentacja efektów współpracy poszczególnych województw ze swoimi partnerami ze Wschodu, wymiana doświadczeń i wypracowanie propozycji wspólnych działań na rzecz rozwoju Partnerstwa Wschodniego.
10. Forum Inwestycyjne Winniczyzna – biznes w centrum Ukrainy. Organizatorami Forum byli: Winnicka Obwodowa Administracja Państwowa i Rada Obwodu Winnickiego. Celem inicjatywy było: zapoznanie uczestników rynku inwestycyjnego z możliwościami i perspektywami regionu świętokrzyskiego, zapoznanie z inwestycyjnymi propozycjami, nawiązanie bezpośrednich kontaktów biznesowych.
11. Koncert *Podolski korowaj i pieśń słowika przyjmij, Europo, w darze od Ukrainy*. Koncert solistów i zespołów z obwodu winnickiego zorganizowano w Wojewódzkim Domu Kultury w Kielcach. Grupom artystycznym towarzyszyli dziennikarze z mass mediów z obwodu winnickiego.
12. Międzynarodowa konferencja naukowa z zakresu dialogu międzykulturowego. Konferencję zorganizowano w siedzibie Muzeum Dialogu Kultur, oddziale Muzeum Narodowego w Kielcach. W konferencji uczestniczyli m.in. przedstawiciele środowisk naukowych, działacze i pracownicy sektora pozarządowego i samorządowego z województwa świętokrzyskiego, Krakowa, Warszawy, Obwodu Winnickiego (Ukraina), Regionu Centralnej Finlandii (Republika Finlandii), Regionu Komarom-Esztergom (Węgry) oraz miasta Gotha (Niemcy). Wystąpienia zostały pogrupowane na następujące panele: *Historia i pamięć, Nośniki wspólnego dziedzictwa, Edukacja i badania oraz Perspektywy współpracy*. Inicjatywa współfinansowana była ze środków Ministerstwa Spraw Zagranicznych RP w ramach mechanizmu wsparcia obywatelskiego i samorządowego wymiaru polityki zagranicznej, instrument *Małe projekty wspólne MSZ i samorządu*
13. Wspólna konferencja poświęcona wymianie doświadczeń w obszarze współpracy jednostek terytorialnych województwa świętokrzyskiego i obwodu winnickiego. Konferencja, zorganizowana w Kielcach, dotyczyła możliwości i form aktywizacji współpracy pomiędzy jednostkami terytorialnymi obu regionów. W konferencji uczestniczyli również przedstawiciele Ministerstwa Spraw Wewnętrznych, Ambasady Ukrainy w Warszawie, Ministerstwa Spraw Zagranicznych RP. Ponadto, grupa samorządowców z Ukrainy uczestniczyła w szkoleniu nt. metodologii tworzenia strategii rozwoju, jej struktury oraz kompatybilności z nadrzędnymi dokumentami programowymi, jak również zasad i źródeł finansowania strategii rozwoju.

WSPÓŁPRACA W OBSZARACH PLATFORM TEMATYCZNYCH PW¹²⁷

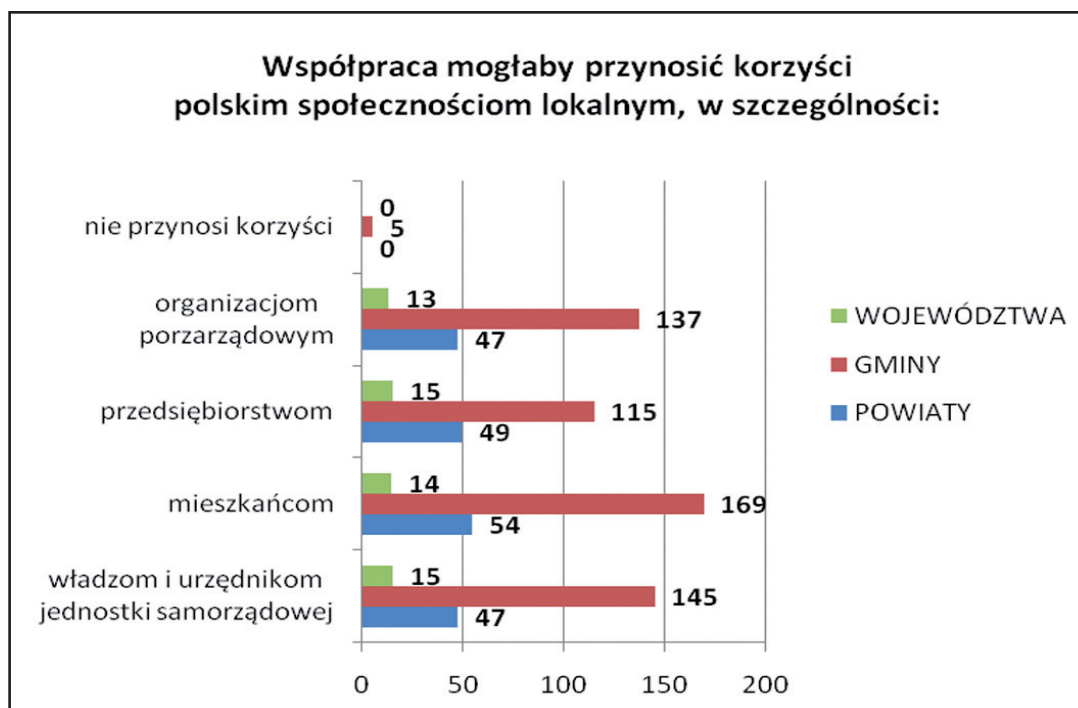
Chociaż przedstawiciele JST nie są bezpośrednimi uczestnikami prac w poszczególnych Platformach Tematycznych PW, to jednak dokonany przez nie wybór obszarów aktywności i współpracy z podmiotami zagranicznymi odzwierciedla główne założenia i pole zainteresowań struktur Partnerstwa. Z przeprowadzonego badania ankietowego wynika, że największą dynamikę obserwuje się w obszarach wchodzących w zakres funkcjonowania Platformy 4, a następnie Platformy 2 i 1. Co do Platformy 3, to jej zakres przedmiotowy, dotyczących wspólnych działań w sferze bezpieczeństwa energetycznego, okazał się najmniej popularny.

To samo badanie dowodzi jednak, że przedstawiciele JST, udzielając odpowiedzi na pytania ankietowe, zazwyczaj nie kojarzyli obszarów działań reprezentowanych jednostek z zakresem tematycznym Platform PW. Można zatem wnioskować, że niewystarczająca znajomość zagadnień o charakterze międzynarodowym, osłabia możliwość „oddolnego” wpływania na rozwój polityki sąsiedztwa w jej regionalnym wymiarze. A przecież, lokalne obserwacje rzeczywistości, potrzeby społeczności lokalnych definiują priorytetowe sfery działalności, a to z kolei stanowi doskonały komunikat i jest zarazem impulsem do opracowywania nowych kierunków merytorycznych i priorytetów działalności na poziomie unijnym. To JST, obserwując potrzeby swoich regionów, mają możliwość pośredniego kształtowania regionalnego wymiaru PW, „uzbrajając” w odpowiednie argumenty swoje organizacje przedstawicielskie, chociażby Komitet Regionów, będący ich pełnoprawnym reprezentantem w Platformach PW.

KORZYŚCI I POTENCJAŁ WSPÓŁPRACY DLA SPOŁECZNOŚCI LOKALNYCH

Wykres 11

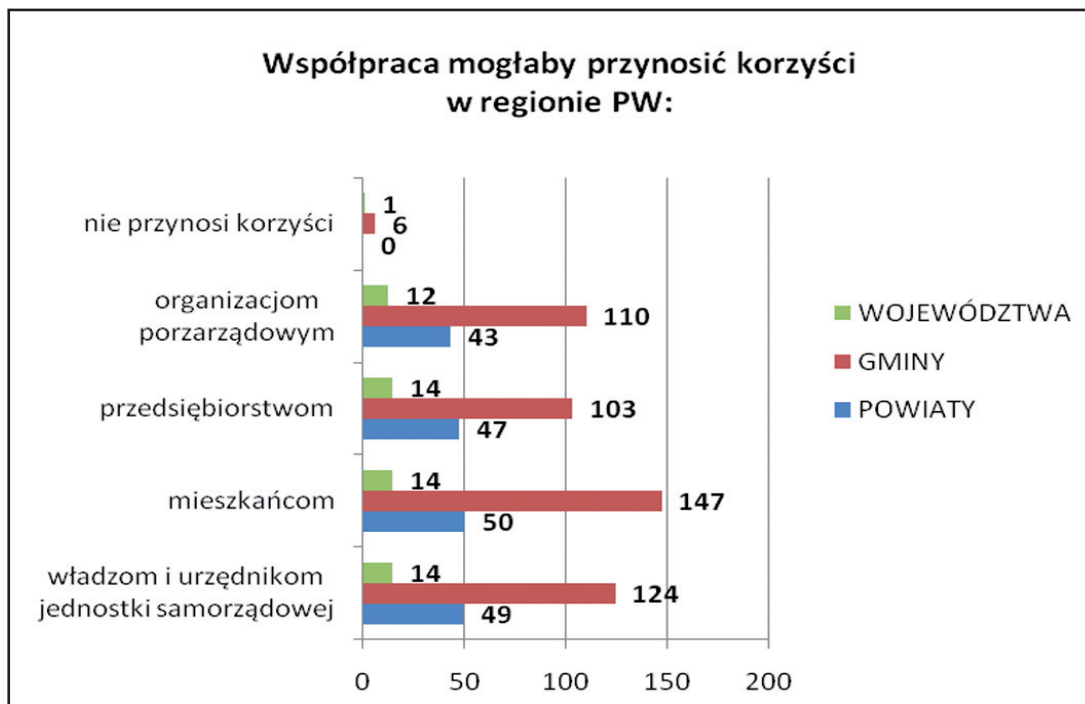
BENEFICJENCI WSPÓŁPRACY Z KRAJAMI PW W POLSKICH SPOŁECZNOŚCIACH LOKALNYCH¹²⁸

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników ankiet.

127 Pytanie skierowano do respondentów, którzy zadeklarowali współpracę międzynarodową.

128 Pytanie skierowano do respondentów, którzy zadeklarowali współpracę międzynarodową.

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników ankiet.

Współpraca międzynarodowa stanowi jeden z instrumentów, za pomocą którego samorząd terytorialny realizuje postawione przed nim zadania. Ankietowani uznali, że wiele rodzajów konkretnych działań służy zaspokajaniu potrzeb społeczności lokalnych po obu stronach granicy (np. realizacja projektów infrastrukturalnych). Nic więc dziwnego, że jako beneficjenci współpracy zarówno po stronie polskiej, jak i państw PW są wskazywani mieszkańcy (223 wskazania łącznie dla gmin i powiatów oraz 14 ankietowanych województw).

Wizyty władz lokalnych i regionalnych, wymiana doświadczeń i dobrych praktyk, niewątpliwie korzystnie wpływają na kwalifikacje i know-how urzędników. Możliwość przedyskutowania wspólnych lub podobnych problemów, wspólne szkolenia, warsztaty stają się okazją nie tylko do nawiązania kontaktów, które w przyszłości mogą zaowocować wspólnymi przedsięwzięciami, ale również stanowią istotny przepływ wiedzy praktycznej. Nie bez znaczenia jest też efekt promocyjny, możliwość zaprezentowania własnego potencjału i specyfiki. Jest to bowiem ważny krok w procesie włączania polskich i wschodnich władz regionalnych i lokalnych w struktury międzynarodowej współpracy. Łącznie 192 JST na poziomie gmin i powiatów i 15 województw uwzględnionych w badaniu uznały współpracę z podmiotami z państw PW za korzystną dla polskich władz i urzędników jednostek samorządowych, natomiast 173 gmin i powiatów oraz 14 województw uznały ją za korzystną dla partnerów z PW. Istotną rolę we współpracy międzynarodowej samorządów odgrywają organizacje pozarządowe. 184 respondentów z gmin i powiatów oraz 13 JST na poziomie województw uznało współpracę z podmiotami z państw PW za korzystną dla trzeciego sektora w Polsce, natomiast korzyści dla organizacji pozarządowych w państwach PW dostrzegło 153 badanych i 12 ankietowanych województw.

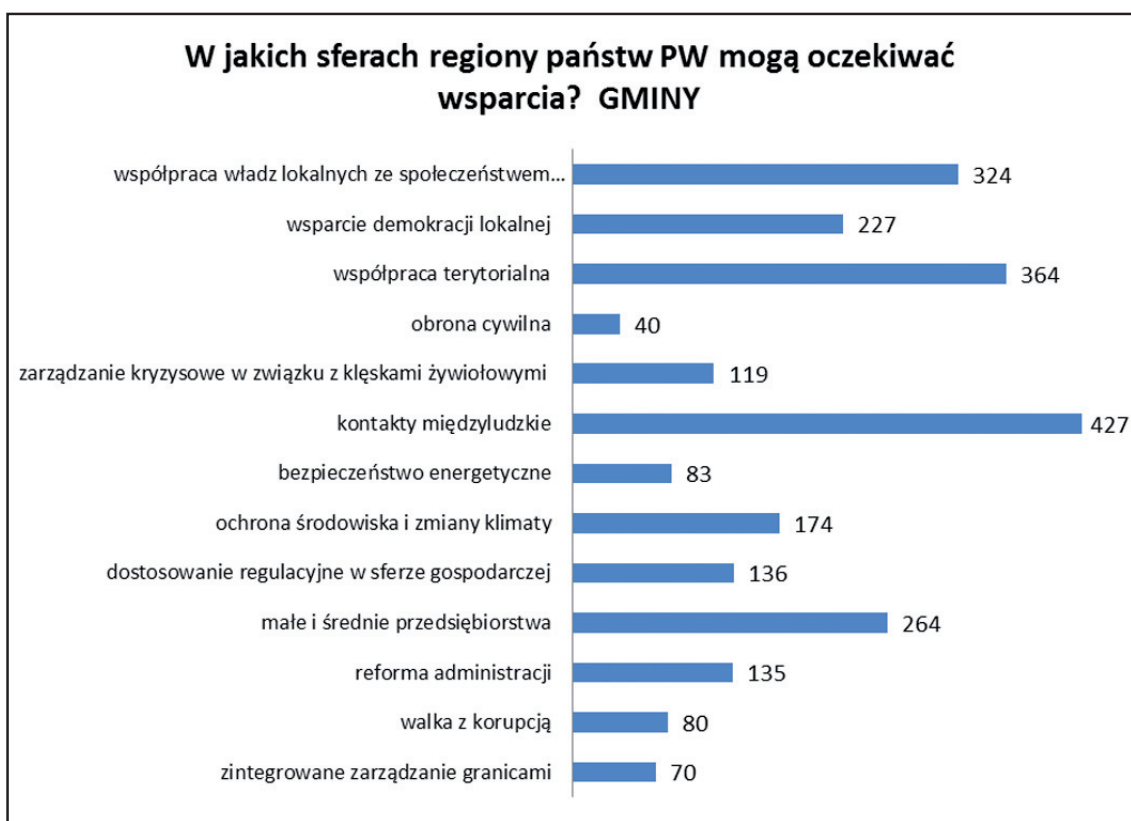
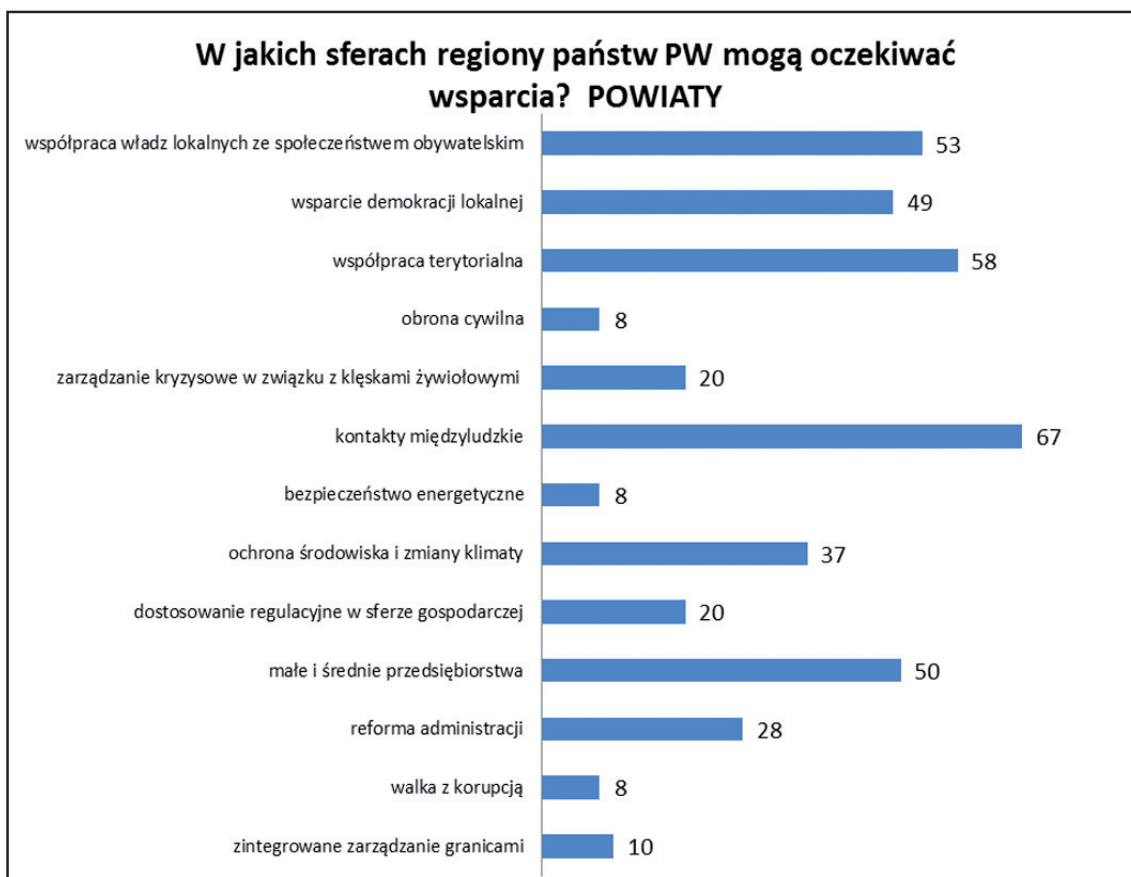
Współpraca władz lokalnych i regionalnych tworzy także, po obu stronach, przyjazne środowisko dla powstawania nowych kontaktów handlowych i gospodarczych, nawet jeśli gospodarka nie jest bezpośrednim przedmiotem tej współpracy. Przedsiębiorcy szukający nowych partnerów na terenie współpracującej jednostki nie są anonimowi i mogą liczyć na przychylne przyjęcie. Należy zauważyć, że z wypowiedzi ankietowanych wynika, że prawidłowość ta działa w dwie strony. Niektóre JST wskazywały, że współpraca lokalnych przedsiębiorców ze wschodnimi partnerami stała się impulsem do nawiązania współpracy samorządowej. Współpraca z podmiotami z państw PW jest zatem postrzegana jako źródło korzyści zarówno dla samego samorządu lokalnego, jak i dla społeczności lokalnej. Tworzy przyjazne otoczenie gospodarcze i wspomaga rozwój społeczeństwa obywatelskiego. Jedynie 5 JST wyraziło pogląd, że współpraca nie przynosi korzyści stronie polskiej, natomiast 6 JST na poziomie powiatów i gmin oraz 1 województwo uznało ją za bezowocną w odniesieniu do partnerów z PW.

¹²⁹ Pytanie skierowano do respondentów, którzy zadeklarowali współpracę międzynarodową.

POŻĄDANE DZIEDZINY WSPARCIA DLA PAŃSTW PW PRZEZ POLSKIE JST

Wykres 13

POŻĄDANE DZIEDZINY WSPARCIA DLA PAŃSTW PW PRZEZ POLSKIE JST¹³⁰

130 Pytanie skierowano do wszystkich respondentów.

W jakich sferach regiony państw PW mogą oczekiwać wsparcia? WOJEWÓDZTWA

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników ankiet.

Dla nawiązania współpracy jest konieczne nie tylko zdefiniowanie własnych potrzeb (potrzeb własnej społeczności lokalnej), ale również identyfikacja potrzeb potencjalnego partnera. Polskie JST zostały zatem zapytane o ich opinię co do oczekiwanych przez podmioty z państw PW obszarów wsparcia. Na pytanie o pożądane dziedziny współpracy z państwami PW przez polskie JST, odpowiedzi udzielali również tacy respondenci, którzy nie prowadzą współpracy międzynarodowej, w tym współpracy z państwami PW. Jeśli chodzi o obszary, w jakich kraje PW mogą oczekiwać wsparcia ze strony polskich partnerów, respondenci zarówno na poziomie powiatów i gmin oraz województw wskazali, na pierwszych pięciu miejscach pod względem ilości wskazań, te same dziedziny współpracy.

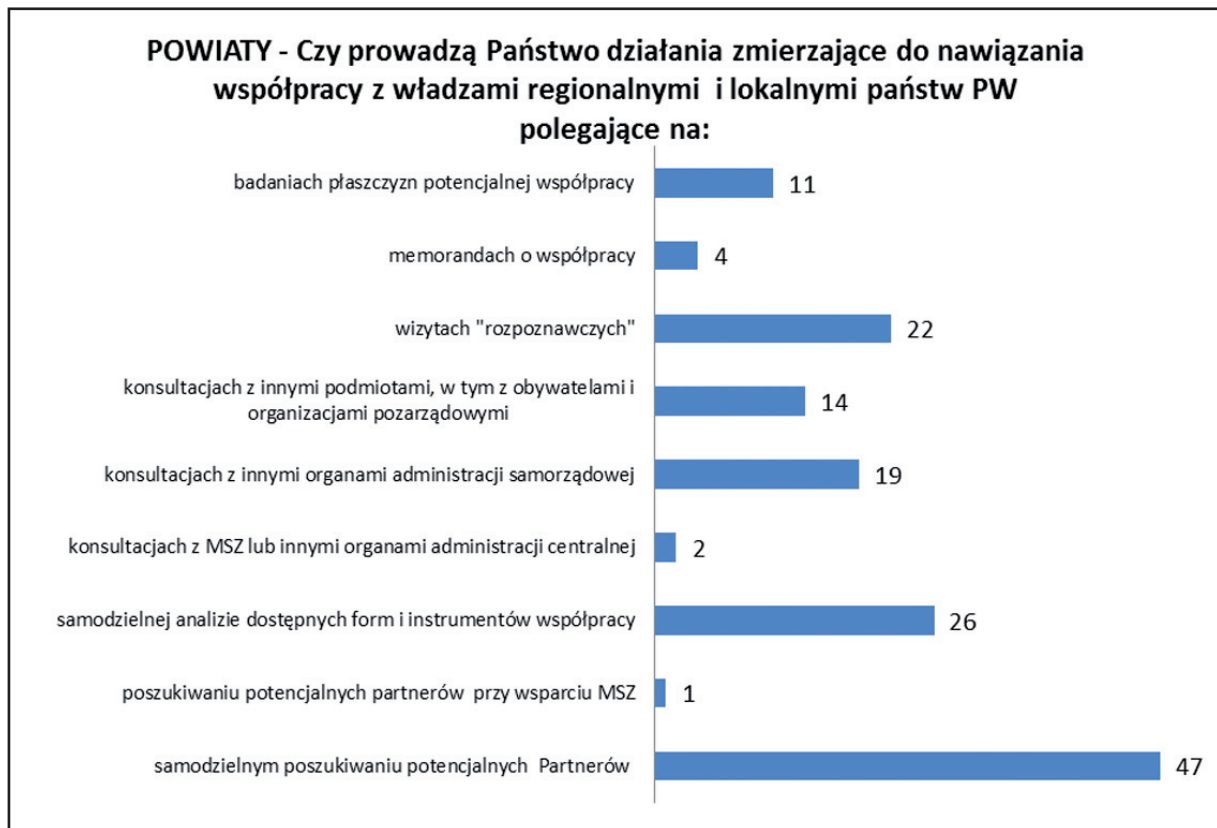
Jednym z najczęściej wskazywanych obszarów są *kontakty międzyludzkie* (59,8% powiatów, 53,2% gmin i 80% województw), następnie *współpraca władz lokalnych ze społeczeństwem obywatelskim* (47,3% powiatów, 40,3% gmin i 80% województw), *małe i średnie przedsiębiorstwa* (44,6% powiatów, 32,9% gmin i 93,3% województw), *współpraca terytorialna* (51,8% powiatów, 45,3% gmin i 60% województw) oraz *wsparcie demokracji lokalnej* (43,8% powiatów, 28,3% gmin i 80% województw). Ponadto, województwa wskazały *reformę administracji*, jako istotną dziedzinę (86,7%).

Najrzadziej zaś, jako obszary, w których partnerzy PW mogą oczekiwać wsparcia były wymieniane: obrona cywilna, walka z korupcją oraz bezpieczeństwo energetyczne.

ZAINTERESOWANIE I MOŻLIWOŚCI REALIZACJI WSPÓŁPRACY Z PAŃSTWAMI PW

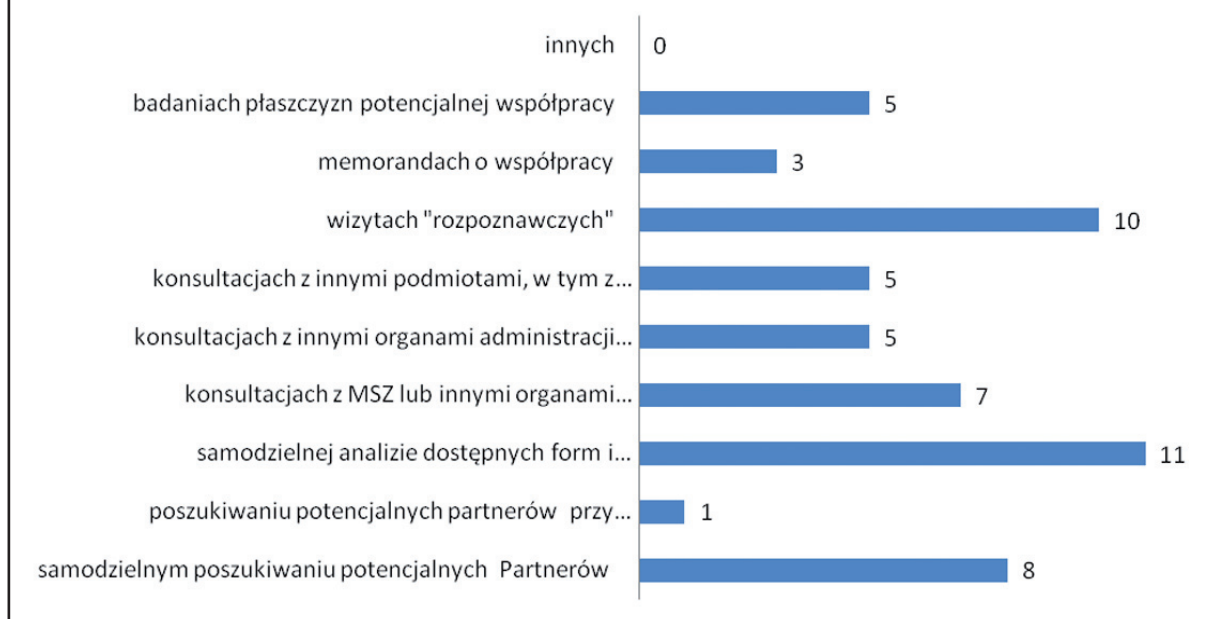
Wykres 14

DZIAŁANIA JST MAJĄCE NA CELU NAWIĄZANIE WSPÓŁPRACY Z PARTNERAMI W PAŃSTWACH PW¹³¹

¹³¹ Pytanie skierowano do wszystkich respondentów.

WOJEWÓDZTWA - Czy prowadzą Państwo działania zmierzające do nawiązania współpracy z władzami regionalnymi i lokalnymi państw PW polegające na:

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników ankiet.

Zarówno, tak na poziomie gmin i powiatów, poszukiwanie potencjalnych partnerów odbywa się najczęściej samodzielnie. W odniesieniu do działań podejmowanych w celu nawiązywania współpracy zarówno gminy, jak i powiaty realizują najczęściej *samodzielne poszukiwanie partnerów* (powiaty - 42%, gminy - 17,6%), a *kolejną samodzielną analizę dostępnych form i instrumentów współpracy* (powiaty - 23,2%, gminy 12%), i *wizyty „rozpoznawcze”* (powiaty - 19,6%, gminy - 10,1%). Istotne znaczenie mają także *konsultacje z innymi organami administracji samorządowej* (powiaty - 17%, gminy - 13,4%). JST, zarówno na poziomie powiatów, jak i gmin, niemal nie konsultują się z MSZ lub innymi organami administracji centralnej (powiaty - 1,8%, gminy - 0,9%), ani też nie poszukują partnerów przy wsparciu MSZ (jedno wskazanie przez respondenta reprezentującego powiaty i 1,2% respondentów z gmin). Nieco inaczej przedstawia się to w przypadku, województw: najczęstszymi formami są tutaj: *samodzielna analiza dostępnych form i instrumentów współpracy* (73,3%) oraz *wizyty „rozpoznawcze”* (66,7% wskazań), a kolejno *samodzielne poszukiwanie potencjalnych partnerów* (53,3%) oraz *konsultacje MSZ lub innymi organami administracji centralnej* (46,7%).

Współpraca międzynarodowa stanowi proces i nie jest zjawiskiem statycznym. Aktywność międzynarodowa wymaga nie tylko utrzymywania i pogłębiania istniejących kontaktów, ale również nawiązywania nowych. Biorąc pod uwagę stosunkowo wąski zakres współpracy na poziomie gmin, warto przeanalizować działania podejmowane przez JST w celu zidentyfikowania potencjalnych partnerów. W niewielu przypadkach, JST zwracają się o pomoc w tym zakresie do Ministerstwa Spraw Zagranicznych. JST również analizują samodzielnie dostępne formy i instrumenty współpracy. W przypadku województw, istotny instrument rozwijania współpracy stanowią wizyty rozpoznawcze, które zostały wskazane przez 10 województw. Niewątpliwie, bezpośredni kontakt z potencjalnym partnerem stanowi okazję kompleksowego przedyskutowania przyszłej współpracy, które nie jest możliwe przy zastosowaniu innych metod komunikacji. Wiąże się to jednak, zwłaszcza w odniesieniu do partnerów oddalonych geograficznie z dużymi kosztami. Dlatego na poziomie gmin i powiatów udział tego typu działań w rozwijaniu współpracy jest niższy niż na szczeblu wojewódzkim.

JST korzystają również z mechanizmu konsultacji, choć ich udział w rozwijaniu współpracy nie jest wysoki – konsultacje z innymi podmiotami, w tym z obywatelami i organizacjami pozarządowymi, innymi organami administracji samorządowej oraz MSZ lub innymi organami administracji centralnej deklaruje 5 województw. JST na poziomie gmin i powiatów najczęściej konsultują się z innymi organami administracji samorządowej, rzadziej z innymi podmiotami, w tym z obywatelami i organizacjami pozarządowymi, natomiast niemal w ogóle nie konsultują się z MSZ lub innymi organami administracji centralnej. Memoranda o współpracy jako instrument sformalizowania wstępnego etapu kooperacji jest niezwykle rzadko stosowany przez polskie JST.

132 Pytanie skierowano do wszystkich respondentów.

Jakie utrudnienia napotyka Państwo w nawiązaniu lub realizacji współpracy? - WOJEWÓDZTWA

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników ankiet.

Współpraca międzynarodowa przynosi korzyści nie tylko szeroko rozumianym społecznościom lokalnym i ich reprezentantom/władzom, ale również stawia przed nimi szereg wyzwań: finansowych, kadrowych, organizacyjnych i innych. Poziom trudności realizacji przedsięwzięć międzynarodowych i stopień jej skomplikowania sprawiają, że część respondentów ma trudności z identyfikacją utrudnień. Dotyczy to przede wszystkim gmin. Na inne niż wymienione w ankiecie wskazało 4,5% powiatów i 2,5% gmin - nie sprecyzowano jednak o jakie utrudnienia chodzi, natomiast odpowiedzi „trudno powiedzieć” udzieliło 8% powiatów i 14,1% gmin. Brak utrudnień w prowadzeniu współpracy zadeklarowało tylko 4 respondentów na poziomie powiatów i 9 respondentów na poziomie gmin.

Współpraca międzynarodowa stanowi dla JST poważne wyzwanie finansowe. Można powiedzieć, że stanowi ona, na wstępnym etapie, pewnego rodzaju inwestycję, z której profity będą widoczne dopiero po pewnym czasie. Znakomita większość ankietowanych na wszystkich poziomach wskazała niewystarczające środki finansowe, jako utrudnienie współpracy. Według danych z 112 powiatów i 803 gmin *niewystarczające środki finansowe*, są zdecydowanie główną przeszkodą w rozwijaniu współpracy międzynarodowej dla 75% powiatów i 56,9% gmin. Co interesujące 93,3% ankietowanych województw wskazuje na to utrudnienie w prowadzeniu współpracy. Należy zwrócić uwagę, że niewystarczające środki finansowe mogą warunkować również inne utrudnienia np. trudności kadrowe, brak możliwości szkolenia urzędników i w konsekwencji ograniczone możliwości samodzielnego pozyskiwania informacji o dostępnych instrumentach współpracy.

Gminy i powiaty wskazują także na trudności w dostępie do informacji. Brak informacji o możliwych instrumentach współpracy deklaruje 21,4% powiatów i 18,6% gmin. Natomiast *lukę informacyjną dotyczącą prawnych uwarunkowań podjęcia i prowadzenia współpracy zadeklarowało 16,9% gmin i 13,4% powiatów*. Ten rodzaj utrudnień został wskazany również przez 3 województwa.

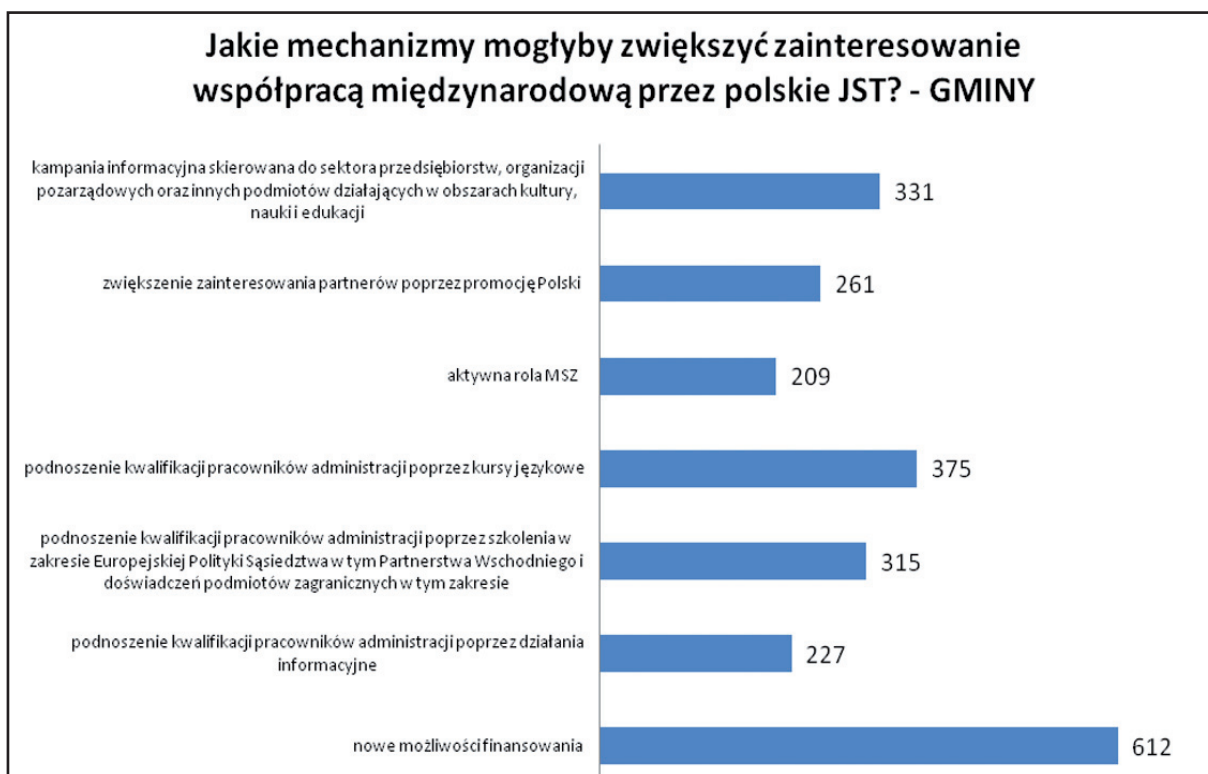
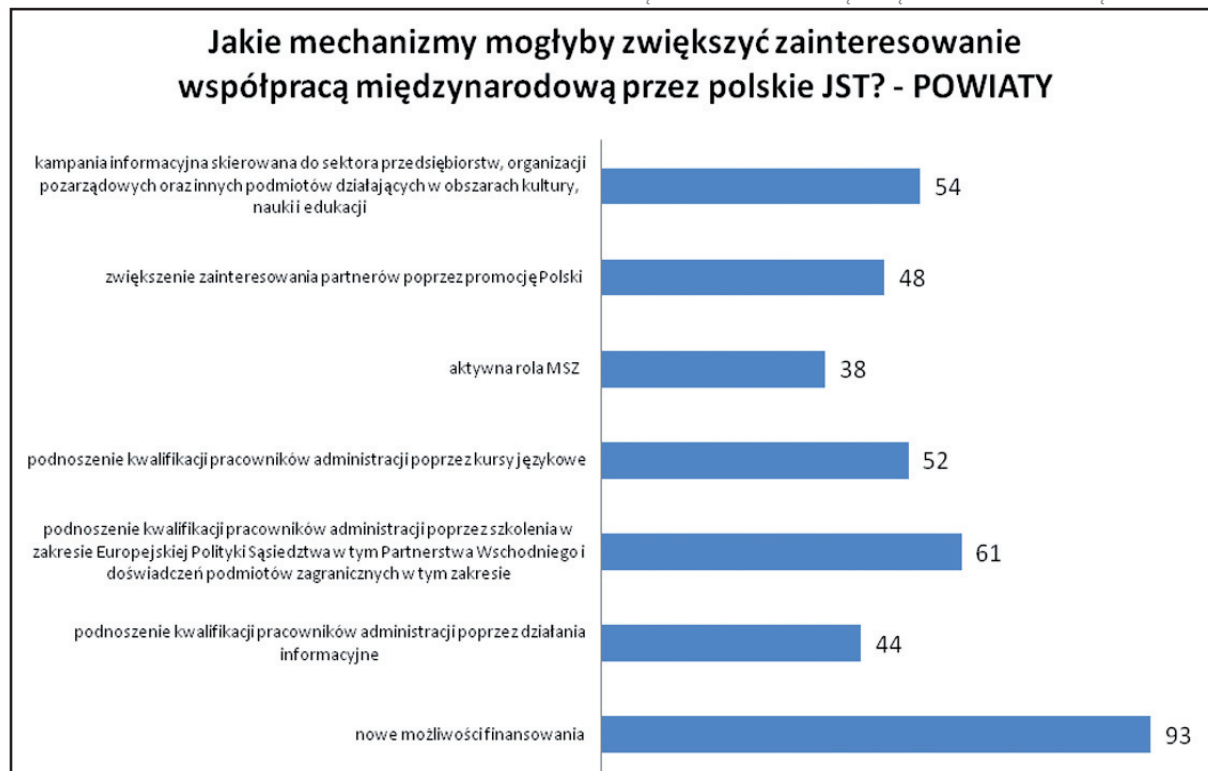
Kolejny rodzaj utrudnień obejmuje trudności kadrowe oraz niedostatecznie wysokie kompetencje pracowników, które zostały wskazane odpowiednio przez 13,4% powiatów oraz 18,6% gmin. Pewnym utrudnieniem, dla gmin i powiatów, jest kadencyjność władz i co za tym idzie, brak ciągłości reprezentacji na poziomie międzynarodowym. Trudności w zidentyfikowaniu potencjalnych partnerów wskazało 46,7% województw oraz 11% gmin i 14,3% powiatów. Okazuje się, że nawet po przewyciężeniu tej przeszkody współpraca nie zawsze dochodzi do skutku z powodu braku zainteresowania potencjalnego partnera, na co wskazało również

20% województw oraz 11% gmin i 14,3% powiatów. Na utrudnienia organizacyjno-administracyjne, wynikające z polskiego prawa, zwróciło uwagę jedynie 20 % województw oraz 8,5% gmin i 8% powiatów. Żadne z województw nie wskazało braku wsparcia ze strony administracji centralnej za przeszkodę utrudniającą współpracę, natomiast w przypadku gmin i powiatów to utrudnienie jest wskazywane przez odpowiednio: 10% i 12,5% .

MECHANIZMY, UŁATWIAJĄCE POTENCJALNIE WSPÓŁPRACĘ MIĘDZYNARODOWĄ W OCENIE GMIN, POWIATÓW I WOJEWÓDZTW¹³³

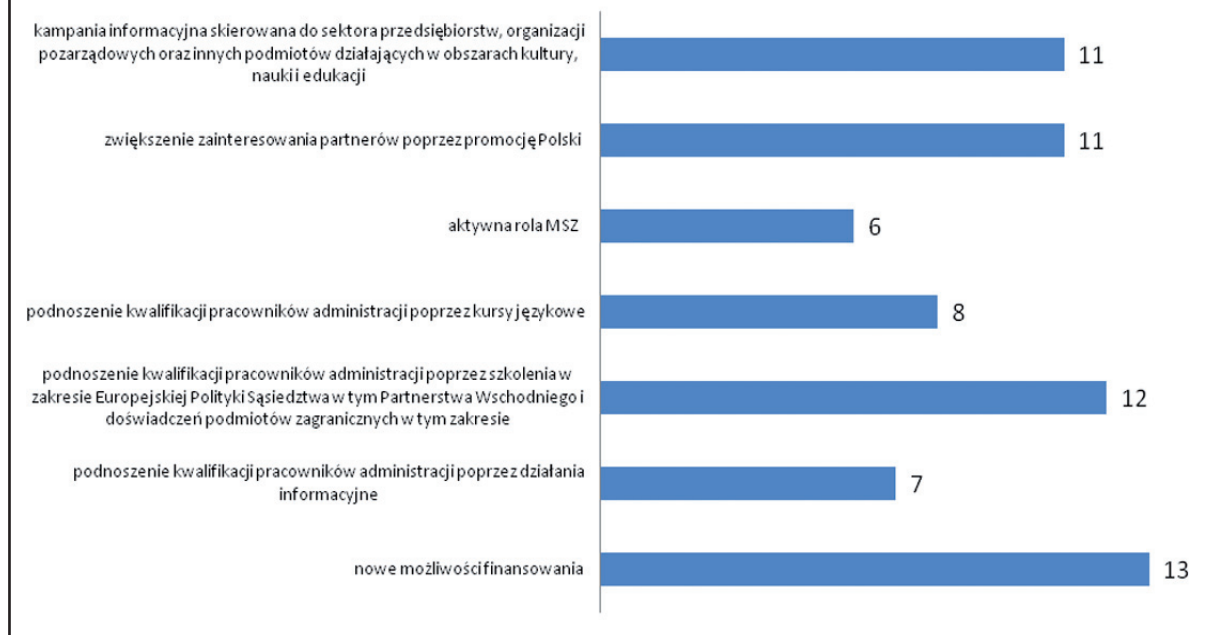
Wykres 16

MECHANIZMY WSPÓŁPRACY POTENCJALNIE UŁATWIAJĄCE WSPÓŁPRACĘ MIĘDZYNARODOWĄ

¹³³ Pytanie skierowano do wszystkich respondentów.

Jakie mechanizmy mogłyby zwiększyć zainteresowanie współpracą międzynarodową przez polskie JST? - WOJEWÓDZTWA

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników ankiet.

Mechanizmy, które zdaniem ankietowanych mogłyby ułatwić współpracę międzynarodową, stanowią dopełnienie obrazu warunków w jakich jest ona inicjowana i prowadzona. Co oczywiste, biorąc pod uwagę wskazywane wcześniej utrudnienia, najczęściej są wymieniane *nowe możliwości finansowania* (86,7% województw, wśród powiatów - 83%, wśród gmin - 76,2%). Ponadto, badani wskazywali na *podnoszenie kwalifikacji pracowników administracji poprzez szkolenia w zakresie Europejskiej Polityki Sąsiedztwa w tym Partnerstwa Wschodniego i doświadczeń podmiotów zagranicznych w tym zakresie* (80% województw, powiaty - 54,5%, gminy - 39,2%), *podnoszenie kwalifikacji pracowników administracji poprzez kursy językowe* (53,3% województw, powiaty - 46,4%, gminy 46,7%) oraz *kampanię informacyjną skierowaną do sektora przedsiębiorstw, organizacji pozarządowych oraz innych podmiotów działających w obszarach kultury, nauki i edukacji* (73,3% województw, powiaty - 48,2%, gminy - 41,2%).

Zarówno w przypadku gmin i powiatów, jak i województw najmniej wskazań uzyskały *podnoszenie kwalifikacji pracowników administracji poprzez działania informacyjne* (46,7% województw, powiaty - 39,3%, gminy - 28,3%) oraz *aktywna rola MSZ* (40% województw, powiaty - 33,9%, gminy - 26%).

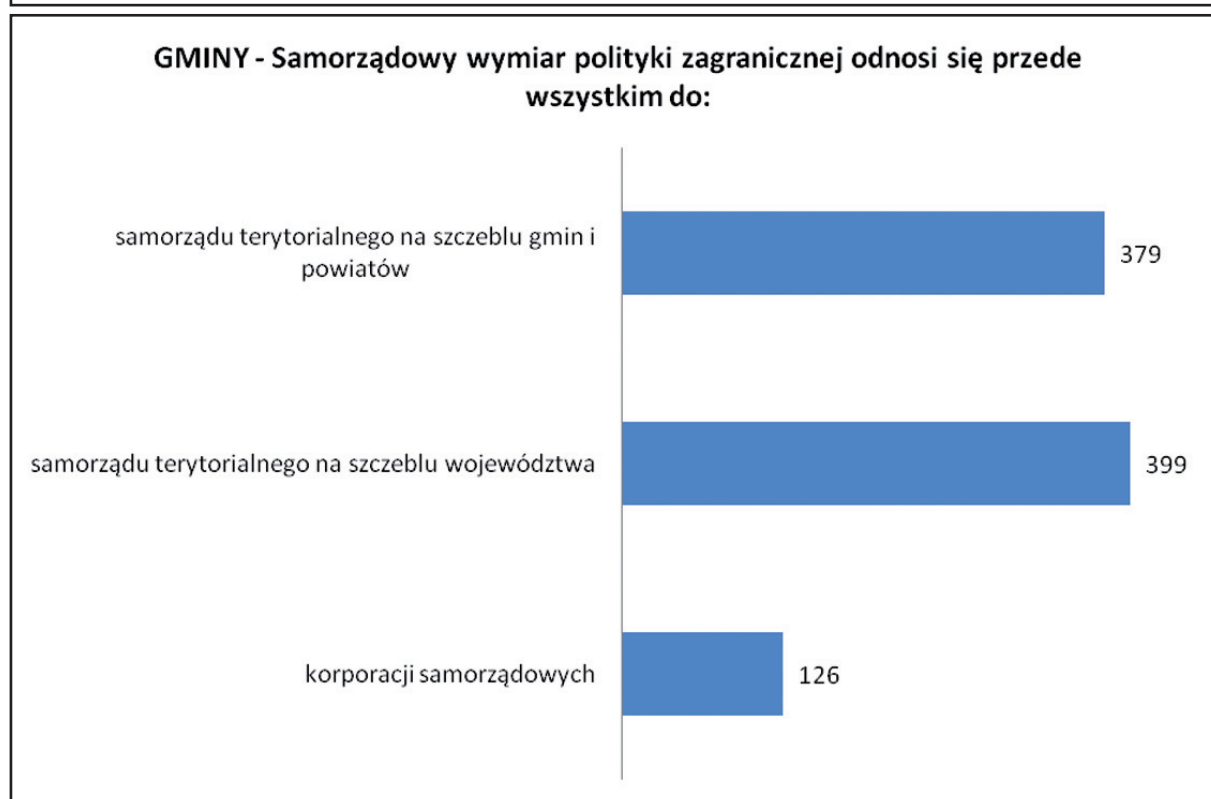
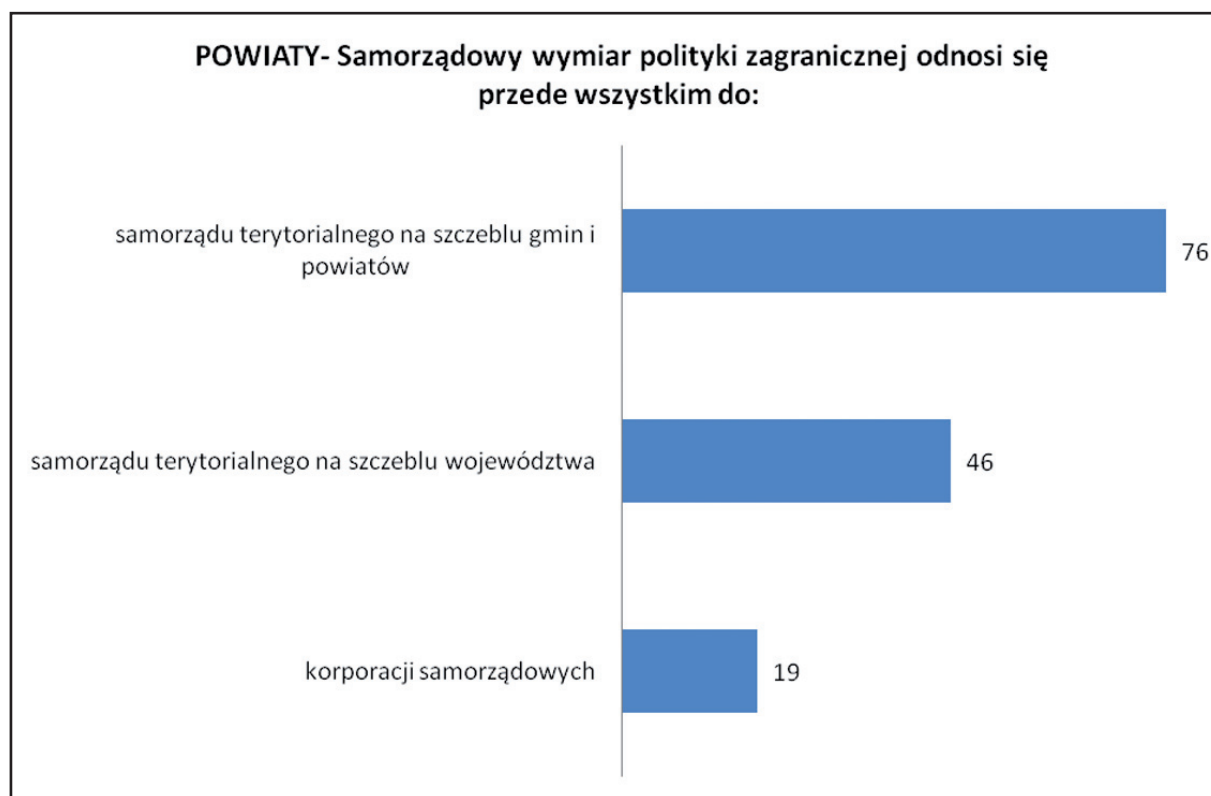
SAMORZĄD TERYTORIALNY A POLITYKA ZAGRANICZNA

W przeprowadzonym badaniu ankietowym zapytano polskie JST, czy postrzegają siebie jako aktorów na arenie międzynarodowej w kontekście samorządowego wymiaru polityki zagranicznej, akcentowanego przez Rząd w Priorytetach Polskiej Polityki Zagranicznej na lata 2012-2016 oraz o rolę MSZ we współpracy z samorządami w tej dziedzinie.

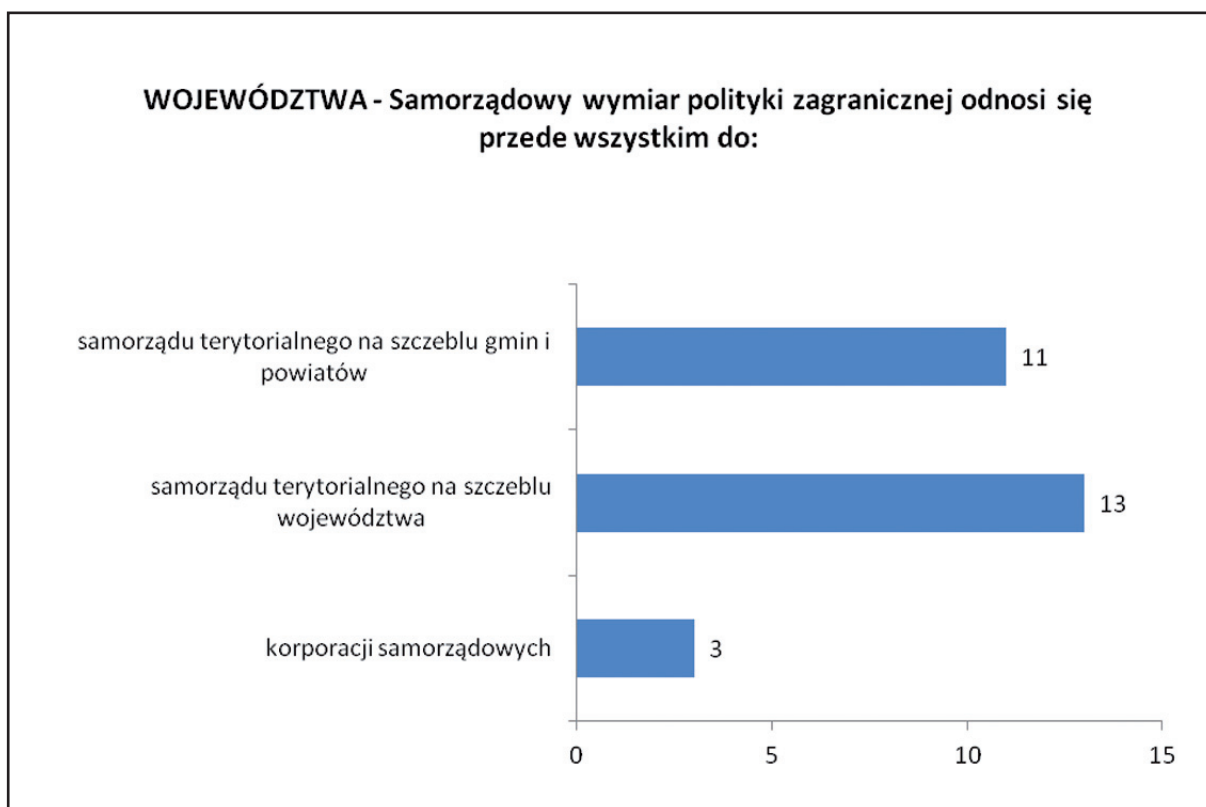

Wykres 17

SAMORZĄDY TERYTORIALNE I ICH STOWARZYSZENIA JAKO AKTORZY POLITYKI ZAGRANICZNEJ W OPINII POWIATÓW, GMIN I WOJEWÓDZTW¹³⁴

134 Pytanie skierowano do wszystkich respondentów.

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników ankiet.

Pytanie dotyczące samorządów terytorialnych i ich stowarzyszeń jako aktorów polityki zagranicznej skierowano do wszystkich respondentów. W ocenie powiatów samorządowy wymiar polityki zagranicznej odnosi się przede wszystkim do samorządu terytorialnego na poziomie gmin i powiatów (67,9%), zaś w ocenie respondentów na poziomie gmin, samorządowy wymiar polityki zagranicznej odnosi się w mniej więcej równym stopniu do samorządu terytorialnego na szczeblu województwa oraz do samorządu terytorialnego na poziomie gmin i powiatów (odpowiednio 49,7% oraz 47,2%). Zarówno powiaty, jak i gminy w niewielkim stopniu uznają tę sferę jako domenę działań korporacji samorządowych (odpowiednio 17% - powiaty oraz 15,7% - gminy).

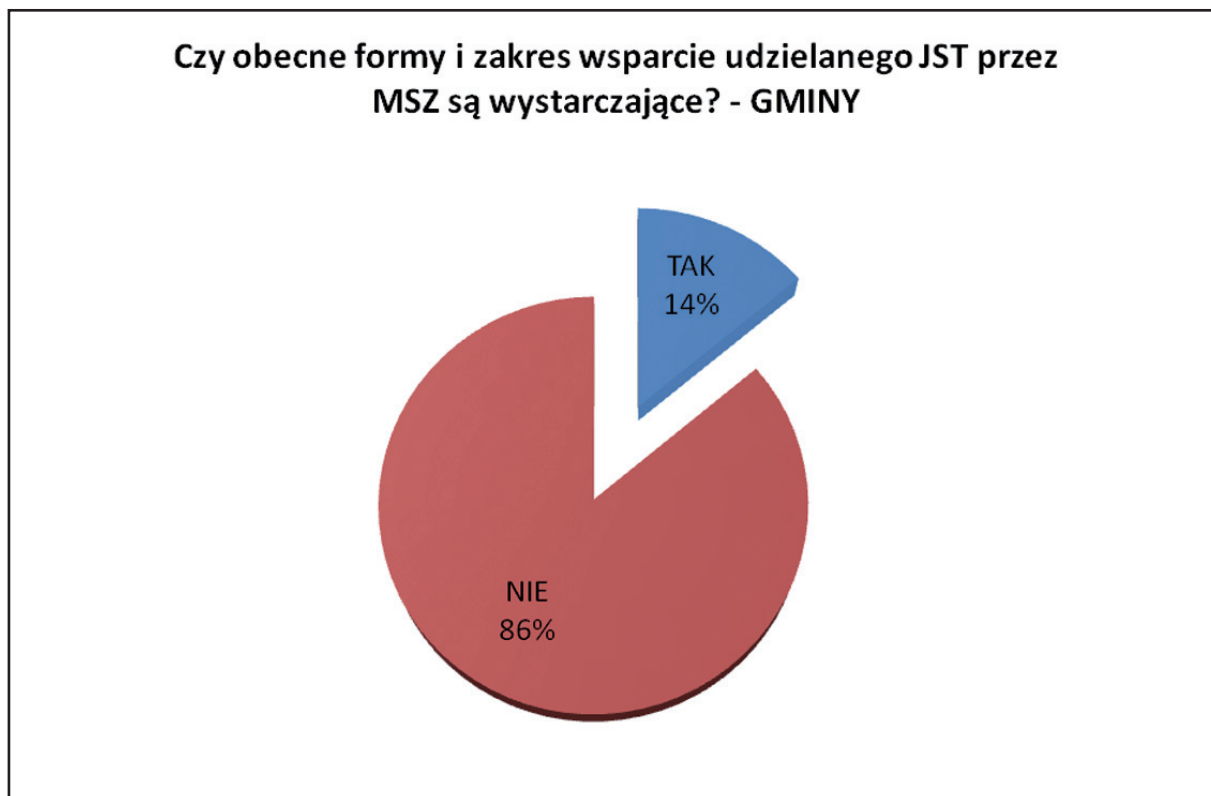
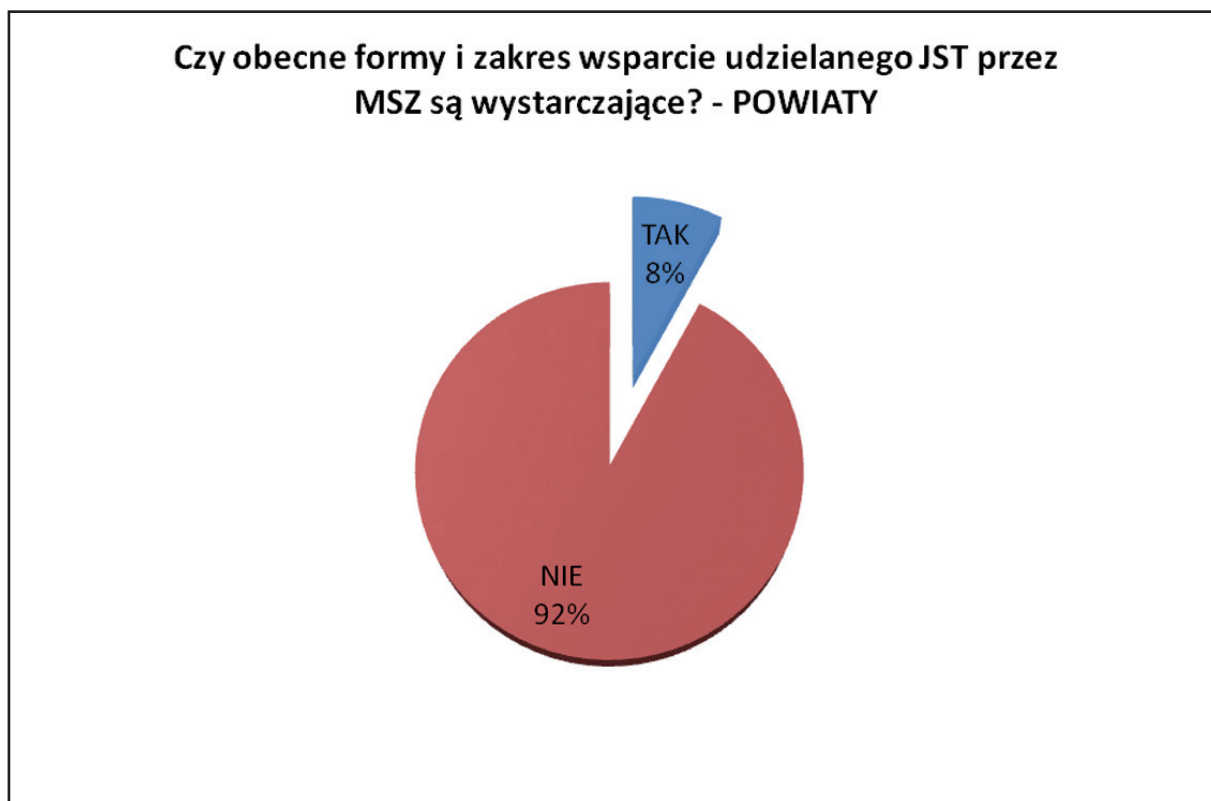
Wśród 13 województw, które udzieliły odpowiedzi na to pytanie odnotowano 13 wskazań na samorządowy wymiar polityki zagranicznej jako na domenę samorządu terytorialnego na szczeblu województwa, 11 wskazań na samorząd terytorialny na szczeblu gmin i powiatów oraz jedynie 3 wskazania samorządowy wymiar polityki zagranicznej jako na domenę działań korporacji samorządowych. Oznacza to, że współpraca międzynarodowa samorządów, to przede wszystkim kontakty dwustronne. Na podstawie przeprowadzonego badania ankietowego, trudno jednoznacznie zdefiniować rolę korporacji samorządowych w tym zakresie. Formularz ankietowy został przekazany wszystkim polskim korporacjom, niestety odpowiedzi udzieliły tylko dwie z nich: Związek Województw RP i Związek Powiatów Polskich. Żadna z nich nie zadeklarowała współpracy z państwami PW.

OCENA DOTYCHCZASOWYCH DZIAŁAŃ I POŻĄDANE FORMY WSPARCIA ZE STRONY MSZ

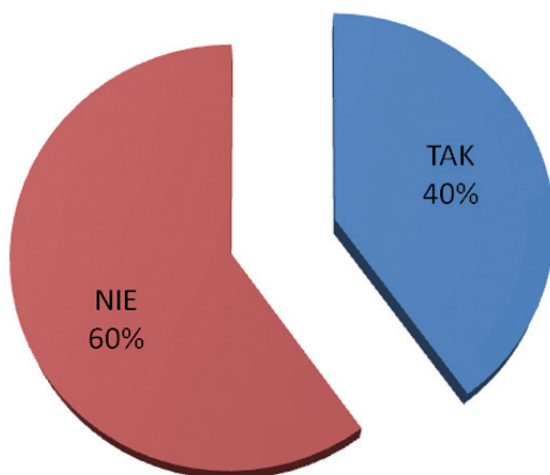
Wykres 18

OCENA FORM I ZAKRESU WSPARCIA ZE STRONY MSZ¹³⁵

¹³⁵ Pytanie skierowano do wszystkich respondentów.

Czy obecne formy i zakres wsparcie udzielanego JST przez MSZ są wystarczające? - WOJEWÓDZTWA

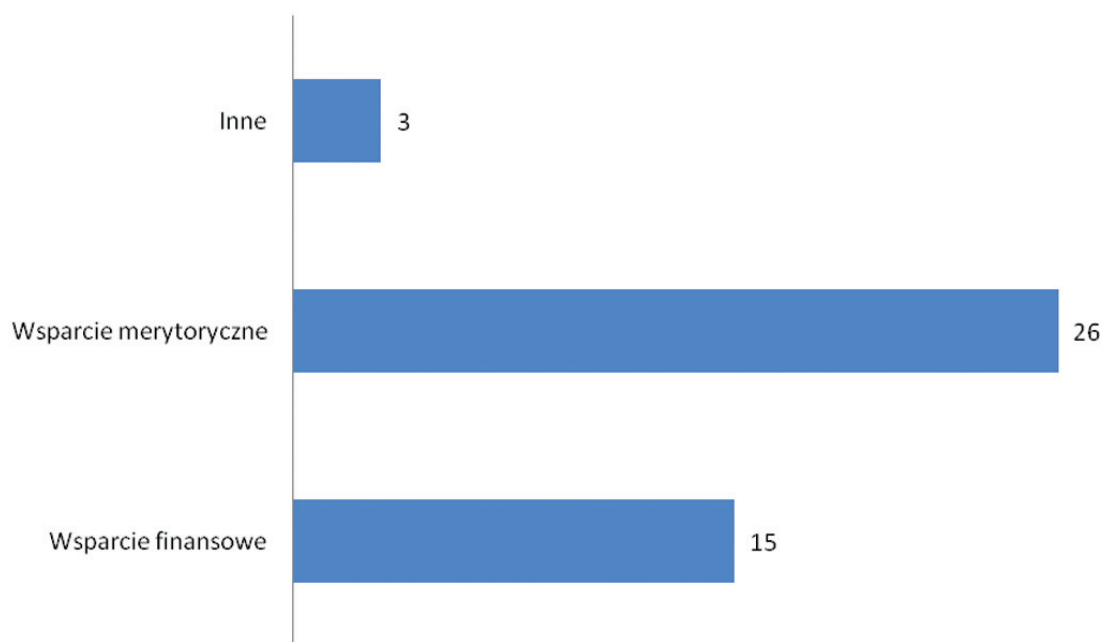
Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników ankiet.

W opinii większości badanych, którzy udzielili odpowiedzi na pytanie, obecne formy i zakres wsparcia udzielanego JST przez MSZ są dalece niewystarczające (92% wskazań spośród 89 powiatów, 86% wskazań spośród 602 gmin oraz 9 na 15 województw - 60%).

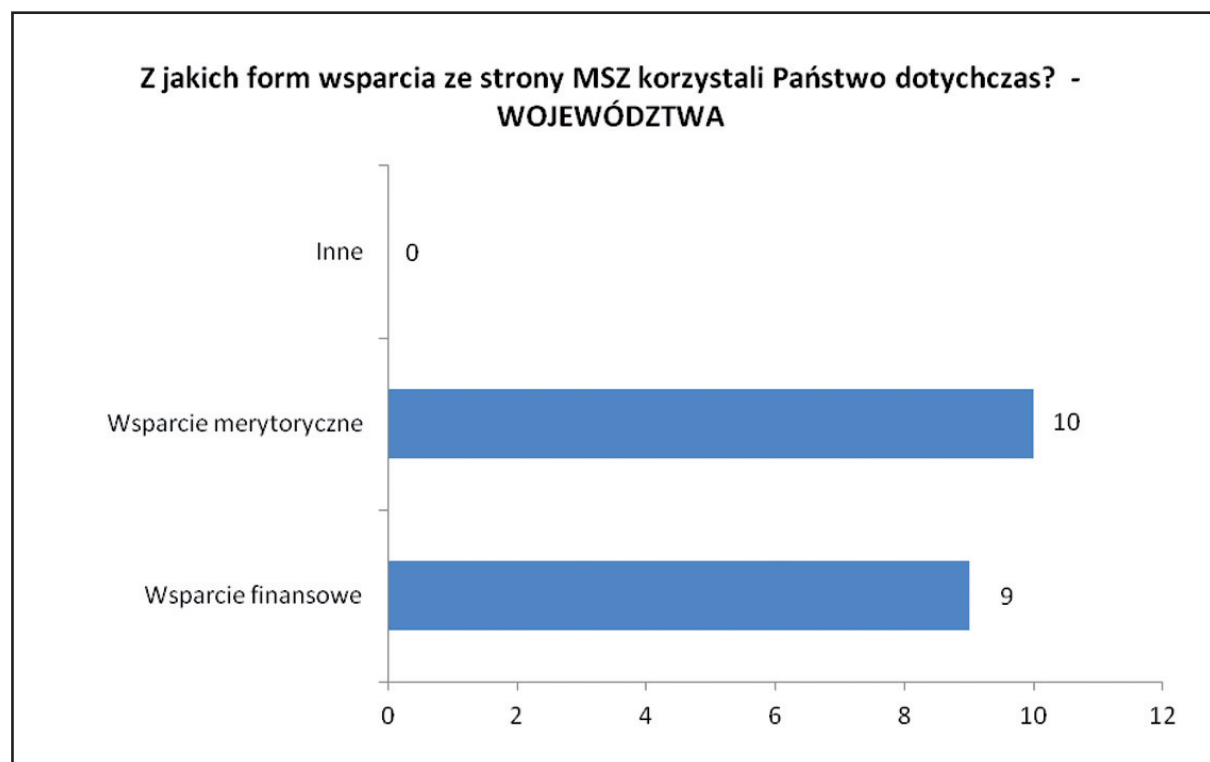
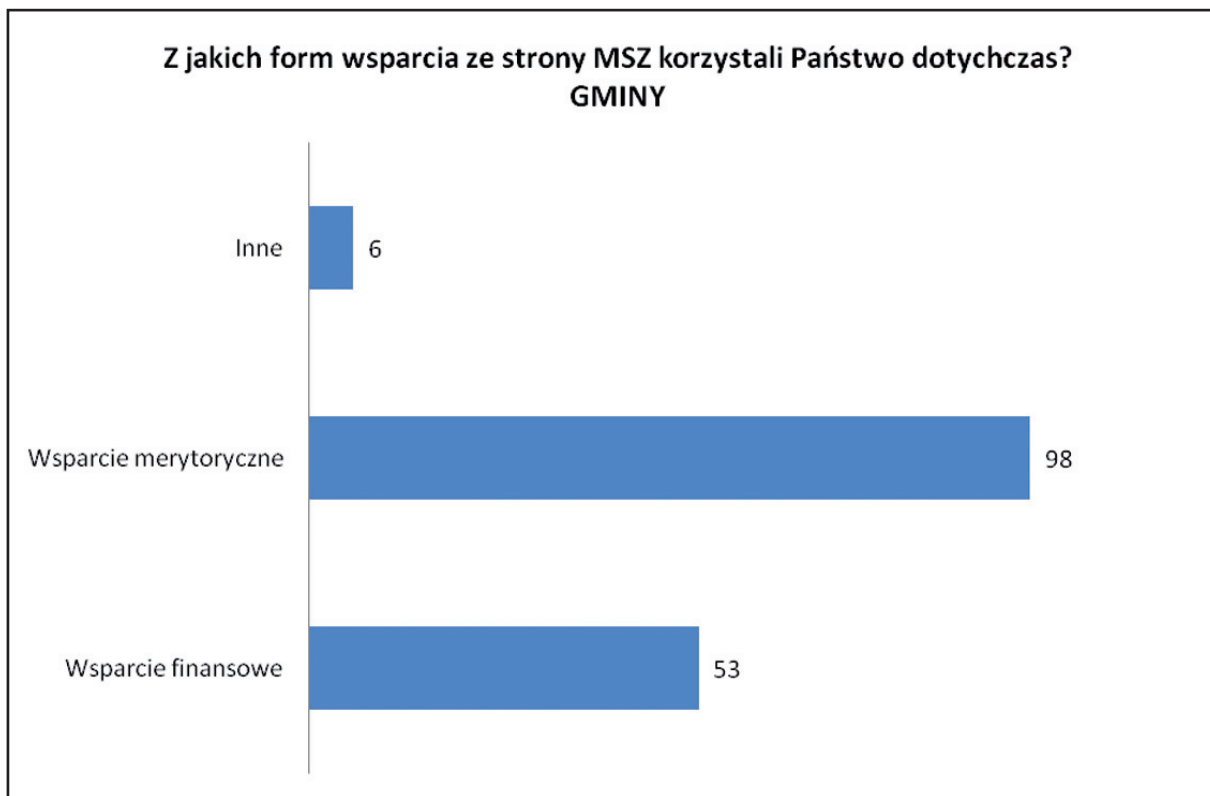
Wykres 19

WYKORZYSTANIE WSPARCIA MSZ PRZEZ POWIATY, GMINY I WOJEWÓDZTWA ¹³⁶

**Z jakich form wsparcia ze strony MSZ korzystali Państwo dotychczas?
POWIATY**

¹³⁶ Pytanie skierowano do wszystkich respondentów.

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników ankiet.

Niewielu respondentów na poziomie gmin i powiatów odpowiedziało na pytanie dotyczące form wsparcia ze strony MSZ, z których dotychczas korzystali. Nasuwa się zatem przypuszczenie, że te jednostki stosunkowo rzadko szukają pomocy MSZ. W przypadku województw odpowiedzi udzieliło 10 jednostek. Wśród wykorzystywanych form wsparcia na poziomie gmin i powiatów najczęściej wskazywano wsparcie merytoryczne (124 wskazania), natomiast na poziomie województw zadeklarowano 10 razy wykorzystanie wsparcia merytorycznego. MSZ stopniowo rozszerza zakres wsparcia finansowego międzynarodowych przedsięwzięć realizowanych przez JST w ramach pomocy rozwojowej, systemu małych grantów i innych. Korzystanie z tej formy wsparcia zadeklarowało 68 JST na poziomie gmin i powiatów oraz 9 województw.

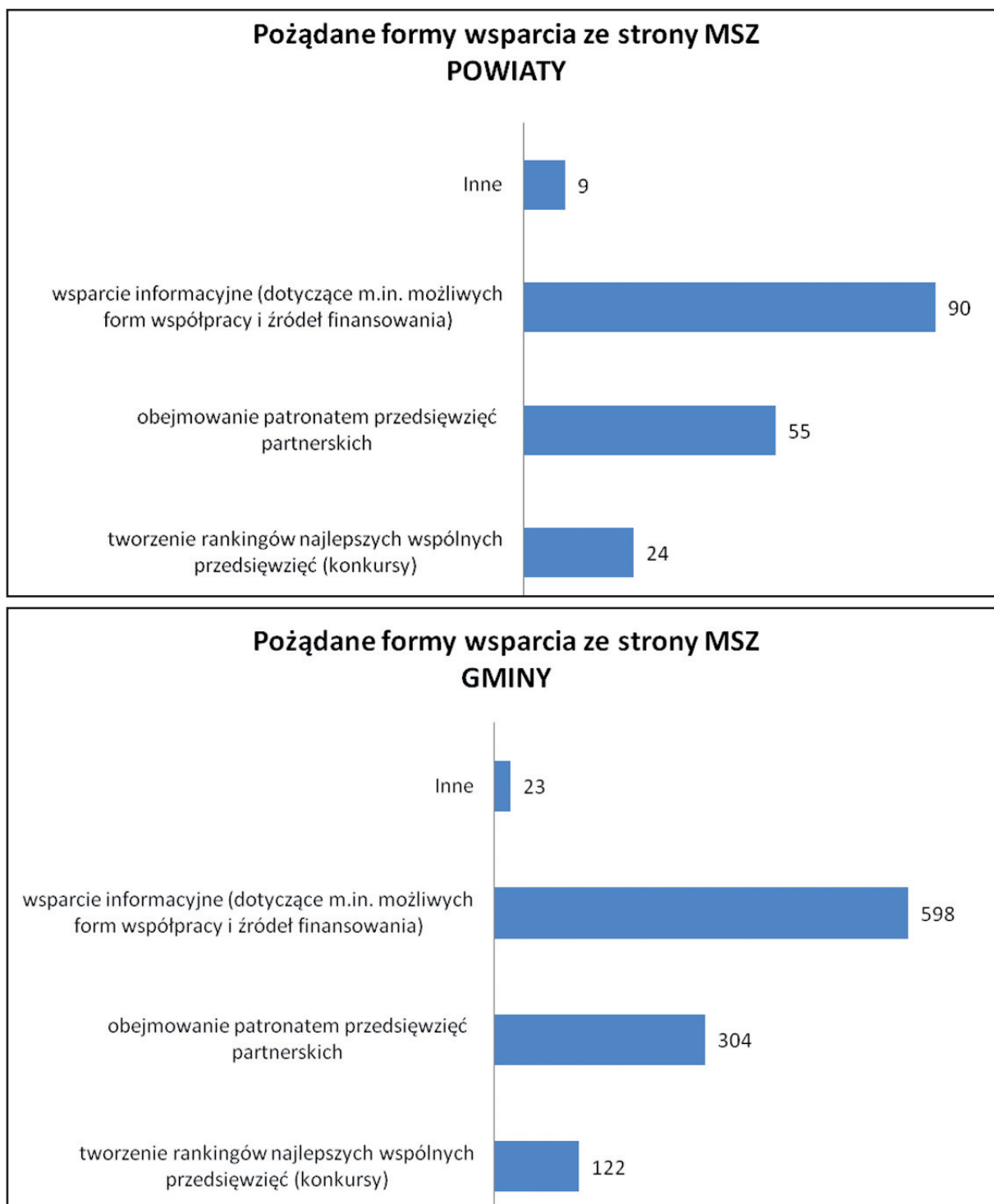
Ankietowani wskazali również inne sposoby udzielania wsparcia, w tym szeroko rozumianą pomoc przy organizacji wspólnych z partnerami zagranicznymi imprez (w tym pomoc w zakresie formalności wizowych i innych związanych z przekraczaniem granicy), pomoc w znalezieniu partnerów zagranicą, szybsze opiniowanie umów, nowe rozwiązania dotyczące przystępowania do projektów międzynarodowych, czy obejmowanie patronatem wydarzeń.

POŻĄDANE FORMY WSPARCIA MSZ

Powiaty i gminy

Wykres 20

PREFEROWANE FORMY WSPARCIA ZE STRONY MSZ W OPINI POWIATÓW I GMIN¹³⁷

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników ankiet.

¹³⁷ Pytanie skierowano do wszystkich respondentów.

Za najbardziej pożądane formy wsparcia ze strony MSZ, ankietowane powiaty i gminy uznały w pierwszym rzędzie *wsparcie informacyjne (dotyczące m.in. możliwych form współpracy i źródeł finansowania)*, które wskazało aż 80,4% respondentów na poziomie powiatów oraz 74,5% respondentów na poziomie gmin. Kolejno uplasowały się *obejmowanie patronatem przedsięwzięć partnerskich* (odpowiednio 49,1% i 37,9%) oraz *tworzenie rankingów najlepszych wspólnych przedsięwzięć (konkursy)* - 21,4% wskazań respondentów na poziomie powiatów oraz 15,2% na poziomie gmin. Na inne, nie sprecyzowane, formy wsparcia wskazało 8% ankietowanych powiatów i 2,9% w przypadku gmin.

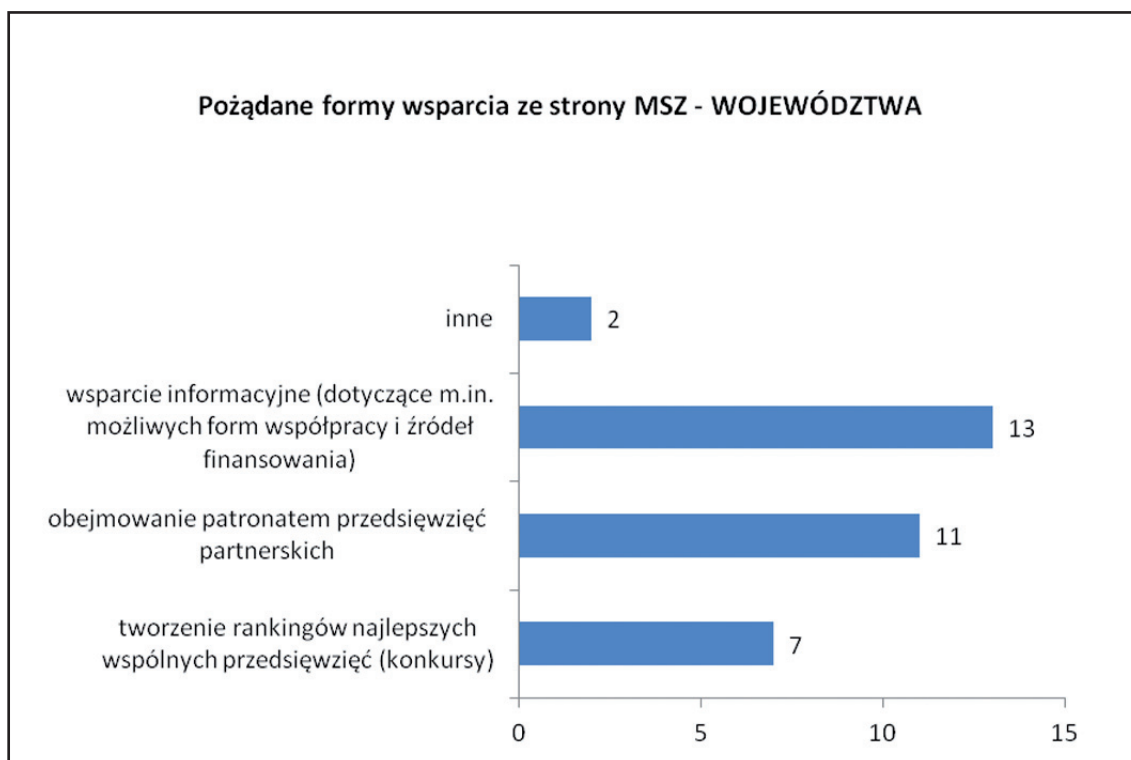
Wśród innych pożądanych form pomocy wymieniano przede wszystkim *wsparcie finansowe*. Precyzując swoje oczekiwania, ankietowani wskazywali rozszerzenie oferty wsparcia w ramach istniejących mechanizmów, rozszerzenie wsparcia finansowego przedsięwzięć wykraczających poza pomoc rozwojową, czy też stworzenie nowych mechanizmów. Na przykład, Powiat Gnieźnieński, będący aktywnym członkiem Konwentu Współpracy Samorządowej Polska-Ukraina podkreślił znaczenie propozycji utworzenia fundacji *Polsko-Ukraińska Wymiana Młodzieży* na wzór fundacji *Polsko-Niemieckiej Wymiany Młodzieży* - taki mechanizm finansowy miałby pomóc młodym obywatelom Ukrainy poznać Polskę m.in. od strony funkcjonowania administracji samorządowej, byłaby to także doskonała okazja do wymiany doświadczeń oświatowych i kulturalnych między zagranicznymi partnerami. Ankietowani sugerowali również możliwość wsparcia finansowego w formie projektów „parasolowych” i stałego rocznego budżetu dla obszarów współpracujących w formie euroregionów.

Kolejne formy wsparcia postulowane przez JTS obejmują *organizację spotkań* otwartych w udziałem partnerów zagranicznych, które ułatwiłyby nawiązanie kontaktów, podejmowanie szeroko rozumianych działań promujących współpracę międzynarodową władz regionalnych i lokalnych, organizację szkoleń i wyjazdów studyjnych, pomoc w identyfikacji i ewaluacji partnerów w krajach współpracy oraz pomoc w organizacji wizyt gości zagranicznych (ułatwienia wizowe), ochrona przedsięwzięć samorządowych przez polskie placówki dyplomatyczne za granicą, wsparcie merytoryczne ze strony przedstawicielstw dyplomatycznych w państwach, z którymi polski samorząd prowadzi współpracę.

Województwa

Wykres 21

PREFEROWANE FORMY WSPARCIA ZE STRONY MSZ W OPINI WOJEWÓDZTW¹³⁸

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników ankiet.

138 Pytanie skierowano do wszystkich respondentów.

Podobnie jak gminy i powiaty, wśród województw, które udzieliły odpowiedzi na pytanie o najbardziej pożądane formy wsparcia ze strony MSZ, uzyskano 13 wskazań na wsparcie informacyjne (dotyczące m.in. możliwych form współpracy i źródeł finansowania (13 na 15 ankietowanych województw - 86,7%), a kolejno obejmowanie patronatem przedsięwzięć partnerskich (11 wskazań 73,3%) oraz tworzenie rankingów najlepszych wspólnych przedsięwzięć (konkursy) - 46,7% wskazań.

Biorąc pod uwagę, deklarowaną potrzebę wsparcia informacyjnego, MSZ utworzyło Regionalne Ośrodki Debaty Międzynarodowej (RODM). RODM realizują działania, mające na celu przybliżenie polskiej polityki zagranicznej obywatelom oraz wzmocnienie kanałów współpracy pomiędzy MSZ, samorządem i organizacjami pozarządowym przez stworzenie regularnego obiegu informacji i wymiany doświadczeń między MSZ a instytucjami w regionie.

Regionalny Ośrodek Debaty Międzynarodowej osiąga powyższe cele przez:

- animowanie i inicjowanie w regionie działań z zakresu współpracy międzynarodowej,
- koordynowanie inicjatyw podejmowanych w regionach przez instytucje publiczne i organizacje pozarządowe z zakresu polityki zagranicznej,
- gromadzenie materiałów, baz danych, opracowań z tego zakresu,
- zbieranie i aktualizowanie informacji o podmiotach realizujących w regionach działania z zakresu polityki zagranicznej,
- prowadzenia działalności informacyjnej i edukacyjnej dla społeczności regionu w kwestiach dotyczących UE i polskiej polityki zagranicznej,
- prowadzenie ośrodka, w którym są udostępniane materiały, opracowania i publikacje o tematyce związanej z polską polityką zagraniczną, a konsultanci udzielają informacji na tematy związane z polską polityką zagraniczną, w tym dotyczące funkcjonowania Unii Europejskiej oraz członkostwa Polski w UE.

Tym samym RODM staje się:

- koordynatorem i źródłem informacji o podmiotach realizujących w regionie działania z zakresu polityki zagranicznej,
- koordynatorem i źródłem informacji o inicjatywach podejmowanych w regionach przez instytucje publiczne i organizacje pozarządowe z zakresu polityki zagranicznej,
- stałym punktem kontaktu między MSZ a regionalnym samorządem w sprawach międzynarodowych,
- miejscem, gdzie każdy zainteresowany obywatel będzie mógł dowiedzieć się o sprawach związanych z polską polityką zagraniczną, w tym dotyczących UE.

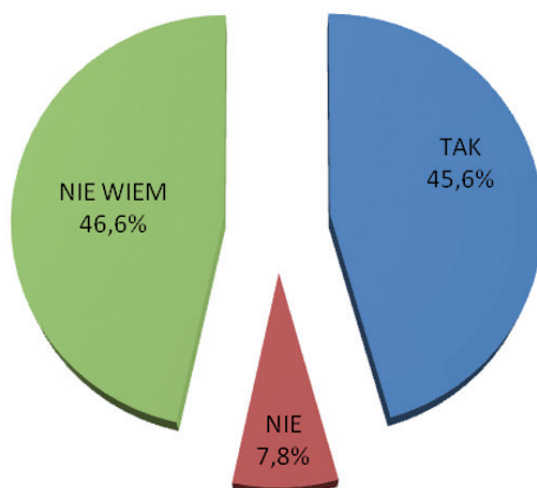
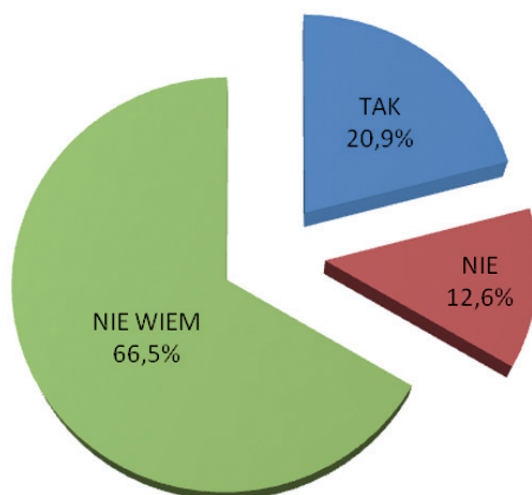
REALIZACJA POLITYKI MIĘDZYNARODOWEJ NA POZIOMIE JST A DOKUMENTY PROGRAMOWE NA POZIOMIE WOJEWÓDZTWA

Międzynarodowa współpraca transgraniczna i międzyregionalna stanowi istotny element polityki rozwoju polskich województw. Zapewnia przepływ doświadczeń pomiędzy regionami z różnych państw, a tym samym wspiera działania zmierzające do podniesienia jakości funkcjonowania instytucji samorządowych, ułatwia rozwój turystyki, zapewnia koordynację rozbudowy infrastruktury po dwóch stronach granicy państwowej, prowadzi do kulturowego i edukacyjnego rozwoju regionu, jest narzędziem promocji. Wszystkie te funkcje spełniane przez współpracę międzynarodową regionów sprawiają, że przyczynia się ona także do rozwoju gospodarczego¹³⁹.

Zagadnienie współpracy międzynarodowej na szczeblu regionalnym zostało uznane w polskim prawodawstwie za jedno z zadań samorządu województwa. Jednostki te jako regionalne wspólnoty samorządowe, mają prawo, a nawet obowiązek kreowania polityki rozwoju regionalnego zgodnie z przyjętą strategią oraz określania priorytetów w zakresie współpracy zagranicznej regionu stanowiącej element tego rozwoju. Podstawowym dokumentem, w którym samorząd określa swoje zamierzenia zagraniczne, jest uchwała Sejmiku Województwa *Priorytety współpracy zagranicznej województwa*, który określa jej główne cele, priorytety geograficzne przyszłej współpracy oraz zamierzenia co do przystępowania do międzynarodowych zrzeszeń regionalnych (art. 75 i art. 77 ust. 2 Ustawy o samorządzie województwa)¹⁴⁰.

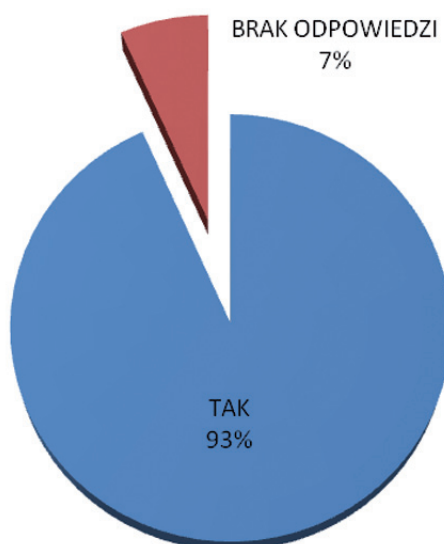
139 M. Kołodziejki, K. Szmigiel, MIĘDZYNARODOWA WSPÓŁPRACA TRANSGRANICZNA I MIĘDZYREGIONALNA W KONTEKŚCIE POLITYKI REGIONALNEJ PAŃSTWA NA LATA 2007-2013, Centrum Rozwoju Lokalnego, Warszawa 2004, s. 3.

140 Priorytety współpracy regionalnej są przyjmowane za zgodą Ministra Spraw Zagranicznych.

Czy w Państwa województwie zostały przyjęte „Priorytety współpracy międzynarodowej województwa”? - POWIATY**Czy w Państwa województwie zostały przyjęte „Priorytety współpracy międzynarodowej województwa”? - GMINY**

141 Pytanie skierowano do wszystkich respondentów.

Czy w Państwa województwie przyjęte zostały „Priorytety współpracy międzynarodowej województwa” - WOJEWÓDZTWA

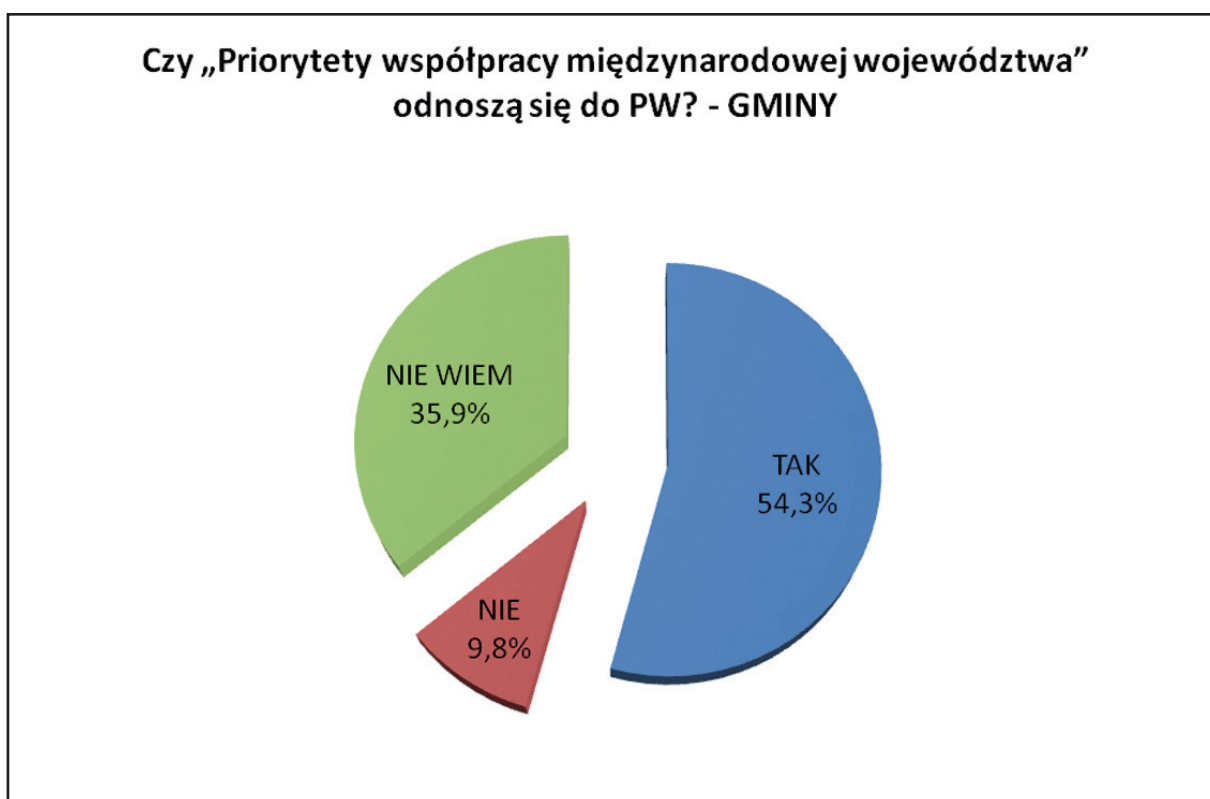
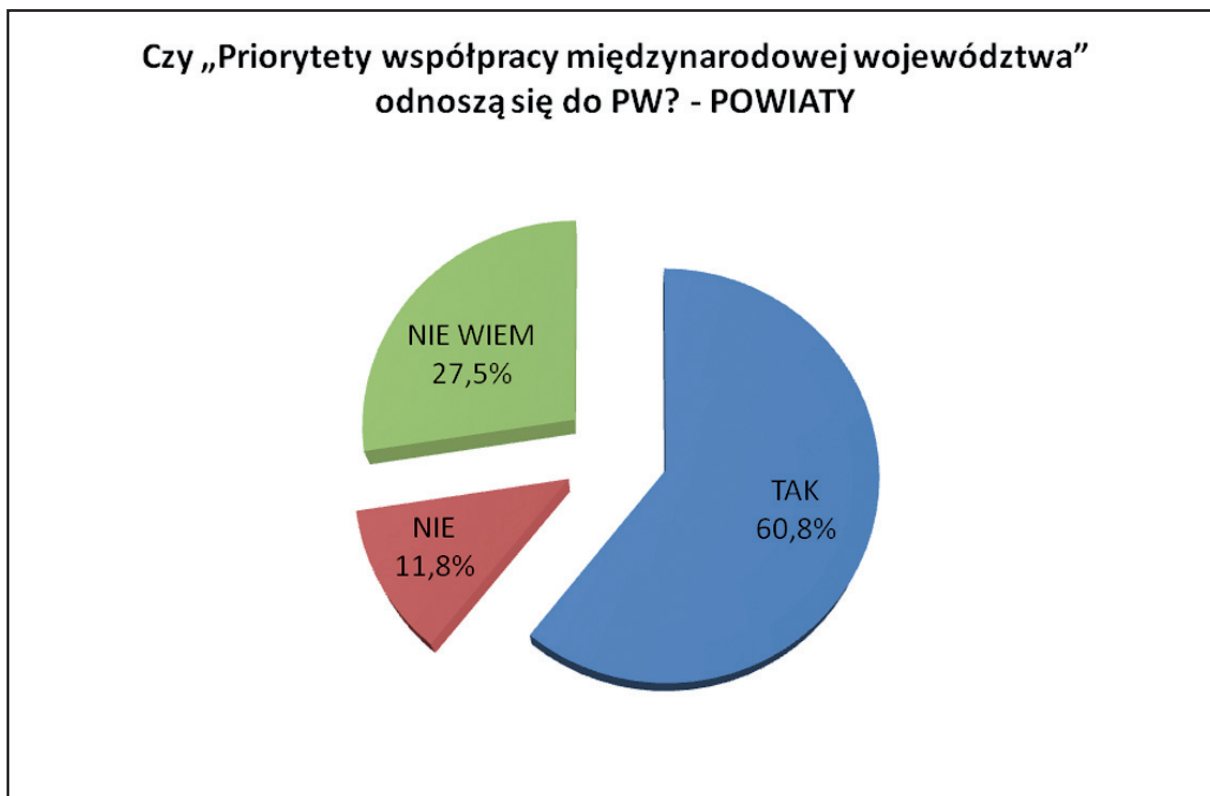
Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników ankiet.

Na pytanie dotyczące przyjęcia w województwie *Priorytetów współpracy międzynarodowej województwa* odpowiedziało 103 przedstawicieli powiatów i 708 przedstawicieli gmin.

Znaczącą różnicę pomiędzy powiatami i gminami można dostrzec w zakresie poziomu wiedzy respondentów o przyjęciu na poziomie województwa *Priorytetów współpracy międzynarodowej województwa*. W przypadku powiatów wśród respondentów, którzy udzielili odpowiedzi na to pytanie 45,6% odpowiedziało twierdząco dotyczących przyjęcia w danym województwie *Priorytetów* i 7,8% wskazań na brak istnienia w województwie *Priorytetów*. 46,6% badanych jednostek na poziomie powiatów nie posiadało wiedzy o istnieniu takiego dokumentu w ich województwach. W przypadku gmin, udzielono jedynie 20,9% odpowiedzi twierdzących oraz 12,6% wskazań na brak istnienia w województwie *Priorytetów*. Aż 66,5% badanych jednostek na poziomie samorządu gminnego nie posiadało wiedzy o istnieniu - bądź nie - takiego dokumentu w ich województwach.

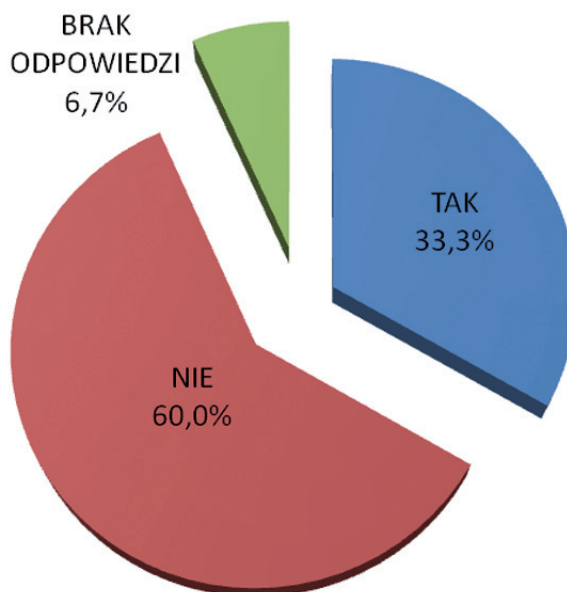
14 spośród województw które odpowiedziały na ankietę, przyjęło *Priorytety współpracy międzynarodowej województwa*, jedno województwo nie udzieliło odpowiedzi na pytanie.

W związku z tym, że w *Priorytetach Polskiej Polityki Zagranicznej* na lata 2012-2016, *Partnerstwu Wschodniemu* poświęcono szczególną uwagę, zapytano samorządy województwa, czy uwzględniły tę problematykę w swoich dokumentach programowych.

142 Pytanie skierowano tylko do tych respondentów, którzy potwierdzili fakt istnienia Priorytetów.

Czy „Priorytety współpracy międzynarodowej województwa” odnoszą się do PW - WOJEWÓDZTWA

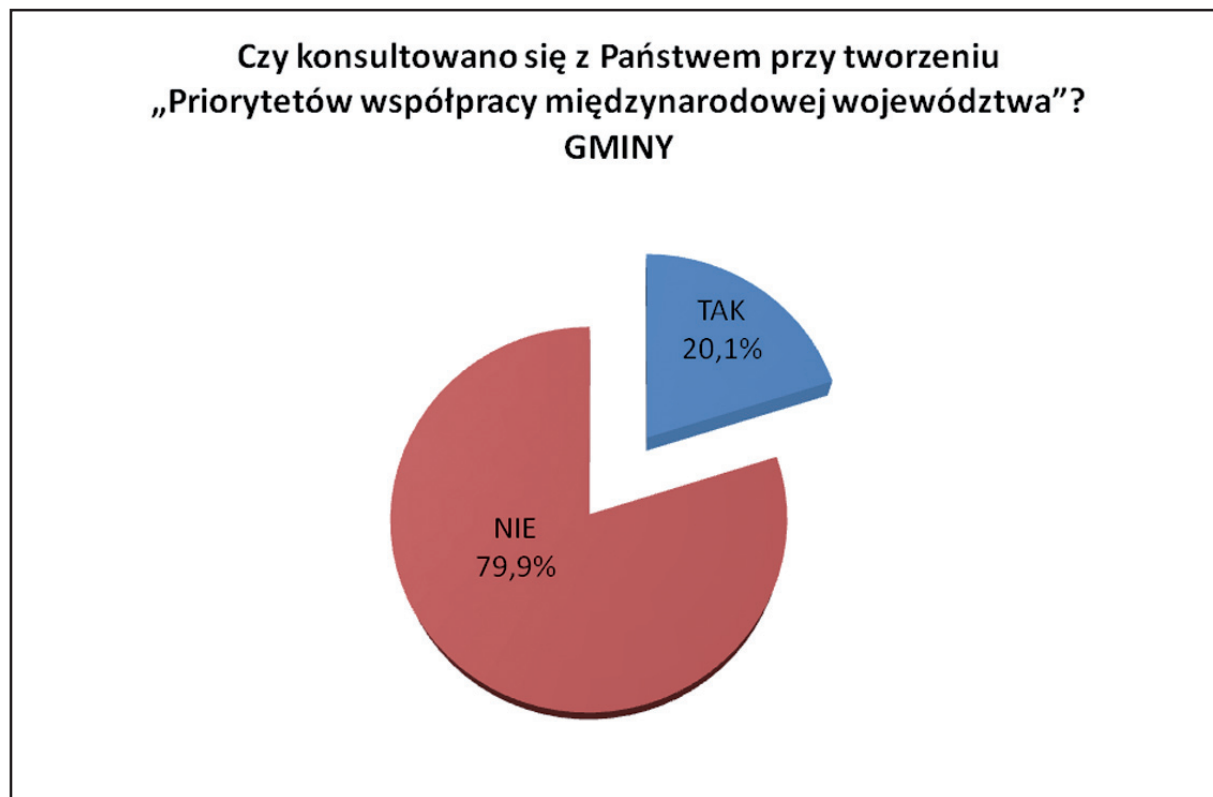
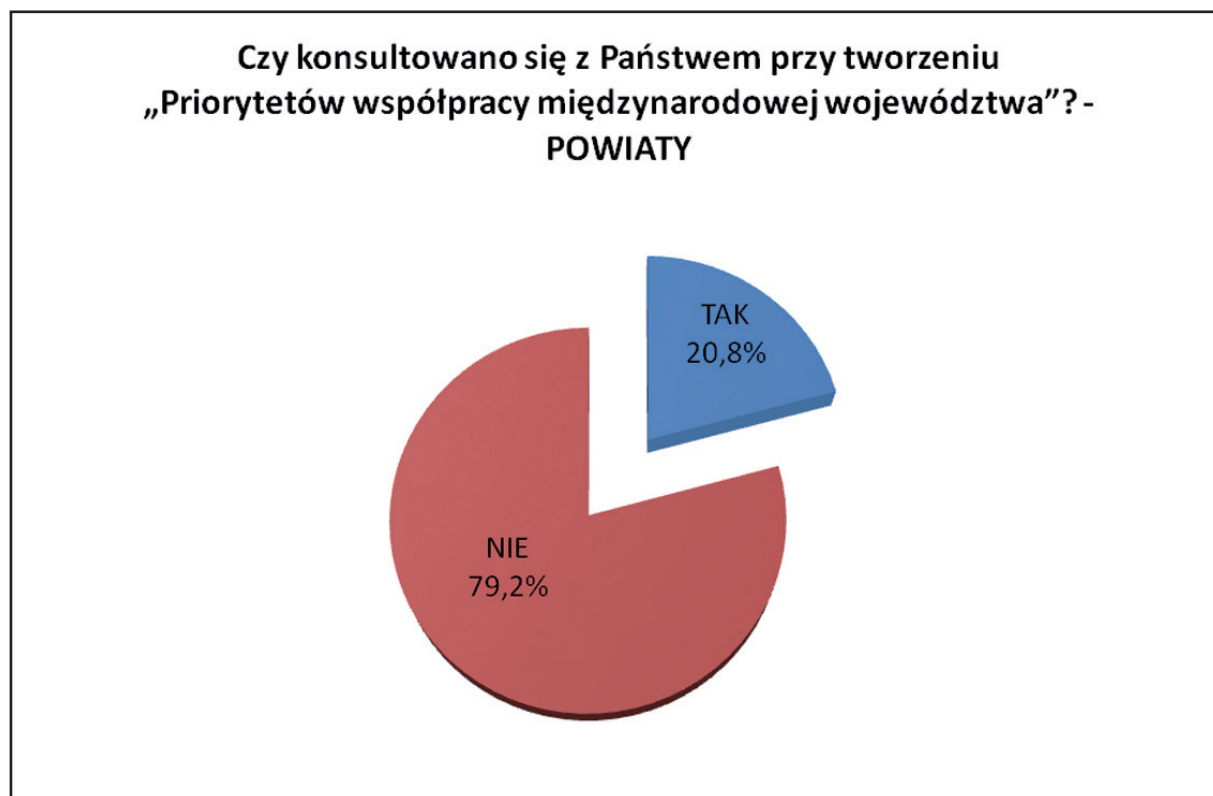

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników ankiet.

Brak odniesienia do Partnerstwa Wschodniego można tłumaczyć faktem, że część dokumentów została przyjęta przed 2009 r. (przyjęcie PW), a znakomita większość przed przyjęciem Priorytetów Polskiej Polityki Zagranicznej w 2012 r. Warto zauważyć, że Priorytety współpracy międzynarodowej województw są zwykle zmieniane wraz z nawiązaniem nowych kontaktów, zawarciem nowych umów z partnerami zagranicznymi. Na podstawie badania nie można zatem stwierdzić, czy samorząd województwa monitoruje spójność swoich priorytetów z priorytetami polityki zagranicznej państwa. Byłoby to jednak zalecane, jako jeden z mechanizmów zapewniających synergię, tym bardziej, że Priorytety Polityki Zagranicznej Państwa zostały przyjęte w perspektywie czterech lat. Nie chodzi przy tym o podporządkowanie Priorytetów województw Priorytetom państwa, ale o wpisanie celów państwowych w prowadzone działania. Na chwilę obecną, wydaje się uzasadnione twierdzenie, że znaczenie Priorytetów współpracy zagranicznej województw w większości przypadków ogranicza się do realizacji celów rozwoju regionu i nie wykracza poza nie.

Co do wiedzy o zawartości Priorytetów w zakresie uwzględnienia w nich problematyki Partnerstwa Wschodniego, 60,8% respondentów na poziomie powiatów wskazało na obecność takiego odniesienia (przy 54,3% wskazań respondentów z gmin), 11,8% powiatów wskazało na jego brak (w gminach 9,8%), zaś 27,5% ankietowanych na poziomie powiatów nie posiadało na ten temat wiedzy (wśród gmin wskaźnik odpowiedzi „nie wiem” wyniósł 35,9%).

Co szczególnie interesujące, wśród 15 województw objętych badaniem, odnotowano jedynie 5 wskazań (33,3%) potwierdzających obecność aspektu PW w Priorytetach współpracy międzynarodowej województwa oraz 9 wskazań negatywnych. Jedno z badanych województw nie udzieliło odpowiedzi na to pytanie.

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników ankiet.

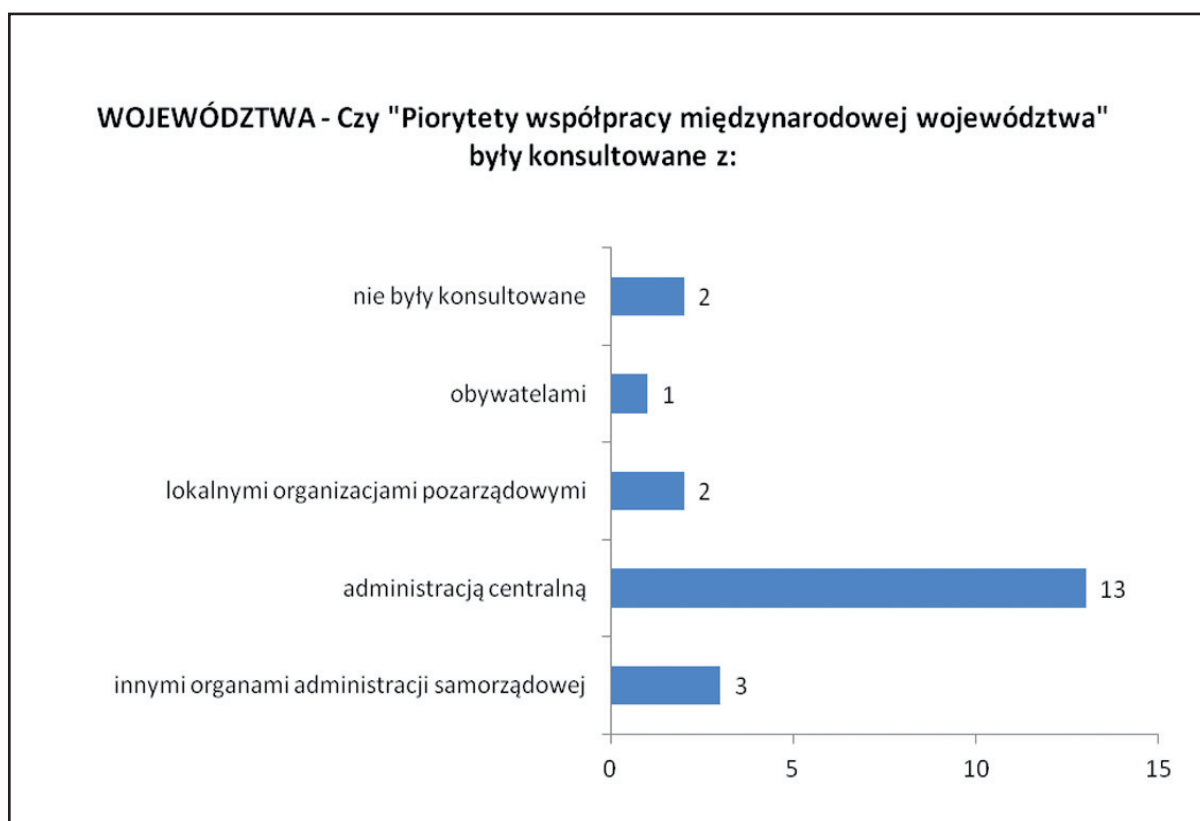
143 Pytanie skierowano tylko do tych respondentów, którzy potwierdzili fakt istnienia Priorytetów.

Zarówno z informacji uzyskanych od gmin i powiatów wynika, że priorytety nie są konsultowane z władzami administracji samorządowej niższego szczebla, nie oznacza to oczywiście, że nie uwzględniają one potrzeb społeczności lokalnych. Przyjmowane są bowiem przez ich przedstawicieli zasiadających w sejmiku województwa. Warto jednak byłoby uzyskać opinię władz lokalnych w zakresie ich potrzeb i zamierzeń, tak aby zapewnić synergię między poszczególnymi poziomami samorządu.

Z informacji przekazanych przez respondentów na poziomie powiatów i gmin wynika, że Priorytety współpracy międzynarodowej województwa były konsultowane jedynie z 20,8% JST na poziomie powiatów i 20,1% na poziomie gmin.

Wykres 25

PROWADZENIE KONSULTACJI Z INNYMI PODMIOTAMI NA ETAPIE FORMUŁOWANIA PRIORYTETÓW WSPÓŁPRACY MIĘDZYNARODOWEJ WOJEWÓDZTWA¹⁴⁴

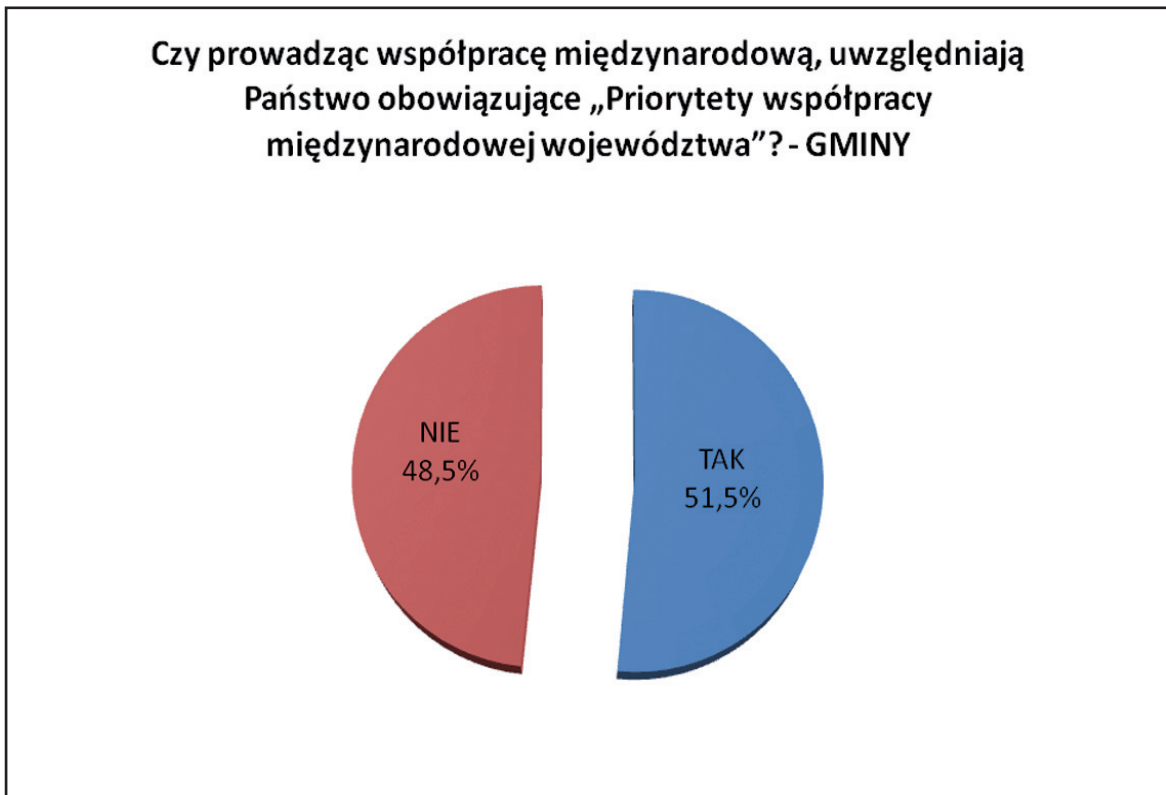
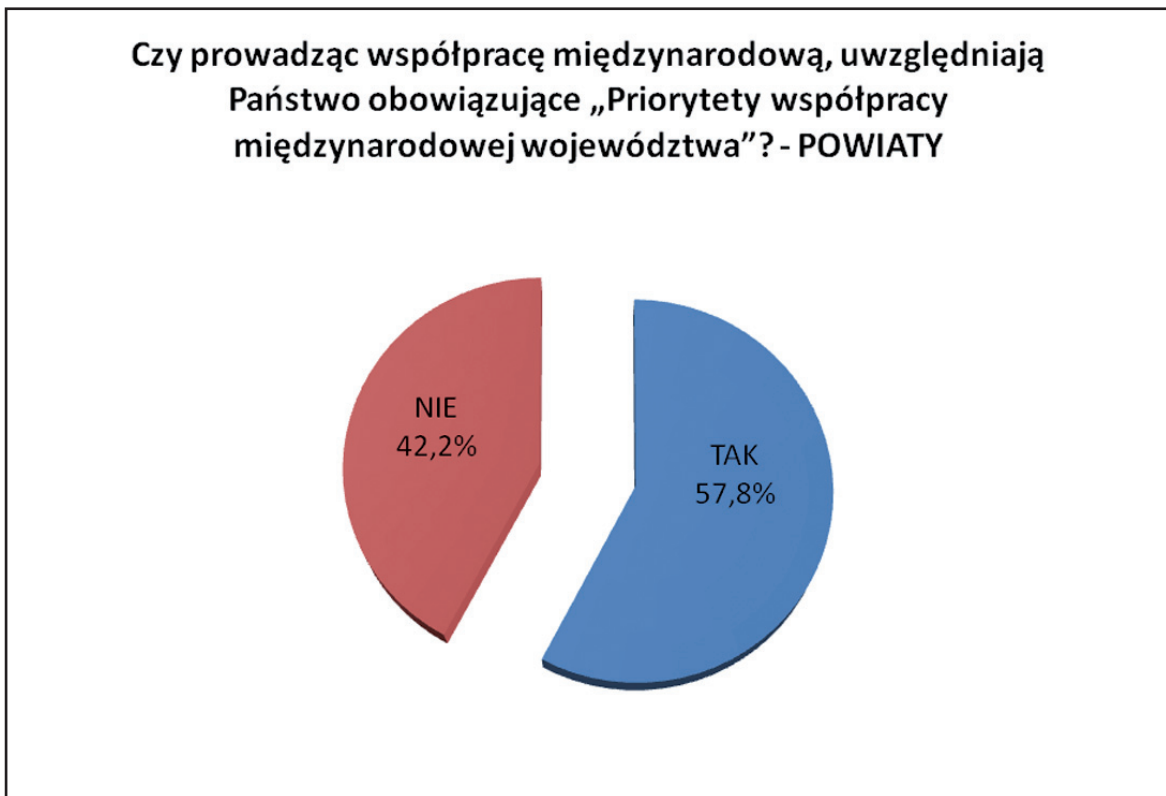
Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników ankiet.

Z kolei wyniki przeprowadzonego badania wskazują, iż na 15 województw, które wzięły udział w badaniu, uzyskano 13 odpowiedzi potwierdzających konsultacje z organami administracji centralnej, jedynie 3 wskazania na konsultacje z innymi organami administracji samorządowej, co w powiązaniu z niskim wskaźnikiem percepcji konsultacji w opiniach gmin i powiatów sugerować może zdecydowanie niewystarczający poziom współpracy i synergii pomiędzy działaniami samorządów regionalnych i lokalnych w zakresie ustalania strategii współpracy międzynarodowej.

144 Na pytanie udzielili odpowiedzi respondenci, którzy potwierdzili fakt istnienia Priorytetów.

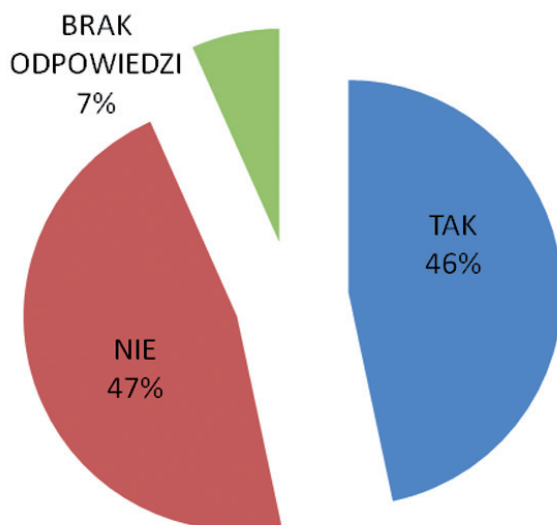
Wykres 26

UWZGLĘDNIENIE WSKAZAŃ ZAWARTYCH W PRIORYTETACH WSPÓŁPRACY MIĘDZYNARODOWEJ WOJEWÓDZTWA PRZEZ JST NA POZIOMIE POWIATÓW I GMIN ORAZ MONITOROWANIE PRZEZ JST NA POZIOMIE WOJEWÓDZTW REALIZACJI PRIORYTETÓW PRZEZ JEDNOSTKI LOKALNE¹⁴⁵

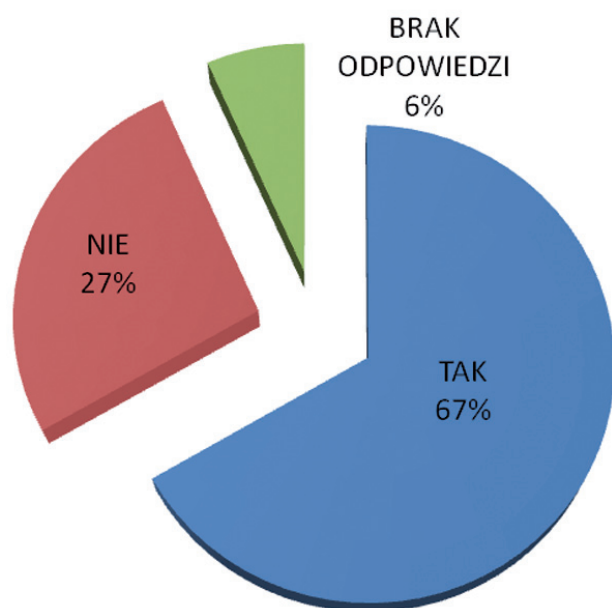

145 Pytanie skierowano do wszystkich respondentów.

Czy monitorują państwo wykonywanie "Priorytetów współpracy międzynarodowej województwa" przez gminy i powiaty?

Czy gminy i powiaty zwracają się do Państwa w sprawie podejmowanych działań?

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników ankiet.

Z danych przekazanych przez ankietowane powiaty wynika, iż 57,8% jednostek na poziomie powiatów oraz 51,5% JST na poziomie gmin, prowadząc współpracę międzynarodową, uwzględnia Priorytety współpracy międzynarodowej województwa.

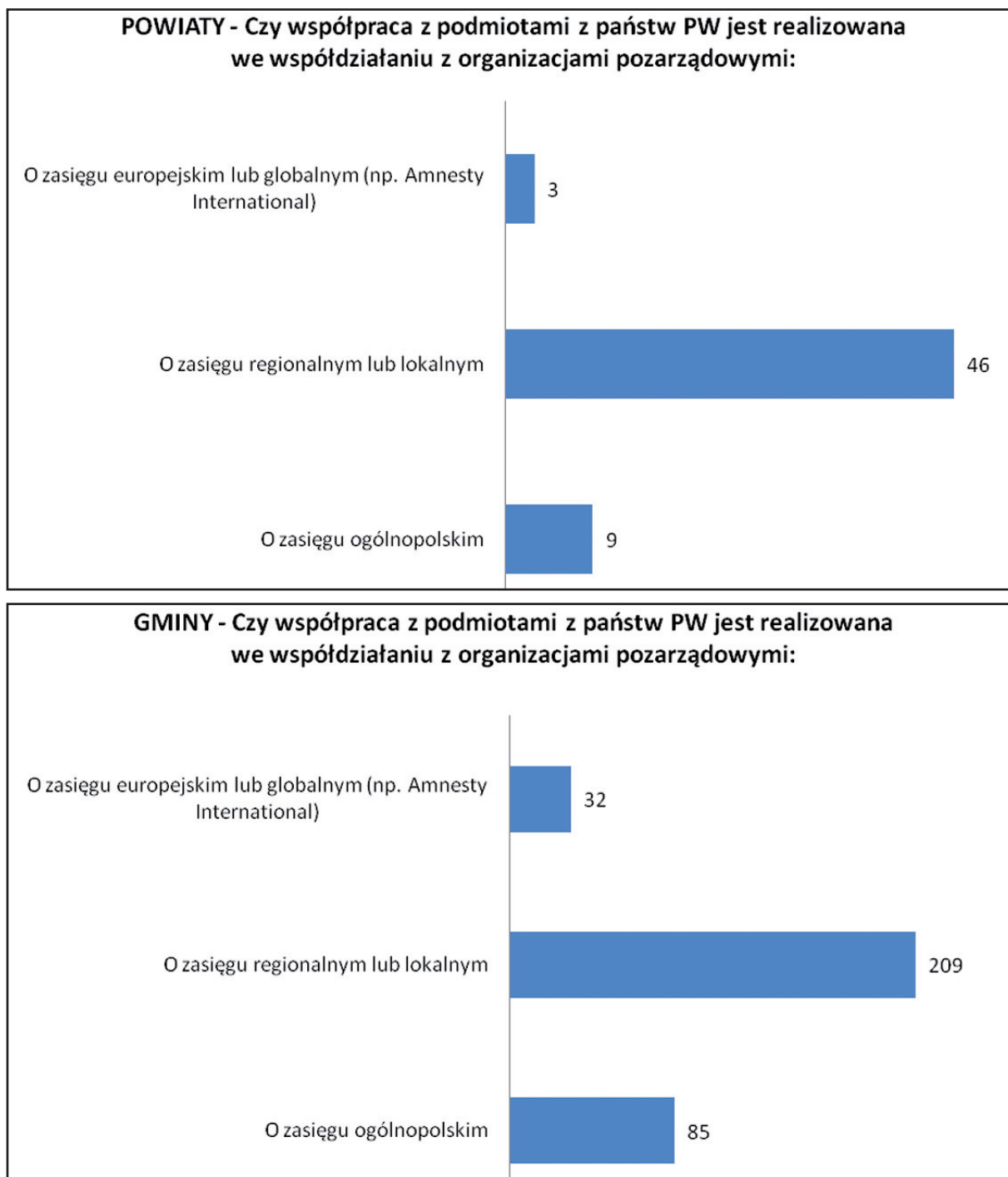
46,7% województw deklaruje, że monitoruje osiągnięcie celów Priorytetów współpracy międzynarodowej województwa, brak monitorowania wskazało także 46,7% badanych (jedno województwo nie udzieliło odpowiedzi na pytanie. Rzadką praktyką - w opinii województw - jest natomiast zwracanie się do samorządu województwa w sprawie podejmowanych działań. Stworzenie stałych powiązań informacyjnych między powiatami i gminami a samorządami wydaje się użytecznym narzędziem zapewniania synergii.

ZAANGAŻOWANIE ORGANIZACJI POZARZĄDOWYCH WE WSPÓŁPRACĘ Z KRAJAMI PW

Obok władz regionalnych i lokalnych coraz istotniejszą rolę we współpracy międzynarodowej odgrywają organizacje pozarządowe. Udział tych podmiotów we współpracy z państwami PW ma szczególne znaczenie. Pomaga bowiem w tworzeniu społeczeństwa obywatelskiego, warunkującego budowę trwałej i stabilnej demokracji. Jednocześnie, zaangażowanie we współpracę polskiego trzeciego sektora pozwala na realizację szeregu zadań publicznych, które nie zawsze są objęte zakresem działań administracji.

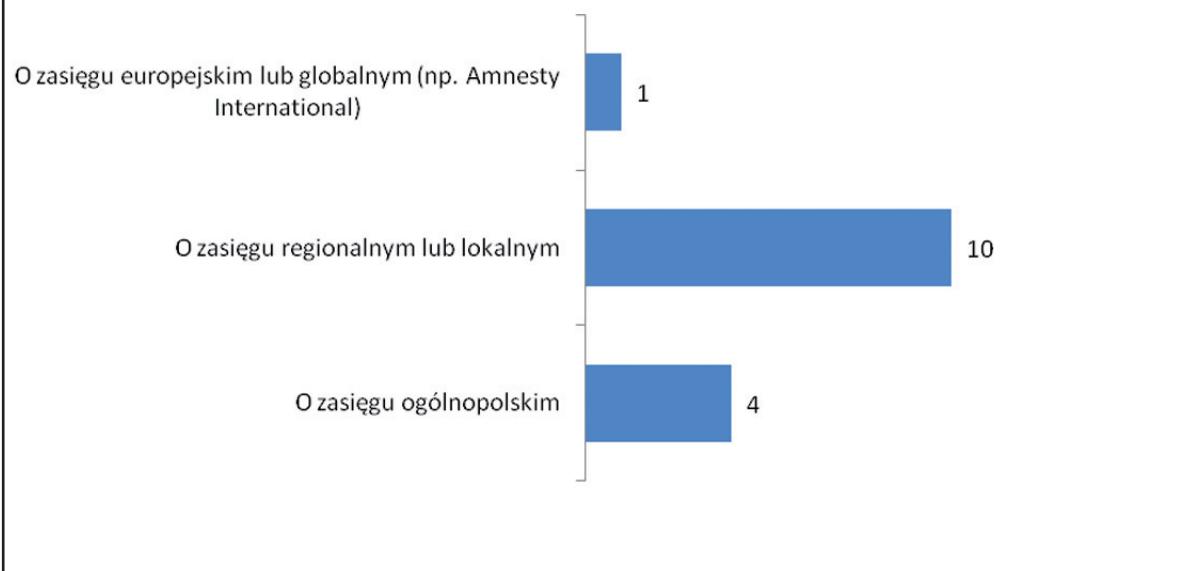
Wykres 27

RODZAJE ORGANIZACJI POZARZĄDOWYCH ZAANGAŻOWANYCH WE WSPÓŁPRACĘ Z KRAJAMI PW¹⁴⁶

146 Pytanie skierowano do wszystkich respondentów.

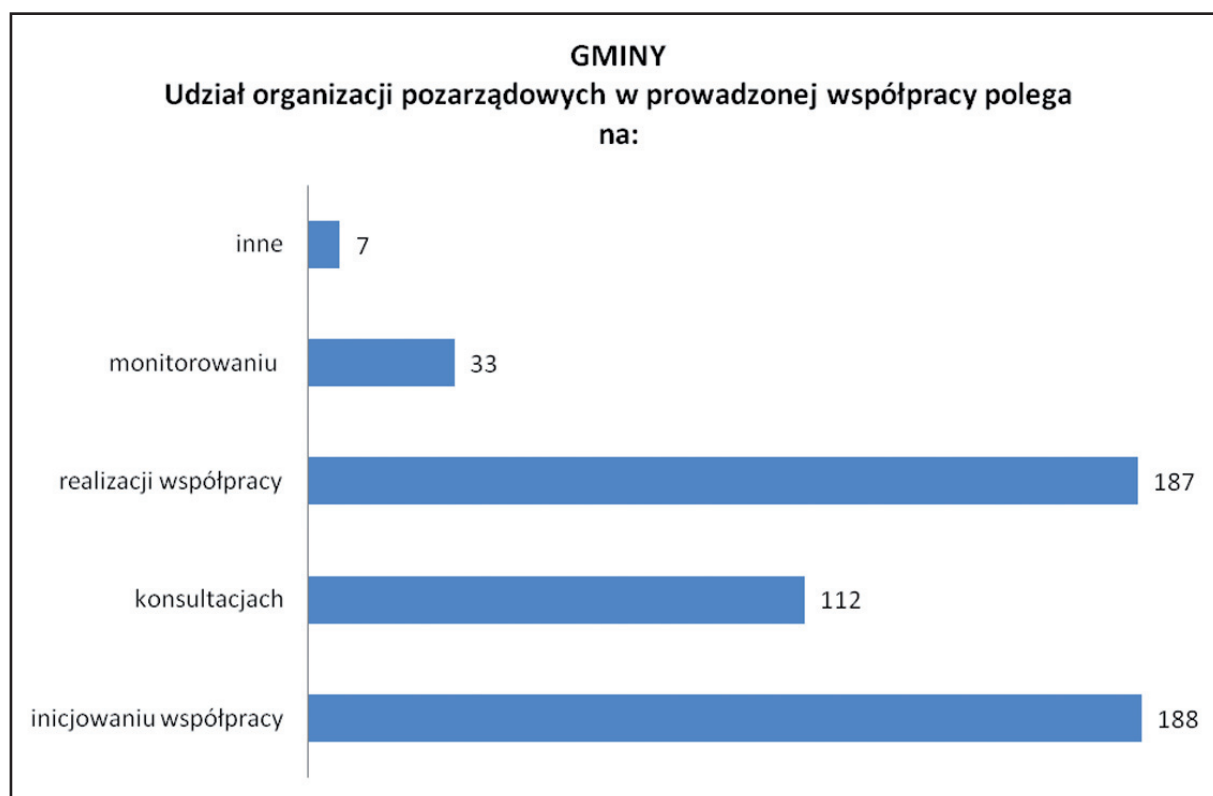
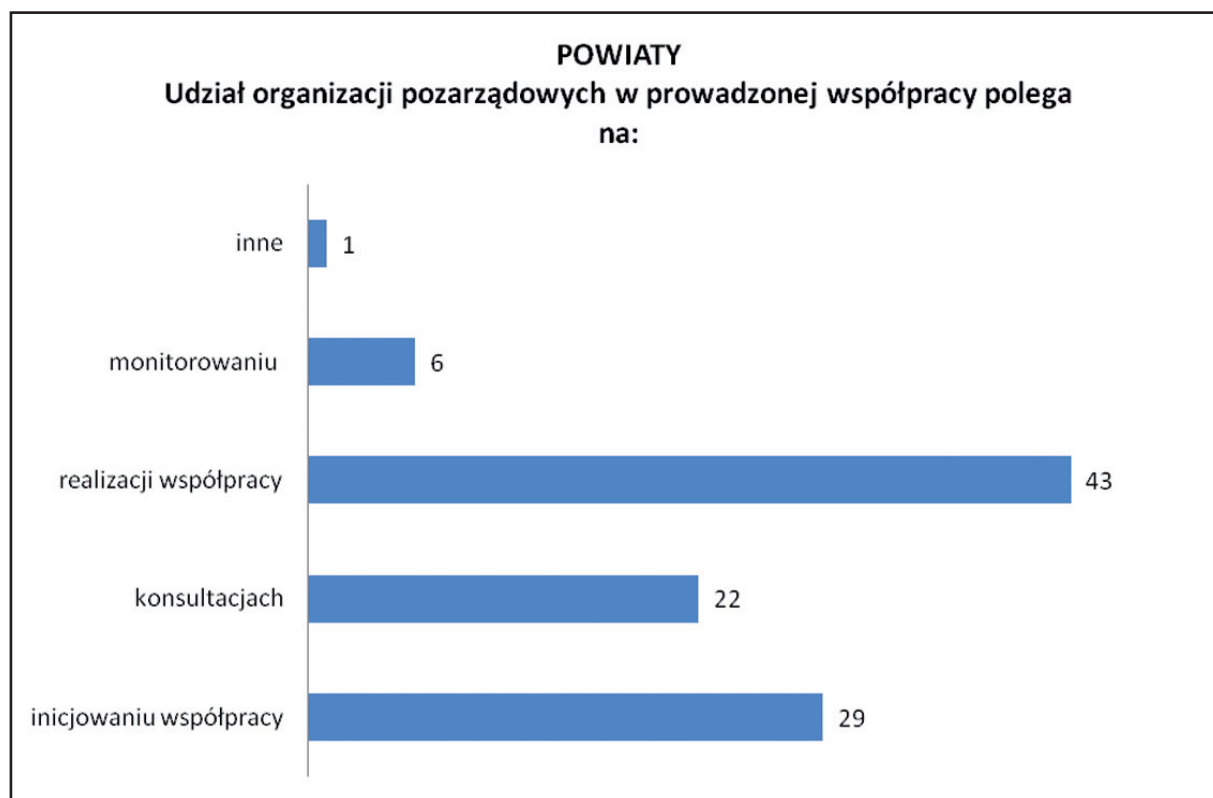
WOJEWÓDZTWA - Czy współpraca z podmiotami z państw PW jest realizowana we współdziałaniu z organizacjami pozarządowymi:

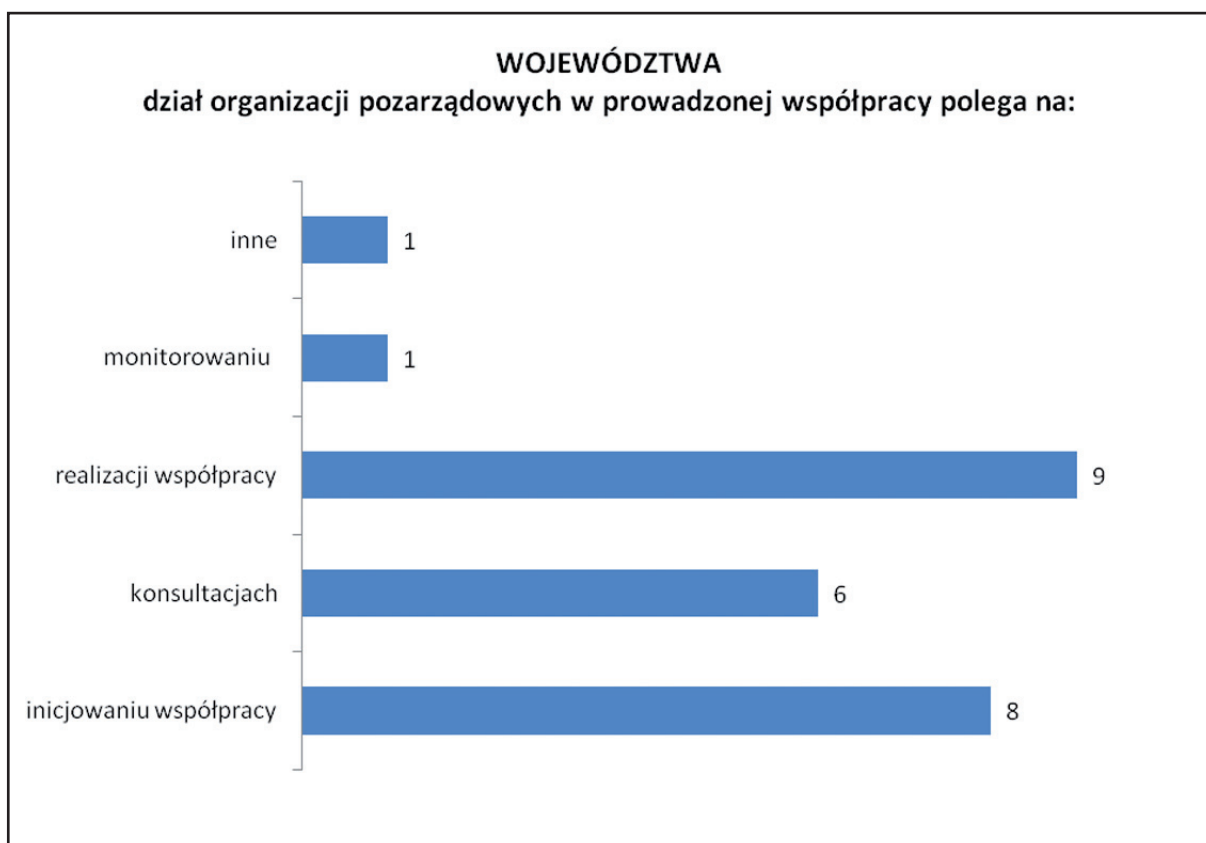
Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników ankiet.

Zarówno powiaty, jak i gminy (odpowiednio 41,1% i 26%) zadeklarowały udział we współpracy w podmiotami państw PW, przeważnie organizacji pozarządowych o zasięgu regionalnym lub lokalnym. Wynik ten dowodzi, że współpraca międzynarodowa jest przede wszystkim środkiem realizacji potrzeb społeczności lokalnych, reprezentowanych m.in. przez organizacje pozarządowe. Udział organizacji pozarządowych o zasięgu krajowych jest znacznie niższy (odpowiednio 8% i 10,6%), natomiast współpraca z organizacjami o zasięgu europejskim lub globalnym ma charakter marginalny (3 powiaty (2,7%) i 32 gminy (4%)).

W przypadku województw uzyskano 66,7% wskazań na udział we współpracy międzynarodowej organizacji pozarządowych o zasięgu regionalnym lub lokalnym, 26,6% wskazań na organizacje o zasięgu ogólnopolskim oraz jedynie 1 wskazanie (6,7%) na organizacje o zasięgu europejskim lub globalnym.

147 Pytanie skierowano do wszystkich respondentów.

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników ankiet.

Odnosząc się do roli jaką w opinii powiatów i gmin, w realizowanej współpracy, pełnią organizacje pozarządowe, należy stwierdzić, że w przypadku powiatów najczęściej wskazań uzyskał ich udział w realizacji współpracy (38,4% respondentów), zaś w przypadku gmin zarówno inicjowanie współpracy (23,4%), jak i udział w jej realizacji (23,3%). Dopiero na kolejnych miejscach zarówno powiaty, jak i gminy wskazały konsultacje, monitorowanie przebiegu współpracy oraz inne niesprecyzowane formy udziału organizacji pozarządowych w realizacji współpracy międzynarodowej. W przypadku województw najczęściej wskazań (60%) dotyczyło udziału NGO w realizacji współpracy, a kolejno inicjowaniu współpracy (53,3%) oraz konsultacji (40%).

WYZWANIA DLA SPRAWNEJ POLITYKI SĄSIEDZTWA Z PERSPEKTYWY DZIAŁALNOŚCI JEDNOSTEK SAMORZĄDU TERYTORIALNEGO – PODSUMOWANIE

Europejska Polityka Sąsiedztwa została ustanowiona jako unijny instrument rozwijania i pogłębiania wzajemnych relacji z państwami sąsiedzkimi Unii Europejskiej, w oparciu o wspólne wartości, takie jak demokracja i prawa człowieka, praworządność, sprawne rządzenie, zasady gospodarki rynkowej i zrównoważonego rozwoju. Inicjatywa Partnerstwa Wschodniego, stanowiąca regionalny wymiar EPS, stała się natomiast składową nie tylko tematycznej polityki UE, ale także priorytetowym kierunkiem polityki zagranicznej RP.

W ramach Europejskiej Polityki Sąsiedztwa ustanowiono szereg - niedostatecznie skoordynowanych - instrumentów współpracy dwu- i wielostronnej. Nie ulega wątpliwości, że istniejące instrumenty finansowe i mechanizmy wsparcia, tworzone w ramach obecnej perspektywy finansowej i *ad hoc* w odpowiedzi na pojawiające się na bieżąco potrzeby, wymagają w nowej perspektywie budżetowej, kompleksowego podejścia, systemowego (krótko- i średnioterminowego) planowania i usystematyzowania. Taki model uczyni realizację Partnerstwa Wschodniego przejrzystym, bardziej dostępnym i atrakcyjnym dla partnerów zarówno z państw UE, jak i państw PW.

Ewolucja wzajemnych stosunków oraz rozwój wydarzeń w Europie sprawiły, że idea Partnerstwa Wschodniego uzyskała trójwymiarowy charakter, uwypuklając potrzebę systematycznego pogłębiania dwustronnej współpracy, jak również wprowadzania nowych mechanizmów wielostronnego współdziałania, dopełniających funkcjonujące programy regionalne.

Dla zapewnienia jak największej efektywności wschodniej polityki sąsiedzkiej, współpraca między UE i sześcioma państwami PW powinna być „szyta na miarę” i charakteryzować się dużą elastycznością oraz odpowiednim wyczuciem zachodzących zmian polityczno-społeczno-gospodarczych. Z tego powodu, zarówno kierunki rozwoju, jak i konkretne zadania dla realizacji Partnerstwa Wschodniego powinny być formułowane nie tylko na poziomie unijnym i narodowym, ale także na szczeblu władz regionalnych i lokalnych, z jednoczesnym udziałem szeroko pojętego społeczeństwa obywatelskiego.

Samorządy lokalne i regionalne powinny zatem uczestniczyć w procesach planowania, realizacji, monitorowania i oceny wykonania PW, w szczególności w tych dziedzinach, w których posiadają bezpośrednie kompetencje i doświadczenie. Nawiązując kontakty międzynarodowe i będąc aktywnymi uczestnikami integracji gospodarczej, władze lokalne i regionalne realizują w ten sposób jeden z podstawowych celów integracji europejskiej, jakim jest stymulowanie rozwoju społeczno-gospodarczego.

W ramach dyskusji nad nowym podejściem do Europejskiej Polityki Sąsiedztwa, podnosi się słusznie argument, że o ile zasada „więcej za więcej” w polityce sąsiedztwa związanej z płaszczyzną rządową jest jasna i uzasadniona, to na płaszczyźnie lokalnej jest już mało czytelna, a jej zbyt formalne stosowanie może być nawet kontrproduktywne i utrudniać wcześniej nawiązane oddolne kontakty.

Podobnie jak polityka regionalna UE, także wymiar regionalny i lokalny PW musi być oparty na zasadzie działań oddolnych i stanowić elastyczny mechanizm wspierania procesu tworzenia struktur demokracji lokalnej i społeczeństwa obywatelskiego. Skuteczność relacji społecznych wiąże się bowiem z ich ciągłością i jak największym odformalizowaniem. Demokratyczne reformy administracyjne na szczeblu centralnym, dokonywane w większości państw Partnerstwa, powinny być uzupełniane działaniami na poziomach regionalnym i lokalnym. Ma to istotne znaczenie z punktu widzenia zawarcia przyszłych kompleksowych umów o stowarzyszeniu z państwami PW oraz tworzenia Pogłębianych Stref Wolnego Handlu. Bezsprzecznie, wielopoziomowość stosunków międzynarodowych wpisuje się w status samorządu terytorialnego, a coraz większa aktywność na poziomie regionalnym i lokalnym stanowi wypadkową zachodzących zmian.

Z pewnością, założenia i konkretne zadania dla realizacji Partnerstwa Wschodniego nie powinny być definiowane jedynie na poziomie Komisji Europejskiej i rządów krajowych. Władze regionalne i lokalne państw członkowskich Unii powinny być włączone w proces realizacji Partnerstwa Wschodniego na wszystkich jego etapach. Z tego punktu widzenia, jest istotne, aby coraz większy wpływ Komitetu Regionów na kształtowanie polityki regionalnej w UE znajdował swoje odzwierciedlenie w jej zewnętrznych aspektach w tym, w procesie budowania i utrzymywania stabilnego i bezpiecznego sąsiedztwa UE. Mając to na uwadze, władze regionalne i lokalne państw członkowskich z doświadczeniem w tworzeniu i realizacji polityki rozwoju regionalnego we współpracy z partnerami z państw PW, wnoszą, w ramach CORLEAP, istotny wkład w formowanie lokalnego wymiaru współpracy. CORLEAP, będący platformą bezpośredniego dialogu, stanowi zatem idealny mechanizm umożliwiający definiowanie potrzeb i wymiany doświadczeń na szczeblu lokalnym.

Komisja Europejska i państwa członkowskie powinny zatem wsłuchiwać się, z należytą uwagą, w opinie i rekomendacje adresowane do nich za pośrednictwem KR, co pozwoli na opracowanie dobrze splanowanego i systemowego podejścia do procesów przemian gospodarczo-ustrojowych w państwach partnerskich i jednocześnie zapewni synergiczne działania na wszystkich poziomach.

W związku z tym, że KR pełni funkcję opiniodawczą w trakcie trwania procesu stanowienia prawa, nie zawsze jest możliwe właściwe uwzględnienie jego wniosków i modyfikacja projektu legislacyjnego, stanowiącego zamkniętą całość. Należałoby zatem rozważyć możliwość powołania przy KE komitetu technicznego złożonego z przedstawicieli władz regionalnych i lokalnych państw członkowskich, wspierającego Komisję Europejską na etapie prac przygotowawczych.

Uzasadnione wydaje się także stworzenie odpowiedniej e-platformy monitorowania i ewaluacji regionalnego wymiaru polityki wschodniej, która mogłaby stanowić źródło informacji i podstawę dla opracowywania nowych oraz modyfikowania dotychczasowych kierunków działań. Platforma ta mogłaby zostać stworzona przez Komitet Regionów na wzór już istniejących i sprawdzonych platform, działających w odniesieniu do Europejskich Ugrupowań Współpracy Terytorialnej i zasady pomocniczości. Niewątpliwie, jak pokazały dotychczasowe doświadczenia, tego typu instrumenty dostarczają Komitetowi Regionów istotnych argumentów i wzmacniają jego wpływ na proces decyzyjny w UE.

Propozycją godną uwagi, jest rozszerzenie istniejącego narzędzia informatycznego, jakim jest Atlas współpracy zdecentralizowanej, na region Partnerstwa Wschodniego. Komitet Regionów mógłby również zarekomendować stworzenie, przez Komisję Europejską, kompleksowego e-przewodnika po państwach Partnerstwa i instrumentach finansowych, adresowanych i dostępnych dla władz lokalnych i regionalnych państw PW na wzór istniejącej strony polityki regionalnej „inforegio”¹⁴⁸. Zapewniłoby to władzom lokalnym i regionalnym, zarówno w UE jak i państwach Partnerstwa czytelną i aktualną informację.

W celu ułatwienia nawiązywania współpracy, Komitet Regionów mógłby sporządzić projekt umowy ramowej o współpracy z władzami lokalnymi i regionalnymi. Pierwszą taką umowę można byłoby sporządzić dla Ukrainy, w kontekście wynegocjowanej umowy o stowarzyszeniu. Taka umowa stanowiłaby „pilotażowy” model współpracy pomiędzy władzami lokalnymi i regionalnymi w państwach członkowskich UE oraz ich odpowiednikami w państwach partnerskich¹⁴⁹.

Polska od początku członkostwa w Unii Europejskiej pretenduje do roli lidera wschodniego wymiaru działań zewnętrznych UE. Jako jeden z inicjatorów, przyczyniła się aktywnie do powstania Partnerstwa Wschodniego i jego rozwoju, a wymiar wschodni, w dalszym ciągu, zajmuje istotne miejsce w Priorytetach Polskiej Polityki Zagranicznej na lata 2012-15, w których podkreśla się także konieczność rozwijania jej wymiaru samorządowego.

Wielopoziomowość polskiej polityki zagranicznej wymaga bezsprzecznie regularnych powiązań między MSZ a samorządami, co wielokrotnie podkreślał Konwent Marszałków RP. Podstawowym wyzwaniem w tym zakresie, jest zatem stworzenie synergii między rządowym a samorządowym wymiarem polityki zagranicznej. W tym celu, wydaje się konieczne zapewnienie stałej wymiany informacji między MSZ i samorządami na temat priorytetów i celów polskiej polityki zagranicznej w odniesieniu do poszczególnych państw, regionów

¹⁴⁸ http://ec.europa.eu/regional_policy/index_en.cfm

¹⁴⁹ Opinia Komitetu Regionów *Samorząd lokalny i regionalny na Ukrainie, a rozwój współpracy między Ukrainą a UE*, z 2010 r.

i organizacji międzynarodowych. Dotyczy to w szczególności samorządów województw. Zgodnie bowiem z art. 41 *Ustawy o samorządzie województwa*¹⁵⁰ z 5 czerwca 1998 r. organem odpowiedzialnym za organizowanie współpracy ze strukturami samorządu regionalnego w innych państwach jest zarząd województwa. Wspomniane powiązania powinny cechować się pewnym stopniem elastyczności, pozwalającym na szybką reakcję władz samorządowych na zmieniającą się sytuację międzynarodową¹⁵¹. Potrzeba wiedzy o priorytetach i działaniach polskiej polityki zagranicznej, ale także informacja o zmieniającej się rzeczywistości międzynarodowej, to jeden z istotnych postulatów samorządowców, adresowanych do administracji centralnej. Odpowiedzią rządu na to zapotrzebowanie jest powołany, w kwietniu 2012 r. Stały Instrument Wsparcia Wymiaru Obywatelskiego i Samorządowego Polskiej Polityki Zagranicznej, finansujący działania promujące aktywność międzynarodową samorządów. Istotne znaczenie mogą też mieć tworzone przez MSZ Regionalne Ośrodki Debaty Międzynarodowej (RODM), które rozpoczynają w tym roku działalność i mogą stać się narzędziem zaspokojenia potrzeb samorządów lokalnych w zakresie informacji i szkoleń.

Z przeprowadzonego badania ankietowego wynika jasno, że zaangażowanie polskich JST we współpracę międzynarodową jest największe na szczelbu województw (100%), na drugim miejscu plasują się powiaty (70%), a najmniej aktywne są gminy (tylko 36%). Współpraca, z podmiotami z państw PW, stanowi drugi, zaraz po państwach Unii Europejskiej, kierunek geograficzny aktywności polskich samorządów.

Najintensywniej polskie samorządy współpracują z podmiotami z Ukrainy (100% województw i blisko 90% JST na poziomie gmin i powiatów prowadzących współpracę międzynarodową), co ma związek zarówno z bliskością geograficzną, jak i otwarciem tego państwa na proces integracji europejskiej. Współpraca ma zarówno charakter transgraniczny, jak i transnarodowy oraz międzyregionalny. Znacznie mniejszy zakres ma współpraca z Białorusią, która mimo geograficznej bliskości jest w ograniczonym stopniu zainteresowana proponowanymi przez UE formami wsparcia. Kooperacja polskich JST z Gruzją, Mołdową, Armenią i Azerbejdżanem ma charakter marginalny, aczkolwiek w ostatnim czasie wydaje się intensyfikować.

We współpracy dominują relacje bezpośrednie między organami administracji, choć partnerami polskich JST są również organizacje pozarządowe, co ma istotne znaczenie dla budowania trwałej demokracji w państwach PW. Rzadką praktyką jest współpraca z korporacjami samorządowymi.

Charakterystyczne jest nierównomierne rozłożenie akcentów w obszarach tematycznych współpracy realizowanej przez województwa oraz gminy i powiaty. W przypadku gmin i powiatów, dominuje współpraca kulturalna, w obszarze młodzieży i sportu oraz turystyki, jak również współpraca terytorialna. Województwa natomiast koncentrują swoją uwagę i środki na kontaktach handlowych i gospodarczych, mobilności studentów, naukowców i nauczycieli akademickich oraz edukacji i szkolnictwie. W obu przypadkach, istotne miejsce zajmują dziedziny o kluczowym znaczeniu dla realizacji celów Partnerstwa Wschodniego, takie jak współpraca rozwojowa, demokracja lokalna czy wzmacnianie samorządu lokalnego. Nadal najpopularniejszą formą prawną współpracy jest umowa lub list intencyjny, niemniej jednak, wzrasta udział projektów w realizowanej współpracy.

Polskie JST podejmują szereg działań mających na celu rozwój współpracy ze wschodnimi partnerami. Przede wszystkim, samodzielnie poszukują potencjalnych partnerów, informacji o dostępnych formach współpracy i ich finansowania. Wykorzystują przy tym sprawdzone instrumenty, takie jak wizyty rozpoznawcze, wymiana dobrych praktyk, wspólne konferencje i inne przedsięwzięcia. Wśród podejmowanych aktywności, można wyróżnić działania na rzecz szeroko rozumianego potencjału własnego samorządu, działania o charakterze społecznościowym oraz aktywność o charakterze gospodarczym. Co do zasady, JST postrzegają współpracę z podmiotami z państw PW jako obustronnie korzystną, zarówno dla władz lokalnych i regionalnych, jak i dla mieszkańców oraz przedsiębiorców.

Badanie ankietowe dotyczyło również utrudnień, na jakie napotykają JST. Okazuje się, że największą przeszkodę w nawiązywaniu i realizacji współpracy stanowią trudności finansowe, kadrowe oraz trudności w dostępie do informacji i odpowiednich szkoleń.

150 Dz.U. 1998 nr 91 poz. 576.

151B. Wojna, *W poszukiwaniu synergii pomiędzy polską polityką zagraniczną a aktywnością międzynarodową samorządów* - wystąpienie podczas I posiedzenia Stałej Ogólnopolskiej Konferencji Współpracy Międzynarodowej Samorządów, Poznań 2012 (tekst udostępniony przez Urząd Marszałkowski Województwa Wielkopolskiego).

Dostęp do informacji ma również kluczowe znaczenie dla budowania pożądanego synergii między działaniami na poziomie rządowym i samorządowym. Jak wskazano wcześniej, MSZ podjął szereg działań kierowanych do samorządów, które powinny przyczynić się do usunięcia najczęściej występujących trudności, wskazywanych przez samorządy.

Osiągnięcie synergii wymaga oczywiście dwustronnego zaangażowania. Z jednej strony, MSZ powinien zapewnić jak najdalej idące wsparcie merytoryczne i finansowe dla działań międzynarodowych samorządów, z drugiej zaś, samorządy powinny prowadzić swoją aktywność w sposób racjonalny i efektywny, przy uwzględnieniu priorytetów polskiej polityki zagranicznej. Jednocześnie wydaje się niezbędne istnienie analogicznych powiązań między samorządem województwa a samorządem gmin i powiatów, tak aby zapewnić spójność aktywności międzynarodowej w ramach regionów, przy poszanowaniu gwarantowanej prawem niezależności niższych poziomów samorządu terytorialnego.

Dlatego też, priorytety współpracy zagranicznej województwa powinny, bez naruszania autonomii gmin i powiatów, stanowić punkt odniesienia przy tworzeniu i rozwijaniu współpracy międzynarodowej przez jednostki niższego szczebla. Zapewniłoby to - pośrednio - większą synergii między poziomem samorządowym a rządowym. To województwa są zobowiązane do współpracy z MSZ, i to one powinny przede wszystkim dbać o zgodność linii rozwoju współpracy międzynarodowej z priorytetami polityki zagranicznej państwa. Samorządy powiatowe i gminne powinny, w zakresie prowadzonej współpracy, liczyć nie tylko na wsparcie (przede wszystkim merytoryczne) ze strony MSZ, ale również samorządu województwa. W ten sposób, stanie się możliwe stworzenie efektywnego wielopoziomowego samorządowego wymiaru polityki zagranicznej, w którym z jednej strony, zostaje zachowana autonomia wszystkich poziomów, a z drugiej, tworzy się synergia ich działań.

**PRZEWODNIK PO INICJATYWACH I MECHANIZMACH POMOCOWYCH DLA
PARTNERSTWA WSCHODNIEGO DOSTĘPNYCH DLA POLSKICH JEDNOSTEK
SAMORZĄDU TERYTORIALNEGO**

ZAŁĄCZNIK – PRZEWODNIK PO INICJATYWACH I MECHANIZMACH POMOCOWYCH DLA PARTNERSTWA WSCHODNIEGO DOSTĘPNYCH DLA POLSKICH JEDNOSTEK SAMORZĄDU TERYTORIALNEGO¹⁵²

Program/ konkurs	Obszary wsparcia Wnioskodawcy/partnerzy	Typy projektodawców	Ew. sposób aplikowania	Kontakt Źródło wiedzy
<p>Europejski Instrument na rzecz Demokracji i Praw Człowieka (the European Instrument for Democracy and Human Rights – EIDHR)</p>	<p>Działania na rzecz wzmocnienia poszanowania praw człowieka i podstawowych swobód w krajach największego ryzyka. Działania na rzecz wzmocnienia społeczeństwa obywatelskiego i jego organizacji działających na rzecz promocji praw człowieka, reform demokratycznych, pokojowego rozwiązywania konfliktów różnych grup interesów oraz partycypacji politycznej i demokracji przedstawicielskiej. Działania na rzecz dialogu w sprawach praw człowieka, wspierania obrońców praw człowieka, akcji przeciwdziałania karze śmierci, torturom wykorzystywaniu dzieci w konfliktach zbrojnych i przemocy wobec kobiet. Działania na rzecz budowy zaufania, przejrzystości i zasad demokratycznych procesów wyborczych. Planowany podział dofinansowania dla poszczególnych krajów w roku 2013:</p> <p>Armenia 900.000 € Azerbejdżan 900.000 € Białoruś 565.000 € Gruzja 1.000.000 € Republika Mołdowy 1.000.000 € Ukraina 1.200.000 €</p>	<ul style="list-style-type: none"> Organizacje działające w sferze społeczeństwa obywatelskiego, instytucje z sektora prywatnego i publicznego o charakterze non-profit, agencje sektora publicznego, instytucje, organizacje i sieci na poziomie lokalnym, krajowym, regionalnym i międzynarodowym, krajowe, regionalne i międzynarodowe organy parlamentarne, międzynarodowe i regionalne organizacje międzyrządowe, osoby fizyczne, jeśli ich pomoc jest niezbędna dla realizacji celów EIDHR. 	<p>15 maja 2013 r. planowane jest ogłoszenie konkursu dot. Wsparcia obrońców praw człowieka (<i>Supporting Human Rights and their defenders where they are most at risk</i>) z przewidywanym terminem składania ofert do 30.06.2013. Maksymalny poziom dofinansowania to 95% kosztów kwalifikowanych.</p> <p>15 czerwca 2013 r. planowane jest ogłoszenie konkursu dot. Walki z dyskryminacją (<i>Combating discrimination</i>) z przewidywanym terminem składania ofert do 31.07.2013. Poziom dofinansowania powinien mieścić się w granicach 50-80% kosztów kwalifikowanych.</p>	<p>Informacje dotyczące EIDHR: http://ec.europa.eu/europeaid/how/finance/eidhr_en.htm</p> <p>Więcej informacji: Biuro Współpracy EuropeAid adres do korespondencji: European Commission EuropeAid Co-operation Office B - 1049 Brussels Belgia Tel: (+32) 02 299 11 1 http://ec.europa.eu/europeaid/work/index_fr.htm</p>

Program/ konkurs	Obszary wsparcia Wnioskodawcy/partnerzy	Typy projektodawców	Ew. sposób aplikowania	Kontakt Źródło wiedzy
<p>Instrument Wsparcia Rozwoju Społeczności Obywatelskiej (Neighbourhood Civil Society Facility)</p>	<p>Instrument Wsparcia Rozwoju Społeczności Obywatelskiego zapewnia dofinansowanie projektom kierowanym przez organizacje działające na rzecz rozwoju społeczeństwa obywatelskiego. Jednym z założeń programu jest wsparcie procesu włączania organizacji obywatelskich w proces stanowienia prawa w ramach polityk związanych z ENP wdrażanych na poziomie lokalnym i regionalnym. Konkurs dla Ukrainy został ogłoszony w dn. 30/04/2013. Cele konkursu: 1. wzmocnienie potencjału organizacji działających w sferze społeczeństwa obywatelskiego w zakresie promowania reform, w szczególności dot. kontroli zarządzania finansami publicznymi oraz zwiększenia świadomości społecznej na temat procesu zatwierdzania wydatków budżetu państwa. 2. Promowanie zaangażowania podmiotów społeczeństwa obywatelskiego w dialog polityczny z władzami publicznymi na temat realizacji strategii sektorowych w następujących obszarach: środowisko, energia, transport, zarządzanie finansami publicznymi (w tym zamówienia publiczne i moc publiczna), reforma administracji publicznej, walka z korupcją, zarządzanie granicami, migracja i azyl, rozwój regionalny, rozwój obszarów wiejskich, reforma rolna, bariery w handlu i ułatwienia w handlu, kontrola bezpieczeństwa żywności. Budżety projektów powinny mieścić się w granicach: 200.000€ - 400.000€. Poziom dofinansowania: 50-90% wydatków kwalifikowanych.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Organizacje działające w sferze społeczeństwa obywatelskiego, • instytucje sektora pozapublicznego o charakterze non-profit, • przedstawiciele władz samorządowych (jeśli konkurs dopuszcza taką możliwość). 	<p>W roku 2013 zakłada się ogłoszenie dwóch naborów przez Komisję Europejską. Pierwszy ma dotyczyć tworzenia programów twinning'owych dla organizacji obywatelskich (Civil Society Organizations) – planowany budżet 1.750.000 €. Drugi nabór ma dotyczyć realizacji działań wzmocniających zdolności organizacyjne i instytucjonalne CSO i władz publicznych – planowany budżet to 1.700.000 €.</p> <p>Oba konkursy mają być ogłoszone pod koniec roku 2013. Kolejne konkursy będą ogłaszane przez Delegacje UE w krajach Partnerstwa Wschodniego, na które alokowano następujące pulę środków:</p> <p>Armenia: 850.000 € Azerbejdżan: 1.500.000 € Białoruś: 1.000.000 € Gruzja: 950.000 € Ukraina: 2.000.000 €</p> <p>Planowany termin ogłoszenia konkursów to I połowa 2013 r.</p>	<p>Informacje dotyczące Programu: http://ec.europa.eu/europeaid/where/neighbourhood/regional-cooperation/enpi-east/csf_en.htm http://www.eap-csf.eu/</p>

Program/ konkurs	Obszary wsparcia Wnioskodawcy/partnerzy	Typy projektodawców	Ew. sposób aplikowania	Kontakt Źródło wiedzy
<p>Non-State Actors and Local Authorities in Development – Ukraine, 2013 Annual Action Programme (NSA&LA 2013 AAP Ukraine)</p>	<p>W ramach instrumentu Non-State Actors and Local Authorities in Development finansowane są m.in. działania wzmacniające zdolności instytucjonalne i organizacyjne instytucji odpowiedzialnych za określanie i stanowienie polityk rozwojowych. Konkurs ogłoszono w dn. 30/04/2013. Został podzielony na 3 części – druga i trzecia część konkursu dostępna jest dla jednostek samorządu terytorialnego oraz ich stowarzyszeń. Cele 2 i 3 części konkursu: 1. umożliwienie równego i przejrzystego udziału i partnerstwa między podmiotami społeczeństwa obywatelskiego i lokalnymi władzami w planowaniu i stanowaniu procesów decyzyjnych, realizacji <i>Open Government Partnership Agenda</i> i zapewnieniu jakości realizowanych usług społecznych, 2. wzmocnienie zdolności organizacji społeczeństwa obywatelskiego w odnośnym reprezentowaniu ich grup docelowych (w tym konsumentów), 3. wzmocnienie zdolności obywateli w zakresie ich uczestnictwa w procesie rozwoju lokalnego poprzez podniesienie świadomości, obywatelskiej edukację, rzecznicstwo i mobilizację społeczności, 4. rozwijanie zdolności władz lokalnych na temat wszystkich aspektów zrównoważonego rozwoju partycypacyjnego i poprawa dostępu i jakości usług społecznych ukierunkowanych na poprawę warunków życia mieszkańców. Całkowity budżet części 2 i 3 konkursu: 1.044.000 €. Budżety projektów powinny mieścić się w granicach: 100.000€ - 300.000€. Minimalny poziom dofinansowania: 50% wydatków kwalifikowanych. Maksymalny poziom dofinansowania: 75% kosztów kwalifikowanych (w przypadku jednostek samorządu terytorialnego z Ukrainy – 90%).</p>	<p>Typy projektodawców</p> <ul style="list-style-type: none"> Instytucje sektora pozapublicznego (tzw. <i>Non-State Actors</i>) nie działające dla zysku – część 2 konkursu oraz jako partner (<i>co-applicant</i>) w części 3 konkursu. przedstawiciele władz samorządowych – część 3 konkursu oraz jako partner (<i>co-applicant</i>) w części 2 konkursu. 	<p>Ew. sposób aplikowania</p> <p>Przygotowując aplikację do konkursu należy postępować zgodnie z wytycznymi zamieszczonymi na stronie: http://ec.europa.eu/europeaid/work/online-services/pador/index_en.htm</p> <p>Termin nadsyłania aplikacji: 17 czerwiec 2013, godz. 17:00 czasu lokalnego (liczy się data i godzina dostarczenia)</p> <p>Aplikacje należy przesyłać na adres: Mr. Holger Rommen Head of Contracts and Finance Section Delegation of the European Union to Ukraine 101, Volodymyrska str. Kyiv 01033, Ukraine</p>	<p>Kontakt Źródło wiedzy</p> <p>Więcej informacji o konkursie z dokumentacją: http://ec.europa.eu/europeaid/work/funding/index_en.htm</p> <p>Reference number: 134433</p> <p>Dodatkowe informacje o konkursie można pozyskać w Delegacji Unii Europejskiej na Ukrainie 101 Volodymyrska St. Kyiv, 01033 Ukraine Telephone: +380 (44) 390 8010 E-mail: delegation-ukraine@eeas.europa.eu http://eeas.europa.eu/delegations/ukraine/index_en.htm</p>

Program/ konkurs	Obszary wsparcia Wnioskodawcy/partnerzy	Typy projektodawców	Ew. sposób aplikowania	Kontakt Źródło wiedzy
<p>Pilotażowy Program Rozwoju Regionalnego (Pilot Regional Development Programmes - PRDPs) – Rozwój Regionalny Ukraina (Regional Development – Ukraine)</p>	<p>Głównym celem programu PRDPs jest wymiana doświadczeń oraz podstawowych zagadnień dotyczących polityki spójności UE z partnerami objętymi Partnerstwem Wschodnim w szczególności dotyczących niwelowania różnic w rozwoju społeczno-gospodarczym regionów w ramach jednego kraju.</p> <p>Program skierowany do Ukrainy ma prowadzić do lepszej realizacji polityki rozwoju regionalnego, zgodnie z priorytetami określonymi w ukraińskim ustawodawstwie m.in. krajowymi i regionalnymi strategiami rozwoju.</p> <p>Konkurs został podzielony na dwie części.</p> <p>1 część: wsparcie skierowane jest do najsłabiej rozwiniętych regionów Ukrainy. W konkursie mogą uczestniczyć jednostki z poziomu 'oblast'. Maksymalny poziom dofinansowania ustalono na poziomie 80%.</p> <p>2 część: wsparcie ukierunkowane jest na zrównoważony rozwój obszarów wiejskich. W konkursie mogą uczestniczyć jednostki z poziomu 'rayon'.</p>	<p>Jednostki posiadające osobowość prawną niedziałające dla zysku będący przedstawicielami władz samorządowych.</p>	<p>W ramach programu planuje się ogłoszenie dwóch naborów. Pierwszy nabór został ogłoszony 26/04/2013 z pulą 6.000.000 €. Drugi nabór wniosków planowany jest na marzec 2014 (planowana kwota alokacji: 20.000.000 €).</p> <p>Przygotowując aplikację do konkursu ogłoszonego 26/04/2013 należy postępować zgodnie z wytycznymi zamieszczonymi na stronie:</p> <p>http://ec.europa.eu/europeaid/work/online-services/pador/index_en.htm</p> <p>Termin nadsyłania aplikacji do l tury programu: 1 lipca 2013, godz. 15:30 czasu lokalnego (liczy się data i godzina dostarczenia)</p> <p>Aplikacje należy przesyłać na adres: Mr. Holger Rommen Head of Contracts and Finance Section Delegation of the European Union to Ukraine 101, Volodymyrska str. Kyiv 01033, Ukraine.</p>	<p>Dodatkowe informacje o Programie: http://ec.europa.eu/europeaid/documents/awp/2013/awp_2013_ukr_p4_en.pdf</p> <p>Więcej informacji o konkursie ogłoszonym 26/04/2013 wraz z dokumentacją: http://ec.europa.eu/europeaid/work/funding/index_en.htm</p> <p>Reference number: 134171</p> <p>Szczegółowe informacje o konkursie można również pozyskać w Delegacji Unii Europejskiej na Ukrainie 101 Volodymyrska St. Kyiv, 01033 Ukraine Telephone: +380 (44) 390 8010 E-mail: delegation-ukraine-tenders@eeas.europa.eu, http://eeas.europa.eu/delegations/ukraine/index_en.htm</p>

Program/ konkurs	Obszary wsparcia Wnioskodawcy/partnerzy	Typy projektodawców	Ew. sposób aplikowania	Kontakt Źródło wiedzy
<p>Usługi rehabilitacyjne i resocjalizacyjne w sektorze sądownictwa karnego w Gruzji (Complementary Rehabilitation and Re-socialisation Services in the Criminal Justice Sector), Integracja i Współpraca dla Partnerstwa Wschodniego (Eastern Partnership Integration and Cooperation Programme – Neighbourhood East - EaPIC)</p>	<p>1. zwiększenie dostępu do szkoleń zawodowych, edukacji i innych usług rehabilitacyjnych i resocjalizacyjnych dla więźniów, byłych pensjonariuszy, w szczególności osób młodych (część 1),</p> <p>2. opracowanie i wdrożenie programów resocjalizacyjnych skierowanych do młodych osób mających problemy z prawem (część 2).</p> <p>Część 1: Na realizację projektów wyłonionych do dofinansowania w ramach konkursu dostępna jest kwota 1.700.000 €. Wartość pojedynczych projektów powinna wahać się w granicach: 100.000 €–300.000 €.</p> <p>Część 2: Na realizację projektów wyłonionych do dofinansowania w ramach konkursu dostępna jest kwota 300.000 €. Wartość pojedynczych projektów powinna wahać się w granicach: 100.000 €–150.000 €.</p> <p>Poziom dofinansowania: 70-90% kosztów kwalifikowanych. Różnica powinna być sfinansowana z innych źródeł niż budżet Unii Europejskiej oraz Europejski Fundusz Rozwoju. Preferencyjnie traktowane będą projekty bezpośrednio włączające do współpracy odpowiednie instytucje krajowe oraz oparte o istniejące bądź realizowane inicjatywy i <i>best practices</i> z tej dziedziny.</p>	<p>Jednostki posiadające osobowość prawną niedziałające dla zysku należące do następującej kategorii podmiotów: organizacje pozarządowe, podmioty sektora publicznego, władze lokalne lub organizacje międzynarodowe (międzyrządowe).</p>	<p>Przygotowując aplikację należy postępować zgodnie z wytycznymi zamieszczonymi na stronie: http://ec.europa.eu/europeaid/work/online-services/pador/index_en.htm</p> <p>Termin nadsyłania aplikacji: 14 maja 2013, godz. 16 czasu lokalnego (liczy się data i godzina dostarczenia).</p> <p>Aplikacje należy wysyłać na adres: Delegation of the European Union to Georgia Finance and Contracts and Audit Section 38, Nino Chkheidze Street Tbilisi, 0102, Georgia</p>	<p>Więcej informacji o konkursie wraz z dokumentacją: http://ec.europa.eu/europeaid/work/funding/index_en.htm</p> <p>Reference number: 134299</p>

Program/ konkurs	Obszary wsparcia Wnioskodawcy/partnerzy	Typy projektodawców	Ew. sposób aplikowania	Kontakt Źródło wiedzy
<p>Wsparcie Komisji ds. Służby Cywilnej przy Prezydencie Republiki Azerbejdżanu we wdrażaniu reform instytucjonalnej (Support to the Civil Service Commission under the President of the Republic of Azerbaijan in implementation of the Institution Reform) w ramach instrumentu Kompleksowy Rozwój Instytucjonalny (Comprehensive Institutional Building Programme – CIB)</p>	<p>1. Wsparcie Komisji ds. Służby Cywilnej w procesie kształtowania zdolności instytucjonalnych poprzez ustanowienie jednostki ds. strategii i szkoleń, utworzenie centrum szkoleniowego oraz wzmocnienie zdolności w zakresie szkoleń służby cywilnej (część 1),</p> <p>2. Wsparcie rozwoju Krajowej Strategii Szkoleniowej Służby Cywilnej i jej wdrożenie oraz wzmocnienie zdolności Komisji ds. Służby Cywilnej w zakresie określania polityki szkoleniowej poprzez wsparcie rozwoju modułów szkoleniowych z uwzględnieniem obszarów dotyczących przystosowania instytucji krajowych do standardów UE. Wybrane moduły szkoleniowe: zarządzanie i zarządzanie ludźmi, etyka, przeciwdziałanie zjawisku korupcji, wdrożenie prawodawstwa dot. służby cywilnej itp. (część 2)</p> <p>Calkowity budżet konkursu: 2.000.000 €, w tym:</p> <p>Część 1: Na realizację projektów wyłonionych do dofinansowania w ramach konkursu dostępna jest kwota 1.000.000 €. Wartość projektu powinna wahać się w granicach: 600.000 €–1.000.000 €.</p> <p>Część 2: Na realizację projektów wyłonionych do dofinansowania w ramach konkursu dostępna jest kwota 1.000.000 €. Wartość projektu powinna wahać się w granicach: 600.000 €–1.000.000 €.</p> <p>Poziom dofinansowania: 50-80% kosztów kwalifikowanych. Różnica powinna być sfinansowana z innych środków niż budżet Unii Europejskiej.</p>	<p>Jednostki posiadające osobowość prawną niedziałające dla zysku należące do następującej kategorii podmiotów: organizacje pozarządowe, instytucje sektora pozapublicznego (tzw. <i>Non-State Actors</i>), podmioty sektora publicznego, władze lokalne lub organizacje międzynarodowe (międzyrządowe).</p>	<p>Aplikacje powinny być przygotowane zgodnie z wytycznymi Practical Guide dostępnego pod adresem: http://ec.europa.eu/europeaid/work/procedures/implementation/practical_guide/index_en.htm</p> <p>Termin nadsyłania aplikacji: 8 lipca 2013, godz. 16 czasu lokalnego (liczy się data i godzina dostarczenia)</p> <p>Aplikacje należy wysłać na adres: Delegation of the European Union to the Republic of Azerbaijan Attn: Finance and Contracts Section 11th floor, Landmark III 90A Nizami Street AZERBAIJAN - AZ1010 Baku</p> <p>Strona internetowa: http://eeas.europa.eu/delegations/azerbaijan</p>	<p>Więcej informacji o konkursie wraz z dokumentacją: http://ec.europa.eu/europeaid/work/funding/index_en.htm</p> <p>Reference number: 134232</p>

Program/ konkurs	Obszary wsparcia Wnioskodawcy/partnerzy	Typy projektodawców	Ew. sposób aplikowania	Kontakt Źródło wiedzy
TWINNING/ SIGMA/ TAIEX	<p>Projekty w ramach programów Twinning, Sigma i TAIEX realizowane są w odpowiedzi na konkretne zapotrzebowanie zgłaszane przez władze wykonawcze państw Partnerstwa Wschodniego. W każdym z krajów ustanowiono punkty kontaktowe zwane Program Administration Office (PAO) zajmujący się koordynacją działań programów na terytorium danego kraju.</p>		<p>Punkt kontaktowy w Polsce: Ministerstwo Spraw Zagranicznych Departament Wdrażania Programów Rozwojowych (DWPR) ul. Bagatela 14 00-585 Warszawa tel. (0-22) 523-84-02, 523-84-12 fax. (0-22) 523-84-00 E-mail: twinning@msz.gov.pl Strona internetowa: www.twinning.polskawue.gov.pl</p>	<p>PAO w Armenii: Ministry of Economy of the Republic of Armenia 5, M. Mkrtchyan, Yerevan 0010 Armenia Tel: +374 10 543 981, Fax: +374 10 543 983 E- mail: ahovsepyan@mineconomy.am rhovhannesyany@mineconomy.am Strona internetowa: http://www.pao.am/</p> <p>PAO w Azerbejdżanie: Department of Foreign Investments and Aid Coordination, Ministry of Economic Development Government House, 10th Floor 40 U. Hajibeyov Street AZ1016, Baku, Azerbaijan Tel.: +994 12 493.88. 67, Fax: +994 12 493 7638 E-mail: s.babayev@economy.gov.az r.rustamli@economy.gov.az strona internetowa: http://www.twinning.az</p> <p>PAO w Gruzji: EU Programmes Coordination Unit – PAO State Chancellery (room 815, 8 th Floor), 7, Ingorokva str. Tbilisi – 0134 – Georgia Tel: +995 32 99 89 14, Tel/ fax : +995 32 93 14 02 E-mail: pao@eu-nato.gov.ge, rk.ncu@caucacu.s.net Strona internetowa: http://eu-integration.gov.ge/pao/</p> <p>PAO w Mołdowie: State Chancellery Programme Administration Office Piata Marii Adunari Nationale 1 MD- 2033 Chisinau, MOLDOVA</p>

Program/ konkurs	Obszary wsparcia Wnioskodawcy/partnerzy	Typy projektodawców	Ew. sposób aplikowania	Kontakt Źródło wiedzy
<p>Wsparcie Krajowego Komitetu Statystycznego w Modernizacji Krajowego Systemu Statystycznego w zgodzie ze standardami UE w Republice Azerbejdżanu (Support to the State Statistical Committee in Modernisation of the National Statistics System of the Republic of Azerbaijan in line with European standards) TWINNING</p>	<p>Celem konkursu jest modernizacja krajowego systemu statystycznego w zgodzie ze standardami UE, w szczególności upowszechniania danych za pomocą statystycznego systemu zarządzania jakością i GIS, jak i rozszerzenia zakresu danych systemu o dane dotyczące warunków bytowych, jakości życia itp. Maksymalny okres trwania projektu to 24 miesiące.</p>	<p>Przedstawiciele administracji publicznej i jednostek jej podległych (nie działających dla zysku).</p>	<p>Konkurs jest otwarty do 13 czerwca 2013 r. godz. 17:00 czasu lokalnego. Budżet konkursu: 1.200.000 €.</p> <p>Projekty należy kierować drogą mailową na adres: DELEGATION-AZERBAIJAN-FINANCE@eeas.europa.eu z kopią (CC) na adresy e-mail: s.babayev@economy.gov.az i r.rustamli@economy.gov.az</p> <p>Więcej informacji o konkursie wraz z dokumentacją: http://ec.europa.eu/europeaid/work/funding/index_en.htm</p> <p>Reference number: 134381</p>	<p>Tel. (+ 373 22) 250 475 - 250 465, Fax (+ 373 22) 250 259, Email: lucretia.ciurea@gov.md dumitru.udrea@gov.md, oxana.budis@gov.md, strona internetowa: http://www.ncl.moldova.md/ PAO na Ukrainie: Twinning Programme Administration Office 15 Prorizna Street, Kyiv, Ukraine 01601 Tel. +38 044 278 03 21, 278 36 22, 278 36 44 strona internetowa: www.twinning.com.ua Informacje o programie SIGMA: http://www.oecd.org/site/sigma/ Informacje o programie TAIEX: http://ec.europa.eu/enlargement/taix/index_en.htm Informacje o programie TWINNING: http://ec.europa.eu/enlargement/tenders/twinning/index_en.htm</p>
				<p>Szczegółowe informacje o konkursie można pozyskać w Delegacji Unii Europejskiej w Azerbejdżanie 11th floor, 90A Nizami St. Landmark III, Baku Telephone: (+994-12) 497 20 63 Fax: (+994-12) 497 20 69 E-mail: Delegation-Azerbaijan@eeas.europa.eu</p>

Program/ konkurs	Obszary wsparcia Wnioskodawcy/partnerzy	Typy projektodawców	Ew. sposób aplikowania	Kontakt Źródło wiedzy
<p>Wzmocnienie Sytemu Ochrony i Egzekwowania Praw Własności Intelektualnej na Ukrainie (Strengthening the Protection and Enforcement of Intellectual Property Rights in Ukraine) TWINNING</p>	<p>Celem konkursu jest zwiększenie zdolności administracyjnych i kompetencji Państwowego Urzędu Własności Intelektualnej Ukrainy (State Intellectual Property Service of Ukraine), jak również wypracowanie skutecznych środków prawnych przeciw podrobieniu i piractwu intelektualnemu zapewnianym skutecznym egzekwowaniem sankcji za naruszenie praw własności intelektualnej. Maksymalny okres trwania projektu to 21 miesięcy.</p>	<p>Przedstawiciele administracji publicznej i jednostek jej podległych (niedziałających dla zysku).</p>	<p>Konkurs jest otwarty do 20 czerwca 2013 r. godz. 17.00 czasu lokalnego. Budżet konkursu: 1.500.000 €.</p> <p>Więcej informacji o konkursie wraz z dokumentacją: http://ec.europa.eu/europeaid/work/funding/index_en.htm</p> <p>Reference number: 134382</p>	<p>Szczegółowe informacje o konkursie można pozyskać w Delegacji Unii Europejskiej na Ukrainie 101 Volodymyrska St. Kyiv, 01033 Ukraine Telephone: +380 (44) 390 8010 E-mail: delegation-ukraine@eeas.europa.eu http://eeas.europa.eu/delegations/ukraine/index_en.htm</p>
<p>Wzmocnienie Agencji Transplantologii Republiki Moldowy oraz wsparcie w zakresie zbliżenia prawodawstwa w obszarze jakości i bezpieczeństwa stacji pochodzenia ludzkiego (Strengthening the Transplant Agency of the Republic of Moldova and support in legal approximation in the area of quality and safety of human substances of human origin) TWINNING</p>	<p>Celem konkursu jest zwiększenie jakości i bezpieczeństwa przeszczepów organów, tkanek i komórek ludzkich poprzez rozwój systemu transplantologii w Republice Moldowy. Maksymalny okres trwania projektu to 24 miesiące.</p>	<p>Przedstawiciele administracji publicznej i jednostek jej podległych (niedziałających dla zysku).</p>	<p>Konkurs jest otwarty do 24 maja 2013 r. godz. 17.00 czasu lokalnego. Budżet konkursu: 1.200.000 €.</p> <p>Więcej informacji o konkursie wraz z dokumentacją: http://ec.europa.eu/europeaid/work/funding/index_en.htm</p> <p>Reference number: 134262</p>	<p>Szczegółowe informacje o konkursie można pozyskać w Delegacji Unii Europejskiej w Moldowie Kogalniceanu Street nr 12 MD 2001 Chisinau, Republic of Moldova Tel: (+373 22) 505210 Fax: (+373 22) 272622 E-mail: Delegation-Moldova@eeas.europa.eu</p>

Program/ kurs	Obszary wsparcia Wnioskodawcy/partnerzy	Typy projektodawców	Ew. sposób aplikowania	Kontakt Źródło wiedzy
<p>Investing in People</p>	<p>W ramach programu wyróżnia się cztery zakresy tematyczne wsparcia: 1. Zdrowie, 2. Edukacja, wiedza i umiejętności, w tym promowanie równego dostępu do edukacji oraz szkoleń, 3. Polityka równości płci i prawa kobiet, 4. inne aspekty rozwoju społeczno-gospodarczego (np. zatrudnienie, spójność społeczna i kultura).</p> <p>Wśród potencjalnych beneficjentów programu wymienia się jednostki samorządu terytorialnego.</p>	<ul style="list-style-type: none"> Instytucje sektora pozarządowego (tzw. Non-State Actors), w tym organizacje pozarządowe, organizacje partnerów społecznych, w tym: stowarzyszenia zawodowe, uczelnie, instytuty badawcze, itp., władze lokalne i ich konsorcja lub stowarzyszenia, międzynarodowe (międzyrządowe) organizacje. 	<p>Cele i priorytety programu na rok 2013 zostaną opublikowane w Annual Action Programme 2013 na przełomie lipca i sierpnia na stronie internetowej http://ec.europa.eu/europeaid/work/funding/index_en.htm</p> <p>Zakłada się następujący podział środków w roku 2013:</p> <p>Wsparcie instytucji służby zdrowia – planowany termin ogłoszenia konkursu: 2.09.2013, planowany budżet: 29.000.000 €,</p> <p>Promowanie praw seksualnych i zdrowia seksualnego i reprodukcyjnego – dostęp do zdrowia reprodukcyjnego – planowany termin ogłoszenia konkursu: 15.08.2013. Planowany budżet: 29.000.000 €,</p> <p>Rozwój umiejętności i szkolenia zawodowe – planowany termin ogłoszenia konkursu: 15.10.2013. Planowany budżet: 44.000.000 €.</p> <p>Maksymalny poziom dofinansowania określono na poziomie 80%.</p>	<p>Informacje dotyczące Programu: http://ec.europa.eu/europeaid/how/finance/dci/investing_en.htm</p> <p>Biuro Współpracy EuropeAid adres do korespondencji: European Commission EuropeAid Co-operation Office B - 1049 Brussels Belgia Tel: (+32) 02 299 11 1 http://ec.europa.eu/europeaid/work/index_fr.htm</p>

Program/ konkurs	Obszary wsparcia Wnioskodawcy/partnerzy	Typy projektodawców	Ew. sposób aplikowania	Kontakt Źródło wiedzy
<p>Program Partnerstwa Wschodniego na rzecz Kultury Eastern Partnership Culture Programme</p>	<p>Program wspiera wzmocnienie mechanizmów współpracy instytucji sektora kultury, w tym wewnątrz- i międzyregionalne inicjatywy kulturalne krajów UE i krajów sąsiedzkich. Program ma przyczynić się do zwiększenia powiązań pomiędzy działaniami na rzecz kultury i szerzej rozumianymi strategiami rozwojowymi począwszy od włączenia społecznego, poprzez ochronę środowiska, zapobieganie konfliktom po dialog międzykulturowy. Program służy wspieraniu: szkoleń, zwiększaniu dostępu do zasobów kultury, zachowaniu i rewaloryzacji regionalnych zasobów i dziedzictwa kultury, zarządzania strategicznego i zdolności pozyskiwania środków na działania w zakresie kultury poprzez interdyscyplinarne i międzysektorowe projekty wymiany pomiędzy instytucjami sektora kultury.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Organizacje działające w obszarze społeczeństwa obywatelskiego zajmujące się sferą kultury, • przedstawiciele władzy krajowej i regionalnej. 	<p>Aktualnie brak otwartych konkursów</p>	<p>Regional Monitoring and Capacity Building Unit (RMCBU) of the Eastern Partnership Culture Programme Office 11, 3a Horkogo (Antonovycha) Street, 01004 Kyiv Ukraine Tel.: +38 044-234-4898, +38 044-235-7998, Mob.: +38 050-846-7105 Fax: +38 044-234-4898 info@euroeastculture.eu www.euroeastculture.eu</p>
<p>Młodzież w Działaniu - (SALTO EECA - wsparcie współpracy pomiędzy sąsiadującymi krajami Europy Wschodniej i Kazaku w ramach Programu Młodzież w Działaniu) Akcja 3.1 – Współpraca z sąsiedzkimi krajami partnerskimi Unii Europejskiej.</p>	<p>Wymiana młodzieży z sąsiedzkimi krajami partnerskimi. Szkolenie i tworzenie sieci z sąsiedzkimi krajami partnerskimi. Wnioskodawcy/uczestnicy: m.in. lokalne, regionalne instytucje publiczne.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Organizacja typu non-profit lub organizacja pozarządowa, • lokalna lub regionalna instytucja publiczna, nieformalna grupa młodzieży, • organizacja zajmująca się problematyką i działaniami młodzieżowymi na poziomie europejskim (ENGO), która ma organizację członkowskie w co najmniej ośmiu krajach programu, • międzynarodowa organizacja rządowa (organizacja międzyrządowa) typu non profit, • organizacja komercyjna będąca organizatorem imprezy młodzieżowej, sportowej lub kulturalnej. 	<p>Projekty składa się w Agencji Wykonawczej ds. Edukacji, Kultury i Sektora Audiowizualnego (projekty organizatorów działających w kraju Partnerstwa Wschodniego, u których działanie ma być realizowane) lub w Agencji Narodowej (wszyscy inni wnioskodawcy). W ramach programów stałych: w roku 2013 dwa terminy składania wniosków do Agencji Wykonawczej: Runda 2 - 03 czerwca 2013 Runda 3 - 03 września 2013 W przypadku projektów składanych do Narodowej Agencji obowiązują trzy terminy składania wniosków w ciągu roku: 1 lutego, 1 maja, 1 października.</p>	<p>Agencja Wykonawcza ds. Edukacji, Kultury i Sektora Audiowizualnego Adres do korespondencji Education, Audiovisual & Culture Executive Agency Youth in action programme BOUR 04/29 Avenue du Bourget 1 B-1049 Brussels http://eacea.ec.europa.eu/index_en.php SALTO Eastern Europe and Caucasus Resource Centre: http://www.salto-youth.net/rc/eeca/ Fundacja Rozwoju Systemu Edukacji Polska Narodowa Agencja Programu Młodzież w Działaniu Ul. Mokotowska 43, 00 551 Warsaw Tel: +48-22-622.37.06, Fax: +48-22-622.37.08 młodzież@młodzież.org.pl www.młodzież.org.pl</p>

Program/ konkurs	Obszary wsparcia Wnioskodawcy/partnerzy	Typy projektodawców	Ew. sposób aplikowania	Kontakt Źródło wiedzy
<p>Program Uczenie się przez Całe Życie – Podprogram Comenius - projekty wielostronne</p>	<p>Adaptacja, rozwój, testowanie, wdrażanie i rozpowszechnianie nowych programów nauczania, kursów i materiałów szkoleniowych dla nauczycieli i innej kadry dydaktycznej.</p> <p>Adaptacja, rozwój, testowanie, wdrażanie i rozpowszechnianie nowych metod nauczania i strategii pedagogicznych oraz materiałów dydaktycznych dla uczniów.</p> <p>Praktyki/staże nauczycielskie.</p> <p>Projekt wielostronne umożliwiający udział partnerów z krajów trzecich, w tym priorytetowo z krajów Partnerstwa Wschodniego.</p>	<p>Typy projektodawców</p> <ul style="list-style-type: none"> Instytucje lub organizacje stwarzające możliwość kształcenia w dowolnym obszarze edukacji i szkoleń, podmioty odpowiedzialne za systemy i polityki dotyczące poszczególnych aspektów uczenia się przez całe życie na szczeblu lokalnym, regionalnym i krajowym, przedsiębiorstwa, partnerzy społeczni i ich organizacje na każdym szczeblu, włącznie z organizacjami gospodarczymi oraz izbami przemysłowymi i handlowymi, instytucje zapewniające poradnictwo zawodowe, doradztwo i usługi informacyjne związane z każdym aspektem uczenia się przez całe życie, stowarzyszenia działające w dziedzinie uczenia się przez całe życie, włącznie ze stowarzyszeniami studentów, praktykantów, uczniów, nauczycieli, rodziców i uczących się osób dorosłych, centra badawcze i instytucje związane z kwestiami edukacji i szkoleń, organizacje non-profit, ochotnicze (wolontariackie), pozarządowe. 	<p>Działania scentralizowane - projekty składają się w Agencji Wykonawczej ds. Edukacji, Kultury i Sektora Audiowizualnego. Termin składania wniosków na rok 2013 upłynął 31 stycznia 2013 r. (ogłoszenie o naborze projektów na rok 2013 zostało opublikowane latem roku poprzedniego).</p>	<p>Agencja Wykonawcza ds. Edukacji, Kultury i Sektora Audiowizualnego Adres do korespondencji: Educative Agency BOUR 04/29 Avenue du Bourget 1 B-1049 Brussels http://eacea.ec.europa.eu/index_en.php http://eacea.ec.europa.eu/lip/index_en.php EACEA-LLPCOMENIUS@ec.europa.eu</p> <p>http://ec.europa.eu/education/lip/official-documents-on-the-lip_en.htm (strona Komisji Europejskiej, zawierająca treść ogłoszeń o konkursach)</p> <p>Fundacja Rozwoju Systemu Edukacji Zespół Programu Comenius ul. Mokotowska 43, 00-551 Warszawa Tel. +48 022 46-31-000, 022 46-31-321 Fax +48 022 46-31-021 http://www.comenius.org.pl e-mail: comenius@frse.org.pl</p>

Program/ konkurs	Obszary wsparcia Wnioskodawcy/partnerzy	Typy projektodawców	Ew. sposób aplikowania	Kontakt Źródło wiedzy
<p>Program Uczenie się przez Całe Życie – Podprogram Comenius - sieci wielostronne</p>	<p>Działania mające na celu promocję innowacji w sektorze edukacji i wymianę dobrych praktyk poprzez organizację badań, formułowanie rekomendacji, tworzenie grup roboczych, organizację seminariów i konferencji oraz działania rozpowszechniające,</p> <p>Działania ułatwiające i rozwijające współpracę na szczeblu europejskim poprzez wymianę informacji, szkolenia koordynatorów, promocję nowych projektów rozpowszechnianie rezultatów projektów oraz dobrych praktyk.</p> <p>Projekt typu sieci wielostronne umożliwiają udział partnerów z krajów trzecich, w tym priorytetowo z krajów Partnerstwa Wschodniego.</p>	<p>Typy projektodawców</p> <ul style="list-style-type: none"> Instytucje lub organizacje stwarzające możliwość kształcenia w dowolnym obszarze edukacji i szkoleń, podmioty odpowiedzialne za systemy i polityki dotyczące poszczególnych aspektów uczenia się przez całe życie na szczeblu lokalnym, regionalnym i krajowym, przedsiębiorstwa, partnerzy społeczni i ich organizacje na każdym szczeblu, włącznie z organizacjami gospodarczymi oraz izbami przemysłowymi i handlowymi, instytucje zapewniające poradnictwo zawodowe, doradztwo i usługi informacyjne związane z każdym aspektem uczenia się przez całe życie, stowarzyszenia działające w dziedzinie uczenia się przez całe życie, włącznie ze stowarzyszeniami studentów, praktykantów, uczniów, nauczycieli, rodziców i uczących się osób dorosłych, centra badawcze i instytucje związane z kwestiami edukacji i szkoleń, organizacje non-profit, ochotnicze (wolontariackie), pozarządowe. 	<p>Działania scentralizowane - projekty składają się w Agencji Wykonawczej ds. Edukacji, Kultury i Sektora Audiowizualnego. Termin składania wniosków na rok 2013 upłynął 31 stycznia 2013 r. (ogłoszenie o naborze projektów na rok 2013 zostało opublikowane latem roku poprzedniego).</p>	<p>Agencja Wykonawcza ds. Edukacji, Kultury i Sektora Audiowizualnego Adres do korespondencji: Education, Audiovisual & Culture Executive Agency BOUR 04/29 Avenue du Bourget 1 B-1049 Brussels http://eacea.ec.europa.eu/index_en.php http://eacea.ec.europa.eu/lip/index_en.php EACEA-LLPCOMENIUS@ec.europa.eu</p> <p>http://ec.europa.eu/education/lip/official-documents-on-the-lip_en.htm (strona Komisji Europejskiej, zawierająca treść ogłoszeń o konkursach)</p> <p>Fundacja Rozwoju Systemu Edukacji Zespół Programu Comenius ul. Mokotowska 43, 00-551 Warszawa Tel. +48 022 46-31-000, 022 46-31-321 Fax +48 022 46-31-021 http://www.comenius.org.pl e-mail: comenius@frse.org.pl</p>

Program/ konkurs	Obszary wsparcia Wnioskodawcy/partnerzy	Typy projektodawców	Ew. sposób aplikowania	Kontakt Źródło wiedzy
<p>GRUNDTVIG Projekty wielostronne</p>	<p>Ulepszanie treści nauczania i poprawa wdrażania programów edukacji dorosłych na poziomie systemowym/polityk. Poprawa dostępności do kształcenia dorosłych. Poprawa zarządzania w systemach kształcenia osób dorosłych.</p> <p>Projekty wielostronne umożliwiają udział partnerów z krajów trzecich, w tym priorytetowo z krajów Partnerstwa Wschodniego.</p>	<p>Typy projektodawców</p> <ul style="list-style-type: none"> Instytucje lub organizacje stwarzające możliwość kształcenia w dowolnym obszarze edukacji i szkoleń, podmioty odpowiedzialne za systemy i polityki dotyczące poszczególnych aspektów uczenia się przez całe życie na szczeblu lokalnym, regionalnym i krajowym, przedsiębiorstwa, partnerzy społeczni i ich organizacje na każdym szczeblu, włącznie z organizacjami gospodarczymi oraz izbami przemysłowymi i handlowymi, instytucje zapewniające poradnictwo zawodowe, doradztwo i usługi informacyjne związane z każdym aspektem uczenia się przez całe życie, stowarzyszenia działające w dziedzinie uczenia się przez całe życie, włącznie ze stowarzyszeniami studentów, praktykantów, uczniów, nauczycieli, rodziców i uczących się osób dorosłych, centra badawcze i instytucje związane z kwestiami edukacji i szkoleń, organizacje non-profit, ochotnicze (wolontariackie), pozarządowe. 	<p>Działania scentralizowane - projekty składają się w Agencji Wykonawczej ds. Edukacji, Kultury i Sektora Audiowizualnego. Termin składania wniosków na rok 2013 upłynął 31 stycznia 2013 r. (ogłoszenie o naborze opublikowane latem roku poprzedniego).</p>	<p>Agencja Wykonawcza ds. Edukacji, Kultury i Sektora Audiowizualnego Adres do korespondencji Educational, Audiovisual & Culture Executive Agency Avenue du Bourget 1 BOUR / BOU2* BE-1140 Brussels http://eacea.ec.europa.eu/lip/index_en.php EACEA-LLPGRUNDTVIG@ec.europa.eu</p> <p>Fundacja Rozwoju Systemu Edukacji Zespół Programu Grundtvig ul. Mokotowska 43, 00-551 Warszawa Tel. 224-631-354, 224-631-355 Fax 224-631-021 http://www.grundtvig.org.pl e-mail: grundtvig@frise.org.pl</p>

Program/ konkurs	Obszary wsparcia Wnioskodawcy/partnerzy	Typy projektodawców	Ew. sposób aplikowania	Kontakt Źródło wiedzy
<p>GRUNDTVIG Sieci Wielostronne</p>	<p>Budowa wspólnych platform i "punktów odniesienia" dla debaty i wymiany informacji na temat kluczowych zagadnień, formułowania polityk i badań w zakresie kształcenia osób dorosłych.</p> <p>Aktywne wspieranie współpracy sieciowej projektów realizowanych w ramach programu Grundtvig w zakresie wspólnych tematów na rzecz promocji współpracy europejskiej i innowacji.</p> <p>Rozpowszechnianie rezultatów, wniosków i najlepszych praktyk zrealizowanych projektów Grundtvig na poziomie europejskim, krajowym, regionalnym i lokalnym.</p> <p>Projekty wielostronne umożliwiają udział partnerów z krajów trzecich, w tym priorytetowo z krajów Partnerstwa Wschodniego.</p>	<p>Typy projektodawców</p> <ul style="list-style-type: none"> Instytucje lub organizacje stwarzające możliwość kształcenia w dowolnym obszarze edukacji i szkoleń, podmioty odpowiedzialne za systemy i polityki dotyczące poszczególnych aspektów uczenia się przez całe życie na szczeblu lokalnym, regionalnym i krajowym, przedsiębiorstwa, partnerzy społeczni i ich organizacje na każdym szczeblu, włącznie z organizacjami gospodarczymi oraz izbami przemysłowymi i handlowymi, instytucje zapewniające poradnictwo zawodowe, doradztwo i usługi informacyjne związane z każdym aspektem uczenia się przez całe życie, stowarzyszenia działające w dziedzinie uczenia się przez całe życie, włącznie ze stowarzyszeniami studentów, praktykantów, uczniów, nauczycieli, rodziców i uczących się osób dorosłych, centra badawcze i instytucje związane z kwestiami edukacji i szkoleń, organizacje non-profit, ochotnicze (wolontariackie), pozarządowe. 	<p>Działania scentralizowane - projekty składają się w Agencji Wykonawczej ds. Edukacji, Kultury i Sektora Audiowizualnego. Termin składania wniosków na rok 2013 upłynął 31 stycznia 2013 r. (ogłoszenie o naborze projektów na rok 2013 zostało opublikowane latem roku poprzedniego).</p>	<p>Agencja Wykonawcza ds. Edukacji, Kultury i Sektora Audiowizualnego Adres do korespondencji Educational, Audiovisual & Culture Executive Agency Avenue du Bourget 1 BOUR / BOU2* BE-1140 Brussels http://eacea.ec.europa.eu/lip/index_en.php EACEA-LLPGRUNDTVIG@ec.europa.eu</p> <p>Fundacja Rozwoju Systemu Edukacji Zespół Programu Grundtvig ul. Mokotowska 43, 00-551 Warszawa Tel. 224-631-354, 224-631-355 Fax 224-631-021 http://www.grundtvig.org.pl e-mail: grundtvig@frise.org.pl</p>

Program/ konkurs	Obszary wsparcia Wnioskodawcy/partnerzy	Typy projektodawców	Ew. sposób aplikowania	Kontakt Źródło wiedzy
<p>LEONARDO DA VINCI Sieci Wielostronne</p>	<p>Wsparanie współpracy sektorowej pomiędzy instytucjami zajmującymi się kształceniem i szkoleniami zawodowymi, przedsiębiorcami, partnerami społecznymi, instytucjami szkoleniowymi. Identyfikacja trendów i wymogów rynku pracy w celu zwiększenia trafności doboru i zawartości programów kształcenia zawodowego. Publikowanie rezultatów prac realizowanych w ramach sieci na rzecz promocji innowacyjności i współpracy transgranicznej w sektorze kształcenia zawodowego.</p> <p>Sieci wielostronne umożliwiają udział partnerów z krajów trzecich, w tym priorytetowo z krajów Partnerstwa Wschodniego.</p>	<p>Typy projektodawców</p> <ul style="list-style-type: none"> Instytucje lub organizacje stwarzające możliwości kształcenia w dowolnym obszarze edukacji i szkoleń, podmioty odpowiedzialne za systemy i polityki dotyczące poszczególnych aspektów uczenia się przez całe życie na szczeblu lokalnym, regionalnym i krajowym, przedsiębiorstwa, partnerzy społeczni i ich organizacje na każdym szczeblu, włącznie z organizacjami gospodarczymi oraz izbami przemysłowymi i handlowymi, instytucje zapewniające poradnictwo zawodowe, doradztwo i usługi informacyjne związane z każdym aspektem uczenia się przez całe życie, stowarzyszenia działające w dziedzinie uczenia się przez całe życie, włącznie ze stowarzyszeniami studentów, praktykantów, uczniów, nauczycieli, rodziców i uczących się osób dorosłych, centra badawcze i instytucje związane z kwestiami edukacji i szkoleń, organizacje non-profit, ochotnicze (wolontariackie), pozarządowe. 	<p>Działania scentralizowane - projekty składają się w Agencji Wykonawczej ds. Edukacji, Kultury i Sektora Audiowizualnego. Termin składania wniosków na rok 2013 upłynął 31 stycznia 2013 r. (ogłoszenie o naborze opublikowane latem roku poprzedniego).</p>	<p>Agencja Wykonawcza ds. Edukacji, Kultury i Sektora Audiowizualnego Adres do korespondencji Educative Agency Avenue du Bourget 1 BOUR / BOU2* BE-1140 Brussels http://eacea.ec.europa.eu/lip/index_en.php EACEA-Leonardo-da-Vinci@e.europa.eu</p> <p>Fundacja Rozwoju Systemu Edukacji ul.Mokotowska 43, 00-551 Warszawa tel.: 22 46-31-000 e-mail: kontakt@frse.org.pl http://www.leonardo.org.pl/</p> <p>Lista punktów kontaktowych w regionach dostępna po adresie: http://www.leonardo.org.pl/program-w-regionach</p>

Program/ konkurs	Obszary wsparcia Wnioskodawcy/partnerzy	Typy projektodawców	Ew. sposób aplikowania	Kontakt Źródło wiedzy
<p>LEONARDO DA VINCI - projekty rozwoju innowacji - projekty wielostronne</p>	<p>Wsparcie UE nakierowane na opracowanie nowych narzędzi, produktów, rozwiązań i metodologii w dziedzinie kształcenia i doradztwa zawodowego. Warunkiem jest innowacyjność projektów w kontekście potrzeb grup docelowych lub innowacyjne podejście do problemu, na poziomie krajowym, regionalnym i lokalnym lub w ujęciu sektorowym. Projekty dotyczyć mogą zarówno form zinstytucjonalizowanych, jak i nieformalnych pod warunkiem wykorzystania europejskich praktyk i doświadczeń.</p> <p>Projekty wielostronne umożliwiają udział partnerów z krajów trzecich, w tym priorytetowo z krajów Partnerstwa Wschodniego.</p>	<p>Typy projektodawców</p> <ul style="list-style-type: none"> Instytucje lub organizacje stwarzające możliwość kształcenia w dowolnym obszarze edukacji i szkoleń, podmioty odpowiedzialne za systemy i polityki dotyczące poszczególnych aspektów uczenia się przez całe życie na szczeblu lokalnym, regionalnym i krajowym, przedsiębiorstwa, partnerzy społeczni i ich organizacje na każdym szczeblu, włącznie z organizacjami gospodarczymi oraz izbami przemysłowymi i handlowymi, instytucje zapewniające poradnictwo zawodowe, doradztwo i usługi informacyjne związane z każdym aspektem uczenia się przez całe życie, stowarzyszenia działające w dziedzinie uczenia się przez całe życie, włącznie ze stowarzyszeniami studentów, praktykantów, uczniów, nauczycieli, rodziców i uczących się osób dorosłych, centra badawcze i instytucje związane z kwestiami edukacji i szkoleń, organizacje non-profit, ochotnicze (wolontariackie), pozarządowe. 	<p>Działania scentralizowane - projekty składają się w Agencji Wykonawczej ds. Edukacji, Kultury i Sektora Audiowizualnego. Termin składania wniosków na rok 2013 upłynął 31 stycznia 2013 r. (ogłoszenie o naborze projektów na rok 2013 zostało opublikowane latem roku poprzedniego).</p>	<p>Agencja Wykonawcza ds. Edukacji, Kultury i Sektora Audiowizualnego Adres do korespondencji Educative Agency Avenue du Bourget 1 BOUR / BOU2* BE-1140 Brussels http://eacea.ec.europa.eu/lip/index_en.php EACEA-Leonardo-da-Vinci@e.europa.eu</p> <p>Fundacja Rozwoju Systemu Edukacji ul.Mokotowska 43, 00-551 Warszawa tel.: 22 46-31-000 e-mail: kontakt@frse.org.pl http://www.leonardo.org.pl/</p> <p>Lista punktów kontaktowych w regionach dostępna po adresie: http://www.leonardo.org.pl/program-w-regionach</p>

Program/ konkurs	Obszary wsparcia Wnioskodawcy/partnerzy	Typy projektodawców	Ew. sposób aplikowania	Kontakt Źródło wiedzy
<p>Wielostronne Projekty na rzecz Romów - w ramach Akcji trans-europejskiej Uczenie się przez Całe Życie (KA1)</p>	<p>Wsparanie międzynarodowych projektów na rzecz Romów w zakresie szeroko pojętej integracji społecznej (zdrowie, zatrudnienie, mieszkalnictwo, edukacja) mających na celu zwiększenie uczestnictwa Romów w kształceniu (w tym zawodowym).</p> <p>Projekty wielostronne umożliwiające udział partnerów z krajów trzecich, w tym priorytetowo z krajów Partnerstwa Wschodniego.</p>	<p>Typy projektodawców</p> <ul style="list-style-type: none"> Instytucje lub organizacje stwarzające możliwości kształcenia w dowolnym obszarze edukacji i szkoleń, podmioty odpowiedzialne za systemy i polityki dotyczące poszczególnych aspektów uczenia się przez całe życie na szczeblu lokalnym, regionalnym i krajowym, przedsiębiorstwa, partnerzy społeczni i ich organizacje na każdym szczeblu, włącznie z organizacjami gospodarczymi oraz izbami przemysłowymi i handlowymi, instytucje zapewniające poradnictwo zawodowe, doradztwo i usługi informacyjne związane z każdym aspektem uczenia się przez całe życie, stowarzyszenia działające w dziedzinie uczenia się przez całe życie, włącznie ze stowarzyszeniami studentów, praktykantów, uczniów, nauczycieli, rodziców i uczących się osób dorosłych, centra badawcze i instytucje związane z kwestiami edukacji i szkoleń, organizacje non-profit, ochotnicze (wolontariackie), pozarządowe. 	<p>Działania scentralizowane - projekty składają się w Agencji Wykonawczej ds. Edukacji, Kultury i Sektora Audiowizualnego</p> <p>Termin składania wniosków na rok 2013 upłynął 28 lutego 2013 r. (ogłoszenie o naborze projektów na rok 2013 zostało opublikowane latem roku poprzedniego).</p>	<p>Agencja Wykonawcza ds. Edukacji, Kultury i Sektora Audiowizualnego Adres do korespondencji Education, Audiovisual & Culture Executive Agency Avenue du Bourget 1 BOUR / BOUZ* BE-1140 Brussels http://eacea.ec.europa.eu/lip/index_en.php</p>

Program/ konkurs	Obszary wsparcia Wnioskodawcy/partnerzy	Typy projektodawców	Ew. sposób aplikowania	Kontakt Źródło wiedzy
<p>Wielostronne Sieci współpracy na rzecz Romów - w ramach Akcji transsektorowych Programu Uczucie się przez Całe Życie (KA1)</p>	<p>Budowa sieci służących rozpowszechnianiu dobrych praktyk i akcji podnoszących świadomość w zakresie doświadczeń w skutecznej integracji Romów poprzez edukację.</p> <p>Sieci wielostronne umożliwiają udział partnerów z krajów trzecich, w tym priorytetowo z krajów Partnerstwa Wschodniego.</p>	<p>Typy projektodawców</p> <ul style="list-style-type: none"> Instytucje lub organizacje stwarzające możliwość kształcenia w dowolnym obszarze edukacji i szkoleń, podmioty odpowiedzialne za systemy i polityki dotyczące poszczególnych aspektów uczenia się przez całe życie na szczeblu lokalnym, regionalnym i krajowym, przedsiębiorstwa, partnerzy społeczni i ich organizacje na każdym szczeblu, włącznie z organizacjami gospodarczymi oraz izbami przemysłowymi i handlowymi, instytucje zapewniające poradnictwo zawodowe, doradztwo i usługi informacyjne związane z każdym aspektem uczenia się przez całe życie, stowarzyszenia działające w dziedzinie uczenia się przez całe życie, włącznie ze stowarzyszeniami studentów, praktykantów, uczniów, nauczycieli, rodziców i uczących się osób dorosłych, centra badawcze i instytucje związane z kwestiami edukacji i szkoleń, organizacje non-profit, ochotnicze (wolontariackie), pozarządowe. 	<p>Działania scentralizowane - projekty składa się w Agencji Wykonawczej ds. Edukacji, Kultury i Sektora Audiowizualnego Termin składania wniosków na rok 2013 upłynął 28 lutego 2013 r. (ogłoszenie o naborze projektów na rok 2013 zostało opublikowane latem roku poprzedniego).</p>	<p>Agencja Wykonawcza ds. Edukacji, Kultury i Sektora Audiowizualnego Adres do korespondencji Education, Audiovisual & Culture Executive Agency Avenue du Bourget 1 BOUR / BOUZ* BE-1140 Brussels http://eacea.ec.europa.eu/lip/index_en.php</p>

Program/ konkurs	Obszary wsparcia Wnioskodawcy/partnerzy	Typy projektodawców	Ew. sposób aplikowania	Kontakt Źródło wiedzy
<p>Wielostronne Projekty na rzecz upowszechniania znajomości języków obcych - w ramach Akcji transsektorowych Programu Uczenie się przez Całe Życie (KA2).</p>	<p>Akcje podnoszące świadomość nt. języków, możliwości nauki języków i korzyści płynących ze znajomości języków. Opracowanie i upowszechnianie materiałów dydaktycznych do nauki języków obcych, programów i metod nauczania oraz narzędzi do oceny/uznawania kompetencji językowych.</p> <p>Projekty wielostronne umożliwiające udział partnerów z krajów trzecich, w tym priorytetowo z krajów Partnerstwa Wschodniego.</p>	<p>Typy projektodawców</p> <ul style="list-style-type: none"> Instytucje lub organizacje stwarzające możliwości kształcenia w dowolnym obszarze edukacji i szkoleń, podmioty odpowiedzialne za systemy i polityki dotyczące poszczególnych aspektów uczenia się przez całe życie na szczeblu lokalnym, regionalnym i krajowym, przedsiębiorstwa, partnerzy społeczni i ich organizacje na każdym szczeblu, włącznie z organizacjami gospodarczymi oraz izbami przemysłowymi i handlowymi, instytucje zapewniające poradnictwo zawodowe, doradztwo i usługi informacyjne związane z każdym aspektem uczenia się przez całe życie, stowarzyszenia działające w dziedzinie uczenia się przez całe życie, włącznie ze stowarzyszeniami studentów, praktykantów, uczniów, nauczycieli, rodziców i uczących się osób dorosłych, centra badawcze i instytucje związane z kwestiami edukacji i szkoleń, organizacje non-profit, ochotnicze (wolontariackie), pozarządowe. 	<p>Działania scentralizowane - projekty składają się w Agencji Wykonawczej ds. Edukacji, Kultury i Sektora Audiowizualnego. Termin składania wniosków na rok 2013 upłynął 28 lutego 2013 r. (ogłoszenie o naborze projektów na rok 2013 zostało opublikowane latem roku poprzedniego).</p>	<p>Agencja Wykonawcza ds. Edukacji, Kultury i Sektora Audiowizualnego Adres do korespondencji Education, Audiovisual & Culture Executive Agency Avenue du Bourget 1 BOUR / BOUZ* BE-1140 Brussels http://eacea.ec.europa.eu/lip/index_en.php</p>

Program/ konkurs	Obszary wsparcia Wnioskodawcy/partnerzy	Typy projektodawców	Ew. sposób aplikowania	Kontakt Źródło wiedzy
<p>Wielostronne Sieci na rzecz upowszechniania znajomości języków obcych - w ramach Akcji transsektorowych</p> <p>Programu Uczenie się przez Całe Życie (KA2).</p>	<p>Projekty mające na celu ułatwienie i rozwój współpracy (wymiana informacji, szkolenia koordynatorów, promocja nowych projektów, rozpowszechnianie rezultatów projektów i dobrych praktyk) w zakresie nauczania języków obcych.</p> <p>Działania promujące innowację i dobre praktyki w dziedzinie nauczania języków (konferencje, publikacje, grupy robocze).</p> <p>Sieci wielostronne umożliwiające udział partnerów z krajów trzecich, w tym priorytetowo z krajów Partnerstwa Wschodniego.</p>	<p>Typy projektodawców</p> <ul style="list-style-type: none"> Instytucje lub organizacje stwarzające możliwość kształcenia w dowolnym obszarze edukacji i szkoleń, podmioty odpowiedzialne za systemy i polityki dotyczące poszczególnych aspektów uczenia się przez całe życie na szczeblu lokalnym, regionalnym i krajowym, przedsiębiorstwa, partnerzy społeczni i ich organizacje na każdym szczeblu, włącznie z organizacjami gospodarczymi oraz izbami przemysłowymi i handlowymi, instytucje zapewniające poradnictwo zawodowe, doradztwo i usługi informacyjne związane z każdym aspektem uczenia się przez całe życie, stowarzyszenia działające w dziedzinie uczenia się przez całe życie, włącznie ze stowarzyszeniami studentów, praktykantów, uczniów, nauczycieli, rodziców i uczących się osób dorosłych, centra badawcze i instytucje związane z kwestiami edukacji i szkoleń, organizacje non-profit, ochotnicze (wolontariackie), pozarządowe. 	<p>Działania scentralizowane - projekty składają się w Agencji Wykonawczej ds. Edukacji, Kultury i Sektora Audiowizualnego. Termin składania wniosków na rok 2013 upłynął 28 lutego 2013 r. (ogłoszenie o naborze projektów na rok 2013 zostało opublikowane latem roku poprzedniego).</p>	<p>Agencja Wykonawcza ds. Edukacji, Kultury i Sektora Audiowizualnego Adres do korespondencji Education, Audiovisual & Culture Executive Agency Avenue du Bourget 1 BOUR / BOU2* BE-1140 Brussels http://eacea.ec.europa.eu/lip/index_en.php</p>

Program/ konkurs	Obszary wsparcia Wnioskodawcy/partnerzy	Typy projektodawców	Ew. sposób aplikowania	Kontakt Źródło wiedzy
<p>Wielostronne Projekty na rzecz upowszechnienia technologii informacyjnych - w ramach Akcji transsektorowych Programu Uczenie się przez Całe Życie (KA3).</p>	<p>Promocja nowej wizji ICT w ramach długookresowych celach strategii uczenia się przez całe życie, Upowszechnienie włączenia technologii informacyjnych do systemów kształcenia i szkolenia, w tym kształcenia na odległość i otwartych zasobów edukacyjnych. Wzmocnienie więzi i współpracy sieciowej instytucji edukacyjnych poprzez upowszechnienie dostępu do sieci wymiany informacji.</p> <p>Projekty wielostronne umożliwiające udział partnerów z krajów trzecich, w tym priorytetowo z krajów Partnerstwa Wschodniego.</p>	<p>Typy projektodawców</p> <ul style="list-style-type: none"> Instytucje lub organizacje stwarzające możliwości kształcenia w dowolnym obszarze edukacji i szkoleń, podmioty odpowiedzialne za systemy i polityki dotyczące poszczególnych aspektów uczenia się przez całe życie na szczeblu lokalnym, regionalnym i krajowym, przedsiębiorstwa, partnerzy społeczni i ich organizacje na każdym szczeblu, włącznie z organizacjami gospodarczymi oraz izbami przemysłowymi i handlowymi, instytucje zapewniające poradnictwo zawodowe, doradztwo i usługi informacyjne związane z każdym aspektem uczenia się przez całe życie, stowarzyszenia działające w dziedzinie uczenia się przez całe życie, włącznie ze stowarzyszeniami studentów, praktykantów, uczniów, nauczycieli, rodziców i uczących się osób dorosłych, centra badawcze i instytucje związane z kwestiami edukacji i szkoleń, organizacje non-profit, ochotnicze (wolontariackie), pozarządowe. 	<p>Ew. sposób aplikowania</p> <p>Działania scentralizowane - projekty składa się w Agencji Wykonawczej ds. Edukacji, Kultury i Sektora Audiowizualnego. Termin składania wniosków na rok 2013 upłynął 28 lutego 2013 r. (ogłoszenie o naborze projektów na rok 2013 zostało opublikowane latem roku poprzedniego).</p>	<p>Kontakt Źródło wiedzy</p> <p>Agencja Wykonawcza ds. Edukacji, Kultury i Sektora Audiowizualnego Adres do korespondencji Education, Audiovisual & Culture Executive Agency Avenue du Bourget 1 BOUR / BOU2* BE-1140 Brussels http://eacea.ec.europa.eu/lip/index_en.php</p>

Program/ konkurs	Obszary wsparcia Wnioskodawcy/partnerzy	Typy projektodawców	Ew. sposób aplikowania	Kontakt Źródło wiedzy
<p>Wielostronne Sieci na rzecz upowszechniania technologii informacyjnych - w ramach Akcji transsektorowych Programu Uczenie się przez Całe Życie (KA3).</p>	<p>Budowa europejskich sieci użytkowników promujących kompetencje cyfrowe i inne kompetencje międzysektorowe na rzecz poprawy jakości życia i zatrudnialności.</p> <p>Budowa sieci mających na celu zwalczanie różnic i dysproporcji w wykorzystaniu technologii informacyjnych.</p> <p>Sieci wielostronne umożliwiają udział partnerów z krajów trzecich, w tym priorytetowo z krajów Partnerstwa Wschodniego.</p>	<p>Typy projektodawców</p> <ul style="list-style-type: none"> Instytucje lub organizacje stwarzające możliwości kształcenia w dowolnym obszarze edukacji i szkoleń, podmioty odpowiedzialne za systemy i polityki dotyczące poszczególnych aspektów uczenia się przez całe życie na szczeblu lokalnym, regionalnym i krajowym, przedsiębiorstwa, partnerzy społeczni i ich organizacje na każdym szczeblu, włącznie z organizacjami gospodarczymi oraz izbami przemysłowymi i handlowymi, instytucje zapewniające poradnictwo zawodowe, doradztwo i usługi informacyjne związane z każdym aspektem uczenia się przez całe życie, stowarzyszenia działające w dziedzinie uczenia się przez całe życie, włącznie ze stowarzyszeniami studentów, praktykantów, uczniów, nauczycieli, rodziców i uczących się osób dorosłych, centra badawcze i instytucje związane z kwestiami edukacji i szkoleń, organizacje non-profit, ochotnicze (wolontariackie), pozarządowe. 	<p>Działania scentralizowane - projekty składa się w Agencji Wykonawczej ds. Edukacji, Kultury i Sektora Audiowizualnego. Termin składania wniosków na rok 2013 upłynął 28 lutego 2013 r. (ogłoszenie o naborze projektów na rok 2013 zostało opublikowane latem roku poprzedniego).</p>	<p>Agencja Wykonawcza ds. Edukacji, Kultury i Sektora Audiowizualnego Adres do korespondencji Education, Audiovisual & Culture Executive Agency Avenue du Bourget 1 BOUR / BOU2* BE-1140 Brussels http://eacea.ec.europa.eu/llp/index_en.php</p>

Program/ konkurs	Obszary wsparcia Wnioskodawcy/partnerzy	Typy projektodawców	Ew. sposób aplikowania	Kontakt Źródło wiedzy
<p>Wielostronne Projekty na rzecz waloryzacji działań podejmowanych w ramach Programu Uczucie się przez Całe Życie (KA4)</p>	<p>Projekty mające na celu tworzenie ram dla efektywnego wykorzystania doświadczeń Programu Uczucie się przez Całe Życie na poziomie krajowym, regionalnym i lokalnym oraz na poziomie europejskim i budowę synergii z innymi działaniami UE. Projekty służące decydującym jako narzędzie budowy nowych strategii i programów na podstawie dobrych praktyk wspólnotowych.</p> <p>Projekty wielostronne umożliwiające udział partnerów z krajów trzecich, w tym priorytetowo z krajów.</p>	<p>Typy projektodawców</p> <ul style="list-style-type: none"> Instytucje lub organizacje stwarzające możliwość kształcenia w dowolnym obszarze edukacji i szkoleń, podmioty odpowiedzialne za systemy i polityki dotyczące poszczególnych aspektów uczenia się przez całe życie na szczeblu lokalnym, regionalnym i krajowym, przedsiębiorstwa, partnerzy społeczni i ich organizacje na każdym szczeblu, włącznie z organizacjami gospodarczymi oraz izbami przemysłowymi i handlowymi, instytucje zapewniające poradnictwo zawodowe, doradztwo i usługi informacyjne związane z każdym aspektem uczenia się przez całe życie, stowarzyszenia działające w dziedzinie uczenia się przez całe życie, włącznie ze stowarzyszeniami studentów, praktykantów, uczniów, nauczycieli, rodziców i uczących się osób dorosłych, centra badawcze i instytucje związane z kwestiami edukacji i szkoleń, organizacje non-profit, ochotnicze (wolontariackie), pozarządowe. 	<p>Działania scentralizowane - projekty składa się w Agencji Wykonawczej ds. Edukacji, Kultury i Sektora Audiowizualnego. Termin składania wniosków na rok 2013 upłynął 28 lutego 2013 r. (ogłoszenie o naborze projektów na rok 2013 zostało opublikowane latem roku poprzedniego).</p>	<p>Agencja Wykonawcza ds. Edukacji, Kultury i Sektora Audiowizualnego Adres do korespondencji Education, Audiovisual & Culture Executive Agency Avenue du Bourget 1 BOUR / BOU2* BE-1140 Brussels http://eacea.ec.europa.eu/lip/index_en.php</p>

Program/ konkurs	Obszary wsparcia Wnioskodawcy/partnerzy	Typy projektodawców	Ew. sposób aplikowania	Kontakt Źródło wiedzy
<p>Program Morza Bałtyckiego 2007-2013</p>	<p>Celem strategicznym Programu Region Morza Bałtyckiego jest wsparcie zrównoważonego, konkurencyjnego i terytorialnie zintegrowanego rozwoju regionu Morza Bałtyckiego. Obszar kwalifikowany obejmuje całe terytorium Danii, Estonii, Finlandii, Łotwy, Litwy, Polski i Szwecji oraz północne części Niemiec. Do obszaru objętego programem należą również: Norwegia, Białoruś i Rosja (Sankt Petersburg i otaczający go Okręg Leningrad, Republika Karelii, Okręg Kaliningradu, Murmańsk, Nowo-Barentsa przewidywana jest współpraca z Okręgiem Archangielska, Republiką Komi i Nienieckim Okręgiem Autonomicznym).</p> <p>Do priorytetów programu można zaliczyć: wspieranie innowacyjności, poprawę zewnętrznej i wewnętrznej dostępności regionu Morza Bałtyckiego, ochronę zasobów morskich oraz współpracę regionów stołecznych, miast i obszarów wiejskich zwiększając ich atrakcyjność dla mieszkańców i inwestycji.</p> <p>W przypadku Polski, poziom dofinansowania projektów określono na maksymalnym poziomie 85% (finansowany z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego), w przypadku partnerów z Białorusi maksymalny poziom dofinansowania wynosi 90% (finansowany w ramach Europejskiego Instrumentu Sąsiedztwa i Partnerstwa).</p>	<p>Typy projektodawców</p> <ul style="list-style-type: none"> • Władze krajowe (z rządowe), regionalne lub lokalne, • podmioty prawa publicznego (np. publiczne instytucje badawcze i szkoleniowe, instytucje publiczne działające na rzecz rozwoju biznesu), • stowarzyszenia utworzone przez jeden lub kilka organów władz regionalnych lub lokalnych, • stowarzyszenia utworzone przez jeden lub kilka podmiotów prawa publicznego, • organy ustanowione na podstawie prawa publicznego lub prywatnego, które nie mają charakteru przemysłowego ani handlowego, i posiadający osobowość prawną (np. prywatne organizacje non-profit). 	<p>Ew. sposób aplikowania</p> <p>W roku 2013 nie przewiduje się ogłoszenia naboru wniosków. Obecnie prowadzone są prace nad kształtem analogicznego programu w latach 2014-2020.</p>	<p>Kontakt Źródło wiedzy</p> <p>Informacje dotyczące Programu: Joint Technical Secretariat Rostock Investitionsbank Schleswig-Holstein Grubenstrasse 20 18055 Rostock, Germany Tel: +49 381 45484 5281 Fax: +49 381 45484 5282 E-mail: info@eu.baltic.net Strona internetowa: http://eu.baltic.net/</p>

Program/ konkurs	Obszary wsparcia Wnioskodawcy/partnerzy	Typy projektodawców	Ew. sposób aplikowania	Kontakt Źródło wiedzy
<p>Program dla Europy Środkowej 2007-2013</p>	<p>Celem strategicznym Programu dla Europy Środkowej jest wzmocnienie spójności terytorialnej, promowanie wewnętrznej integracji oraz poprawa konkurencyjności obszaru Europy Środkowej. Obszar kwalifikowany obejmuje całe terytorium Austrii, Czech, Węgier, Polski, Słowacji, Słowenii, wschodnio-południowe regiony Niemiec, północne regiony Włoch oraz wybrane obwody Ukrainy (wołyński, lwowski, iwanofrankowski, zakarpacki, czerniowiecki).</p> <p>Do priorytetów programu można zaliczyć: wspieranie innowacyjności, poprawę zewnętrznej i wewnętrznej dostępności regionu Europy Środkowej, ochronę środowiska oraz poprawę konkurencyjności oraz atrakcyjności miast i regionów obszaru.</p> <p>W przypadku Polski, poziom dofinansowania projektów określono na maksymalnym poziomie 85% (finansowany z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego).</p>	<p>Co do zasady w projektodawcami mogą być krajowi, regionalni oraz lokalni decydenci. Ponadto, w odniesieniu do Priorytetu dot.:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Innowacyjności (Priorytet I): instytucje działające w dziedzinach: edukacji, badań, transferu wiedzy, technologii, rynku pracy, rozwoju regionalnego, • Dostępności (Priorytet II): instytucje działające w dziedzinach transportu, logistyki, bezpieczeństwa w transporcie, ICT. • Środowiska (Priorytet III): instytucje działające w obszarze środowiska, zarządzania zasobami naturalnymi, gospodarki wodnej, zarządzania zagrożeniami środowiskowymi, efektywności energetycznej. • Konkurencyjności (Priorytet IV): instytucje działające w dziedzinach rozwoju miejskiego i regionalnego, transportu, mieszkalnictwa, kultury, turystyki. 	<p>W roku 2013 nie przewiduje się ogłoszenia naboru wniosków. Obecnie prowadzone są prace nad kształtem analogicznego programu w latach 2014-2020.</p>	<p>Informacje dotyczące Programu: Krajowy Punkt Kontaktowy Programu dla Europy Środkowej Ministerstwo Rozwoju Regionalnego Departament Współpracy Terytorialnej Wydział Współpracy Transnarodowej i Międzyregionalnej ul. Mickiewicza 15 50-154 Katowice Tel. 32 253 90 08 Faks 32 253 73 76 e-mail: Monika.Strojecka-Gevorgyan@mrr.gov.pl</p> <p>Strona internetowa: europasrodkowa.gov.pl www.central2013.eu</p>

Program/ konkurs	Obszary wsparcia Wnioskodawcy/partnerzy	Typy projektodawców	Ew. sposób aplikowania	Kontakt Źródło wiedzy
<p>Program Współpracy Transgranicznej Polska - Białoruś - Ukraina 2007-2013</p>	<p>Głównym celem Programu jest wspieranie transgranicznych procesów rozwojowych w obszarze pogranicza Polski, Białorusi i Ukrainy. Do priorytetów Programu zaliczono wzrost konkurencyjności obszaru przygranicznego (promocja przedsiębiorczości, rozwój turystyki, poprawa dostępności regionu), poprawę jakości życia (ochrona środowiska, współpraca wzdłuż granic), współpracę sieciową oraz wsparcie inicjatyw społeczności lokalnych. Całkowity budżet programu na lata 2007-2013 wynosi 202.900.000 €. Dofinansowanie do 90% całkowitych kosztów kwalifikalnych projektu. Projekt musi obejmować partnerstwo transgraniczne, tzn. musi być złożony wspólnie przez beneficjentów z Polski i/lub Białorusi i/lub Ukrainy. Partnerzy są zobowiązani wskazać lidera partnerstwa, który podpisuje umowę grantową ze Wspólną Instytucją Zarządzającą oraz odpowiada prawnie i finansowo za realizację projektu.</p>	<p>Typy projektodawców</p> <ul style="list-style-type: none"> • Władze lokalne i regionalne, podmioty świadczące publiczne usługi na zlecenie tych władz, inne podmioty prawa z udziałem tych władz lub działających w ich imieniu, • instytucje centralne odpowiedzialne w imieniu władz regionalnych i lokalnych za realizację zadań publicznych na poziomie regionalnym/lokalnym, • regionalne i lokalne przedstawicielstwa/agendy władz centralnych odpowiedzialne za realizację zadań publicznych na poziomie regionalnym/lokalnym, • organizacje/instytucje państwowe, • organizacje pozarządowe i non profit, takie jak: organizacje wspierające przedsiębiorczość np. lokalne agencje przedsiębiorczości, agencje rozwoju, izby handlowe, agencje turystyczne, instytucje edukacyjne i szkoleniowe, instytucje badawcze, organizacje producentów, związki zawodowe, agencje zatrudnienia • odpowiednie euroregiony. 	<p>W roku 2013 nie przewiduje się ogłoszenia naboru wniosków. Obecnie prowadzone są prace nad kształtem analitycznego programu w latach 2014-2020.</p>	<p>Informacje dotyczące Programu: Centrum Projektów Europejskich ul. Domaniewska 39a 02 - 672 Warszawa Tel: +48 22 378 31 00 Fax: +48 22 201 97 25 pbu@cpe.gov.pl http://www.pl-by-ua.eu/pl</p>

Program/ konkurs	Obszary wsparcia Wnioskodawcy/partnerzy	Typy projektodawców	Ew. sposób aplikowania	Kontakt Źródło wiedzy
<p>Międzynarodowy Fundusz Wyszehradzki – Program Partnerstwa Wschodniego – komponent Projekty przewodnie (eng. Flagship Projects)</p>	<p>Wsparanie długofalowych projektów o charakterze strategicznym, umożliwiających krajom PW korzystanie z doświadczeń państw Grupy Wyszehradzkiej w zakresie transformacji demokratycznej i integracji oraz współpracy regionalnej. Projekty mają na celu wspieranie: procesu reform, stowarzyszenia oraz integracji ekonomicznej z UE, procesów wzmacniania zdolności instytucjonalnej oraz rozwój społeczeństwa obywatelskiego w krajach Partnerstwa Wschodniego. Roczny budżet 600.000 €. Warunkiem niezbędnym jest partnerstwo podmiotów ze wszystkich państw Grupy Wyszehradzkiej oraz partnerów z co najmniej dwóch państw PW. Dofinansowanie projektu nie może przekraczać 70% całkowitej wartości projektu.</p>	<p>Uprawnione są wszystkie podmioty (osoby prawne i fizyczne) z państw V4 i krajów PW, ale preferowane są m.in. samorządów lokalnych.</p>	<p>Wniosek aplikacyjny sporządzany jest online na formularzu dostępnych na stronie www.Funduszu (www.visegradfund.org), w języku angielskim. Wnioskodawca zobowiązany jest do dostarczenia także wersji papierowej wniosku wraz z wymaganymi aneksami i (opcjonalnie) dodatkowymi informacjami. Termin zgłaszania wniosku w najbliższym konkursie - rok 2013: 30 września 2013 r.</p>	<p>International Visegrad Fund Kráľovské údolie 8 811 02 Bratislava Slovak Republic Tel: +421 259 203 811, –802 Faks: +421 259 203 805 E-mail: visegradfund@visegradfund.org www.visegradfund.org Program Partnerstwa Wschodniego Grupy Wyszehrad 4 Ferenc Jári, EaP Coordinator Tel.: +421 259 203 811 E-mail: jari@visegradfund.org Lenka Bučková, Program Manager: V4EaP program, Visegrad–Taiwan Scholarships Tel.: +421 259 203 816 E-mail: buckova@visegradfund.org http://visegradfund.org/v4eap/flagship/</p>
<p>Międzynarodowy Fundusz Wyszehradzki – Program Partnerstwa Wschodniego – komponent Granty standardowe PW (Standard Grants-EaP)</p>	<p>Wsparanie: procesu reform, stowarzyszenia oraz integracji ekonomicznej z UE, procesów wzmacniania zdolności instytucjonalnej oraz rozwój społeczeństwa obywatelskiego i transformacji systemowej w krajach Partnerstwa Wschodniego. Projekty w ramach tego komponentu muszą obejmować partnerów projektu z minimum dwóch państw Grupy Wyszehradzkiej oraz co najmniej jeden kraj Partnerstwa Wschodniego. Projekty współpracy transgranicznej powinny obejmować trzy podmioty, w tym dwa z nich muszą być podmiotami z sąsiadujących ze sobą krajów PW (możliwe kombinacje: AM–AZ, AM–GE, AZ–GE, BY–UA oraz MD–UA). Dofinansowanie projektu nie może przekraczać 70% całkowitej wartości projektu.</p>	<p>Wszystkie osoby prawne i fizyczne z krajów Grupy W4 oraz PW (z wyjątkiem instytucji finansowanych bezpośrednio z budżetu państwa). Preferowane są projekty m.in. samorządów lokalnych.</p>	<p>Wniosek aplikacyjny składany jest online w języku angielskim oraz w formie papierowej wraz z obowiązkowymi załącznikami. Rokrocznie terminem składania wniosków jest 15 września. UWAGA: w roku 2013 nie przewiduje się naboru wniosków.</p>	<p>International Visegrad Fund Kráľovské údolie 8 811 02 Bratislava Slovak Republic Tel: +421 259 203 811, –802 Faks: +421 259 203 805 E-mail: visegradfund@visegradfund.org www.visegradfund.org Program Partnerstwa Wschodniego Grupy Wyszehrad 4 Ferenc Jári, EaP Coordinator Tel.: +421 259 203 811 E-mail: jari@visegradfund.org Lenka Bučková, Program Manager: V4EaP program, Visegrad–Taiwan Scholarships Tel.: +421 259 203 816 http://visegradfund.org/v4eap/standard/</p>

Program/ konkurs	Obszary wsparcia Wnioskodawcy/partnerzy	Typy projektodawców	Ew. sposób aplikowania	Kontakt Źródło wiedzy
<p>Polska Pomoc "Wolontariat polska pomoc 2013"</p>	<p>Projekty wolontariacie na rzecz jednego z krajów partnerskich, będących biorcami oficjalnej pomocy rozwojowej, przyczyniające się do rozwoju gospodarczo-społecznego krajów partnerskich, demokracji, poszanowania praw człowieka i realizacji Milenijnych Celów Rozwoju. Wnio-skodawcy: m.in. stowarzyszenia jednostek samorządu terytorialnego. Wkład własny (5-10% wartości projektu).</p>	<p>Zarejestrowane na terenie Rzeczypospolitej Polskiej organizacje pozarządowe w rozumieniu art. 3 ust. 2 ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i wolontariacie (Dz. U. 2010 Nr 234, poz. 1536, z późn. zm.) oraz podmioty wymienione w art. 3 ust. 3 ww. ustawy: stowarzyszenia, fundacje, osoby prawne i jednostki organizacyjne działające na podstawie przepisów o stosunku Państwa do Kościoła Katolickiego w Rzeczypospolitej Polskiej, o stosunku Państwa do innych kościołów i związków wyznaniowych oraz o gwarancjach wolności sumienia i wyznania, jeżeli ich cele statutowe obejmują prowadzenie działalności pożytku publicznego, spółki akcyjne i spółki z ograniczoną odpowiedzialnością oraz kluby sportowe będące spółkami działającymi na podstawie przepisów ustawy z dnia 25 czerwca 2010 r. o sporcie (Dz. U. Nr 127, poz. 857, z późn. zm.), które nie działają w celu osiągnięcia zysku oraz przeznaczają całość dochodu na realizację celów statutowych oraz nie przeznaczają zysków do podziału pomiędzy swoich członków, udziałowców, akcjonariuszy i pracowników; stowarzyszenia jednostek samorządu terytorialnego; spółdzielnie socjalne.</p>	<p>Projektodawcy, którzy po raz pierwszy ubiegają się o środki z programu polskiej współpracy rozwojowej powinni dokonać rejestracji on-line przez stronę internetową http://portal.polskapomoc.gov.pl co najmniej na 14 dni przed upływem terminu składania ofert wskazanego w Regulaminie konkursu. W terminie do 7 dni od rejestracji projektodawca otrzyma login oraz hasło, dzięki którym będzie mógł wypełnić formularz wniosku projektowego on-line. Należy pamiętać, że od momentu otrzymania loginu i hasła potrzebny będzie jeszcze czas na wypełnienie formularza wniosku projektowego, a następnie wydrukowanie go i dostarczenie podpisanego wydruku z załącznikami do MSZ w terminie wskazanym w Regulaminie konkursu. Uwaga: termin składania wniosków na rok 2013 upłynął 22 marca 2013 r.</p>	<p>Ogłoszenie o konkursie jest umieszczone w Biuletynie Informacji Publicznej Ministerstwa Spraw Zagranicznych, w siedzibie Ministerstwa Spraw Zagranicznych oraz na stronach internetowych MSZ: www.msz.gov.pl i www.polskapomoc.gov.pl.</p>

Program/ konkurs	Obszary wsparcia Wnioskodawcy/partnerzy	Typy projektodawców	Ew. sposób aplikowania	Kontakt Źródło wiedzy
<p>Polska pomoc "Polska pomoc rozwojowa 2013"</p>	<p>Wsparcie grup defaworyzowanych społecznie, ochrona środowiska, rozwój obszarów wiejskich (w Armenii, Azerbejdżanie), Wsparcie grup defaworyzowanych Białorusi).</p> <p>Rozwój regionalny i budowa potencjału administracji publicznej i samorządowej, MSP oraz tworzenie nowych miejsc pracy, wsparcie grup defaworyzowanych (Gruzja).</p> <p>Bezpieczeństwo publiczne i zarządzanie granicami, rozwój regionalny i budowa potencjału administracji publicznej i samorządowej, rolnictwo i rozwój obszarów wiejskich (Moldowa i Ukraina). Wnioskodawcy: m.in. jednostki samorządu terytorialnego i ich stowarzyszenia.</p>	<p>• Zarejestrowane na terenie Rzeczypospolitej Polskiej organizacje pozarządowe w rozumieniu art. 3 ust. 2 ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i wolontariacie (Dz. U. 2010 Nr 234, poz. 1536, z późn. zm.) oraz podmioty wymienione w art. 3 ust. 3 ww. ustawy: stowarzyszenia, fundacje, osoby prawne i jednostki organizacyjne działające na podstawie przepisów o stosunku Państwa do Kościoła Katolickiego w Rzeczypospolitej Polskiej, o stosunku Państwa do innych kościołów i związków wyznaniowych oraz o gwarancjach wolności sumienia i wyznania, jeżeli ich cele statutowe obejmują prowadzenie działalności pożytku publicznego, spółki akcyjne i spółki z ograniczoną odpowiedzialnością oraz kluby sportowe będące spółkami działającymi na podstawie przepisów ustawy z dnia 25 czerwca 2010 r. o sporcie (Dz. U. Nr 127, poz. 857, z późn. zm.), które nie działają w celu osiągnięcia zysku oraz przeznaczają całość dochodu na realizację celów statutowych oraz nie przeznaczają zysków do podziału pomiędzy swoich członków, udziałowców, akcjonariuszy i pracowników, stowarzyszenia jednostek samorządu terytorialnego, spółdzielnie społeczne, niepubliczne szkoły wyższe,</p> <ul style="list-style-type: none"> • publiczne szkoły wyższe, • instytuty badawcze, • Polska Akademia Nauk i jej jednostki organizacyjne, • jednostki samorządu terytorialnego. 	<p>j.w. Termin składania wniosków upłynął 3 grudnia 2012 roku</p>	<p>Ogłoszenie o konkursie jest umieszczone w Biuletynie Informacji Publicznej Ministerstwa Spraw Zagranicznych, w siedzibie Ministerstwa Spraw Zagranicznych oraz na stronach internetowych MSZ: www.msz.gov.pl i www.polskapomoc.gov.pl.</p>

Program/ konkurs	Obszary wsparcia Wnioskodawcy/partnerzy	Typy projektodawców	Ew. sposób aplikowania	Kontakt Źródło wiedzy
<p>"Dofinansowanie działań rozwojowych i edukacji globalnej 2013"</p>	<p>Działania rozwojowe: Wsparcie grup defaworyzowanych społecznie, ochrona środowiska, rozwój obszarów wiejskich (w Armenii, Azerbejdżanie). Wsparcie grup defaworyzowanych (Białoruś). Rozwój regionalny i budowa potencjału administracji publicznej i samorządowej, MSP oraz tworzenie nowych miejsc pracy, wsparcie grup defaworyzowanych (Gruzja). Bezpieczeństwo publiczne i zarządzanie granicami, rozwój regionalny i budowa potencjału administracji publicznej i samorządowej, rolnictwo i rozwój obszarów wiejskich (Moldowa i Ukraina).</p> <p>Projekty dot. wsparcia demokratycznego i transformacyjnego:</p> <ul style="list-style-type: none"> a. wspieranie demokracji i dobrego rządzenia, w tym wspieranie współpracy administracji publicznej z organizacjami pozarządowymi i społecznymi, b. wzmocnienie państwa prawa, propagowaniu ochrony praw człowieka, c. wspieranie równości płci i awansu społeczno-ekonomicznego kobiet, d. zwiększanie dostępu społeczeństwa do informacji, w tym wzmocnieniu roli niezależnych mediów, rozwoju kontroli społecznej nad mediami, e. wsparcie instytucji, działaczy ruchów prodemokratycznych, f. wzmocnienie organizacji społeczeństwa obywatelskiego, g. rozwijanie samorządności lokalnej h. zwiększenie dostępu do edukacji wysokiej jakości oraz edukacji obywatelskiej i. wspieranie dialogu społecznego i międzykulturowego, j. wspieranie demokratycznego, przejrzystego procesu wyborczego. <p>Projekty edukacji globalnej.</p> <p>Działania edukacyjne skierowane do polskiego społeczeństwa, których celem jest podniesienie świadomości i poszerzenie wiedzy polskiego społeczeństwa na temat problemów rozwoju na świecie. Projekt może dotyczyć tylko jednego zadania. Wkład własny 50%.</p> <p>Wnioskodawcy: m.in. jednostki samorządu terytorialnego i ich stowarzyszenia.</p>	<p>Zarejestrowane na terenie Rzeczypospolitej Polskiej organizacje pozarządowe w rozumieniu art. 3 ust. 2 ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i wolontariacie (Dz. U. 2010 Nr 234, poz. 1536, z późn. zm.) oraz podmioty wymienione w art. 3 ust. 3 ww. ustawy: stowarzyszenia, fundacje, osoby prawne i jednostki organizacyjne działające na podstawie przepisów o stosunku Państwa do Kościoła Katolickiego w Rzeczypospolitej Polskiej, o stosunku Państwa do innych kościołów i związków wyznaniowych oraz o gwarancjach wolności sumienia i wyznania, jeżeli ich cele statutowe obejmują prowadzenie działalności pożytku publicznego, spółki akcyjne i spółki z ograniczoną odpowiedzialnością oraz kluby sportowe będące spółkami działającymi na podstawie przepisów ustawy z dnia 25 czerwca 2010 r. o sporcie (Dz. U. Nr 127, poz. 857, z późn. zm.), które nie działają w celu osiągnięcia zysku oraz przeznaczają całość dochodu na realizację celów statutowych oraz nie przeznaczają zysków do podziału pomiędzy swoich członków, udziałowców, akcjonariuszy i pracowników, stowarzyszenia jednostek samorządu terytorialnego, spółdzielnie społeczne, niepubliczne szkoły wyższe.</p>	<p>j.w. Termin składania wniosków upłynął 24 stycznia 2013 roku.</p>	<p>Ogłoszenie o konkursie jest umieszczone w Biuletynie Informacji Publicznej Ministerstwa Spraw Zagranicznych, w siedzibie Ministerstwa Spraw Zagranicznych oraz na stronach internetowych MSZ: www.msz.gov.pl i www.polskapomoc.gov.pl.</p>

Program/ konkurs	Obszary wsparcia Wnioskodawcy/partnerzy	Typy projektodawców	Ew. sposób aplikowania	Kontakt Źródło wiedzy
<p>Inicjatywa Środkowo-europejska (Central European Initiative)</p>	<p>a. rozwijanie samorządności lokalnej, b. zwiększenie dostępu do edukacji wysokiej jakości oraz edukacji obywatelskiej, c. wspieranie dialogu społecznego i międzykulturowego, d. wspieranie demokratycznego, przejrzystego procesu wyborczego.</p> <p>Projekt edukacji globalnej. Działania edukacyjne skierowane do polskiego społeczeństwa, których celem jest podniesienie świadomości i poszerzenie wiedzy polskiego społeczeństwa na temat problemów rozwoju na świecie. Projekt może dotyczyć tylko jednego zadania. Wkład własny 50%. Wnioskodawcy: m.in. jednostki samorządu terytorialnego i ich stowarzyszenia.</p>	<p>Typ projektodawców określany jest w ramach konkursów. Co do zasady do potencjalnych projektodawców zalicza się władze lokalne i regionalne.</p>	<p>Wnioski składane są w odpowiedzi na konkursy zamieszczane na stronie internetowej Inicjatywy: http://www.cei.int/</p> <p>Obecnie nabór wniosków nie jest prowadzony.</p>	<p>Informacja o Inicjatywie: http://www.cei.int/</p> <p>Dane kontaktowe: CEI Secretariat Via Genova 9 34121 Trieste Italy tel: +39 040 7786 777 fax: +39 040 360 640 email: cei@cei.int</p> <p>Koordynator krajowy: Ministerstwo Spraw Zagranicznych al. J.Ch. Szucha 23 Warszawa tel.: +48 22 523 9680 fax +48 22 523 9419</p> <p>email : zbigniew.kruzynski@msz.gov.pl</p> <p>strona internetowa: http://www.msz.gov.pl/intro.html</p>
	<p>Międzyrządowe forum wspierania politycznej, gospodarczej, kulturalnej i naukowej współpracy między 18 państwami członkowskimi. Są to: Albania, Austria, Białoruś, Bośnia i Hercegowina, Bułgaria, Chorwacja, Republika Czeska, Czarnogóra, Macedonia, Moldowa, Polska, Rumunia, Serbia, Słowacja, Słowenia, Ukraina, Włochy i Węgry. Główna misja ISE to rozwój współpracy regionalnej na rzecz integracji europejskiej. Szczególną uwagę przywiązuje się do budowania potencjału w państwach spoza UE poprzez nawiązanie współpracy z krajami członkowskimi Unii Europejskiej. ISE realizuje swoją misję poprzez następujące fundusze i instrumenty:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Fundusz Współpracy (CEI Cooperation Fund), który ułatwia realizację wielostronnych małych projektów przyjmujących formę seminariów, warsztatów, krótkich szkoleń, • Fundusz w Europejskim Banku Odbudowy i Rozwoju (CEI Fund at the European Bank for Reconstruction and Development) – wspiera przygotowanie studium wykonalności i wstępnych studiów wykonalności, realizację szkoleń z zakresu zarządzania i budowania potencjału instytucjonalnego. Ponadto, promuje i nadzoruje działania rozwojowe we współpracy z innymi międzynarodowymi instytucjami finansowymi i organizacjami międzynarodowymi, 			

Program/ konkurs	Obszary wsparcia Wnioskodawcy/partnerzy	Typy projektodawców	Ew. sposób aplikowania	Kontakt Źródło wiedzy
	<p>• CEI Know-how Exchange Programme - program wymiany know-how finansuje projekty związane z budową potencjału i transferu dobrych praktyk z UE (dawcy) do państw członkowskich Inicjatywy nienależących do UE,</p> <p>• CEI University Network - ma na celu ułatwienie współpracy między uniwersytetami i innymi instytucjami szkolnictwa wyższego. Jego koncepcja opiera się na zasadzie mobilności uczniów i nauczycieli, CEI Science and Technology Network - ma na celu wzmocnienie współpracy naukowej i technologicznej między krajami członkowskimi Inicjatywy, EU-funded Project - od 2004 Sekretariat Inicjatywy promuje udział ISE w programach UE tj. zwiększenia zaangażowania państw członkowskich Inicjatywy spoza UE w projektach finansowanych przez UE. W tym celu utworzono specjalną jednostkę, która w zasadzie zajmuje się projektowaniem i realizacją projektów. ISE zyskała dodatkową funkcję jako aktor w ponadnarodowym i transgranicznym kontekście, zarówno jako partner i partner wiodący w projektach finansowanych przez UE.</p>			
<p>Zapowiedź: ENPI — Pomoc techniczna w sektorze finansowym (Technical assistance in the financial sector's priority areas)</p>	<p>Pomoc techniczna ma być skierowana do Ministerstwa Finansów Ukrainy oraz 3 instytucji finansowych: Narodowego Banku Ukrainy, Narodowej Komisji Ukrainy ds. Regulacji Rynku Usług Finansowych i Narodowej Komisji Ukrainy ds. Papierów Wartościowych i Rynku Kapitałowego. Zamówienie dotyczyć będzie m.in. usprawnienia systemów raportowania, udoskonalenia systemów statystycznych, wdrożenia skonsolidowanego nadzoru bankowego bazującego na best practices z UE. liberalizację mechanizmów kontroli przepływu kapitału, itp. Planowana wartość zlecenia: 3.500.000 €.</p>	<p>Typ projektodawców zostanie określony w dokumentacji konkursowej.</p>	<p>Planowany termin opublikowania szczegółów dot. zamówienia: maj 2013.</p> <p>Szczegółowe informacje o naborze ofert nie zostały jeszcze opublikowane.</p>	<p>Informacje dot. zapowiedzi: https://webgate.ec.europa.eu/europeaid/online-services/ Reference number: 134323</p>

Program/ konkurs	Obszary wsparcia Wnioskodawcy/partnerzy	Typy projektodawców	Ew. sposób aplikowania	Kontakt Źródło wiedzy
<p>Zapowiedź: ENPI — Działania wyprzedzające: pomoc techniczna w zakresie budowy systemu dla Ministerstwa ds. Uchodźców i Wysiedleńców (Forging ahead: process-oriented technical assistance to the Ministry of IDPs (Internally Displaced Persons))</p>	<p>Pomoc techniczna ma być skierowana do gruzińskiego Ministerstwa ds. Uchodźstwa i Zakwaterowania w zakresie budowania zdolności instytucjonalnych i organizacyjnych ministerstwa oraz instytucji regionalnych, rozwoju procesu zarządzania, budowy/rozbudowy systemu organizacyjnego.</p> <p>Planowana wartość zlecenia: 1.500.000 €.</p>	<p>Typ projektodawców zostanie określony w dokumentacji konkursowej.</p>	<p>Planowany termin opublikowania szczegółów dot. zamówienia: luty 2013.</p> <p>Szczegółowe informacje o naborze ofert nie zostały jeszcze opublikowane.</p>	<p>Informacje dot. zapowiedzi: https://webgate.ec.europa.eu/europeaid/online-services/ Reference number: 133979</p>
<p>Zapowiedź: ENPI — Wsparcie demokratycznych rządów prawa w Armenii (Support to democratic governance in Armenia).</p>	<p>Projekt ma być ukierunkowany na wsparcie procesu demokracji w Armenii i wzmocnienia jej powiązań z UE w ramach Partnerstwa Wschodniego. Odbiorcami wsparcia są instytucje działające na rzecz rozwoju społeczeństwa obywatelskiego. Działania powinny być ukierunkowane m.in. na stworzenie stabilnych ram finansowo-prawnych systemu organizacji obywatelskich w Armenii.</p> <p>Planowana wartość zlecenia: 1.000.000 €.</p>	<p>Typ projektodawców zostanie określony w dokumentacji konkursowej.</p>	<p>Planowany termin opublikowania szczegółów dot. zamówienia: kwiecień 2013.</p> <p>Szczegółowe informacje o naborze ofert nie zostały jeszcze opublikowane.</p>	<p>Informacje dot. zapowiedzi: https://webgate.ec.europa.eu/europeaid/online-services/ Reference number: 134096</p>

Program/ konkurs	Obszary wsparcia Wnioskodawcy/partnerzy	Typy projektodawców	Ew. sposób aplikowania	Kontakt Źródło wiedzy
<p>Zapowiedź: ENPI — Komunikacja w środkach masowego przekazu poświęcona współpracy Ukrainy z UE (Mass media communications on EU-Ukraine cooperation).</p>	<p>W ramach projektu przewiduje się realizację cotygodniowych programów telewizyjnych nt. współpracy Ukrainy z UE. Cotygodniowe informacje powinny być przekazywane z telewizji publicznej Ukrainy do stacji o zasięgu regionalnym.</p> <p>Planowana wartość zlecenia: 310.000 €.</p>	<p>Typ projektodawców zostanie określony w dokumentacji konkursowej.</p>	<p>Planowany termin opublikowania szczegółów dot. zamówienia: styczeń 2013.</p> <p>Szczegółowe informacje o naborze ofert nie zostały jeszcze opublikowane.</p>	<p>Informacje dot. zapowiedzi: https://webgate.ec.europa.eu/europeaid/online-services/ Reference number: 133880</p>
<p>Zapowiedź: ENPI — Tworzenie ośrodków opieki dla nielegalnych migrantów na Ukrainie (Civil engineering and supervision services to set up custody centres and temporary holding facilities for irregular migrants in Ukraine — phase 2).</p>	<p>Działanie przewiduje zapewnienie ogólnego nadzoru nad budową 7 tymczasowych obiektów dla Państwowej Służby Granicznej Ukrainy i 2 centrów migracyjnych w Ministerstwie Spraw Wewnętrznych Ukrainy.</p> <p>Planowana wartość zlecenia: 600.000 €.</p>	<p>Typ projektodawców zostanie określony w dokumentacji konkursowej.</p>	<p>Planowany termin opublikowania szczegółów dot. zamówienia: styczeń 2013.</p> <p>Szczegółowe informacje o naborze ofert nie zostały jeszcze opublikowane.</p>	<p>Informacje dot. zapowiedzi: https://webgate.ec.europa.eu/europeaid/online-services/ Reference number: 133881</p>

Program/ konkurs	Obszary wsparcia Wnioskodawcy/partnerzy	Typy projektodawców	Ew. sposób aplikowania	Kontakt Źródło wiedzy
<p>Zapowiedź: ENPI — Wsparcie szkoleniwa zawodowego i sektora szkoleniowego (Support for the vocational education and training sector).</p>	<p>Celem konkursu jest poprawa systemu zarządzania systemem edukacji zawodowej w Republice Mołdowy poprzez zreformowanie sieci instytucji szkolnictwa zawodowego i wzmocnienie jakości procesu nauczania dostosowanego do potrzeb rynku pracy.</p> <p>Planowana wartość zlecenia: 5.000.000 €.</p>	<p>Typ projektodawców zostanie określony w dokumentacji konkursowej.</p>	<p>Planowany termin opublikowania szczegółów dot. zamówienia: styczeń 2013.</p> <p>Szczegółowe informacje o naborze ofert nie zostały jeszcze opublikowane.</p>	<p>Informacje dot. zapowiedzi: https://webgate.ec.europa.eu/europeaid/online-services/</p> <p>Reference number: 133700</p>
<p>Zapowiedź: ENPI — Wsparcie Rządu Mołdowy w dalszym wdrażaniu reformy administracji publicznej (support the GoM in further implementation of public administration reform in line with the requirements of the CIB programme).</p>	<p>Celem konkursu jest wsparcie rządu Mołdowy we wprowadzeniu reformy administracji publicznej w kontekście wymogów wynikających z integracji Mołdowy z UE.</p> <p>Planowana wartość zlecenia: 2.000.000 €.</p>	<p>Typ projektodawców zostanie określony w dokumentacji konkursowej.</p>	<p>Planowany termin opublikowania szczegółów dot. zamówienia: grudzień 2012.</p> <p>Szczegółowe informacje o naborze ofert nie zostały jeszcze opublikowane.</p>	<p>Informacje dot. zapowiedzi: https://webgate.ec.europa.eu/europeaid/online-services/</p> <p>Reference number: 133569</p>